

RIKSDAGENS PROTOKOLL

Nr 14 ANDRA KAMMAREN 1965

26—31 mars

Debatter m. m.

Fredagen den 26 mars

	Sid.
Svar på interpellation av herr Wiklund ang. bestämmelserna om tystnadsplikt för befattningshavare i de allmänna skolorna.....	5
Ljudradio- och televisionsverksamheten.....	7
Meddelande ang. plena.....	33
Utgifterna på kapitalbudgeten inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde:	
Investeringsplan för kommunikationsverken m. m.....	33
Televerkets anslagsbehov.....	35
Luftfartens markorganisation.....	42
Lån till anskaffning av högertrafikbussar.....	56
Befrielse från skatteplikt för automobil, som äges av högradigt vanför person.....	63
Kompetensfördelningen mellan administrativa domstolar och förvaltningsmyndigheter.....	64
Juridiska garantier för utfästelser enligt lagen om allmän försäkring	65
Utredning av frågan om sänkt pensionsålder m. m.....	70
Meddelande om enkla frågor av:	
herr Gomér ang. ersättning av allmänna medel för skada vållad genom brottslig gärning.....	82
herr Nilsson i Gävle ang. åtgärder mot arbetslösheten.....	82

Tisdagen den 30 mars

Svar på frågor av:	
herr Fridolfsson i Stockholm ang. förutsättningarna för tryckfrihetsåtal i vissa fall.....	82

	Sid.
herr Gustafsson i Stenkyrka ang. undantagande av Gotland från aviserad höjning av flygplatsavgifterna.....	84
herr Elmstedt ang. de höjda fastighetstaxeringsvärdenas inverkan på inkomstprövade tillägg till studiebidrag.....	85
herr Nordstrandh ang. verksamheten inom planeringsrådet för utbildningsfrågor.....	87
fröken Ljungberg ang. samarbetsnämndernas befogenheter beträffande utredningskanslier inom kommunblocken.....	88
herr Björk i Göteborg ang. tillämpningen av lagen om åtgärder vid samhällsfarlig asocialitet.....	89
herr Gomér ang. ersättning av allmänna medel för skada vållad genom brottslig gärning.....	91
herr Wikner ang. jaktvårdsavgiftens storlek.....	93
Svar på interpellationer av:	
herr Jonasson ang. effektivisering av den militära sjukvården.....	94
herr Nilsson i Gävle ang. verksamheten vid Aktiebolaget Statens skogsindustriers anläggning i Saxviken.....	95
Interpellation av herr Rimmerfors ang. möjligheten att receptfritt inköpa injektionssprutor.....	97

Onsdagen den 31 mars fm.

Anmälan jämlikt § 57 riksdagsordningen.....	99
Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen.....	100
Meddelande ang. plena.....	194

Onsdagen den 31 mars em.

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen (forts.).....	196
Ändring i lagen om finansiering av folkpensioneringen.....	245
Meddelande om enkel fråga av herr Sjöholm ang. existensminimum vid avdrag för skatt.....	247

Samtliga avgjorda ärenden

Fredagen den 26 mars

Andra lagutskottets utlåtande nr 18, om reklamfinansierad television, m. m., och om fri etablering för radio- och televisionsanläggningar	7
Statsutskottets utlåtande nr 9, rörande utgifterna på kapitalbudgeten inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde.....	33
— nr 31, ang. överlåtelse av kronan tillhörig egendom.....	62

	Sid.
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 8, ang. befrielse från skatteplikt för automobil, som äges av högggradigt vanför person	63
<i>Första lagutskottets</i> utlåtande nr 11, om sänkt valbarhetsålder för nämndeman	64
— nr 12, om en förenklad aktiebolagslagstiftning för mindre företag	64
— nr 13, ang. kompetensfördelningen mellan administrativa domstolar och förvaltningsmyndigheter	64
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 22, om juridiska garantier för utfästelser enligt lagen om allmän försäkring	65
— nr 24, om utredning av frågan om sänkt pensionsålder m. m.	70

Onsdagen den 31 mars

Val av styrelse i Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond	195
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 16, ang. ändrad lydelse av 4 § 1 mom. och 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt, m. m.	196
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 17, ang. ändrad lydelse av 4 § 1 mom. och 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt, m. m.	245

Fredagen den 26 mars

Kl. 11.00

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes till en början av herr andre vice talmannen.

§ 1

Justerades protokollet för den 19 innevarande mars.

§ 2

Herr andre vice talmannen meddelade, att herr Hansson i Önnarp enligt till kammaren inkommet läkarintyg vore sjukskriven under tiden den 24 innevarande mars—den 12 nästkommande april.

Herr Hansson i Önnarp beviljades ledighet från riksdagsgörömlen under angivna tid.

§ 3

Svar på interpellation ang. bestämmelserna om tystnadsplikt för befattningshavare i de allmänna skolorna

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet EDENMAN, som yttrade:

Herr talman! I en interpellation har herr Wiklund frågat om jag anser det påkallat att se över bestämmelserna om tystnadsplikt i olika kategorier av befattningshavare i de allmänna skolorna i vad avser elevernas och deras anhörigas personliga förhållanden. Herr Wiklund har vidare frågat om jag, där est svaret på den första frågan blir jakande, är villig att medverka till att översynen av bestämmelserna får till syfte att införa en generellt giltig lagbestämmelse om tystnadsplikt beträffande elevernas och de anhörigas personliga förhållanden.

Uttryckliga regler om tystnadsplikt av det slag som interpellanten ifrågasatt skulle såsom bland andra skolöverstyrelsen framhållit i sitt yttrande över grundskolebetänkandet vara till gagn icke blott för eleverna och deras föräldrar utan även för skolans befattningshavare. Om man vill förhindra att genom skolväsendet obehöriga erhåller kännedom om elevernas och deras anhörigas personliga förhållanden, krävs emellertid icke bara regler om tystnadsplikt för befattningshavare utan även regler som möjliggör för skolan att vägra utlämna handlingar i vilka sådana personliga förhållanden berörs. Inom ecklesiastikdepartementet övervägs sedan någon tid frågan hur regler av här angivet slag bör utformas.

Vidare anförde:

Herr WIKLUND (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet för svaret på min interpellation. Jag gör detta med stor tillfredsställelse, eftersom svaret alltigenom är positivt och förefaller kunna leda till att det uppenbara behovet av sådana klara och allmänna bestämmelser som jag efterlyst blir tillgodosett.

Det råder stor osäkerhet både bland föräldrar och lärare, skolkuratorer och annan skolpersonal om vad man har att iakttaga, då det gäller lämnade uppgifter av mera personlig art, avseende elever eller deras anhöriga, t. ex. rörande sjukdom, ekonomi och varierande familjeförhållanden av ibland ganska känslig art. På den rådande osäkerhetens konto får man väl skriva sådana händelser som att elever fått biträda vid läkarundersökningar med att plocka

Svar på interpellation ang. bestämmelserna om tystnadsplikt för befattningshavare i de allmänna skolorna

fram läkarkort och därmed obehörigt kunnat få del av uppgifter rörande olika förhållanden hos kamrater eller att skolstyrelse eller lärarkollegium tydligen kan öppet delges och sedan också diskutera även ömtåliga personliga förhållanden hos elever och deras föräldrar utan att såvitt kan bedömas något hinder för närvarande föreligger att föra vidare uppgifter av detta slag. Dess bättre är väl det stora flertalet lärare omdömesgilla och ansvarskännande därvidlag, men det kan ju finnas undantag, t. ex. en och annan bland de många lärarvikarierna.

Det är klart att förhållanden av nu äsyftat slag kan vara av stor betydelse för en elevs beteende och skolgång och att det därför kan vara direkt angeläget att företrädare för skolan får kännedom om sådana förhållanden. Men då måste uppgifterna underkastas lämpligt utformade sekretessbestämmelser. Sådana bestämmelser kan i sin mån bidra till att relationen mellan skolan å ena och föräldrar och elever å andra sidan får den önskvärda prägeln av förtroende. Det är angeläget att en så viktig institution i det demokratiska samhället som skolan möts med just förtroende. Detta är kanske ännu viktigare i den omdaningsprocess med bl. a. ökad elevvård som viktig ingrediens, som nu pågår på skolområdet. Tyvärr råder det på sina håll ett misstroende mot skolan och skolreformerna, och det är då angeläget att varje anledning till misstroende såvitt möjligt undanröjs och att detta sker så snart som möjligt.

Det gläder mig därför att statsrådet med sin positiva inställning till interpellationen nu tillkännager att hithörande frågor övervägs inom departementet och att detta gäller även utformningen av erforderliga regler. Får jag tolka statsrådets svar på det sättet att departementet självt skall söka lösa de inte alldeles lätta problem det här gäller och att dessa sålunda inte kommer

att överlämnas till t. ex. offentlighetskommittén? Såvitt jag uppfattat saken rätt har denna kommitté till uppgift att se över redan *befintliga* sekretessbestämmelser av olika slag. På skolans område är frågan om sekretess kring uppgifter om förhållanden av personlig art i stort sett oreglerad, och det finns väl därför knappast någon anledning att denna fråga hänskjutes till offentlighetskommittén. Det förefaller som om denna kommitté vore en långtidsutredning. Bemyndigande om dess tillsättande lämnades redan 1960. Det finns, tror jag, i den fråga jag tagit upp en viss fara i dröjsmål, och det vore därför, herr statsråd, av intresse att veta, om statsrådet kan ge kammaren åtminstone någon uppfattning om hur snart man kan räkna med att den på skolområdet behövliga regleringen av denna fråga kan komma till stånd.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet EDENMAN:

Herr talman! Meningen är inte att överlämna denna fråga till någon kommitté utan — herr Wiklund inser ju att min inställning i frågan är mycket positiv — avsikten är att försöka få fram ett förslag så snabbt som möjligt. Mer kan jag inte säga i dag. Men vi tror att vi skall kunna utforma ett förslag inom departementet.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 4

Föredrogs var för sig följande Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionerna:

nr 79, angående vissa frågor rörande lärarutbildning, och

nr 81, angående naturhistoriska riksmuseets ställning och organisation m. m.;

till bevillningsutskottet propositionen nr 84, med förslag till förordning om

särskild skatteberäkning i vissa fall för makar; samt

till konstitutionsutskottet propositionen nr 85, med förslag till lag om antalet statsdepartement och statsråd utan departement.

§ 5

Föredrogs var för sig följande å bordet vilande motioner; och hänvisades därvid

till lagutskott motionerna nr 770 och 771;

till statsutskottet motionen nr 772;

till lagutskott motionen nr 773; samt

till jordbruksutskottet motionen nr 774.

§ 6

Ljudradio- och televisionsverksamheten

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 18, i anledning av väckta motioner om reklamfinansierad television, m. m., och om fri etablering för radio- och televisionsanläggningar.

I följande fyra, inom riksdagen väckta motioner behandlades frågor om radio- och televisionsmonopolet och om reklamfinansiering av televisionen, nämligen

1) de likalydande motionerna nr 325 i första kammaren av herr *Virgin m. fl.* och nr 386 i andra kammaren av herr *Heckscher m. fl.* samt

2) de likalydande motionerna nr 505 i första kammaren av herr *Ernulf m. fl.* och nr 639 i andra kammaren av herr *Wedén m. fl.*

Det förstnämnda motionsparet hade hänvisats till lagutskott såvitt anginge lagstiftning och i övrigt till statsutskottet medan de sistnämnda båda motionerna i sin helhet hänvisats till lagutskott. I den mån motionerna hänvisats till lagutskott, hade de tilldelats andra lagutskottet.

I motionerna I: 325 och II: 386 yrkades såvitt nu var i fråga, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hem-

Ljudradio- och televisionsverksamheten

ställa att förslag snarast måtte föreläggas riksdagen till *dels* lagstiftning om fri etableringsrätt av radio- och televisionsanläggningar och de med den fria etableringsrätten sammanhängande förändringarna inom opinionsrätten, *dels* lagstiftning om inrättande av en auktoriseringsnämnd i enlighet med de i motionen framförda riktlinjerna».

I motionerna I: 505 och II: 639 yrkades, »att riksdagen beslutar hemställa till Kungl. Maj:t om tillsättande av en allsidig utredning för att förutsättningslöst klarlägga:

A. de förändrade förutsättningarna för och aspekterna på ett radio- och TV-monopol vilka den snabbt fortgående tekniska utvecklingen på detta område medför, samt vidare

B. olika alternativ för och konsekvenser av reklamfinansierade radio- och TV-program, bl. a. möjligheterna att sänka licensavgifterna».

Utskottet hemställde, att förevarande motioner, nämligen

1) motionerna I: 325 och II: 386, såvitt de hänvisats till lagutskott, samt

2) motionerna I: 505 och II: 639, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Edström, HübINETTE, SÖrenson, Rimmerfors, Ringaby* och *Ullsten*, vilka ansett att utskottet bort hemställa,

A) att riksdagen i anledning av förevarande motioner, nämligen

1) motionerna I: 325 och II: 386, såvitt de hänvisats till lagutskott, samt

2) motionerna I: 505 och II: 639,

mätte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt utredning med uppgift att i enlighet med de riktlinjer som reservanterna anfört framlägga förslag *dels* om reglerna för etablering av radio- och TV-företag vid sidan om det statliga företaget samt för tryggnad av erforderlig insyn från samhällets sida, *dels* om de former i vilka reklam borde kunna ordnas i radio och TV;

Ljudradio- och televisionsverksamheten

B) att motionerna i samma delar, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad reservanterna hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr ANDRE VICE TALMANNEN yttrade:

Överläggningen rörande detta ärende må omfatta även punkten 3 i statsutskottets utlåtande nr 9, såvitt avser ljudradio- och televisionsverksamheten. Yrkanden beträffande nämnda punkt framställes dock först vid behandlingen av statsutskottets ifrågavarande utlåtande.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr RINGABY (h):

Herr talman! De senaste årens debatter kring ökad frihet och konkurrens i etern har, tyvärr måste man väl säga, varit debatter mot förutfattade meningar och mot de obotfärdigas förhinder.

Man måste ställa sig mycket frågande till de kategoriska och starkt fördömande uttalanden mot ökad konkurrens i etern som görs från regeringshall. Kommunikationsministern t. ex. hävdar helt framt i sina direktiv till 1960 års radioutredning, att ett nytt reklamfinansierat företag inte med fog skulle kunna sägas öka yttrandefriheten. Han säger också att det skulle vara klart underlägset monopolföretaget i fråga om valfrihet av program och att programledningens integritet gentemot obehörig påverkan skulle försämrats. Dessutom skulle det bli dyrare och sämre program.

Ja, ärade kammarledamöter, det är inte litet på en gång som en smula konkurrens i etern skulle åstadkomma. Man ställer sig givetvis frågan: Hur kan man så säkert veta det? Ja, så säkert på sitt omdöme och sina förutsättningar att dra riktiga slutsatser av en friare konkurrens i etern är alltså statsrådet Skoglund, att han inte ens velat få sina

påståenden kontrollerade av 1960 års radioutredning.

Det är beklagligt att regeringen inte ens velat utreda de många frågor och problem som anmäler sig vid t. ex. bildandet av ett reklamfinansierat företag. Det gäller företagsformen — det finns många olika vägar att gå — det gäller samhällsinsynen, om man önskar en sådan, och det gäller effekten på tidningsarnas ekonomi samt många andra problem. Med tanke på televisionsreklamens snabba frammarsch utanför våra gränser kommer vårt land att vara handikappat på detta område, emedan vi helt enkelt kommer att sakna utredningsmaterial den dag vi tvingas att tänka om i denna fråga. Och den dagen kommer.

Vi reservanter anser att en utredning av frågan är högst befogad. Den är redan allvarligt försenad. Om det skulle vara så som regeringen påstår att en friare opinionsbildning via televisionen skulle få så många grava nackdelar förstår jag inte varför man inte i konsekvensens namn genast bildar ett enda statligt monopolföretag för tidningsutgivning. Om det är riktigt vad kommunikationsministern har sagt om fördelarna med ett statsstyrt radio- och televisionsföretag måste ju ett enda statligt tidningsföretag innebära ökad yttrandefrihet, större valfrihet, mindre obehörig påverkan, bättre kvalitet samt lägre kostnader än för närvarande med den fria konkurrensen. Enligt regeringens egen logik måste det bli så. Men jag fruktar att ingen ett enda ögonblick tror på detta, och därmed faller också argumentationen mot en friare etableringsrätt i etern.

Vad är det egentligen som socialdemokraterna, och även centerpartiet, tror kommer att hända med svenska folket, om det skulle utsättas för ett reklamfinansierat konkurrerande televisionsföretag? Går det att få ett godtagbart svar på den frågan? Skulle det verkligen vara en riksolycka om t. ex. Folksam eller

jordbrukets ekonomiska föreningsrörelse i samband med ett trevligt program finge göra litet reklam för sig själva? Tänk så många outnyttjade och säkert skickliga programskapare som skulle upptäckas med ett sådant arrangemang!

Legaliserad televisionsreklam skulle även verka avslappnande på de ibland krampaktiga försöken att undvika smyg-reklam. Dessutom kunde t. ex. NTF:s trafiksäkerhetsfilmer i televisionen öppet och ärligt också få gälla som reklam för Volvobilar, vilket de indirekt dock är.

Ett fritt och obundet radio- och televisionsföretag med många vaksamma ögon riktade på samhällsutvecklingen vore en stor tillgång vid denna komplicerade utvecklingsprocess.

Personligen tror jag inte heller att tidningarnas reklamintäkter skulle påverkas negativt av radio- och televisionsreklam. Inga erfarenheter utomlands tyder härpå — det är snarare tvärtom. Inte heller i vårt land har sådana tendenser kunnat iakttagas. Inom Radio Nords och Radio Syds reklamfinansierade spridningsområden, så länge deras sändningar pågick, kunde mig veterligt någon minskad lust till tidningsreklam inte påvisas. Inte heller filmreklamen på teatrar och biografer har påverkats.

Socialdemokraternas och centerpartiets ivriga försäkran att det är omsorgen om den fria och breda pressopinionen och rädslan för monopoltidningarna som dikterat deras inställning till presstödet rimmar illa med deras inställning till radiomonopolet.

Här vill man snöra till monopolsäcken så effektivt och omsorgsfullt att inte ens en strimma av utredningsljus skall få chansen att komma in och inte heller gamla fördomar att komma ut.

Herr talman! Till slut bara en förmodan. Det sägs ofta att bristen på våglängder sätter ett effektivt stopp för en friare radiosändning. Det lär ju numera vara möjligt, rent tekniskt sett, att i

Ljudradio- och televisionsverksamheten

ökad utsträckning utnyttja sändarkanaler, och det skulle inte förvåna mig ett dugg om 1960 års radioutredning på något sätt har tagit denna ökade möjlighet till vara. Vi får väl se när utredningen inom kort kommer med sitt betänkande. Med största tillförsikt kan jag som reservant tillstyrka en utredning om större frihet i etern, och jag känner ingen som helst tveksamhet när det gäller att utsätta svenska folket för en del reklamslag från det egna landets näringsliv och för en friare opinionsbildande debatt från bl. a. svenska folkets egna fackliga, ekonomiska, ideella och religiösa organisationer — ty det är ju det frågan gäller.

Herr talman! Med dessa ord ber jag få yrka bifall till reservationen av herr Edström m. fl.

Herr ULLSTEN (fp):

Herr talman! Den 1 mars 1961 började en liten radiosändare i Ålands hav att sända popmusik, blandad med nyhetstelegram och reklamslogans. Ett år senare startade en liten sändare utanför Skånekusten.

Dessa två s. k. piratsändare, Radio Nord och Radio Syd, blev snabbt mycket populära inom de områden där man kunde höra dem. Till synes var de väl också helt ofarliga för varje tänkbart svenskt intresse — i varje fall tyckte de flesta svenskar så — men som bekant tyckte inte den socialdemokratiska regeringen det. Med en brådska och ett nit som om det gällt en livsviktig krislag forcerade man fram bestämmelser som gjorde det möjligt att stämpla verksamheten på Bon Jour och senare Cheeta II, som olaglig. Den senaste fasen av denna egendomliga klappjakt är, att man med hjälp av regeringens snabblag har burat in Radio Syds ägarinna i fängelse.

Anklagelsen mot henne är att hon kränkt det statliga radiomonopolet, att hon tagit sig för att konkurrera med Sveriges radio.

Ljudradio- och televisionsverksamheten

Den 11 november 1963 meddelades att den socialdemokratiska tidningen Ny Tid i Göteborg skulle läggas ned. Reaktionen bland tidningens läsare, och även bland många andra, blev mycket häftig. Nedläggningen skulle betyda att vi i rikets andra stad skulle få ett liberalt tidningsmonopol.

Regeringen tvingades till en ny snabbutryckning, men denna gång inte för att försvara monopolintresset, utan för att försöka hitta på åtgärder mot en hotande koncentrationstendens på tidningsområdet — med andra ord för att slå vakt om en princip rakt motsatt den man försvarade på radioområdet: möjligheten för så många enskilda organisationer som möjligt att få starta och driva opinionsbildande media.

Vad är det då som gör att man — framför allt från socialdemokratiskt håll — slåss så tappert för att vi skall ha monopol när det gäller radio och TV, samtidigt som man är beredd att tillgripa nästan desperata metoder för att *förhindra* monopol på tidningsområdet? Finns det någon avgörande skillnad mellan dessa två former av media som gör denna hållning rimlig? Att det finns skillnader beträffande teknik och arbetssätt när det gäller tidningar och radio är klart, men var finns den principiellt viktiga skillnaden?

Jo, det framgår av tilläggsdirektiven till radioutredningen, där kommunikationsministern talar om varför man inte ens får utreda förutsättningarna för konkurrens i etern, att det är så dyrt och så tekniskt komplicerat att sätta upp en TV-sändare att det bara skulle bli ett fåtal som kunde göra det, och då är det bättre att man förbehåller staten denna rätt. Detta är en av de *påstådda* skillnaderna mellan press och radio, men absolut ingen *verklig*. Det är riktigt att det är dyrare att sätta upp en TV-sändare, i varje fall en som skall sända över hela riket, än att

starta en dagstidning, men det är tillräckligt dyrt och tillräckligt tekniskt komplicerat att starta en dagstidning också för att vem som helst inte skall kunna göra det. T. o. m. så stora och penningstarka organisationer som LO har som bekant haft ganska påtagliga besvär med sina försök. Det är ju inte bara så, att deras tidningar blir dyrare med åren, de blir mindre och mindre också.

Någon absolut frihet har vi inte när det gäller att ge ut tidningar. Och vi skulle inte heller få det på radio- och TV-området om vi avskaffade monopol. Detta behöver inte i och för sig vara något argument mot att avskaffa monopol och inte heller den mycket viktiga skillnaden mellan dessa två media, nämligen TV:s mycket större genomslagskraft när det gäller opinionsbildning. Det är nämligen alldeles självklart, i varje fall så länge vi endast kan räkna med ett eller ett par TV-företag vid sidan av ett statligt, att även detta företag måste föra ungefär samma programpolitik som Sveriges Radio, d. v. s. eftersträva opartiskhet i t. ex. religiösa och politiska frågor.

Fri opinionsbildning är nödvändig i en demokratisk stat. Demokratiens idé är ju rätten för var och en att tycka vad han vill, att enskilt eller i grupp ge uttryck för sin uppfattning, att påverka samhällsutvecklingen i enlighet med sin övertygelse. Opinionsbildningen kräver tillgång till tekniska resurser och ofta stora kapitalkrävande insatser. Man kan diskutera i vilken omfattning och i vilka former samhället skall understödja en allsidig opinionsbildning, men ett minimikrav borde väl ändå alla kunna enas om; att samhället inte genom förbud skall hindra eller försvåra en fri opinionsbildning, att samhället inte skall hindra den som vill eller kan att vända sig till allmänheten genom olika media.

Ljudradio- och televisionsverksamheten

Det är därför vi anser det självklart med tryckfrihet och yttrandefrihet, med frihet att bilda organisationer och politiska partier, frihet att starta och driva tidningar. Vi kräver särskilda och starka skäl för att gå med på undantag från den huvudprincipen. Så bör det vara även när det gäller rätten att starta och driva radio- och TV-företag.

Men monopolförsvaren tycks inte vilja acceptera det.

Man utgår ifrån att det är naturligt med förbud och att det är friheten som kräver sin särskilda motivering. Detta är också en genomgående linje i utskottsmajoritetens argumentering mot tanken på fri etableringsrätt. Som skäl mot fri konkurrens i etern anför man framför allt fyra argument, alla hämtade ur kommunikationsminister Skoglund's beryktade utredningsdirektiv. Jag skall bemöta vart och ett av dessa argument.

Det första argumentet är att ett reklamfinansierat TV-företag vid sidan av det statliga inte skulle öka yttrandefriheten. Denna frihet har nämligen — påpekar kommunikationsministern i sina direktiv, som alltså åberopas av utskottet — ingenting med finansierings- eller organisationsformen att göra. Nej, inte med finansieringsformen — det är alldeles riktigt. Det är därför så felaktigt att påstå att en reklamfinansierad TV-verksamhet absolut måste leda till att annonsörerna skulle få ett mycket stort inflytande över programmets utformning. Det finns system, som skulle ge annonsörerna ett sådant inflytande, men det finns också andra system där detta icke skulle bli fallet — jag tänker exempelvis på det förslag som framlagts av Svenska TV-främjandet. Att man ändå i regel sätter likhetstecken mellan fri TV och reklam-TV beror helt enkelt på att reklamen är nödvändig för att finansiera ett fristående företag. Annonserna är som bekant också den viktigaste inkomstkällan för den fria pressen.

Däremot är det självklart att organisationsformen har ett samband med yttrandefriheten. Vi har i dag ett enda radio- och TV-företag. Regeringen utser fem ledamöter i detta företags styrelse och riksdagen beviljar licensmedel. Det är omöjligt att bestrida att staten därigenom får ett betydligt starkare grepp över radio och TV såsom massmedia än man har över pressen via tryckfrihetslagstiftningen.

I gengäld skall det statliga radioföretaget eftersträva objektivitet i sin programpolitik. Men vilket slags objektivitet skall man eftersträva? Skall radio och TV vara objektiva genom att undvika alla kontroversiella ämnen, avstå från allt som kan förarga? I så fall måste det ske till priset av att man avstår från all samhällskritisk verksamhet. Eller skall man vara objektiv genom att se till att alla sidor av en sak belyses, att alla intressen får lika mycket komma till tals?

För min del tror jag att radions företrädare inrikesredaktör Herbert Söderström hade rätt när han i en bok skrev att det är »ett vitalt krav att den svenska televisionen får syssla med opinionsbildning — vara subjektiv». Jag tror att han hade rätt så till vida att det vore fel att sätta det effektivaste massmedium vi har ur stånd att sprida opinion. Han hade säkert också rätt så till vida — och det finns ju de som menar att han i hög grad levde upp till sina ideal i det avseendet — att det är omöjligt att göra njutbara program, om man hela tiden skall eftersträva millimeterrättvisa.

Men en sådan inriktning av programverksamheten blir ohållbar när det bara finns *ett* företag som är ett monopolföretag. Det oskyldigaste nyhetstelegram kan bli tendentiöst därför att det speglar vad medarbetaren anser vara viktigt. Ett aldrig så korrekt reportage kan bli tendentiöst på grund av ämnesurvalet. Även med de bästa avsikter från programledningens och

Ljudradio- och televisionsverksamheten

medarbetarnas sida kommer det alltid, så länge vi har ett monopol inom radio och TV, att finnas grupper som känner sig förfördelade. Det är onödigt att spekulera över den saken, vi vet att det förhåller sig så. Vi vet att man från oppositionens sida anser att man får för litet utrymme i radio och TV i förhållande till regeringen. Folk-rörelserna känner sig åsidosatta. De som företräder de religiösa intressena anser att de bör få mera plats i programmen etc.

Och vad gör man då? Om det funnes ett eller flera företag vid sidan av det statliga som konkurrerade på samma villkor, alltså eftersträvade objektivitet genom att tillgodose så många intressen som möjligt, då kunde man ju vända sig till dessa andra företag. Och just genom förekomsten av en sådan konkurrens skulle riskerna för ensidighet bli väsentligt mindre. Jag påstår inte att yttrandefriheten saknas därför att vi har ett statsmonopol inom radio och TV, men just av de skäl jag här försökt utveckla är yttrandefriheten starkt inskränkt. Den skulle, tvärt emot vad utskottet hävdar, bli större om man fick konkurrens.

Det andra argument som utskottet anför och som även herr Ringaby var inne på är att valfriheten för konsumenterna, tittarna och lyssnarna skulle bli mindre, ifall vi fick ett kommersiellt företag vid sidan av det statliga. Det är onekligen ett halsbrytande påstående. Valfriheten skulle alltså bli mindre, om man i stället för ett företags produkter kunde välja mellan flera olika. Tanken är tydligen den att konkurrensen om publiken skulle medföra att Sveriges Radio och det privata företaget sände likartade program på samma tider. Det skulle enligt utskottets mening bli flera program men inte flera *olika* program. Men ingen kan väl på allvar mena att om det funnes två företag, skulle dessa företag göra vad de kunde för att hela tiden sända

samma sorts program vid samma tidpunkt. Självfallet skulle konkurrensen leda till att man försökte skilja sig ut från det andra företaget, försökte vara annorlunda, bättre än detta.

Utskottets tredje argument är inte mycket mer övertygande. Programledningen i ett kommersiellt företag skulle, säger man, bli utsatt för otillbörlig påverkan. För det första: Vad vet egentligen utskottsmajoriteten om monopolledningen i det här avseendet eftersom man anser sig kunna göra en jämförelse? För det andra: Vad menar man med påtryckningar? Avser man därmed alla försök att komma till tals med ledningen i radioföretaget eller menar man bara sådana påtryckningar som leder till resultat.

Jag tror att Sveriges Radio i mycket stor utsträckning blir utsatt för påtryckningar av olika slag. Ibland ger man efter för dessa, eftersom man anser att de framförda synpunkterna är berättigade. Men jag är övertygad om att man för det mesta struntar i vad som säges. Det finns ingen anledning tro att ledningen för ett kommersiellt företag skulle handla annorlunda.

Någon påtryckning från annonsörernas sida behöver inte heller befaras, om systemet utformas på ett sådant sätt att det inte ger annonsörerna något inflytande över programmets utformning. Ingen vill väl göra gällande att vad som står att läsa i våra dagliga tidningar skulle vara påverkat av de annonsörer som finansierar dessa tidningar.

Dessutom skulle säkert personalen — i alla företagen — bli mera självständig ifall det fanns flera. Fick man inte göra program på *sitt* sätt inom det ena företaget kunde man gå till ett annat.

Man måste ju hela tiden utgå från att påtryckningarna inte alltid kommer utifrån.

Utskottets fjärde argument är att det skulle bli »högre kostnadsnivå för den samlade programproduktionen» med

två företag än med ett. Det kan man förmodligen påstå att det skulle bli när det gäller många branscher. Men vi accepterar inte annars att staten från samhällsekonomiska utgångspunkter skall få vara med och fatta bindande beslut om strukturrationalisering. Särskilt farligt vore det väl om man skulle tillåta staten att göra detta på massmediaområdet — i så fall skulle säkerligen många tidningar i stället för statsbidrag få nedlägningsorder. Om det visar sig att ett kommersiellt företag lönar sig, bör man också tillåta företaget att verka.

Som sammanfattning säger utskottet att ingenting nytt har inträffat, sedan teserna i direktiven spikades för ett par år sedan, som gör det motiverat att ändra mening om monopolens överlägsenhet. Men jag är övertygad om att de flesta andra upptäckt att det inträffat och inträffar ovanligt mycket just på det här området. Om några år kanske vi, vare sig kommunikationsministern önskar det eller inte, kan ta emot sändningar från telesatelliter i våra vanliga TV-mottagare. Snabbare än någon anar kan det inträffa tekniska förändringar som gör det motiverat även för dagens monopolanhängare att ändra inställning.

Framför allt har emellertid, sedan utskottet förra året yttrade sig i denna fråga, TV-utredningen blivit färdig. Den fick ju inte diskutera kommersiell TV men har säkerligen diskuterat *kostnaderna* för den framtida TV-verksamheten. Vad blir konsumenternas alternativ till ett kommersiellt företag som skulle kunna starta — och göra det utan licenser — redan om ett år? Klarar man fler sändningstimmar och ett program 2 utan att öka licensavgifterna? Det hade utan tvivel varit mycket bra för debatten om man vetat det. Det fanns också de i utskottet som menade att man borde skjuta på debatten tills betänkandet kommit, men av någon anledning gick det inte för sig.

Ljudradio- och televisionsverksamheten

Man kan fråga sig: Är radioutredningen — trots att den inte fick diskutera frågan om konkurrens — ändå så farlig för monopolanhängarna?

Kravet på konkurrens i etern gäller ökad frihet för två grupper. För det första är det fråga om ökad frihet för dem som vill vända sig till allmänheten med ett budskap — det må vara åsikter, underhållning eller ren nyhetsförmedling, alltså en *mer* fri opinionsbildning och därmed en *bättre* demokrati. För det andra är det fråga om ökad frihet för dem som konsumerar kultur att välja mellan olika alternativ. Om två eller fler konkurrerande företag anstränger sig att framställa program som lyssnarna-tittarna vill ha, finns det utsikter att fler blir tillfredsställda. Vi erkänner denna konkurrensens stimulerande effekt på andra områden, och det finns ingen anledning att underkänna dess betydelse också när det gäller radio och TV.

Egentligen erkänner man nog i allmänhet också konkurrensens stimulerande effekt — ja, man är t. o. m. rädd för den. Man tänker sig att tävlan om den »breda» publiken kommer att leda till sämre program, kulturell nivå-sänkning och ensidigare utbud. Jag tror det är nödvändigt att klart ta avstånd från den förmyndarmentalitet som framkommer ur den sortens argumentation.

Är det så att det finns stora lyssnar-grupper som efterfrågar en viss typ av program och det även finns de som är villiga att tillgodose denna efterfrågan, då bör detta också kunna ske utan att statliga kulturpåvar får stå hindrande i vägen. Det finns inga absoluta normer för vad som är god kultur och vad som är dålig kultur. Från liberal utgångspunkt är det självklart att de individuella önskemålen måste bli avgörande.

Någon invänder kanske att minoritetsgrupperna — de som har exklusiva önskemål — blir lidande om programföretagen strävar att tillgodose de stora kategorierna. Det är klart att den risken

Ljudradio- och televisionsverksamheten

finns — det skall inte förnekas. Därför har också Sveriges Radio en mycket viktig funktion även i ett fritt system: att göra program för de små grupperna.

För övrigt finns det knappast något fog för misstanken att ett kommersiellt TV-företag skulle erbjuda ett ensidigt program. Annonsererna kommer inte att ges inflytande över programmets utformning. Man har intresse av att nå så många lyssnarkategorier som möjligt och man kommer — precis som tidnings- och bokförlag — att vara mån om sitt kulturella anseende.

De som inte vågar släppa konkurrensen fri av rädsla för kulturskymning har en alltför låg tanke om den svenska allmänheten. Jag tror att man med fullt förtroende kan överlåta åt individen att välja kulturell konsumtion. Kanske kommer det rent av att visa sig att konsumenterna ställer högre krav än dem som Sveriges Radios program i dag kan uppfylla.

Herr talman! Jag ber att få ansluta mig till yrkandet om bifall till reservationen av herr Edström m. fl.

Herr BENGTTSSON i Varberg (s):

Herr talman! Herr Ringaby började sitt anförande med att söka sak med regeringen, och jag funderade därför litet på om jag hade anledning att ta till orda. Jag hoppas dock att han finner sig i att jag här försvarar andra lagutskottet och inte herr statsrådet, som själv är närvarande och kan redogöra för sina synpunkter på denna fråga.

Sedan tog herr Ullsten upp frågan om piratradio. Nu har som bekant inte andra lagutskottet haft den frågan till behandling, och det faller mig därför inte in att ta upp en diskussion om den saken, eftersom den frågan skall behandlas vid annan tidpunkt i anledning av ett utlåtande från ett annat utskott.

Jag vill börja mitt egentliga anförande med att göra ett påpekande, som jag tycker är intressant, nämligen att folk-

partiet har undergått en markant åsiktsförändring sedan i fjol, när folkpartimotionen skrevs. Man hade ju i folkpartiet tänkt sig att riksdagen skulle gå med på en allsidig utredning för att förutsättningslöst klarlägga de förändrade förutsättningarna för och aspekterna på ett radio- och TV-monopol som den snabbt fortgående tekniska utvecklingen på detta område medför samt olika alternativ för och konsekvenserna av reklamfinansierade radio- och TV-program, bl. a. möjligheterna att sänka licensavgifterna. Den ståndpunkten har man alltså frångått nu och i stället faktiskt ställt sig bakom högerförslaget. I det förslaget vill man inte ha någon allsidig och förutsättningslös utredning, utan man vill ha ett förslag till regler för etablering av radio- och TV-företag vid sidan av det statliga företaget samt för tryggnad av erforderlig insyn från samhällets sida och de former i vilka reklam bör kunna ordnas i radio och TV.

Jag tycker att denna förskjutning i åsikterna är värd att notera. Den har inträtt sedan motionen avlämnades och till dess att reservationen kom till. Man vill alltså här ha två önskemål tillgodosedda. Dels vill man ha en lagändring, så att vi får regler för etablering av radio- och TV-företag vid sidan av det TV-företag vi har, och dessutom vill man undersöka vilka former av reklam som kan vara möjliga i TV.

Om man då noggrant studerar reservationen, finner man att hela intresset koncentrerar sig till den nya TV-kanal som nu är planerad. Det är i själva verket den frågan det här gäller hur den nya TV-kanalen skall användas och finansieras. Det visar hur utomordentligt begränsade möjligheterna till s. k. fri etablering är när det gäller TV. Tillgången på kanaler är ytterst ringa, och de ekonomiska möjligheterna att starta egna företag på TV-området är mycket små. Det utrymme som enligt de internationella våglängdsplanerna står till

förfogande i vårt land är mycket begränsade, och staten måste givetvis se till att de internationella överenskommelserna på det området hålls. Den fria etableringsrätt som man här talar om har därför sina begränsningar.

Det kan här bli tal om möjligen en kanal, som kan användas av ett enda bolag, och det är det företaget som herr Ringaby och herr Ullsten vill driva. Det kostar dock ca 150 miljoner kronor per år att driva det bolaget, och dessutom bör en del pengar investeras. Jag kan inte räkna ut storleken på dessa investeringskostnader, men det är pengar som alltså skall tas in genom reklamintäkter. Det skulle vara mycket intressant att få en detaljerad redovisning av hur herrarnas program i det fallet kommer att se ut.

Innehållet i högerens motion är mycket intressant. Man säger där bl. a.: »Det har ibland hävdats att därest i en statlig tidning eller i ett monopolistiskt radioföretag alla åsikter fördes fram, skulle den fria opinionsbildningens, valfrihetens och objektivitetens krav tillgodoses. Mot detta resonemang kan invändas att man genom att presentera alla synpunkter i ett ämne endast speglar en debatt. Detta kan visserligen många gånger vara önskvärt, men det skapar inte någon opinion. Denna åstadkommes först när ett program har en tendens. För att opinionsbildningen skall vara meningsfull bör det finnas en konsekvent linje i den, d. v. s. det är inte slumpen utan programledningen som skall avgöra vilken inställning i en fråga man skall sträva efter att presentera för allmänheten.»

Det vore värdefullt att få veta, om det är herr Ullstens eller herr Ringabys inställning som skall presenteras för allmänheten. Jag tror att herr Ullsten gav svaret på den frågan, när han sade att med hänsyn till alla omständigheter för närvarande måste givetvis ett sådant här nytt programföretag i själva verket föra samma programpolitik som

Ljudradio- och televisionsverksamheten

Sveriges Radio. Jag hoppas att jag uppfattat honom rätt. Och då tror jag att det är han som har rätt, inte herr Ringaby, som vill mycket mera.

Vi som står för utskottets utlåtande har den uppfattningen att den nya TV-kanal som kommer att stå till förfogande skall skötas av Sveriges Radio. Därigenom erbjudes samma programvariation som vi har fått i radio genom de olika kanalerna där.

Min avsikt är inte att utförligt uppehålla mig vid denna fråga, eftersom vi har diskuterat den mycket ingående under ett par års tid. De synpunkter som herr Ullsten framförde och de argument som anföres i tilläggsdirektiven har vi också diskuterat fram och tillbaka under flera år. Men efter de utförliga anföranden som hållits här finner jag mig ändå föranlåtten att säga några ord.

Varför vill man att den nya kanalen skall skötas av ett annat bolag, finansierat med reklamintäkter? Ja, av de båda föregående talarnas anföranden har framgått att man vill ha ökad yttrandefrihet och en fri opinionsbildning. Det vore emellertid ganska intressant att få belyst vad man menar med ökad yttrandefrihet och fri opinionsbildning. I högermotionen sägs det bl. a. följande om den saken: »Ur den fria opinionsbildningens synpunkt är det väsentligt att man har flera alternativ att välja på när man söker ett medium att framföra sina åsikter i.» Där har man alltså tänkt sig en möjlighet för den enskilde medborgaren att gå till TV-bolaget och få framföra sina synpunkter på olika frågor.

Det förhåller sig så att likaberättigandet i detta avseende av ekonomiska skäl blir synnerligen illusoriskt. Endast den som har råd att köpa programtid får möjlighet att begagna TV som propagandamedel. Detta sista har jag inte hittat på själv, utan det citerar jag ur den officiella TV-utredningen, som lämnades i mitten av 50-talet.

Ljudradio- och televisionsverksamheten

Vad menar man alltså egentligen med fri opinionsbildning och yttrandefrihet? Med det måste väl ändå förstås garantier för skilda politiska, religiösa och andra riktningar att få framföra sina åsikter. All erfarenhet visar att ett företag av typ Sveriges Radio är synnerligen angeläget att visa rättvisa mot skilda grupper. I de politiska debatterna tillämpar man sekundrättvisa, och gör man inte det kontrolleras det av vederbörande organisationer på ett effektivt sätt. Partisekreterarna står med tidtagarur vid varje program av politisk innebörd, så det är ingen fara att någon får för litet — snarare tvärtom.

Den jämförelse som herr Ringaby gjorde med en statskontrollerad tidning var väl ändå litet i det värdslosaste laget, ty den förutsätter ju att Sveriges Radio är ett statskontrollerat företag. Men jag tror inte att herr Ringaby vågar i protokollet läsa in att Sveriges Radio är ett statskontrollerat företag av den typ som han beskrev beträffande tidningarna. Sveriges Radio är oberoende av statsmakterna, organisationerna, samhället och enskilda intressen i sin programpolitik. Man kan mycket väl kritisera statsmakternas beslut — och så sker ju — i radio och TV, men enligt de demokratiska spelregler vi är anhängare av skall den som kritiserar ha rätt att försvara sig.

Det är rätt intressant i detta sammanhang att se hur reservanternas ändå går med på att man måste ha en samhällelig insyn i ett nytt TV-bolag. Då finns här en intressant företeelse, som herr Ullsten också var inne på. Man säger att det mellan radio och TV och press skall vara full jämlikhet, men man föreslår själv i sin reservation att det skall vara auktorisation för att få starta TV-företag — något att fundera på.

Vi får anledning att återkomma till kanal 2 den dag då radioutredningens material är presenterat och behandlat.

Jag kan ändå inte låta bli att säga ett par ord om det andra önskemålet, nämligen reklamfinansierade inslag i radio och TV. Det har ju diskuterats grundligt i samband med redovisningen av tilläggsdirektiven till radioutredningen och därefter vid flera tillfällen. Jag anser mig inte ha anledning att ta upp det igen, utan jag hänvisar den intresserade till andra lagutskottets utlåtande nr 16 i fjol, där frågan är så grundligt redovisad.

Att det råder delade meningar om reklam i TV är inte så egendomligt. Anhängarna av reklam ser bara fördelar, och motståndarna är ytterst skeptiska. Jag tillhör dem som är utomordentligt skeptiska mot reklam i radio och TV — jag är direkt motståndare till sådan reklam och kommer att vara motståndare så länge jag orkar. Mitt motstånd mot reklam i TV och radio ökade sedan jag haft tillfälle att i Amerika under tre månader svälja TV-reklam dagligen. Jag vågar givetvis inte påstå, herr Ringaby, att det svenska folket tar skada av reklam i TV, men jag tycker att folket bör förskonas från dylika inslag i radio och TV. Jag tror inte heller att någon kan bevisa att reklamen ökar efterfrågan, men däremot påverkar den efterfrågan, så till vida att folk byter märken, exempelvis cigarrettmärken. Jag roade mig med att studera de cigarrettmärken man gjorde reklam för, och det var varje halvtimme en ny cigarrett som smakade som en cigarrett skall smaka. Man blev till och med vackrare om man rökte ett visst cigarrettmärke. Sådant påverkar naturligtvis människornas val av produkter.

Det finns ingen anledning att förneka att reklam kan vara av värde för vissa annonsörer, men för den stora allmänheten finns inte något behov av sådan reklam. Det finns heller ingenting som tyder på att reklamfinansierad TV ger bättre programstandard. Här måste man göra klart för sig att re-

klamfinansierad TV och radio måste nå största möjliga publik — eljest är inte de som annonserar intresserade av mediet. Då måste man väl ändå anpassa sitt program efter det önskemål som den största tänkbara publiken har.

De värderingar som gjordes när tilläggsdirektiven utfärdades är fortfarande giltiga. Nu har det tillkommit ett argument som herr Ringaby tog upp. Låt mig sluta med det, herr talman. Han säger att man i utländsk TV börjar få så mycket TV-reklam. Nu vill jag emellertid först fästa kammarens uppmärksamhet på att det inte är så väl beställt med intresset i de främmande länderna. Jag kan nämna ett par exempel på länder där man har reklamfinansierad TV och där man är mycket ledsen för detta, där det är mycket starka krafter i rörelse för att få bort den reklamfinansierade TV:n. Finland är ett av dessa länder, ett annat är Västtyskland.

Men reservanterna talar här om TV-reklamens framträdande i utlandet. De säger: »Man får räkna med att på svenska TV-apparater program med reklaminslag kan ses i växande utsträckning, vilket kan gynna utländska företags verksamhet på den svenska marknaden framför de inhemska företagens.» Som den intresserade lyssnaren erinrar sig sade riksdagen 1962: »Skulle dock — i motsats till vad i direktiven antages —, alltså kommunikationsministerns direktiv, »den tekniska utvecklingen bli sådan att reklamprogram från utlandet, speciellt då från de övriga nordiska länderna, skulle kunna mottagas av större befolkningsgrupper i vårt land, bör från statsmakternas sida på nytt övervägas vilka eventuella åtgärder som då bör vidtagas.» Det enda argument som man kan finna i reservationen är alltså att man befärar ökad TV-reklam i länderna runt omkring oss. Det argumentet har vi alltså redan tagit hänsyn till genom att göra ett sådant uttalande. Vi

Ljudradio- och televisionsverksamheten

befinner oss inte i det läget i dag, och därför, herr talman, yrkar jag bifall till andra lagutskottets hemställan.

Herr ULLSTEN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Om herr Bengtssons anförande i denna fråga kan kanske med hänvisning till de där amerikanska cigaretannonserna sägas att anförandet låter precis som det alltid brukar låta. Herr Bengtsson säger, att man diskuterat denna fråga mycket utförligt och mycket länge. Jag har studerat protokollen, och jag har inte funnit annat än att herr Bengtsson varje gång när han diskuterat denna fråga börjat med att framhålla att den är färdigdiskuterad. Sedan har han punkt för punkt svurit på vad som står i kommunikationsministerns direktiv.

Vad herr Bengtsson under denna rätt långa debatt som förts emellertid inte upptäckt är att vi, när vi kräver konkurrens på TV-området, inte menar att vi bör ha konkurrens mellan å ena sidan ett företag, som är folktopistiskt eller socialdemokratiskt eller företräder RLF eller någonting annat, och å andra sidan ett företag som är statligt, utan vi har hela tiden ansett att det bör vara konkurrens på samma villkor när det gäller programpolitik. Herr Bengtsson säger då att i så fall är det ingen mening med det hela. Jo, det är just vad det är det. Det går nämligen inte — och där citerade jag vad en av herr Bengtssons egna partivänner, herr Herbert Söderström, sagt — att uppfylla de krav på objektivitet som måste uppfyllas för att det skulle vara försvärbart med ett enda företag. Man kan inte göra programmen så åsiktslösa och så utan varje tendens, att de inte drabbas någon eller gör någon förtjust, för då skulle programmen bli helt meningslösa. Man bör naturligtvis sträva till objektivitet, men man måste kunna ta upp kontroversiella ämnen och man måste kunna göra djärva program, och detta är mycket farligt, om man inte

Ljudradio- och televisionsverksamheten

har någon konkurrent som de, som känner sig förfördelade av djärvheten i »statsprogrammet», kan vända sig till, eller ett företag som statsmonopolet måste hålla ett öga på hela tiden för att inte drabbas av beskyllningen att vara ensidig i sin opinionsbildning. Det är vad som menas med fri konkurrens. Det är alldeles klart att det kanske inte går att få till stånd mer än ett eller ett par företag inom en överskådlig framtid, men det måste väl ändå vara en viktig principiell skillnad mellan ett företag och flera företag, d. v. s. mellan att ha statsmonopol och att ha rätten för enskilda och organisationer att sätta upp företag av samma karaktär.

Herr Bengtsson säger vidare att han under hela sitt liv — och jag betvivlar inte detta med tanke på den envishet han hittills demonstrerat kommer att klara det — tänker att vara motståndare till reklam i TV. Herr Bengtsson har nämligen varit i Amerika och sett TV. Men tänk om herr Bengtsson skulle åka till Västtyskland eller till England eller till något annat land och se på TV-reklamen där! Då skulle han upptäcka att den är av en helt annan karaktär. Han skulle finna att man där inte ger företagen möjlighet att göra reklamutskickningar mitt i ett program, att avbryta en radioteaterföreställning för att tala om hur bra den eller den tandkrämen är. Där tvingas företagen i stället att acceptera att annonserna lägges där programföretaget säger att de skall ligga.

Det går inte att hela tiden argumentera mot reklamen i TV och bara tala om den typ av TV-reklam som finns i Amerika — den är inte aktuell för svenska TV-sändare.

Herr RINGABY (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Bengtsson, som är så gammal och van här i kammaren politiskt sett, vet ju att partier ofta brukar jämka ihop sina ståndpunkter

i ett utskott för att slippa göra två reservationer — och det är vad vi här gjort.

Kanalerna begränsar våra möjligheter, säger herr Bengtsson. Jag vill säga att det har ju hänt någonting på sista tiden på den fronten — som vi ju vet. Det finns ju på detta område betydligt ökade möjligheter. Men visst kostar det pengar att skapa ett TV-företag. Varken herr Ullsten eller jag, i varje fall inte jag, har några ambitioner i den vägen. Det är här fråga om att börja med en kanal. Det är klart att det kostar pengar, men det bör vara frihet och olika möjligheter att skapa en sådan kanal.

Beträffande opinionsbildande program vill jag säga att dessa måste väl ändå ha en tendens och ett syfte, herr Bengtsson. Annars blir ju programmen helt könlösa, och det blir väl ändå inte så farligt när alla får samma rätt och avsikten är att skapa en fri debatt.

Jag tror att det är helt fåfängt att med framgång skylla den *delvis* dåliga amerikanska TV-standarden på förhållandet att det råder radio- och TV-frihet där. För det första är väl TV-programmen där en produkt av amerikansk mentalitet och kultur och smak över huvud taget som återspeglas på alla områden — inte bara i TV. Vi kanske inte alla känner oss helt hemmastadda med den mentaliteten och smaken — det gäller deras möbler, armatur och det gäller amerikanarnas sätt att förstöra vacker natur med reklam o. s. v.

För det andra vet vi ju ingenting om hur den amerikanska televisionsstandarden skulle vara med ett enda monopolföretag. För det tredje, herr talman, så förvånar det mig att det svenska radiomonopolet till stor del lever på amerikansk programimport när man så hårt kritiserar den amerikanska TV-standarden. Bröderna Cartwright, Försvarsadvokaterna, Perry Mason, Familjen Flinta och Familjen Jetson, Lucy Show, Dick van Dyke, Danny Kaye Show och

ett otal amerikanska filmer är ju programinslag som den svenska televisionen lever högt på, samtidigt som den amerikanska TV-standarden generellt sägs ligga på en låg nivå, vilket är helt felaktigt.

Herr BENGTTSSON i Varberg (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Ringaby lät som en av televisionens hallådamer när han i slutet av sitt anförande räknade upp alla de program man kan få se i svensk television; herr Ringaby måste se mycket på TV.

Jag vill börja med att säga till herr Ullsten att han inte kan finna många belägg i protokollet från riksdagsdebatten för min inställning i denna fråga; det var nämligen först förra året som andra lagutskottet fick med dessa invecklade frågor att göra. Tidigare hade de handlagts inom statsutskottet. Jag är belastad, det erkänner jag, men första gången jag gjorde ett inlägg i denna fråga var alltså förra året. Jag har nu inte läst igenom inlägget, men jag vågar påstå att tendensen i det är densamma som i mitt anförande i år, trots att ordalydelsen knappast kan vara densamma; förra året deltog inte herr Ullsten i debatten, så jag kunde inte rimligtvis säga något till honom då.

Herr Ullsten talar om den konkurrens han vill ha på detta område och som skall komma till stånd genom ett särskilt bolag. Det bolaget skall inte bestå av folkpartiet eller av RLF, utan folkrörelserna — det framgår av högerens motion — och pressen och näringslivet skall bilda det bolag som skall driva denna rörelse. Det förefaller mig som om det skulle bli svårt att den vägen få fram just det som herrarna är på jakt efter; ni har ju inte riktigt samma uppfattning om hur programmen skall se ut. Herr Ringabys program skulle inte vara könöst, det skulle ha tendens o. s. v. Det kan inte vara så lätt att ordna i detta bolag, mina herrar! Om det

Ljudradio- och televisionsverksamheten

inte passar näringslivet är det möjligt att dess representanter inte tycker att programmet är särskilt bra. Likaså kanske folkrörelserna inte alls tycker det är så angenämt att stå bakom den tendens som kommer fram i bolagets program. Herrarna kommer att få väldiga bekymmer — det skall jag tala om för er — om ni bildar ett sådant bolag.

Det var väl ingen som missförstod min inställning till Amerikas förenta stater. Det enda jag talade om var reklamen i TV. Jag sade inte ett ont ord om Amerika; jag tycker mycket bra om Amerika, men jag tycker mycket illa om den reklam i TV som där förekommer. Herr Ullsten rekommenderade mig att resa till något annat land — jag tackar för inbjudan, men det behövs nog inte. Får jag berätta för herr Ullsten att det kristligt-demokratiska partiet i den västtyska förbundsdagen framlagt ett lagförslag om förbud mot reklam i radio och TV, och i Finland är man mycket intresserad av att få bort sin reklam i TV.

Herr Ringaby påstod att pressen inte kommer att påverkas av reklam i TV. Får jag bara för herr Ringabys egen skull tala om att den västtyska regeringen har tillsatt en kommitté för att utreda frågan om konkurrens mellan press, radio och TV, och den har kommit till därför att pressen har svårigheter på grund av TV.

Herr Ringaby sade att man skulle få fram bättre programmakare om man hade ytterligare ett bolag. Det är någonting som jag inte förstår, men det är väl något trolleri som inte är uppenbart för oss andra.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande, och eftersom det är så många talare anmälda kommer jag inte att besvara kammaren mer, även om jag blir antastad!

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (cp):

Herr talman! De föregående talarna har engagerat sig kraftigt i denna de-

Ljudradio- och televisionsverksamheten

batt, och jag tycker nog att man har överdimensionerat frågan litet grand. Det är väl i alla fall på det sättet, att vi i dag inte riktigt kan bedöma hurudan utvecklingen på detta område kommer att bli i andra länder. Det kan tänkas att ställningstagandena i viss mån kommer att få omprövas.

Jag vill något beröra den reservation som fogats till utlåtandet. Jag har inte undertecknat den reservationen, och jag vill motivera varför jag inte gjort det.

När man diskuterar etableringsrätten talar man ofta med ganska stora ord om frihet i etern, och jag tycker att det även i dagens debatt används alltför stora ord. Vad man vill är att göra det möjligt för vissa personer att etablera radio- och TV-stationer. Att skapa fullständig frihet på detta område är naturligtvis alldeles omöjligt, och det har väl varken motionärerna eller reservanterna avsett. Det måste förstås bli någon form av tillståndsgivning och koncessionsförfarande; bestämmandet och inflytandet över etern kommer alltså att förbehållas ett litet fåtal, och någon frihet i ordets verkliga betydelse kan det inte bli.

Friheten begränsas också av att man för att starta ett radio- eller TV-företag måste ha tillräckligt med kapital. Herr Ullsten underströk med skärpa att man kräver konkurrens på lika villkor. Men jag tror inte att man kan komma ifrån kapitalets roll i detta sammanhang. Jag anser därför att det finns anledning att i icke ringa grad dämpa talet om frihet i etern.

Jag förstår att det är reservanternas mening att denna verksamhet — det framgår för övrigt av debatten — skulle finansieras genom reklamsändningar. Detta är naturligtvis möjligt. Men jag tror att den vägen inte är alldeles ofarlig. Vad säger erfarenheterna från andra områden? Det finns stor risk för att programkvaliteten inte blir den bästa, och det finns risk för att man — för att

kunna locka annonsörerna med stor titlar- och lyssnarfrekvens — kommer att eftersträva program av diskutabel kvalitet. Jag tror sålunda att olika minoritetens intressen otillbörligt skulle komma att skjutas i bakgrunden. Det erkände också herr Ullsten då han i sitt första anförande sade, att Sveriges Radio skall svara för de kvalificerade programmen. Det skulle innebära att konkurrensen kommer att gälla de s. k. billiga programmen — jag vet inte om det var dessa program herr Ullsten betecknade som djärva. Jag blev litet förvånad över detta yttrande, men det står naturligtvis herr Ullsten fritt att hävda något sådant som ett eftersträvansvärt mål.

Man kan göra en jämförelse med filmen. Det görs många bra filmer här i landet — det är jag den förste att understryka — men det görs också filmer av ett helt annat slag, filmer vilkas upphovsmän tycks ha ett enda intresse: profitintresset. Jag tror inte att vi kan bortse från detta när vi diskuterar TV-programmen och televisionens framtida arbete.

Jag vill dock deklarera att jag personligen inte alls är tillfredsställd med TV:s nuvarande program. Här återstår oändligt mycket att göra. Naturligtvis beror kvaliteten i viss utsträckning på vilka ekonomiska resurser som finns. Men det är inte bara pengar som behövs för att programmen skall bli bättre. Jag undrar om det inte finns möjligheter att redan nu få till stånd en konkurrens inom radio- och TV-företaget. Man kunde t. ex. låta olika orter tävla med varandra, d. v. s. försöka skapa någon form av regional konkurrens. Varje ort skulle ha ett välutrustat kontor. I stället för en konkurrens, där kapitalet faller utslaget, skulle vi på det sättet få en konkurrens mellan olika regioner, mellan producenterna och de olika programledarna. Jag tror att vi på det sättet skulle kunna få fram någonting mycket bättre och att vi skulle få en stimulans till goda program.

Till dessa synpunkter vill jag lägga att det i nuvarande läge, då vi inom kort kommer att få radioutredningens förslag, vore mindre välbetänkt att till-sätta den utredning som reservanterna föreslagit. Jag är medveten om att reservanterna önskar få frågor utredda som inte ligger inom ramen för radioutredningens direktiv. Men det är väl ändå så, att lösningen av de problem som aktualiseras i reservationen kommer att bli beroende av radioutredningens förslag angående utformningen av den framtida radio- och TV-politiken.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr GUSTAFSSON i Kårby (cp):

Herr talman! Jag skall i huvudsak uppehålla mig vid statsutskottets utlåtande, men jag vill börja med att säga några ord i den debatt som nu pågår i anledning av andra lagutskottets utlåtande.

Jag är tacksam för att utskottets talesman påpekat att riksdagen 1962 sade, att frågan om reklam i radio och TV kan få lov att omprövas, om till oss gränsande länder inför annonsering i TV och vi får de tekniska förutsättningarna att ta in deras program. Det är självklart att detta kan komma att påverka vårt ställningstagande.

Jag tillhör emellertid inte dem som är anhängare av reklam i televisionen. Som programkonsument har jag inget behov av den, och knappast inte heller som konsument i en vidare bemärkelse. Att reklamen skulle ge oss en bättre kvalitet på programmen måste starkt ifrågasättas.

Av herr Ullstens anförande fick man intrycket att han menade, att Sveriges Radio skulle vara obenägen eller förhindrad att i sin programproduktion ta upp kontroversiella ämnen. Det är en stor missuppfattning. Det är tvärtom så att radion försöker vara analyserande i många av sina program. Det visar sig inte minst på det sättet, att radionäm-

Ljudradio- och televisionsverksamheten

den får många propåer när man sänder program som verkligen försökt vara analyserande och kanske i någon mån också opinionsbildande. Det visar sig att effekten är mycket påtaglig. Jag vill gärna ha ett radioföretag som ger djärva och analyserande program, och jag vill att det skall ges möjligheter att gå vidare på den väg som härvidlag be-träffas.

Jag vill dock säga att det härvidlag många gånger uppstår stora besvärigheter, inte från radioföretagets sida, utan besvärigheter som kommer på andra plan, nämligen att få den nödvändiga insyn som möjliggör att ett program verkligen blir analyserande och skär i de bölder som kan finnas i samhällskroppen. Det gäller inte främst den statliga och kommunala verksamheten; det kan gälla på många andra områden, där det finns saker och ting som vi har all anledning att få belysta av vårt radio- och TV-företag.

Jag uppfattade inte riktigt klart vad herr Ullsten menade, men jag fick det intrycket att han ansåg att om vi finge ett konkurrerande TV-företag, skulle detta leda till konkurrens i första hand på de programområden som intresserar tittarna. Men det finns å andra sidan många program, som tillfredsställer mindre grupper med exklusiva intressen. Därför borde man även ha ett radioföretag som kunde tillfredsställa dessa grupper. Det skulle innebära att Sveriges Radio eller monopolradion, som finansieras genom licenser, skulle behöva lägga sin programproduktion huvudsakligen på de grupper, vilka är små och exklusiva och säkerligen har stora anspråk, under det att den reklamfinansierade televisionen huvudsakligen skulle operera på mera populära områden.

Det är en omöjlighet, herr Ullsten! Genomförde man detta, skulle det betyda att anslutningen till den licensbetalda televisionen skulle sjunka i stor utsträckning. Om vi då ville ha

Ljudradio- och televisionsverksamheten

Sveriges Radio kvar, finge dennas verksamhet i stor utsträckning finansieras med skattemedel. Det måste vara ett brett program, och vi hälsar därför med tillfredsställelse att vi nu kommer att få ett program 2 i TV. Detta ger större möjligheter att inom företaget variera programmen.

Av denna min allmänt principiella hållning följer att jag också är beredd att ekonomiskt förstärka resurserna för det nuvarande radio- och TV-företaget, så att dess programverksamhet kan bli ännu bättre. Jag vill vara konsekvent i min hållning och säga att vi nu skall på allt sätt bygga upp vårt radioföretag och förbereda ett andra program i TV och att ge Sveriges Radio resurser att växa in i detta. Radioföretaget har också i sina anslagsframställningar framhållit, att man behöver mera pengar för att kunna göra den upprustning som är erforderlig för att företaget skall kunna växa in i detta andra televisionsprogram.

Här har också talats om att man behöver mera pengar för att bygga ut distriktsorganisationen. Jag vill då ansluta mig till vad herr Gustavsson i Alvesta sade om att det är ytterligt viktigt att vi i vårt radioföretag kan bygga starka regionala stödpunkter, som kan leverera programförslag som konkurrerar med produktionen här i huvudstaden. Det utgör en allvarlig slagsida att man ibland kan se att vårt radioföretag är så bundet av »stockholmstänkandet» i många av sina program — i vissa avseenden skulle jag vilja säga att det också är bundet av »aftontidningstänkandet». Detta utgör en brist, och finge vi en starkare regional verksamhet, är jag övertygad om att här skulle kunna ske en avbalansering, vilken vore till nytta för programmens allmänna standard.

Det är också klart att finge vi litet större resurser, som vi hävdar i vår reservation, som tyvärr inte fått stöd av andra än folkpartiets och centerparti-

ets representanter, skulle vi också få en förbättrad programkvalitet, varigenom vi bleve mindre beroende av inköp av främmande filmer. Jag inbjuder härmed herr Ringaby att rösta med reservationen till statsutskottets utlåtande nr 9. I denna framhålls att inköpen av filmer utifrån något kunde begränsas, om radioföretaget finge mera pengar till sitt förfogande. Herr Ringaby kan alltså redan i dag blir någorlunda bönhörd i sina önskemål med utgångspunkt från hans som jag tyckte förståndiga inställning i denna del av den fråga vi nu behandlar.

Jag beklagar att kommunikationsministern inte ansett sig kunna gå längre i fråga om medelstildelning till radioföretaget. Radioföretagets anslagsäskanden har varit föremål för granskning av den sittande radioutredningen. Denna har haft klart för sig att det redan nu behövs vissa förstärkningar för att man på ett naturligt sätt skall kunna växa in i den nya programpolitiken. Men kommunikationsministern har prutat ytterligare på radioutredningens nedprutning av anslagsäskandena.

Detta har lett till att man kan riskera att programverksamheten måste begränsas såväl kvalitativt som kvantitativt. När nu kommunikationsministern och jag är överens om att försöka medverka till att inte i onödan släppa in reklam i TV, borde regeringen ha beaktat att dessa båda saker har mycket med varandra att göra. Att redan nu bygga ut verksamheten så starkt som möjligt ligger också i linje med en allmän hållning i reklamfrågan.

Herr talman! När vi kommer fram till votering, kommer jag sålunda att yrka bifall till reservation b i statsutskottets utlåtande nr 9 av herr Boman m. fl.

I detta anförande instämde herr Larsson i Hedenäset (cp).

Herr ULLSTEN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag brukar numera så

ofta bråka med vännerna i centerpartiet. Men om jag kallar herrar centerpartister och gustafssöner för kultursnobbar tar de kanske inte detta utslutande som ett tillmäle.

Herr Gustafsson i Kårby ställer både sig själv och sina meddrabanter bland monopolanhängarna på huvudet i en alltför våldsamt saltomortal när han säger, att man inte gärna kan kräva av Sveriges Radio att detta som ett statligt monopolföretag skall vara särskilt ambitiöst i fråga om att tillgodose många sorters intressen.

Men var det inte just det som enligt herr Gustafsson i Kårby och andra var argumentet för att vi skulle ha ett statligt monopolföretag? Menar inte dessa herrar just att många intressen skulle komma i kläm om man inte hade ett sådant företag?

Inte heller håller det resonemang som föres av herr Gustavsson i Alvesta. Han litar inte på konsumenterna eller väljarna, som vi ibland kallar dem. Han menar att om man skulle överlåta åt dem — och det är vad man gör om man inför fri konkurrens på detta område — att bestämma, skulle vi drabbas av rena kulturskymningen. Då skulle vi få sämre program än nu.

Ja, men hur kommer det sig att vi i fråga om tidningar, böcker, film o. s. v. har så pass hygglig standard som nu är fallet? Där är det just konsumenterna som bestämmer urvalet. Det är efterfrågan på böcker av olika kvalitet som bestämmer vilket urval vi har; någonting annat kan det inte vara. Herr Gustavssons resonemang håller alltså inte alls.

Jag tror att hans resonemang liksom många andras bygger på två feluppfattningar. Den ena är att den s. k. breda publiken tycker om dåliga saker och alltid föredrar de sämsta programmen i televisionen, de sämsta artiklarna i tidningarna o. s. v. Det förhåller sig naturligtvis inte på det sättet. En rad program, som förmodligen även herr

Ljudradio- och televisionsverksamheten

Gustavsson anser vara kvalitativt högtstående, t. ex. aktuellt, radioteater, en massa reportage av strövtågskaraktär etc., är ju mycket populära, väl så populära som de schlagerprogram som jag antar att han inrangerar bland kategorien sämre program.

Det förhåller sig vidare så att de som skulle driva ett företag vid sidan av Sveriges Radio väl vet att den publik de har är rikt sammansatt av olika intressegrupper. Av vilket skäl skulle man då nöja sig med att tillgodose den ena halvan eller kanske en ännu mindre del av publiken? Det finns ingen sannolikhet som talar för det, allra minst med det system för rotation av program och annonsering som man tänkt sig i ett eventuellt svenskt TV-företag.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet SKOGLUND:

Herr talman! Det var närmast herr Gustafsson i Kårby som uppkallade mig i talarstolen.

Radioutredningen liksom reservanterna har bara föreslagit en mindre ökning utöver den som jag föreslagit i statsverkspropositionen. Jag behöver kanske därför inte uppehålla mig särskilt vid den saken.

I fråga om televisionen hade radioutredningen, som reservanterna nu tyr sig till, förordat 112 miljoner i drift- och programutgifter. För egen del förordar jag 107,9 miljoner eller, avrundat uppåt, 108 miljoner. Det rör sig alltså om en reduktion av 4 miljoner kronor.

Den helt övervägande delen av denna reduktion hänförs sig emellertid till inventariemedel. Reduceringen har motiverats av en reviderad bedömning av anskaffningstakten i vad avser inventarier till det nya TV-huset. Sveriges Radios programmedel berörs alltså i mycket liten utsträckning sett i förhållande till vad radioutredningen tänkt sig.

Herr Gustafsson i Kårby var också

Ljudradio- och televisionsverksamheten

inne på frågan att bygga ut den regionala radioverksamheten. I det fallet är jag helt överens med herr Gustafsson om det önskvärda i en sådan utbyggnad, och den sker också i mycket stor omfattning. Det gäller Göteborg och Malmö sedan en längre tid. En utbyggnad sker också på andra håll i landet. I Luleå har exempelvis Sveriges Radio fått en nybyggnad till förfogande som skall tjänstgöra som central för regionalradio och televisionen där uppe. Även i Karlstad finns det en regionalradio som förfogar över lokaler, för ögonblicket visserligen förhyrda sådana men såvitt jag förstår är de ändå fullt ändamålsenliga. Jag skulle kunna nämna ytterligare exempel på den expansion som här äger rum.

Det är klart att vi kan diskutera om utbyggnadstakten är tillräckligt snabb eller inte. Herr Gustafsson och jag kan givetvis ha olika meningar om den saken. Men här som överallt annars måste man göra avvägningar. Vi är i färd med att göra en utbyggnad, och en av de uppgifter som radioutredningen fick var just att ta upp frågan om möjligheterna att kunna repliera på många andra orter i landet än bara huvudstaden för programproduktionen i både radio och i TV. Det skall bli intressant att se vilka förslag utredningen framlägger när den nästa onsdag lämnar sitt betänkande.

Herr GUSTAFSSON i Kårby (cp) kort genmäle:

Herr talman! Det som statsrådet nu sade är ju ingenting kontroversiellt. Vad man i äskandena särskilt har tryckt på är just utbyggnad och förstärkning av Smålands- och Gävle-distrikten, som alldeles tydligt ligger i efterhand. Därvidlag skulle man ha kunnat göra en starkare insats om man fått litet mer pengar. Jag tror att det på detta område både rent allmänt och särskilt ur konkurrenssynpunkt är viktigt att få ett bättre och bredare program, och jag är

tacksam om statsrådet verkligen försöker stödja de förslag som radioutredningen kan komma att lägga fram härvidlag.

Till herr Ullsten kan jag inte ge någon replik, ty jag förstår inte vad han menade. Jag fick det intrycket att han sade att vi bör ha flera fristående företag i konkurrens med varandra. Beträffande de bredare programmen — låt oss kalla dem så — skulle det härigenom kunna bli en ganska ivrig konkurrens.

Herr Ullsten sade vidare att konkurrensen inte kunde förmodas bli så stark beträffande program av mer exklusivt innehåll som riktade sig till mindre grupper — därför skall man behöva ha ett företag ungefär liknande Sveriges Radio. Det skulle vara licensbetalt till skillnad mot reklamfinansierade företag. Till det sade jag att om ett sådant företag tvingas att huvudsakligen ägna sig åt mer exklusiva program skulle dess möjligheter att leva på licensmedel kanske bli begränsade. Den synpunkten kan man säkerligen inte bortse ifrån. Herr Ullsten kallade detta resonemang för en saltomortal, och det må stå för hans räkning.

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (cp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Ullsten talade om kultursnobb och ville sätta den etiketten på mig också. Jag har uppfattat beteckningen kultursnobb så, att man omfattar eller accepterar allt som serveras i veckopress och på bokhandelsdiskar i dag. Jag vill säga till herr Ullsten att det accepterar inte jag. Därför ber jag i stället få bli kallad kulturarbetare om vi skall diskutera det här.

Herr Ullsten påstod att konsumenterna själva skulle få avgöra programmen i ett fritt TV-företag. Jag tror att det talet är en lika tom fras som när herr Ullsten talade om friheten i etern. I vilken utsträckning kan de svenska konsumenterna av Bonniers veckotidningar påverka vad som står där, även

om statens företag sätter in stora annonser i dem?

Herr BLIDFORS (s):

Herr talman! Jag har närmast begärt ordet med utgångspunkt från statsutskottets utlåtande nr 9 på motsvarande punkt, och jag skall strax säga några ord om den. Men jag har ändå försökt att uppmärksam följa denna debatt med utgångspunkt från andra lagutskottets utlåtande nr 18, och jag blev faktiskt litet förvånad när jag lyssnade på herrar Ullsten och Ringaby.

På fjärde avdelningen i statsutskottet har vi, som herr talmannen vet, tidigare sysslat just med dessa frågor. Jag kunde inte låta bli att le stilla för mig själv när herr Ullsten rekommenderade herr Bengtsson i Varberg att resa till Västtyskland. Västtyskland skulle alltså vara någon sorts mönsterland. Det rådet var väl en smula tvetydigt. Det lagförslag som herr Bengtsson talade om, det lades i Bundestag i fredags. I Dagens Nyheter, en tidning som jag antar att herr Ullsten känner väl till, kan man i B-upplagan för den 22 mars inhämta följande: »Tyskt lagförslag mot reklam i TV. Bonn lördag. AP. Alla de västtyskar som avskyr reklam i radio och television möttes av glada nyheter i fredags då rikskansler Ludwig Edhardts regering framlade ett lagförslag om utrensning av alla sådana inslag.»

Vidare efterlyste herr Ullsten litet mer djärvhet i programmen och menade att man kanske skulle kunna få en sådan till stånd enligt de riktlinjer som reservanterna i andra lagutskottet har skisserat. Det förvånar mig, ty när vi hade dessa frågor uppe till behandling på statsutskottets fjärde avdelning och hade en debatt i ärendet här under hösten 1962, steg en partivän till herr Ringaby upp, och sade bl. a. följande:

»I Sverige har radio och TV djärvare än i många andra länder tagit upp politiskt omstridda frågor och bl. a. spelat stor roll i valrörelserna. Förut-

Ljudradio- och televisionsverksamheten

sättningen för detta har varit absolut opartiskhet. Den svenska radion har härvidlag lyckats skapa en tradition som jag tror på det hela taget har ingivit oss alla stor respekt.» Det var ett verkligt vackert betyg, det måste jag faktiskt säga.

Herr talman! Som jag nämnde hade jag begärt ordet närmast med anledning av statsutskottets utlåtande på denna punkt. Våra reservanter är missnöjda med medelstilleldelningen och yrkar följaktligen på en uppräknings av denna. Jag skall fatta mig mycket kort just med hänsyn till att departementschefen redan har tagit till orda i denna fråga, men låt mig fästa uppmärksamheten på en sak. Departementschefen har dock redan gjort en uppräknings jämfört med föregående år vilken utskottsmajoriteten godtagit, en uppräknings med 3,8 miljoner för ljudradion och 9,5 miljoner för TV. Det blir alltså sammanlagt inte mindre än 13,3 miljoner i uppräknings.

Jag betraktar inte denna uppräknings som liten, det vill jag gärna stryka under. Jag bortser vid denna jämförelse från de tre miljonerna — och det tycker jag man bör göra när man jämför dessa två år; ena året gällde det en speciell sak, nämligen inköp av SF:s arkiv. En annan omständighet som också bör observeras är att ljudradion nu går med underskott. För den vill reservanterna ändå ha en uppräknings med 1,5 miljon samt något över 4 miljoner för TV.

Jag vill påpeka, herr talman, att den uppräknings som departementschefen har företagit och som utskottsmajoriteten tillstyrker verkligen inte är så liten. Jag tror att vi lugnt kan avvakta radioutredningens kommande huvudbetänkande.

Herr STAHL (fp):

Herr talman! Som departementschefen påminde om kommer radioutredningen att inom de allra närmaste dagarna framlägga sitt betänkande, som

Ljudradio- och televisionsverksamheten

vi väl litet till mans har väntat på med mycket stort intresse. Det kommer att i vanlig ordning bli föremål för remissbehandling och, som vi hoppas, resultera i ett förslag till nästa års riksdag. Mot den bakgrunden förefaller det mig som om det hade varit lämpligare att vänta med den principdiskussion som förs här i dag till dess vi fått ta del av radioutredningens förslag, som väl ändå måste komma att beröra ganska viktiga delar av verksamheten som hör samman med dessa principiella frågor.

Jag vill i den delen säga, fastän det inte alls berörs i statsutskottets utlåtande, att det kanske ändå vore lämpligt, så som verkligheten gestaltar sig nu, att man uttalade sig med litet mera försiktighet från olika håll. För min del har jag intresse och behov av en förutsättningslös utredning som kan klargöra — därest någon ändring behöver företagas — hur den i så fall skall se ut. Hur skall man kunna komplettera den nuvarande typen av radio- och TV-sändningar med sändningar av eventuellt friare slag? Skall de finansieras kommersiellt, och hur kommer det i så fall att bli? En utredning skulle ge oss helt andra möjligheter att bedöma den saken än vi i dag har, och sedan kan vi ta ställning till vad vi vill acceptera eller inte.

Jag vill understryka, herr talman, att jag tycker detta är en viktigare synpunkt att driva fram i denna diskussion än att redan från början kräva etablerande. I dessa sammanhang bör man också hålla i minnet att vad det gäller inte bara är frågan om TV och om fristående sändningar, utan också i hög grad om radioutsändningarna. På detta område finns ju tekniska möjligheter av annat slag än på TV-sidan, i varje fall så som systemet hittills är utformat. Man kan inte begränsa eller avskärma denna problematik på det sätt som man har gjort, utan man måste även i bilden ta in den direkta ljudradion, eftersom den uppenbarligen är på väg mot en ny

renässans sedan den första entusiasmen för TV-sändningarna har lagt sig.

Det finns i detta sammanhang anledning påminna om vad som nyligen hände när en viss radiosändande dam dömdes till frihetsstraff och togs om hand av polisen under ganska demonstrativa förhållanden nere i Malmö. Man måste väl ändå säga — det var visserligen en lagstridig handling som hon gjort sig skyldig till; den saken är höjd över varje tvivel — att det på något sätt är en disproportion mellan vad rättskänslan i detta fallet säger en och vad som har inträffat. Det är nödvändigt att förhållandena blir mera tillfredsställande för den allmänna rättskänslan än vad denna händelse visar. Jag vill erinra om att när denna lag antogs så yrkade det parti jag tillhör att 3 §, som denna dam nu dömdes efter, skulle utgå ur lagen.

Det som för mig framstår som det kanske starkaste indiciet för att licens-TV och licensradio kan komma att ställas inför en kris är att många tecken faktiskt redan tyder på att pengarna svårigen kommer att räcka till för den programverksamhet som alltmer ökade anspråk från allmänheten kommer att ställa på programmen. Här har redan påmint om — jag tror det var av herr Gustafsson i Kårby — att radion redan nu går med underskott och måste anlita reservationer. På TV-sidan är det inte så, men vi vet att med de ökade kostnader som har uppstått, inte minst genom det senaste avtalet med artisterna, har Sveriges Radios ledning kommit i ett läge där det är tveksamt huruvida programverksamheten kan uppehållas i nuvarande omfattning både kvalitativt och kvantitativt.

Nog skulle det vara ganska beklagligt om väsentliga beskrningar måste göras! Därför kan jag helt instämma i det yrkande som herr Gustafsson i Kårby ställde när han talade om en förbättring av anslaget. Det är för att undvika riskerna för en försämring av programmens kvalitet och kvantitet som

vi vill genomföra denna anslagshöjning.

I övrigt innebär utskottets skrivning nästan till punkt och pricka ett bifall till departementschefens förslag. Jag har ingen anledning att gå in på övriga punkter, eftersom det inte ställts något yrkande på någon annan punkt än om bifall till reservation nr 2 b. Om man följer utskottsförslaget med den ändring som betingas av reservation nr 2 b, varigenom Sveriges Radio skulle få något mer betryggande anslagstilldelning, tror jag man skulle kunna nöja sig därmed i år. För nästkommande år får man sedan ta upp en mera principiellt lagd diskussion beträffande utformningen. Jag tror emellertid att det är väsentligt att vi då får en förutsättningslös utredning.

Jag skall, herr talman, återkomma till utskottets yrkanden.

Herr talmannen övertog ledningen av förhandlingarna.

Herr ULLSTEN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall inte replikera herr Ståhl — det gav han mig inte någon chans till — men väl herr Blidfors. Han har liksom några andra talare gjort ett stort nummer av att det föreligger ett lagförslag om att reklam-TV skall slopas i Västtyskland. För det första har man i Västtyskland inte ett kommersiellt företag utan man har reklam i de delstatliga TV-företagen, och det har ingen föreslagit här. För det andra har man där en helt annan form av reklam i TV — en mycket dum form enligt min mening — än man tänker sig i Sverige.

Men jag skall inte vara småaktig, herr Blidfors och herr Bengtsson. Vi kan ju kvitta Västtyskland med Holland. I Holland har man faktiskt i dag bestämt sig för att införa fri företagssamhet på TV-området, och man har på kuppen fått en ny regering. Den gamla föll på att den vägrade gå med

Ljudradio- och televisionsverksamheten

på förslaget. Herr Blidfors och hans partivänner bör alltså akta sig.

Herr BLIDFORS (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag tackar herr Ullsten för hänvisningen till Västtyskland. Jag känner mycket väl till förhållandena där, och jag har även följt de tyska programmen några veckor. Jag känner också väl till oron inte bara i Västtyskland angående kommersiell reklam utan även oron beträffande Pilkingtonrapporten i England för några år sen och oron i Finland. Och oron i Holland var väl ändå inte så liten? Likaså känner jag väl till förhållandena i Schweiz.

Herr Ullstens förslag att vi skulle resa till Västtyskland var väl ändå litet tvetydigt?

Herr BJÖRK i Göteborg (s):

Herr talman! Jag har lyssnat med en viss spänning på denna debatt för att höra om någon av reservanterna skulle svara på en fråga, som tidigare ibland ställts i den offentliga debatten, nämligen vilka allmänna näringspolitiska intressen som skulle gagnas av ett införande av reklam-TV i någon form, huruvida produktionsutvecklingen och välståndsutvecklingen i landet mera generellt skulle främjas av reklam-TV. Det är nämligen endast sådana överväganden, sådana synpunkter som skulle kunna ge statsmakterna allvarlig anledning att ändra sin principståndpunkt i denna fråga. Svaret har inte givits tidigare, det har inte heller givits i dag. Det har inte kunnat visas att reklam-TV och reklam i radio skulle ha sådana allmännyttiga verkningar. Bevisbördan för att här behövs en ändring ligger på er, herrar reservanter, inte på dem som menar att det saknas anledning att ändra nuvarande ordning.

Herr Ullsten berörde i sitt första inlägg krisen kring Ny Tid — en angelägenhet som inte är mig alldeles främmande. Han tyckte sig finna en mot-

Ljudradio- och televisionsverksamheten

sägelse i att regeringen oroar sig för utvecklingen mot ett tidningsmonopol samtidigt som den slår vakt om radio- och TV-monopolet. Men, herr Ullsten, detta är ju en lek med ord! Man måste väl ändå hålla reda på skillnaden mellan opinionsmonopol och tekniskt monopol. I Göteborg innebar inte krisen kring Ny Tid att man fick endast en tidning i staden, man har alltså tre liberala tidningar. Nu har man genom lokala ansträngningar fått tillbaka en socialdemokratisk dagstidning med begränsade möjligheter. Det intressanta i frågeställningen är ju detta att vi med hjälp av det tekniska monopolet på radio och TV kunnat hindra ett opinionsmonopol. Det är det senare som är det allvarliga och som vi måste värja oss mot beträffande samtliga massmedia. Om de största tidningarna, speciellt de största liberala tidningarna, visade samma respekt för olika opinioner och meningsriktningar, var lika objektiva i sin redigering, i sitt urval och i sin debatt som Sveriges Radio och TV är, då funnes inte fullt så allvarliga skäl att oro sig för en minskning av antalet tidningar som det nu finns. Men alla vet att det inte förhåller sig på det sättet. Det finns alltför många aktuella exempel på hur de stora folktoppartitidningarna redigeras.

Det allvarligaste och mest avgörande skälet till att jag för min del är en synnerligen energisk motståndare till varje försök att införa reklam i radio och TV ligger emellertid på det kulturpolitiska planet. Om vi har kvar ett klassamhälle här i landet, har vi det framför allt på kulturens område.

Alla partier har numera blivit medvetna om att spridning av kulturvärdena och stöd åt kulturproducenterna har blivit en central politisk angelägenhet, och oppositionspartierna försöker numera ibland att överbjuda regeringen även på det området. Nu råkar det förhålla sig så att vi genom den tekniska utvecklingen har fått

utomordentligt mäktiga instrument för spridning av kulturvärden genom radio och TV. Därför måste vi vara utomordentligt vaksamma mot varje strävan som kan innebära ett hot mot radions och TV:s möjligheter på detta område. All erfarenhet visar att, om man släpper fram reklamintressena, så blir det just ambitionen att sprida kulturvärden genom massmedia som kommer i kläm.

Herr Ullsten försökte blanda bort korten genom att tala om att det inte finns några absoluta kulturvärden, några absoluta normer. Det förvirrade talet har man ju hört från andra håll. Det är klart att så länge det gäller att varna för konventionella värderingar på kulturområdet så kan man instämma. Men om man menar att det strängt taget inte finns någon kvalitetsskillnad mellan t.ex. seriemagasinet och Strindbergs dramer, att man över huvud taget måste avstå från bestämda värderingar och kvalitetskrav på detta område, i så fall skall man över huvud taget inte tala om kulturpolitik.

Med dessa anmärkningar ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr STÅHL (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det torde vara flera här i kammaren som är ganska förvånade över att herr Kaj Björk finner detta tillfälle lämpligt att för det första dra upp en debatt om pressen och pressens ställning i landet och för det andra att framföra ganska grava och märkliga beskyllningar mot tre tidningar i Göteborg, som inte har tillfälle att inför detta forum föra sin talan och lägga till rätta vad herr Björk säger.

Jag vill beträffande dem endast inför kammaren påpeka, herr talman, att toleransen på det hållet är så pass stor att en av dessa tidningar trycker den tidning som herr Björk inte förmodade föra vidare men som senare

har startats med hjälp av särskilda insatser. Den trycks som sagt på en av dessa liberala tidningar som herr Björk tillåter sig att här brännmärka.

Herr BJÖRK i Göteborg (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Ståhl, det var inte jag som drog in pressfrågorna i debatten, det var herr Ullsten. Jag kan av herr Ståhls inlägg bara dra den slutsatsen att han inte lyssnade till sin partivän herr Ullsten.

Jag har inte sagt att Handelstidningen i Göteborg har visat någon speciell grad av intolerans. Jag har talat om de stora folktoppartitidningarnas allmänna sätt att redigera — till dem hör för övrigt inte Handelstidningen. Jag har sagt att vi vet — det måste t. o. m. herr Ståhl erkänna — att dessa stora tidningar inte visar samma objektivitet i sin redigering, inte samma opartiskhet i fråga om att låta olika meningar komma till tals som Sveriges Radio och TV. Det är ju ändå fullständigt uppenbart.

Herr STÅHL (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag konstaterar att herr Björk uttryckligen talade om tre liberala tidningar i Göteborg.

Herr BJÖRK i Göteborg (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag kan bara konstatera att herr Ståhl inte lyssnade till vad jag sade, över huvud taget inte följde mitt resonemang.

Herr REGNELL (h):

Herr talman! Jag anmälde mig till talarlistan när herr Bengtsson i Varberg som tredje talare något magistralt tillrättavisade herr Ullsten för att han dragit in piratsändarna i debatten. Det faller mig inte in att ta upp den frågan, sade herr Bengtsson, den skall behandlas vid ett annat tillfälle av ett annat utskott.

Ljudradio- och televisionsverksamheten

Formellt är vad herr Bengtsson säger riktigt. Första lagutskottet har att behandla en motion som jag har väckt tillsammans med herr Rubin och herr Sjöholm och där det yrkas att innehav av rundradiostation på öppna havet inte skall vara straffbart. Naturligtvis skall den motionen inte diskuteras här i dag.

Hela problematiken med piratsändare hör emellertid hit. Monopol och förbud som inte är allmänt accepterade av rättskänslan — herr Ståhl var nyss inne på det — utlöser alltid aktivitet hos dem som inte är beredda att acceptera sådana inskränkningar i sin rätt att handla. I och med att Sveriges Radio tillförsäkrats monopol på att inom landet sända program och producera program har man dragit på sig bekymmer med vad som kallas utsändningar på öppna havet, alltså utanför landets sjögränser. Det kommer säkert alltid att finnas personer som är fascinerade av att knåpa och pyssla med att i egen regi ordna radio- och TV-sändningar. Så länge de inte stör andra sändare och så länge de uppskattas av lyssnarna har man svårt att förstå varför en sådan verksamhet skall kriminaliseras. Det kommer säkert alltid också att finnas intressenter som är beredda att med reklamslag finansiera sådana sändningar. Med andra ord finns det förutsättningar för sändningar i privat regi. Får man inte producera och sända inom landet återstår för de handlingskraftiga att sända från öppna havet. I vårt land har man genom en lag som antogs 1962, mot hårt motstånd, velat stoppa också den möjligheten att konkurrera med statsmonopolet. Den förbudslag som vi nu diskuterar har fött nästa förbudslag. Detta, herr Bengtsson, är ett faktum som är värt att i allra högsta grad observera, när vi i dag debatterar andra lagutskottets utlåtande nr 18.

Två aktuella ting har förresten dragit uppmärksamheten till dessa fria sändare och konsekvenserna av ett statsmonopol.

Ljudradio- och televisionsverksamheten

Den ena händelsen är, som herr Ullsten nämnde, att chefen för den fria sändaren i Öresund, Radio Syd som den kallar sig, fru Wadner, häromdagen inställde sig för att avtjäna det fängelsestraff som hon dömts till, därför att hon innehar en rundradioanläggning.

Den andra händelsen som också aktualiserat frågan är att engelska tidningar i dagarna har publicerat en uppgift, att man från engelskt håll överväger att söka pröva fru Wadners sak genom Europarådets kommission för de mänskliga rättigheterna.

Om vi, som motionärerna önskar, haft en fri etableringsrätt för radio- och TV-anläggningar i vårt land, hade vi aldrig fått problemen med sjösändningar. Vi skulle ha sluppit den kontroversiella lagstiftningen med förbud mot rundradiosändningar från det öppna havet, där vårt land gått längre än våra nordiska grannländer. Vi skulle också ha sluppit att eventuellt figurera med en anmärkning i Europarådet, där tyngden inte blir mindre därför att den svenska regeringen hittills vägrat efterkomma artikeln i Europarådskonventionen om mänskliga rättigheter, jag tror det är nr 46, och vägrat erkänna Europarådets domstolens behörighet.

Detta inlägg har berört följdlagstiftningen till den lag som vi i dag diskuterar. Konkreta förslag att revidera denna följdlagstiftning har som sagt framförts i en motion av mig och herrar Rubin och Sjöholm. Det är första lagutskottet som så småningom kommer att föra fram motionen till riksdagens bord.

Herr SVENSSON i Kungälv (s):

Herr talman! Det är nästan så, att det känns som ett brott mot etiketten att ta till orda, men det bör rimligtvis inte vara tiden på dagen eller tiden i veckan som avgör huruvida man skall begära ordet eller inte.

Herr talman! Jag skulle i denna debatt vilja återkomma till en sak som jag berörde i motsvarande debatt 1962,

nämligen frågan om inverkan på kulturfrågorna, vilket också herr Björk i Göteborg var inne på.

Herr Ullsten sade, och jag hoppas jag återger det rätt, att konkurrens skulle medföra en kvalitetsförbättring. Man har apostroferat olika länder, och jag har en känsla av att herr Ullsten tycker att de erfarenheter man fått i England är särskilt goda. Emellertid gjordes det i början av 1960-talet en verkligt noggrann undersökning av resultaten vid en jämförelse mellan ITV och BBC, och jag skall be att få nämna några resultat av den.

Man fann att BBC sände kriminal- och Vilda Västern-filmer endast under två femtedelar av den tid som det kommersialiserade ITV anslag för sådana program. Programstatistiken beträffande ITV och BBC för en viss vecka mellan kl. 18 och 21 visade bl. a., att BBC anslag 2 timmar åt aktualiteter och ITV 1,15, att BBC anslag 4 timmar åt aktuell debatt och ITV 1 timme, att BBC anslag 1,5 timmar åt kriminalfilm medan ITV anslag 3,5, att BBC anslag 1 timme åt Vilda Västern-program och ITV 2 timmar samt att BBC hade komediserier under 1 timme men ITV under 4 timmar.

Vidare hade man ett resonemang om hur det förhöll sig med familjetiden, d. v. s. den tid då barnen kunde se programmen. Det visade sig då att BBC var mycket skonsammare på denna punkt. Beträffande serier eller mindre bra program hade ITV 19 som senaste klockslag, medan BBC hade 21.15.

Herr talman! Jag tror, att detta, även om det kanske blivit förändringar i England efter denna utredning, kan säga oss en hel del när det nu är fråga om att vi skall ha en reklamfinansierad TV som konkurrent. Det måste bli en konkurrens som innebär försämrad kvalitet. Allting tyder ju därpå, och det måste göra en mycket betänksam.

Inom någon vecka kommer ju radioutredningen att avlämna sitt betänkan-

de, och vi får väl vänta och se vart detta kan leda i fråga om antalet kanaler och andra möjligheter att få till stånd flera TV-program. Men jag kan inte underlåta att framhålla en sak som jag finner väsentlig. Jag tror att det borde finnas ett starkare inslag av folkrörelserepresentanter i radiostyrelsen. Herr Ullsten sade att Kungl. Maj:t tillsätter fem av styrelsens ledamöter, men såvitt jag vet tillsätter Kungl. Maj:t sex ledamöter. Även näringslivet, pressen och folkrörelserna utser vissa representanter i styrelsen, men jag anser att detta inslag borde vara större och att folkrörelsernas inflytande över Sveriges Radio och TV i framtiden borde förstärkas.

Vid en jämförelse mellan möjligheterna att starta tidningar och TV-företag får man inte glömma att det hela är en fråga om pengar. Det är orealistiskt att göra gällande att någon skulle kunna ordna TV- och radioutsändningar lika lätt som man startar en tidning. Det finns ändå helt andra möjligheter att utnyttja det tryckta ordet än att skaffa sig en radio- och TV-kanal; det senare är betydligt mer komplicerat och kräver mycket större ekonomiska resurser.

Visserligen skulle kanske ett frisläpande av reklamen kunna möjliggöra finansierandet av ett nytt TV-företag, men jag är övertygad om att detta knappast kommer att innebära större frihet för den enskilda individen. Ur folkrörelsernas synpunkt är det fördelaktigare med ett bolag, där folkrörelserna dock via styrelsen har ett visst inflytande över verksamheten.

Herr LASSINANTTI (s):

Herr talman! Jag har närmast begärt ordet för att anföra några synpunkter med anledning av att frågan om televisionen i de övriga nordiska länderna har skymtat i denna debatt.

Från de nordiska ländernas sida har man under senare år varit mycket intresserad av att TV-samarbetet skulle

Ljudradio- och televisionsverksamheten

kunna utsträckas över gränserna. Orsaken därtill är att man vill kunna följa utvecklingen på samhällslivets olika områden inom grannländerna, främst då olika yttringar av kulturlivet och den offentliga debatten över huvud taget. Radio- och TV-samarbetet har sålunda intagit en mycket betydande plats inom det nordiska samarbetet på senare år; därom vittnar även förhandlingarna i Nordiska rådet. Däremot har inte, såvitt jag förstår, i något sammanhang de kommersiella synpunkterna framförts såsom avgörande motiv för ett ökat samarbete.

I norra Sverige har vi möjlighet att delvis följa det finska TV-programmet, och min bestämda uppfattning är den att svenskarnas kontakter med finsk TV inte har ökat antalet anhängare av kommersiell TV, utan tvärtom. Inte heller i det svenskspråkiga Finland, där man har varit angelägen om att ta del av det svenska TV-programmet, har någonsin gjorts gällande att man skulle sakna det kommersiella inslaget i detta program, utan förhållandet har nog varit det rakt motsatta.

Jag har också fått det bestämda intrycket, att det t. ex. för Finlands del inte anses önskvärt med ökad varureklam från Sverige. Detta intryck bygger jag bl. a. på erfarenheterna från den svenska vecka som förra hösten ägde rum i Finland. Från finländskt håll uttalades då en förhoppning om att de svenska företagen inte skulle utnyttja detta evenemang för någon reklamdrive för sina varor. Bara för några veckor sedan framfördes liknande synpunkter av en mycket bemärkt man i Finlands ekonomiska liv, nämligen förre riksbanksdirektören och statsministern Rainer von Fieandt, som ansåg att en sådan reklam skulle påverka handelsbalansen till Finlands nackdel.

I det nordiska samarbetet skulle alltså en kommersiell TV kunna bli en hämmande faktor.

Hur ser man då på frågan om reklam

Ljudradio- och televisionsverksamheten

i TV i Finland, där man ju sedan ganska många år haft möjlighet njuta av dess välsignelser? Ett kommersiellt företag vid namn Tesvisio startade på ett tidigt stadium TV-sändningar — det skedde t. o. m. innan Finlands rundradio börjat med sina TV-program. Det var främst unga tekniker vid tekniska högskolan som tog initiativet till detta företag, och man inbjöd även representanter för folkbildningsarbetet att bli intressenter i företaget. Så småningom visade det sig emellertid att annonsintäkterna inte räckte till för att bestrida kostnaderna för verksamheten och man stod, efter vad jag förstår, inför eventualiteten att överlåta företaget till privata ekonomiska intressen som inte hade någonting speciellt till övers för en balanserad åsiktsbildning i samhället. I detta läge fann sig intressenterna i Tesvisio böra överlåta företaget till finska staten, som också via Finlands rundradio förvärvade det för ett pris av 6,5 miljoner nymark. Äganderätten övergick till Finlands rundradio den 1 januari 1964.

Det har emellertid sedan dess inträffat ytterligare saker på den kommersiella televisionens område. För ungefär ett år sedan avlämnades till Finlands riksdag en uppmärksammas motion som i första hand var undertecknad av nuvarande statsministern Johannes Virolainen som numera är ordförande i rundradions förvaltningsråd. Bland undertecknarna fanns också företrädare för samtliga riksdagspartier. Man krävde att reklamen i TV skulle successivt avvecklas och upphöra helt år 1968. Denna motion har ännu inte definitivt avgjorts av den finska riksdagen.

Jag har funnit att man här i Sverige ofta har åberopat erfarenheterna från det finska Tesvisio när man har pläderat för kommersiell TV. Men då tror jag att man inte har tagit ad notam utvecklingen inom Tesvisio under senare delen av 1963. Följaktligen har den bild man gi-

vit av kommersiell TV på basis av erfarenheterna från Finland inte varit i allo korrekt.

Herr talman! Jag skall sluta mitt anförande med att erinra om vad finska högerns huvudorgan, Uusi Suomi, framhöll för någon tid sedan i samband med att man diskuterade den nya radiolagen i Finland. Uusi Suomi betonade att även med den nya lagen vore det angeläget, redan ur synpunkten av demokratiens fortbestånd, att reklamen skulle helt förbjudas i ljudradion och starkt avgränsas i televisionen, om man inte skulle slopa den helt. Men tidningen framhöll att ur kulturhygienisk synpunkt skulle det vara mest tilltalande att helt förbjuda den kommersiella televisionen.

Jag har velat, herr talman, anföra dessa synpunkter som belägg för att man i vårt östra broderland i dag tycks vara mer tveksam om nyttan av kommersiell TV än vad man varit tidigare. Därför är det åtminstone för mig ganska lätt att i dag rösta för utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad.

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Ullsten begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 18, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen av herr Edström m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspro-

positionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Ringaby begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 119 ja och 58 nej, varjämte 6 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 7

Meddelande ang. plena

Herr TALMANNEN yttrade:

Dagens sammanträde avses skola sluta senast kl. 17.30.

Vid kammarens plenum onsdagen den 31 mars kommer att såsom första ärendet upptagas bevillningsutskottets betänkande angående omläggning av den direkta och indirekta beskattningen. Såsom tidigare meddelats kommer onsdagens sammanträde att fortsättas på kvällen och arbetsplenum att anordnas fredagen den 2 april kl. 11.00. Härutöver torde det bli erforderligt att anordna arbetsplenum även torsdagen den 1 april. Detta kommer i så fall att ta sin början kl. 14.00.

§ 8

Utgifterna på kapitalbudgeten inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna på kapitalbudgeten för budgetåret 1965/66 inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner.

2 — Andra kammarens protokoll 1965. Nr 14

Punkten 1

Investeringsplan för kommunikationsverken m. m.

Kungl. Maj:t hade (bilaga 8, s. 206—210) lämnat en sammanfattande redogörelse för kommunikationsverkens investeringar, avseende postverkets, televerkets och statens järnvägars fonder samt luftfartsfonden och väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond. Statens vattenfallsverks fond redovisades fr. o. m. budgetåret 1965/66 av handelsdepartementet.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lundberg* (I: 439) och den andra inom andra kammaren av herrar *Magnusson* i Borås och *Nordgren* (II: 542), i vilka hemställts att riksdagen måtte anvisa i motionerna angivna investeringsanslag, innebärande en minskning med 10 procent av den av departementschefen föreslagna medelsanvisningen.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med avslag å motionerna I: 439 och II: 542, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anförde.

Reservation hade avgivits av herrar *Holmberg*, *Strandberg*, *Bohman* och *Cassel*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 439 och II: 542, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anförde.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr andre vice talmannen CASSEL (h):

Herr talman! Om man vill ha en rättvis mätare på statliga företags effektivitet, måste man se till att de i görligaste mån får arbeta på samma villkor och under samma förutsättningar som enskilda. Man får inte lägga på dem några speciella sociala eller andra förpliktel-

Investeringsplan för kommunikationsverken m. m.

ser, men man får heller inte ge dem några privilegier eller förtursrätter som andra företag inte åtnjuter.

Kommunikationsverken har den enorma fördelen att de tillåtes finansiera sina investeringar över statsbudgeten — och det är inte små summor det gäller, över 900 miljoner kronor — i stället för att som vanliga företag tvingas gå ut och konkurrera på en trång och besvärlig lånemarknad. Om man skall vara principfast, så är detta oriktigt, och det blir givetvis så mycket värre i en situation då inflationsfaran tvingar riksbanken att driva en mycket restriktiv och hård penningpolitik, som gör att både stora och små företag brottas med betydande kreditrisker. Att i en sådan situation bevilja de statliga företagen inte bara de medel som de kan beräknas behöva för sina investeringar utan därtill, ovanpå vad som kan beräknas gå åt, lägga på ett extra tillskott på 10 procent, nämligen 90 miljoner kronor, verkar ärligt sagt inte helt rimligt.

Tillägget motiveras nu med att det kan inträffa en konjunktursvängning, som kan göra det påkallat att öka dessa verks investeringsverksamhet. Ja, resonemanget att allting kan inträffa kunde man väl till nöds acceptera, om vi befann oss i en vikande konjunktur, där vi hade att räkna med avsevärda sysselsättningssvårigheter. Men som alla vet är konjunkturbilden dess bättre en helt annan. Jag ber att få citera finansministern, som i finansplanen bl. a. säger: »Utsikterna för ett fortsatt snabbt ekonomiskt framåtskridande med bevarad full sysselsättning ter sig gynnsamma för 1965.» (Han uttalar sig bara om det året.) »Något tecken på en avgörande vändning i den internationella högkonjunkturen kan inte skönjas.»

Finansministern återkommer i finansplanen gång på gång till vad han kallar för övertrycket i den svenska samhällsekonomin. Om det nu finns ett sådant övertryck — och det gör det säkert — så frågar man om det skall vara

nödvändigt med denna långt drivna försiktighet med tillskapande av reserver, som man mänskligt att döma inte har anledning att ta i anspråk, om inte ett alldeles oväntat omslag i konjunkturbilden skulle inträffa. Och skulle det inträffa — ja, då har vi kommit i en helt ny situation, och då finns det inte mycket som talar emot en ökad upplåning på kapitalmarknaden. Det inger inte några större betänkligheter i ett sådant läge. Jag tror att vi i en situation av det slaget mycket väl skulle kunna besluta om tilläggsanslag för dessa investeringar. Men att för närvarande ta upp detta investeringsbelopp plus en reservation på 10 procent anser jag som sagt inte vara rimligt.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 1 av herr Holmberg m. fl.

Herr STÄHL (fp):

Herr talman! Det skulle kanske ha ett visst intresse att ta upp en diskussion med herr Cassel huruvida han verkligen anser att man genom att gå den väg som reservanterna här föreslår skulle minska konjunkturövertrycket. Jag tror att herr Cassel får mycket svårt att bevisa det. Vi införde ju denna ordning för två eller tre år sedan för att få en ökad smidighet när det gäller beställningar på telesidan. Sedan dess har riksdagen tillämpat denna ordning, och jag tror att telestyrelsen har den uppfattningen att detta har givit betydligt bättre erfarenheter beträffande möjligheterna att tillgodose efterfrågan än vad man hade tidigare.

Jag skall inskränka mig till detta, herr talman, och yrka bifall till utskottets hemställan på denna punkt.

Härmed var överläggningen slutad.

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 1); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr andre vice talmannen

Televerkets anslagsbehov

Cassel begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 1:o) i utskottets utlåtande nr 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 1) av herr Holmberg m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr andre vice talmannen Cassel begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 154 ja och 25 nej, varjämte 2 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten 2

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 3

Televerkets anslagsbehov

Kungl. Maj:t hade (s. 218—258) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1965/66 under televerkets fond anvisa i statsrådsprotokollet angivna investeringsanslag av tillhopa 529 000 000 kr.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr Erik Filip Petersson (I: 33) och den andra inom andra kammaren av herrar

Hamrin i Jönköping och Nelander (II: 34);

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru Olsson och herr Svanström (I: 187) och den andra inom andra kammaren av herr Johansson i Växjö m. fl. (II: 250);

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr Hilding m. fl., (I: 436) och den andra inom andra kammaren av herr Löfgren m. fl. (II: 540);

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar Strandberg och Sveningsson (I: 444) och den andra inom andra kammaren av herrar Bengtson i Solna och Petersson (II: 527), i vilka hemställts att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära sådan ändring i författningen om radiolicenser, att särskild licens icke erfordrades efter den 1 juli 1965 för innehav av bilradioapparat;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr Sundin (I: 446) och den andra inom andra kammaren av herrar Gustafsson i Kårby och Gustafsson i Stenkyrka (II: 532), i vilka föreslagits att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att till ljudradions respektive televisionens allmänna programverksamhet för budgetåret 1965/66 måtte anvisas 72,6 respektive 112,0 milj. kr.;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr Sveningsson (I: 450) och den andra inom andra kammaren av herr Lothigius (II: 539), i vilka hemställts att riksdagen måtte för budgetåret 1965/66 under televerkets fond anvisa följande investeringsanslag, nämligen 1. Teleanläggningar m. m. 451 000 000 kr., 2. Rundradioanläggningar 25 000 000 kr.;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr Virgin m. fl. (I: 325) och den andra inom andra kammaren av herr Heck-

Televerkets anslagsbehov

scher m. fl. (II: 386), i vilka såvitt nu var i fråga hemställt att riksdagen måtte

1) uttala, att löpande avtal mellan Kungl. Maj:t och Sveriges Radio AB icke måtte förnyas i vad avsåge monopol för Sveriges Radio att bedriva radio- och televisionssändningar efter löpande avtalstids utgång;

2) med avslag å Kungl. Maj:ts förslag om ett anslag till Ersättning för viss rundradioverksamhet för budgetåret 1965/66 om 19 500 000 kr., anslå 60 000 kr. för televerkets kostnader för fria ljudradiolicenser åt blinda ävensom uttala, att skolradioverksamheten samt den del av programverksamheten gentemot utlandet, som ej täcktes av särskilt anslag under tredje huvudtiteln, skulle täckas av licensmedel; samt

3) att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att Kungl. Maj:t måtte i övrigt beakta vad i motionerna anförts, i synnerhet den del som avsåge behov av ökad offentlig insyn i Sveriges Radios verksamhet;

dels en inom andra kammaren av fröken *Wetterström* väckt motion (II: 547);

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Yngve Nilsson m. fl.* (I: 440) och den andra inom andra kammaren av herr *Nilsson i Bästekille m. fl.* (II: 543).

Utskottet hemställde,

I. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 450 och II: 539 samt I: 440 och II: 543, till Teleanläggningar m. m. för budgetåret 1965/66 anvisa ett investeringsanslag av 504 000 000 kr.;

II. att riksdagen måtte

a) till Rundradioanläggningar m. m. för budgetåret 1965/66 anvisa ett investeringsanslag av 25 000 000 kr.;

b) medgiva att telestyrelsen lämnades de beställningsbemyndiganden departementschefen i statsrådsprotokollet över

kommunikationsärenden för den 4 januari 1965 föreslagit;

c) uppdraga åt fullmäktige i riksgäldskontoret att för beredande av ytterligare rörelsemedel åt televerket tillhandahålla detta en från 55 000 000 kr. till 200 000 000 kr. ökad rörlig kredit;

III. att motionerna I: 33 och II: 34 icke måtte av riksdagen bifallas;

IV. att motionerna I: 446 och II: 532 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

V. att motionerna I: 325 och II: 386, såvitt de avsåge avtal mellan Kungl. Maj:t och Sveriges Radio, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

VI. att motionerna I: 325 och II: 386, såvitt de avsåge sättet för bestridande av televerkets kostnader för fria ljudradiolicenser åt blinda ävensom skolradioverksamheten samt den del av programverksamheten gentemot utlandet, som ej täcktes av särskilt anslag under tredje huvudtiteln, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

VII. att motionerna I: 325 och II: 386, såvitt de avsåge skrivelse till Kungl. Maj:t rörande bl. a. ökad offentlig insyn i Sveriges Radios verksamhet, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

VIII. att motionerna I: 436 och II: 540 icke måtte av riksdagen bifallas;

IX. att motionerna I: 444 och II: 527 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

X. att motionen II: 547 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

XI. att motionerna I: 187 och II: 250 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

a) beträffande ramen för investeringarna under televerkets fond av herrar *Holmberg, Strandberg, Bohman* och *Cassel*, vilka ansett att utskottet under I. bort hemställa,

att riksdagen måtte, i anledning av

Televerkets anslagsbehov

Kungl. Maj:ts förslag ävensom motionerna I: 450 och II: 539 samt med avslag å motionerna I: 440 och II: 543, till Teleanläggningar m.m. för budgetåret 1965/66 anvisa ett investeringsanslag av 454 000 000 kr.;

b) beträffande motionerna I: 446 och II: 532 av herrar *Boman, Axel Andersson, Bengtson, Edström, Nils Theodor Larsson, Ståhl, Eliasson* i Sundborn, *Wedén, Gustafsson* i Kårby och *Tobé*, vilka ansett att utskottet under IV. bort hemställa,

att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 446 och II: 532, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att till ljudradions respektive televisionens allmänna programverksamhet för budgetåret 1965/66 måtte anvisas 72,6 respektive 112,0 milj. kr.;

c) beträffande motionerna I: 325 och II: 386 av herrar *Holmberg, Strandberg, Bohman* och *Cassel*, vilka ansett att utskottet under VI. bort hemställa,

att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 325 och II: 386, såvitt nu var i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanternas anförda rörande sättet för bestridande av televerkets kostnader för fria ljudradiolicenser åt blinda ävensom skolradioverksamheten samt den del av programverksamheten gentemot utlandet, som ej täcktes av särskilt anslag under tredje huvudtiteln;

d) beträffande bilradiolicensen av herrar *Holmberg, Strandberg, Bohman* och *Cassel*, vilka ansett att utskottet under IX. bort hemställa,

att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 444 och II: 527, i skrivelse till Kungl. Maj:t begära sådan ändring i författningen om radiolicenser att särskild licens icke erfordrades efter den 1 juli 1965 för innehav av bilradioapparat.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr andre vice talmannen CASSEL (h):

Herr talman! Såsom kammarens ärade ledamöter kan se i trycket omfattar denna punkt inte mindre än 11 moment. Jag har tillåtit mig att anförda en avvikande mening vid tre av dessa moment, som jag nu kommer att behandla på en gång, vilket kanske gör min framställning något osammanhängande.

Den första reservationen, betecknad med 2 a, gäller televerkets investeringar. Herr Ståhl tog kanske redan i sitt förra anförande upp vår reservation på den punkten, men den kommer faktiskt först nu upp till behandling. Beträffande televerkets investeringar har vi reservanter föreslagit, att man i stort sett skall bibehålla samma volym som under innevarande budgetår, nämligen cirka 450 miljoner kronor. Departementschefen och med honom utskottsmajoriteten har föreslagit en höjning på över 50 miljoner kronor.

Det är alldeles uppenbart för alla och även för oss reservanter att televerkets utveckling är betydelsefull. Det är särskilt av vikt att televerket får möjlighet att i någorlunda god takt kunna bringa ned den mycket långa kö av människor som vill ha telefon men som ännu inte kunnat få någon sådan inmonterad. Men ekonomi är tyvärr alltid en fråga om avvägningar mellan olika behov. Kunde man tillgodose alla dessa på en gång, vore uppgiften ganska enkel. I verkligheten befinner vi oss emellertid inte alls i valfrihetens samhälle. Vi tvingas tvärtom alltid att väga mellan olika behov. När man då står inför valet hur vi skall handha våra knappa resurser måste man fråga sig, om verkligen det viktigaste man kan företa sig i en överhettad konjunktur är att förse människorna med ytterligare möjligheter att tala i telefon. Skall just detta behov ha en bestämd förtur framför andra?

Jag vill erinra om att mellanskillnaden mellan reservanternas och Kungl.

Televerkets anslagsbehov

Maj:ts förslag i detta ärende icke är mindre än 50 miljoner kronor. För denna summa kan man göra många nyttiga ting i investeringsavseende. Man kan gott och väl skaffa t. ex. 500 nya egna, kanske än flera.

I reservationen har vi emellertid också pekat på ett annat förhållande, som kanske inte är av riktigt samma betydelse, nämligen att det förefaller oss något opraktiskt att forcera investeringarna i en situation med en mycket markant stegring av priset på de råmaterial, som framför allt förbrukas vid televerkets investeringar, nämligen bly och koppar. Jag förstår att man inte kan svänga alltför mycket i sin investeringspolitik, men jag tycker att det vore mera naturligt att öka investeringarna vid ett tillfälle då materialpriserna ligger lägre.

Detta om mom. I. Vår reservation 2 c) avser mom. VI som behandlar tre anslagsbelopp till radioverksamheten. Anslaget på 60 000 kronor till radiolicenser för blinda har vi givetvis inte på något sätt velat pruta på. Däremot har vi i denna reservation anfört, att upplysningsverksamheten gentemot utlandet i radio och TV rätteligen inte bör upptas såsom ett stöd åt radio- och TV-verksamheten utan hör hemma under de former för upplysningsverksamhet gentemot utlandet, som är uppförda på utrikesdepartementets huvudtitel. Slutligen har vi beträffande det stora anslaget till skolradioverksamheten uttalat, att det inte föreligger någon artskillnad mellan skolradioverksamheten och all annan verksamhet i upplysnings- och undervisningssyfte, som bedrivs i radio och TV, och att den följaktligen bör betalas med ordinarie radio- och TV-licensmedel.

Till mom. IX om bilradiolicensen har vi fogat en reservation nr 2 d). Om kammarens ärade ledamöter någon fretdagskväll suttit i en bilkö mellan t. ex. Stockholm och Södertälje har ni säkerligen vid något tillfälle då kön stan-

nat kunnat konstatera, att trafikanterna i var och varannan bil underhåller sig med att lyssna på bilradio. De har dels fasta radioanläggningar i bilarna, dels lösa transistorapparater. För flertalet av dessa radioapparater i bilarna föreligger licensskyldighet, men i de flesta fallen betalas ingen licensavgift. Anledningen är säkerligen för det mesta att apparatinnehavarna är i god tro. De har ingen aning om att licensskyldighet föreligger — de tror inte att en transistorapparat som medförs i bil är licenspliktig.

En vanlig hushållslicens gäller för en apparat som jag har hemma i min bostad, den gäller för samma apparat eller annan apparat som jag äger, om jag har den på mitt landsställe, den gäller för en apparat som jag tillfälligt har med mig i bilen. Men om jag varaktigt har med mig en apparat i bilen, skall jag betala särskild licens för denna.

Då frågar man sig: Hur skall det vara möjligt för en kontrollant att vid besiktning av en bil veta, om radioapparaten i bilen *varaktigt* förvaras där eller inte? Är radioapparaten inmonterad i bilen är det ju sannolikt att apparaten varaktigt medförs. Men licenskravet gäller likafullt om apparaten inte är inmonterad. Hur skall man då kunna veta om bilägaren vanemässigt eller tillfälligt medför sin transistorradio i bilen? För att kunna avgöra detta måste man ju kontrollera samma bil gång på gång; endast på så sätt kan man avgöra om apparaten förvaras i bilen tillfälligt eller varaktigt.

Denna licensskyldighet verkar ju på ett mycket egendomligt sätt. Hyggliga och snälla och laglydiga människor betalar licensavgiften när de får klart för sig att de är skyldiga att ha licens, andra människor betalar inte, och ingen kan tvinga dem att göra det.

Polisen har tröttnat. Telestyrelsen själv har också i mycket skarpa ordalag — åtminstone var så fallet när representanter för styrelsen inför utskot-

Televerkets anslagsbehov

tet förklarade sin inställning — att så här kan det inte få fortgå. Vi kan inte ha en licens som inte inkräves av alla på samma sätt utan rent slumpmässigt drabbar den ene men inte den andre. Det är en orättvis och oriktig och olämplig ordning. Därför har vi reservanter förklarat att bilradiolicensen bör slopas.

Nu säger man kanske som i andra fall, att låt oss avvakta radioutredningens förslag. Det har vi emellertid gjort länge, och jag anser inte att vi skall vänta på radioutredningen i denna fråga utan se till att den orättvisa som bilradiolicensen innebär kommer ur världen redan i sommar.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till samtliga de reservationer vid punkten 3 som har avgivits av herr Holmberg m. fl.

Herr JOHANSSON i Växjö (cp):

Herr talman! Man får hoppas att utskottets förmodan, att de i motionerna I: 187 och II: 250 framställda yrkandena om en »Sveriges ungdomsradio-TV» kommer att behandlas av 1960 års utredning, verkligen visar sig välgrundad. Ungdomen utgör en stor lyssnar- och tittarkategori, och därför är det naturligt att Sveriges Radio ägnar den stor uppmärksamhet vid programsättningen. Man sänder barn- och ungdomsprogram varje dag i såväl radio som TV; det finns speciella avdelningar etablerade som har till uppgift att sammanställa dessa program. Men trots att Sveriges Radio-TV sålunda ägnar stort intresse åt ungdomen finns det anledning att kräva en intensifiering av verksamheten på detta område.

Genom de tekniska förutsättningar som nu står till förfogande finns det möjligheter att genomföra vad man skulle kunna kalla »Sveriges ungdomsradio-TV». Om man fick en sådan till stånd skulle större utrymme kunna ges åt debatter och reportage om ungdomen i olika situationer. Dessutom skulle ung-

domsorganisationerna och den värdefulla verksamhet de bedriver presenteras för en kategori ungdomar. Inte minst skulle »Sveriges ungdomsradio-TV» svara för en väsentlig del av den i en demokrati nödvändiga orienteringen om de politiska frågorna.

Herr talman! Jag har med det sagda velat understryka betydelsen av att man i framtiden än mer vinnlägger sig om ungdomsprogrammen. Jag ställer inget yrkande men tar utskottets skrivning som ett belägg för att de i motionerna framförda åsikterna beaktas av 1960 års radioutredning.

Herr BLIDFORS (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan på denna punkt.

Herr GUSTAFSSON i Kårby (cp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen 2 b) av herr Boman m. fl.

Herr STAHL (fp):

Herr talman! Bara några få ord med anledning av herr andre vice talmanens yrkanden.

Vad beträffar reservationen 2 a) med avseende på televerkets anslagsbehov konstaterade herr Cassel alldeles riktigt, att om man skulle följa reservanternas förslag skulle de redan alltför långa köerna bli ännu längre och telefonbeställarna ytterligare få vänta på att få sina apparater installerade. Mot bakgrund av den restriktivitet i medelstilldelningen som högern av helt andra skäl yrkat i sin motion kan detta inte sägas vara något allmänt intresse. För att vi skall kunna avarbeta dessa köer i rimlig takt yrkar jag bifall till utskottets hemställan på denna punkt.

Vad beträffar högers reservation 2 c), vari föreslås att skolradioverksamheten och upplysningsverksamheten i utlandet skall betalas med licensmedel, vill jag påminna om att riksdagen så sent som i fjol beslöt den nu gällande

Televerkets anslagsbehov

ordningen, eftersom det knappast kan anses vara naturligt att licensbetalarna skall stå för dessa kostnader. Detta är ju ett riksintresse, och vi bör därför gå den väg som Kungl. Maj:t föreslagit och utskottet tillstyrkt. Jag ber alltså att även i moment VI få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vad slutligen beträffar bilradiolicensen är jag den förste att erkänna, att man kan ha den mening i sakfrågan som herr Cassel givit uttryck för. När utskottsmajoriteten det oaktat i år har följt Kungl. Maj:ts förslag, har det berott på att vi redan nästa år har att motse proposition i anledning av radioutredningens förslag. Vi vet att även denna fråga kommer att behandlas av utredningen. Är det då inte riktigt att vi tar ställning till den i ett större och naturligare sammanhang i stället för att nu rycka ut denna detalj? Därtill kommer naturligtvis att det ansträngda samhälls-ekonomiska och budgetmässiga läget gör att vi måste vara försiktiga även när det gäller belopp av denna storleksordning. Som herr Cassel nämnde rör det sig om i runt tal 14 miljoner kronor, och för den som är så försiktig som herr Cassel varit i sina tidigare yrkanden borde det vara ännu svårare att avstå från dessa 14 miljoner kronor.

Jag ber alltså att få yrka bifall till utskottets hemställan även i mom. IX.

Härmed var överläggningen slutad.

Mom. I

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 2 a); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr andre vice talmannen Cassel begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammarkamraren bifaller statsutskottets hemställan i punkten

3:o mom. I) i utskottets utlåtande nr 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammarkamraren bifallit reservationen 2 a) av herr Holmberg m. fl.

Sedan kammarkamraren ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarkamraren ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr andre vice talmannen Cassel begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 154 ja och 24 nej, varjämte 4 av kammarkamraren ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammarkamraren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. II och III

Vad utskottet hemställt bifölls.

Mom. IV

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 2 b); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Gustafsson i Kärby begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammarkamraren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 3:o mom. IV) i utskottets utlåtande nr 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Televerkets anslagsbehov

Vinner Nej, har kammararen bifallit reservationen 2 b) av herr Boman m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Gustafsson i Kårby begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 118 ja och 61 nej, varjämte 3 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammararen hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. V

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. VI

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 2 c); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr andre vice talmannen Cassel begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammararen bifaller statsutskottets hemställan i punkten 3:o) mom. VI) i utskottets utlåtande nr 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammararen bifallit reservationen 2 c) av herr Holmberg m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr andre vice talmannen Cassel begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 140 ja och 32

gav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr andre vice talmannen Cassel begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 151 ja och 27 nej, varjämte 4 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammararen hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. VII och VIII

Vad utskottet hemställt bifölls.

Mom. IX

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 2 d); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr andre vice talmannen Cassel begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammararen bifaller statsutskottets hemställan i punkten 3:o) mom. IX) i utskottets utlåtande nr 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammararen bifallit reservationen 2 d) av herr Holmberg m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr andre vice talmannen Cassel begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 140 ja och 32

Luftfartens markorganisation

nej, varjämte 9 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. X och XI

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 4

Utskottets hemställan bifölls.

*Punkten 5***Luftfartens markorganisation**

Kungl. Maj:t hade (s. 280—286) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1965/66 under luftfartsfonden anvisa i statsrådsprotokollet angivet investeringsanslag av 7 900 000 kr.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Dahl m. fl.* (I: 291) och den andra inom andra kammaren av herr *Gustafson* i Göteborg *m. fl.* (II: 353), i vilka hemställts att investeringsanslaget till flygplatser m. m. för budgetåret 1965/66 ökades med 850 000 kr. för de av kungl. luftfartsstyrelsen begärda byggnadsarbetena på Torslanda flygplats.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 291 och II: 353, till Flygplatser m. m. för budgetåret 1965/66 anvisa ett investeringsanslag av 7 900 000 kr.

Reservationer utan angivna yrkanden hade avgivits

- a) av herr *Bergman*,
- b) av herr *Wedén* och
- c) av herr *Mattsson*.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Fröken **ELMÉN** (fp):

Herr talman! Jag har begärt ordet för

att säga något om den avstyrkta motionen avseende byggandet av en ankomsthall på Torslanda flygplats. Det är en fråga som inte bara har intresse för Göteborg utan som är ett stort riksintresse. Det är viktigt för oss alla att verksamheten på Torslanda flygplats fungerar på rätt sätt.

Alla som känner till förhållandena på Torslanda vet att det blir nära nog en riksskandal om inte snabba åtgärder vidtas för att få förbättringar till stånd. De som har inblick bakom kulisserna och ser under vilka hårt pressade arbetsförhållanden personalen utför sina uppgifter, ifrågasätter kanske om den nuvarande ordningen kan få fortsätta med hänsyn till den allvarliga frågan om flygsäkerheten.

Den nuvarande stationsbyggnaden har så begränsade utrymmen för passagerarna och är så trång i övrigt att en rationell behandling av passagerartrafiken är omöjlig. Det uppstår långa förseningar, och det är inte ovanligt att passagerare från utlandet får stanna kvar i flygplanet ända upp till en timme på grund av att de inte kan beredas plats i ankomsthallen i stationsbyggnaden.

I de fall då flera flygplan skall starta ungefär samtidigt finns det i allmänhet inte sittplatser för de väntande, utan de får bli stående i hallen.

Nu har luftfartsstyrelsen begärt 850 000 kronor för en provisorisk ankomsthall. Motionärerna har anslutit sig till detta yrkande.

Mellan Göteborgs stad och staten föreligger ett avtal som undertecknades år 1942 och som fortfarande gäller. Enligt detta äger kronan att uppföra byggnader samt verkställa de anläggningar och planeringsarbeten vilka kronan finner erforderliga för den civila luftfartens bedrivande och tryggande. Staten är sålunda för närvarande ansvarig för förhållandena på Torslanda flygplats.

Nu kan man fråga vem som bäst kan bedöma förhållandena på denna flygplats och vad som över huvud taget er-

Luftfartens markorganisation

fordras där i fråga om byggnader. Man får väl anse att det är den ansvariga myndigheten, d. v. s. luftfartsstyrelsen. Denna har i skrivelse till Kungl. Maj:t framhållit att den av motionärerna föreslagna utbyggnaden är ofrånkomlig om arbetet på Torslanda skall kunna fortsättas på ett rationellt sätt.

Någon kan fråga om det verkligen är så nödvändigt med denna utbyggnad eftersom riksdagen 1942 beslöt ett anslag på 400 000 kronor för en mindre utbyggnad och vissa ändringar på Torslanda. Dessa arbeten utfördes 1962 och 1963. Kan då förhållandena redan nu ha blivit så allvarliga? frågar man kanske. Ja, detta beror delvis på att resandefrekvensen ökat så avsevärt under de senaste åren. Chartertrafikens tillväxt är av utomordentligt stor betydelse i detta sammanhang. Ännu 1962 hade Torslanda en mycket obetydlig chartertrafik, men under 1963 och 1964 har denna ökat kraftigt, och för 1964 noterades siffran 50 000 passagerare.

Vidare har antalet transitopassagerare ökat mycket kraftigt, och även fraktflyget har ökat väsentligt under de senaste åren. Arbetsförhållandena har därmed blivit ytterligt besvärande i fråga om väntetider både inom stationsbyggnaderna och ute på planen. Tullbehandlingen har inte heller kunnat ske på ett rationellt sätt.

Frågan har också, som jag nämnde i början av mitt anförande, en annan sida. Jag tänker här på personalen. Denna arbetar för närvarande under orimliga förhållanden på grund av att man inte kunnat bygga ut arbetslokaler m. m. Arbetet tar dubbelt så lång tid som det skulle behöva göra om man hade rationellt ordnade förhållanden. Personalen arbetar också under en besvärlig press. De anställda måste trängas i samma rum med olika arbetsuppgifter och i vissa fall samtidigt utnyttja arbetslokaler till matrum. Meteorologerna kan inte ha kartorna utlagda utan får fälla ihop den ena kartan för att kunna slå upp

den andra o. s. v. De hygieniska förhållandena för personalen är inte tillfredsställande och personalrum, som funnits från början, har fått tas i anspråk för olika nya instrument och maskiner m. m. De som arbetar på själva flygplatsen och skall utföra reparationer på motorredskapen får ofta stå ute i kyla och regn. då dessa redskap är för stora för att få plats under tak. För att kunna nå smörjgropen måste man dra undan brandbilen som har sin plats ovanpå smörjgropen. Mycket annat att förtiga.

Allt detta är kolossalt irriterande och gör att personalen, när den blir hårt pressad och irriterad, lätt kan göra sig skyldig till fel vilka kan få återverkan på flygsäkerheten.

Att arbetet hittills kunnat försiggå utan att personalen givit upp beror enligt vad jag erfarit på att det finns en utomordentligt skicklig arbetsledning som kunnat få personalen med sig och som kunnat balansera svårigheterna. Men det går inte att bedriva arbetet under nuvarande förhållanden hur länge som helst. Den minsta ändring eller indragning för personalen kan bli droppen som kommer bägaren att rinna över. I alla de besvärligheter som finns ute på Torslanda är det personalen och passagerarna som får sitta emellan.

Herr talman! Utskottet säger visserligen att man skall avvakta förhandlingar med Göteborgs stad, men dröjer det ännu ett år innan något göres blir det olidligt för dem som skall arbeta på Torslanda och det blir ytterligt besvärligt för ankommande och avresande passagerare.

Jag ber med det anförda att få yrka bifall till motionerna I: 291 och II: 353.

I detta anförande instämde herrar *Börjesson* i Falköping (cp), *Gustafsson* i Borås (fp), *Källstad* (fp) och *Johansson* i Öckerö (fp).

Herr NORDSTRANDH (h):

Herr talman! Det är allt så och så med vårt civilflyg. Detta tvingas ideligen den

Luftfartens markorganisation

konstatera, som benyttar sig av detta i och för sig utomordentliga fortskaffningsmedel. Det gäller inte bara våra flygplatser, deras byggnader, banor och utrustning. Låt mig, även om det inte annat än mycket indirekt har att göra med stationsbyggnaden på Torslanda, hastigt nämna vad som hände på Bromma i går kväll, då man inte kunde skylla på de gamla kära syndabockarna moln, dimma och vind. Det har med passagerarna att göra, dessa för flyget nödvändiga passagerare, vilka alltid får sitta emellan vare sig det gäller usla stationsbyggnader, slitna maskiner eller dåligt väder. Den samlade bilden av de slitstarka och tålmodiga flygresenärernas vedermodor — också onödiga sådana — kan vara ganska dystert.

Strax innan det ordinarie SAS-planet till Göteborg skulle starta från Bromma i går kväll blev fjorton passagerare, vilka alla givetvis hade löst biljett, avvisade från planet under motivering att detta hade fått »viktproblem». De avhysta, som alltså fick sina ritningar för kvällen totalt förstörda, blev förbittrade och gav helt naturligt också detta till känna. Protesterna kunde dock inte ändra på själva »avhysningsbeslutet», om jag så får kalla det, men det gav dock något positivt i utbyte; resenärerna fick resa till Göteborg över Arlanda—Köpenhamn, och de kunde faktiskt omgående tas emot på flygplatsen i Göteborg, när de lyckligen kom dit. Händelsen är långtifrån unik.

Jag vill inte påstå, att ens ett mycket välutrustat flygbolag kan gardera sig mot incidenter av typen tekniska fel, men det förekommer dock vid förseningar och inställanden litet väl mycket av hänvisanden till tekniska mankemang. Dylika fel som orsak till trafikförseningar och obehag för de resande kan nog aldrig helt undvikas, hur bra och hur dyra flygplan man än anskaffar. Pengar är här inte allena rådande. Det är de däremot praktiskt taget helt, när det gäller att tillhandahålla ändamåls-

enliga och rymliga stationsbyggnader. I det avseendet kan man, om man vill, arrangera det helt tillfredsställande för praktiskt taget alla trafiklägen, även om dessa växlar. Ge de anslag som behövs — sedan står byggnaden där ganska snart, trots arbetskraftsbrist!

I dag på morgonen kunde man på Torslanda återigen konstatera, hur bedrövligheten stationsbyggnaden är. Det går an så länge bara passagerare med ordinarie SAS-plan frekventerar flygplatsen. Men det behövs nästan bara att ett enda ynkligt charterplan dyker upp i sammanhanget; då börjar även stäpplarna i vänthallen att ta slut. Jag skulle önska, att statsrådet Skoglund vid något tillfälle måtte pröva en sådan plats någon längre tid.

Det är märkligt vad det ibland skall vara svårt att trots angelägenhetsgraden destinera pengar exempelvis västerut, vilket förvisso även gäller andra departement än herr Skoglunds. Vi kommer om några veckor att behandla frågan om en tandemaccelerator för forskning i fysik, där Chalmers tekniska högskola på ett förunderligt sätt förefaller sidsteppad till förmån för Stockholm—Uppsala. Jag vill gärna understryka, att det när det gäller såväl Torslanda som nämnda accelerator ingalunda är fråga om s. k. bygdepolitik. Det är i stället fråga om var behovet är störst och nödvändigheten mest påträngande. Det är Göteborg det rör sig om just nu. Snart kan det röra någon annan provinsstad, stor eller liten.

Man kan faktiskt i all ödmjukhet vädja till kammarens ärade ledamöter att tro de kamrater, som av personlig erfarenhet vet, hurudana förhållandena är ute på Torslanda. Ett är säkert: bättre blir det inte utan åtgärder från statens sida. Kommunerna håller ju inte SJ under armarna. Det är, som jag ser saken, staten — inte kommunerna — som i princip skall svara för flygplatserna, vilka utgör en förutsättning för vårt andra stora trafikmedel.

Luftfartens markorganisation

Jag ber alltså, herr talman, liksom fröken Elmén att få yrka bifall till motionerna nr 291 i första och 353 i andra kammaren.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **SKOGLUND**:

Herr talman! Jag tar till orda närmast för att göra bilden litet mer mångfasetterad än som den har tecknats av representanterna för Göteborg. Jag vill allra först säga att jag kanske i minst lika hög grad som de är medveten om att något måste göras åt passagerarhallen. Jag har varit på Torslanda åtskilliga gånger, så herr Nordstrandh behöver inte ge mig någon särskild inbjudan dit. Jag har sett trängseln. Jag har t. o. m. druckit kaffe där, stående mitt på golvet med koppen i handen.

Men det är en sak. En annan sak är huruvida staten ensam skall svara för utbyggnaden av passagerarhallen vid Göteborgsflygfältet, till skillnad från vad som har skett på andra håll när det gällt andra flygplatser, t. ex. i vissa norrlandskommuner. I Skellefteå och Örnsköldsvik fick ortsintresset svara för 65 procent av kostnaderna, i en del andra fall för 50 procent. Och nu kommer göteborgarna och menar att i fråga om Göteborg, som råkar vara rikets andra stad och som ligger på den rätta sidan av Sverige, skall staten svara för hela kostnaden. Hur skall vi kunna motivera det? Hur skall vi kunna försvara ett sådant ställningstagande, när vi här i riksdagen träffar representanter för norrlandsstäder eller mellansvenska städer? Det går inte.

Man hänvisar till ett avtal av år 1942, som säges gälla allt fortfarande. Som fröken Elmén så riktigt påpekade, står det bl. a., att kronan »äger att uppföra de byggnader samt verkställa de anläggningar och planeringsarbeten, vilka kronan finner erforderliga för den civila luftfartens behöriga bedrivande och trygghet». Observera! Staten har ingen skyldighet att göra det.

För närvarande pågår utbyggnad av banan, så att man skall kunna ta emot Caraveller med full last, vilket man hittills inte kunnat göra. Efter långvariga överläggningar träffade vi en överenskomst med Göteborgs stad om hur kostnaderna skulle fördelas. Göteborgarna var eller blev i varje fall medvetna om att det inte kan förfaras på något speciellt sätt för Göteborg i förhållande till Växjö eller Borås, som förklarat att de bygger alltihop och betalar det helt och hållet själva. Vi fördelade kostnaderna så, att vi beräknade ungefär 50 procent för den s. k. inrikestrafiken — Göteborg har ju en omfattande inrikestrafik mellan Stockholm och Göteborg samt Göteborg och Malmö, för att nu ta ett par exempel — och 25 procent av kostnaderna för utrikestrafiken. Göteborgs andel av dessa 75 procent är 37,5 procent, förutom att det tillhandahållit marken.

Det är alltså den modell som vi använde när vi planerade den utbyggnad som just nu äger rum. I höstas fick vi från luftfartsstyrelsen en skrivelse, där den föreslog att man skulle göra den utbyggnad av passagerarhallen som, om jag minns rätt, skulle kosta 850 000 kronor. Vi skrev omedelbart, den 7 november 1964, till Göteborgs stad och frågade om den ville vara med och förhandla på samma villkor som tidigare. Varför handlade jag så snabbt? Jo, därför att jag hade chansen att få med posten i den statsverksproposition som vi nu behandlar. Det fanns en möjlighet för mig att få med den, och vi hade kunnat starta arbetena. Den 18 december 1964 fick vi emellertid svar från stadskollegiet. Jag skall be att få citera slutorden i det: »Under återopande av det anförda får stadskollegiet meddela, att kollegiet inte är berett att tillstyrka att staden lämnar någon ekonomisk medverkan till utförande av de i Eder skrivelse angivna tillbyggnaderna av stationsbyggnaden m. m. å Torslanda flygplats.» Brevet är undertecknat med tre namn, Erik

Luftfartens markorganisation

Johannesson, Torsten Henrikson och Ingvar Mellquist.

Vi försökte få förnyad kontakt, men svaret blev lika negativt. Tiden gick, och vi fick lov att knyta ihop budgeten och så försatt vi möjligheten. Vi har nu gjort nya försök så sent som i förra veckan, inte skriftliga men muntliga, för att höra om de nu var intresserade, så att vi skulle kunna förbereda ärendet till nästa års statsverksproposition. Vi har från departementets sida sagt: Kom hit så att vi kan resonera om det här! Vi skall fördela de här kostnaderna efter en modell som vi använde förra gången. Vi kan inte behandla Göteborgs stad på annat sätt än landskommuner, landsting och tätorter. Det förstår ju kammarens ledamöter, att man inte kan ha en princip då och en annan princip då. Det måste ju ändå finnas en linje i hela detta arbete.

För att vi nu skall kunna göra en riktig bedömning över huvud taget av hur denna fördelningsprincip bör se ut i fortsättningen har luftfartsutredningen fått i uppdrag att undersöka den frågan. Något förslag från densamma föreligger ännu inte, och jag vet följaktligen inte vilka resultat som kan framkomma, men jag är ganska övertygad om att utredningen kommer att anse att det alltså bör vara en kostnadsfördelning mellan ortsintressena och staten som sådan. Skulle vi inte ha fått kommunernas hjälp på alla de ställen där vi nu har flygplatser, så skulle flygplatsorganisationen ha sett ut på ett helt annat sätt, nämligen varit av mycket mindre format än för närvarande. Kommunalmännen var intresserade av att få en flygplats. De förstod vad det betydde för näringslivet och därför sade de att de vore beredda att sätta sig ned och diskutera.

Sedan är det också en annan faktor som har positivt medverkat till att vi har kunnat få flyget utbyggt i den omfattning som det har för närvarande, nämligen tillmötesgåendet från flygvap-

net, vilket har varit utomordentligt stort och som har inneburit att vi har fått en utökad flygplatsorganisation i förhållande till vad vi annars skulle ha haft.

Herr talman! Jag har velat redovisa detta därför att jag inte ville att kammarens ledamöter skulle gå hem och tro att vi har lagt luftfartsstyrelsens skrivelse på hyllan och att det alltså är vi ensamma som bär skulden till att ingenting har skett. Vi har gjort försök, och jag har redovisat resultatet av dem. Jag skall säga er att jag är den förste att beklaga att inte andra kammaren i dag har haft möjlighet att ta ställning till denna fråga konkret och med anslagsanvisning, men eftersom vi inte hade någon att förhandla med så kunde inga förhandlingar komma tillstånd. Jag känner sannerligen detta problem från Torslanda, det kan jag försäkra fröken Elmén. Jag tycker emellertid att hennes sätt att måla det hela påminner alltför mycket om kollegan Dahls teckning av hur Göteborgs flygplats såg ut, där han målade bara i svart. När fröken Elmén talar om att det är på väg att bli en riksskandal, så är det väl ändå att ta till i överkant. Det räcker väl med att säga att svårigheterna är utomordentligt stora, att passagerarna får prova sitt tålamod. Detta räcker som motivering för att någonting bör göras.

Men låt oss träffas! Skulle inte ni, som nu så ivrigt söker påverka mig där nere i bänken, också kunna ta ett samtal med dem där hemma och få dem att tänka i rätt riktning, d. v. s. att resa upp till Stockholm — vi kan för resten gärna resa ner till Göteborg också — och förhandla om kostnadsfördelningen? Jag kan försäkra er att jag tror att om vi bara sätter oss ner och resonerar, så kommer vi också att bli överens. Sådana är kommunalmännen, bara man får chansen att tala med dem. De förstår skäl, och kommunalmännen i Göteborg förstår säkerligen också — så väl känner jag dem — att man inte kan skapa olika principer för olika platser när

Luftfartens markorganisation

man skall göra en utbyggnad eller en ny flygplats. Men det är den chansen vi inte har fått, chansen att träffa dem och resonera. Där har ni, göteborgare, en verkligt missionerande uppgift.

Fröken ELMÉN (fp) kort genmäle:

Herr talman! När statsrådet Skoglund säger att jag målar i svart vill jag svara, att det gör jag inte. Yrkesinspektionen har allvarliga erinringar att göra mot förhållandena på Torslanda och säger att den inte förstår hur det skall kunna fortgå på detta sätt.

Jag inser väl att den här provisoriska byggnaden inte löser alla problem. Det gör den inte, men den underlättar en del för personalen. Nuvarande svårigheter kan lätt få återverkningar på flygsäkerheten m. m., sådant som har stor betydelse.

När det gäller vad staten skall åta sig i fråga om kostnader och kostnadsfördelningen vill jag säga, att jag inte vet varför kommunerna skall betala eller vara med och dela kostnaderna för flygplatser. Det gäller här kommunikationsmedel, och i andra avseenden har staten övertagit dessa undan för undan, t. ex. vad det gäller järnvägar och vägväsendet. Detta har blivit statens sak, och jag förstår därför inte varför man i förevarande fall anser att kommunerna skall vara med och dela kostnaderna i så stor utsträckning som nu är fallet, framför allt för utrikesflyg, särskilt om man tar i betraktande att detta ökar så kolossalt på Torslanda.

Jag skulle vilja fråga kommunikationsministern hur det ligger till med Bromma och Arlanda i detta avseende. Betalar Stockholms stad där också kostnader för flygplatserna eller hur ligger det till med kostnadsfördelningen?

Det är här, som jag sade från början, inte bara fråga om ett göteborgsintresse, utan det är ett riksintresse. Det gäller hela Västsverige. Hela näringslivet i västra Sverige är oerhört

beroende av flyget och av att detta blir utbyggt på ett riktigt sätt.

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till motionerna.

Herr NORDSTRANDH (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag har inte mycket att säga till om i det kommunala livet hemma i Göteborg, men jag skall gärna fortsätta resonemanget där. Så mycket har jag i alla fall förstått, att man på kommunalt håll i Göteborg — och många av herr Skoglunds partivänner är ju inblandade i den saken — anser, att Göteborg har gjort tillräckligt mycket för Torslanda, som det nu ligger till.

Jag skulle vilja ställa en direkt fråga till herr Skoglund. Det är en teoretiserande fråga. Om Göteborgs kommun och dess förtroendemän, gripna av misstänksamhet eller vad det nu kan vara, fortsätter att inte vilja förhandla på ytterligare någon tid, vad händer då, allt medan trafiken, även den internationella växer? Ty det är härom det i främsta hand rör sig, när man talar om att det är statens uppgift att satsa medel.

Jag vill göra en liten kommentar till statsrådet Skoglunds påståenden. Han ville vrida frågan så, att det skulle vara en omfattande inrikestrafik från Göteborg, och det är fallet beträffande pendeltrafiken mellan Göteborg och Stockholm. Mellan Göteborg och Malmö är trafiken dock inte så stor, att den stör — den består av ett plan om dagen eller kanske något mera. Det går sålunda inte att säga, att det är en inrikes angelägenhet, som i första hand Göteborg har intresse av, utan det rör sig om den internationella trafiken och charterflygningen.

Dessutom är det, om jag inte missförstått det, luftfartsverket som begärt utbyggnaden. Kommunen har inte tagit något initiativ utan har ställt sig avvaktande för att se vad som kan komma att inträffa.

Luftfartens markorganisation

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet SKOGLUND:

Herr talman! Fröken Elmén berörde Arlanda. Jag framlade propositionen om Arlanda, som är en stor flygplats, och jag har inget minne av att det, när den propositionen diskuterades, från något håll ställdes något yrkande om att Märsta kommun skulle lämna bidrag. Märsta kommun har emellertid fått finna sig i en rad utgifter för att kunna skapa den trivsel och sanitära ordning som måste finnas vid en storflygplats. Dessa utgifter har kommunen fått bestrیدا med skattemedel.

Frågan om Bromma ligger så långt tillbaka i tiden att man då inte riktigt visste vad flyget skulle komma att innebära. Stockholms stad skänkte emellertid marken för denna flygplats.

Fröken Elmén undrade vidare varför kommunerna över huvud taget skulle hjälpa till med byggandet av flygplatser. Linjeflyg fick sin koncession i början av april 1957 men kom inte riktigt i gång med sin verksamhet förrän 1958. På 5—6 år har hela den flygplatsorganisation och de många linjer vi nu har vuxit upp. Trapporna nöttes och dörrarna höll på att ramla av gångjärnen, när kommunalmän och industrimän från olika delar av landet besökte oss och sade: »Vi måste få ett flygfält». Norrslänningarna sade: »Får vi inte ett flygfält, så får vi svårigheter med lokaliseringen.» Jag hade ingen anledning att tvivla på det påståendet. Inte heller hade jag anledning att tvivla när jönköpingsborna sade detsamma. Så många önskemål ställdes på en enda gång att vi sade oss att det inte fanns någon möjlighet för staten att ensamt svara för kostnaderna. Då sade kommunalmännen och de övriga ortsrepresentanterna: »Ur näringslivets synpunkt är det så angeläget att vi får ett flygfält att vi är beredda att diskutera att täcka en del, t. o. m. en större del, av dessa kostnader, om vi därmed kan få vårt flygfält snabbare än om vi skulle ställa oss i kö hos staten.»

Vi har redan nu ett underskott på luftfartsfonden med 10—12 miljoner kronor. Vi subventionerar flygtrafiken med 12—15 kronor per passagerare. Trots att kommunerna och näringslivet i så hög grad har bidragit kan detta inte täcka kostnaderna.

Göteborgarna accepterade principen om kommunala bidrag när vi byggde ut den nuvarande flygpaviljongen. Det är väl närmast charterflyget som skapat den nuvarande problematiken. När vi sedan beslöt göra den senaste utbyggnaden av banan var Göteborg också med och delade kostnaden. Det framfördes den gången önskemål om att man skulle göra det möjligt för en Caravelle att även under besvärliga vindförhållanden med sidvind och kastvind kunna landa på Torslanda med full last. Det hände nämligen tidigare att Caravelle inte kunde göra det. Vi var angelägna om att man skall kunna utnyttja hela kabinfaktorn och förklara oss vilja resonera om kostnadsfördelningen. Det blev, som jag nyss nämnde, medeltalsmässigt 37,5 procent.

Detta är, fröken Elmén, den princip som vi nu har tillämpat två gånger i Göteborg och som vi tillämpat för de andra flygplatserna. Vi har kommit fram till den när kommunalmän, ortsrepresentanter och näringslivets folk samlats för att diskutera hur vi skulle få en snabb utbyggnad av inrikesflyget. Att nu springa ifrån den går ändå inte. Jag kan inte med bibehållet anseende träffa en överenskommelse med Göteborg, som helt befriar kommunen, utan att andra kommuner, t. ex. Växjö, tränger på och yrkar på enahanda förmåner. Vi måste ha en gemensam princip, fröken Elmén.

Jag upprepar ännu en gång att jag är den förste att beklaga att vi inte fick kontakt med Göteborg i november månad. Då hade denna summa kunnat tagas med i statsverkspropositionen, och då hade vi i dag kunnat fatta ett konkret beslut som kunnat gå i verkställ-

Luftfartens markorganisation

lighet så snart det över huvud taget varit möjligt.

Vidare ställde herr Nordstrandh en retorisk fråga, men han omgav den med en reservation — han sade att han inte var kommunalman, och då förstår jag frågan. Endast den som inte är kommunalt erfaren kan ställa en sådan fråga. Han frågar: Vad händer nu, om Göteborg vägrar att förhandla, d. v. s. saboterar detta? Ja, herr Nordstrandh, jag känner kommunalmännen i Göteborg alltför väl för att tro att de skulle handla så oförnuftigt. Trots de nekande svar vi har fått hittills tror jag att vi skall kunna mötas och diskutera denna fråga och nå resultat. Det är ju möjligt att det också finns annat som kan involveras. Det är bara den goda viljan från den andra sidan som jag väntar på, ett synligt bevis i skepnad av några kraftiga karlar från stadskollegiet som har kommunal erfarenhet.

Fröken ELMÉN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag ber fortfarande att få dra jämförelsen med Stockholm. Jag tycker nämligen att det ligger närmare till hands att jämföra med Stockholm än med flygplatser av mer lokal karaktär.

Här är det fråga om ett avtal från 1942, enligt vilket staten övertog ansvaret — liksom Stockholm skänkt mark till Bromma flygfält har Göteborg skänkt mark till en flygplats — och därmed även ansvaret för utbyggnaden av flygplatsen i fortsättningen. Avtalet är ju fortfarande gällande. Jag håller med herr Nordstrandh om att ifall man försöker få till stånd en ny uppgörelse, vilket det i så fall skulle bli, måste det bli en annan kostnadsfördelning. Men vad händer, om inte en sådan överenskommelse kommer till stånd? Det är dock staten som står för ansvaret enligt nu gällande avtal.

Med anledning av att statsrådet talade om att Arlanda ligger i Märsta, kan jag nämna, att Torslanda flygfält lig-

ger i Torslanda kommun, om vi nu skall tala om kommunala uppgörelser.

Emellertid ber jag som sagt fortfarande att få dra jämförelsen med Stockholm. Här övertog staten en flygplats och den har mer och mer kommit att betjäna utrikesflyget och charterflyget. Denna flygplats har alltså en annan karaktär än övriga flygplatser i landet.

Herr NORDSTRANDH (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag ber statsrådet Skoglund om ursäkt för att jag har bristande kommunal erfarenhet på kommunikationernas område — det är nämligen det saken gäller. För min del förmodar jag att, om kommunalmännen utsätts för tillräckligt hård utpressning från departementets sida, så blir det en överenskommelse så småningom.

Det var en annan sak i herr Skoglunds resonemang som jag skulle vilja beröra. Han säger att vissa kommuner, däribland norrlandsstäderna, har varit beredda att betala. Man har sprungit i trapporna och gångjärnen har knarrat och man har varit angelägen om att ställa pengar till förfogande för att bygga bra flygplatser med bra stationsbyggnader o. s. v. Det är alldeles riktigt.

Jag förstår mycket väl hur dessa kommuner har resonerat. Som herr Skoglund mycket riktigt påpekade ingår denna önskan om flygplats i deras lokaliseringspolitik. Utan tvivel är flygplatsen till stor glädje för dem. Det är givetvis flygplatserna i rikets stora städer Stockholm, Göteborg och Malmö också. Men det föreligger dock den betydelsefulla skillnaden att över flygplatserna i Stockholm, Göteborg och Malmö går den internationella trafiken och charterflyget. Det är en sak som inte passar in i det resonemang herr Skoglund förde för att motivera överenskomsterna med exempelvis norrlandsstäderna eller andra lokaliseringsbehövande kommuner.

Herr Skoglund säger att han inte med

Luftfartens markorganisation

bibehållet anseende kan ingå en speciell överenskommelse med Göteborg, och han menar väl då också med de andra städerna med internationell trafik av charterflyg. Jag ställer mig skeptisk till påståendet att det anseendet skulle skamfilas på något sätt, om man med hänsyn till den olika karaktären av trafiken skulle försöka anlägga ett sådant synsätt som jag ifrågasatt. Det är den synpunkten jag velat framhålla.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet SKOGLUND:

Herr talman! Bara en rättelse av fröken Elméns påstående att Bromma är ett flygfält för utrikestrafik! Det är alldeles felaktigt att påstå det. Visserligen startar och landar vissa charterplan där, men de är tvingade att gå ned även i Malmö för att tulla och visera passen. Bromma är alltså en inrikes flygplats och ingenting annat.

Herr Nordstrandh sade en sak som överraskade mig en aning. Han sade att han förstod att kommuner som Jönköping, Skellefteå och Örnsköldsvik kunde ha intresse för ett flygfält ur lokaliseringssynpunkt; där måste ett flygfält vara till nytta för näringslivet. Herr Nordstrandh, de gånger som vi träffat göteborgarna har de använt just den argumentationen för att tala om hur angeläget det var att man gjorde någonting på Torslanda. De har sagt att de behöver denna hjälp för att locka industrier till Göteborg och för att ge företagarna och företagsledarna den service som man kräver i en modern tid. Det finns, herr Nordstrandh, ingen skillnad på synsätt härvidlag. Såväl göteborgarna som skellefte- eller jönköpingsborna betraktar detta som en viktig faktor i näringslivets utveckling.

Herr GUSTAFSSON i Uddevalla (s):

Herr talman! Denna situation beror på att flygtrafiken har ökat så mycket under senare år, vilket gäller Torslanda i alldeles särskilt hög grad. Det har

skett en hel del utbyggnader på Torslanda sedan staten övertog ansvaret för flygplatsen. Den senaste utbyggnaden av stationsbyggnaden gjordes så sent som för två år sedan, men trots detta är den nu på grund av den kraftiga ökningen av trafiken för liten och behöver utbyggas ytterligare.

Enligt min mening är det angeläget att denna utbyggnad snarast kommer till stånd. I år finns tydligen inte så stora möjligheter, men eftersom utskottet har skrivit positivt om tillbyggnaden, hoppas jag man kan vänta sig att medel skall kunna anvisas nästa år i stället. Denna förväntan är väl så mycket mera accentuerad som kommunikationsministern nyss har uttalat att enligt hans övertygelse någonting måste ske.

Jag skall inte gå in på vems felet är att förhandlingarna avbrutits och inte heller på hur kostnaderna mellan staten och Göteborgs stad skall fördelas. Jag anser emellertid att Göteborgs stad självfallet inte på något sätt skall betraktas som ett undantagsfall i förhållande till andra kommuner. Rent principiellt kan det emellertid ifrågasättas, om det kan vara en kommunal uppgift att bestrida kostnader för flygplatser.

Nu återoppar statsrådet Skoglund kommunerna på andra håll, och det är alldeles riktigt. Vi har tidigare haft diskussioner härom i riksdagen. För min del har jag av principiella skäl inte kunnat gilla den mycket kraftiga satsningen av bidrag från vissa norrlandskommuner för att få fram flygfält. Men det är väl också så som kommunikationsministern antytt, att kommunerna i dessa fall har varit mycket angelägna om att få flygplatser till stånd, och därför är man beredd att satsa så pass mycket som det här är fråga om. Då har man råkat in i denna situation även om det rent principiellt kan ifrågasättas.

Om nu kommunerna betalar en viss del av kostnaderna gäller det givetvis

Luftfartens markorganisation

den del av kostnaden som avser den rent regionära trafiken, vilken berörda orter kan ha intresse av. Den väsentligaste ökningen av trafiken på Torslanda under de senaste två åren, d. v. s. sedan den senaste utbyggnaden gjordes, måste som här har antytts hänföras till gruppen charter- och transitotrafik med passagerare, vilken det knappast kan finnas något lokalt intresse att subventionera med kommunala medel. Efter- som staten har huvudmannaskapet för luftfarten ligger också huvudansvaret för att trafiken fortlöper någorlunda friktionsfritt på staten. Jag väddar därför till kommunikationsministern att trots de misslyckade försök som tidigare gjorts inte ge tappt utan återigen aktualisera frågan på lämpligt sätt, så att den kan bringas till en positiv lösning. Jag tycker att man av kommunikationsministerns uttalande nyss kan dra den slutsatsen att någonting kommer att ske i rätt riktning.

I detta anförande instämde herrar *Johansson* i Torp och *Svensson* i Kungälv (båda s).

Herr **HOLMBERG** (k):

Herr talman! Det var ett par satser i kommunikationsministerns anförande som gav mig anledning att göra en kort kommentar. Statsrådet Skoglund sade nämligen att orter i Norrland fått ikläda sig mycket större kostnader för flygets utveckling än vad som ifrågasatts för Göteborg. Statsrådet undrade hur man skall kunna motivera olika ställningstaganden i sådana frågor.

Det är ofta svårt för statsrådet Skoglund att motivera bristerna i vårt kommunikationsväsen — inte minst gäller detta Norrland. Vi har ofta påtalat att Norrland fått vidkännas stora kostnader och utsatts för en undantagsställning i förhållande till övriga delar av landet. Denna orättfärdiga behandling av Norrland i sådana sammanhang kan emellertid omöjligen tas som förevändning för att tillämpa samma metoder i

det oändliga och på alla platser där det blir fråga om ett bättre stöd från statens sida för civilflygets utveckling.

Om vi kan hjälpa göteborgarna att slä en bräsch i de hinder som finns i fråga om förbättringen av civilflyget, tänker i varje fall jag hjälpa till med den saken. Det är obestriddligen till nytta för oss alla, om vi kan få regeringen in på bättre vägar därvidlag, även om det börjar med ett lokalt initiativ.

Vi norrlänningar har som sagt många gånger varit utsatta för en felaktig politik i detta avseende. Vi har fått utgöra en sorts försökskaniner när regeringen har velat undersöka hur långt de lokala representanterna tål kallt stål. Det är främst på grund av en mycket stark lokal opinion som vi i åtskilliga fall kunnat bringa regeringen på bättre tankar. Detta bör också kunna vara en avi för göteborgarna att inte ge upp den kampanj i rätt riktning som de för närvarande bedriver.

Även hos oss i Norrland är oerhört mycket bristfälligt och det gäller också civilflyget. Men det hela blir inte bättre genom att statsrådet Skoglund tar dessa bristfälliga förhållanden och de orättvisor, som vi norrlänningar varit utsatta för, till intäkt för att förfara likadant i fråga om Göteborg.

Just när det gäller sådana här saker kan jag inte underlåta att göra en annan reflexion. Det har ofta retat mig att riksdagen intagit en avvisande hållning till viktiga frågor bara därför att dessa haft en viss lokal begränsning. Riksdagens ledamöter har fått bevittna många framstötter från Norrbotten och Norrland över huvud taget i syfte att påkalla statsmakternas intresse för angelägenheter som varit livsviktiga för denna del av vårt land. Men det har då visats en kallsinnighet som inte varit sakligt motiverad utan ofta haft sin grund i att det varit fråga om en lokal framstöt. Man har resonerat som så: »Vi kan inte gå till väga på annat sätt när det gäller Norrland än andra delar av landet.»

Luftfartens markorganisation

Detta är naturligtvis en ohållbar politik. De olika frågorna måste bedömas ur sakliga synpunkter.

Fröken Elmén har alldeles rätt då hon betonar att staten egentligen borde svara för alla kostnader för civilflyget liksom för andra delar av kommunikationerna. I den mån denna debatt kan bidra till att utvecklingen går i den riktningen vill jag gärna dra mitt lilla strå till stacken.

Jag instämmer alltså i yrkandet om bifall till motionen.

Herr KRISTENSON (s):

Herr talman! Jag har begärt ordet med anledning av statsrådet Skoglunds upprepade påstående att Göteborgs kommunalmän inte har velat delta i några som helst förhandlingar om kostnaderna för utbyggnaden av Torslanda flygfält. Detta påstående måste vara felaktigt. Göteborgs stadskollegium har ju skriftligen svarat statsrådet i frågan. Och när jag så sent som förra fredagen på riksdagskaféet träffade stadssekreterare Torsten Henrikson och talade med honom om saken sade han: »Det är klart att som gammal fackföreningsman kommer jag inte att vägra gå i förhandlingar med Skoglund. Men jag skulle inte tro att vi kommer att ändra vår inställning. Beloppet i och för sig är inte av någon större storleksordning. Det betydelsefulla är att man från statens sida försöker slå fast den principen att Göteborgs stad skall bidra till kostnaderna för Torslanda flygfält och därmed till kostnaderna för ett sådant kommunikationsmedel som civilflyget. Skoglund skulle lika väl kunna kräva att Göteborgs stad skulle bidra till SJ:s kostnader för att Göteborg skall få goda järnvägskommunikationer eller till televerket för att få goda teleförbindelser. Det finns en hel del sådana områden där man skulle kunna ålägga kommunerna att lämna bidrag för att slippa en försämring av kommunikationerna.»

Statsrådet Skoglund har också pekat på de uppgörelser som träffats med norrlandskommuner och andra som varit angelägna om att få ett flygfält. Förmodligen har statsrådet Skoglund själv mycket goda förbindelser med Umeå, som ju i striden med Nordmaling avgick med segern och fick flygfältet. Jag vet inte, om statsrådet Skoglunds goda förbindelser med kommunalmännen där var det avgörande för att flygfältet förldades till Umeå, men uppgörelsen var tydligen även rent ekonomiskt fördelaktig för staten.

Stockholms stad har inte, säger statsrådet Skoglund, bidragit med några som helst ekonomiska medel till Bromma flygfält, utan staden har bara en gång skänkt staten den mark där flygfältet ligger. Men förhållandet är ju detsamma då det gäller Göteborgs stad och Torslanda flygfält. Om jag minns riktigt, ägde Göteborgs stad Torslanda flygfält från år 1923 till år 1942, då staten fick överta flygfältet, inte på initiativ av Göteborgs stad utan därför att staten själv önskade vara herre över Torslanda. Sedan har Göteborgs stad vid olika tillfällen givit andra synliga bevis på sin villighet att hjälpa staten med Torslanda, men mig veterligt har Göteborgs stad aldrig fått del av de eventuella inkomster som genom flygplatsavgifterna tillförts Torslanda flygfält, utan staden har bestridit sina bidrag med kommunalskattemedel. Nu har också Göteborgs stad beslutat bidra med 300 000 kronor till kostnaderna för upprättandet av den nya generalplanen och av detta belopp har redan 100 000 kronor inbetalats till staten. Men det har här ställts en fråga tidigare som statsrådet inte har svarat på. Alla parter är nu överens — han själv, luftfartsverket, motionärer m. fl. — om att det råder olidliga förhållanden på Torslanda. Även om det inte är riksskandal — det var ett litet för kraftigt ord, säger statsrådet — är det nära på skandal. Om nu Göteborg går in i förhandlingar med

Luftfartens markorganisation

kommunikationsdepartementet men fortsätter att vägra att vara med och betala, vad blir det då för verkningar? Och hur skall kommunikationsministern ställa sig i framtiden till luftfartsstyrelsens absoluta krav på att Torslanda skall byggas ut? Om det blir nej från Göteborg i fortsättningen, vad tänker statsrådet då göra?

Herr STÅHL (fp):

Herr talman! Den här onekligen segslitna och långvariga debatten har ju hittills kommit att utveckla sig till något slags dialog eller plädering mellan två parter — å ena sidan kronan i form av kommunikationsministern och å andra sidan om inte göteborgsbänken så i varje fall göteborgstrakten — med något bidrag från Norrbotten, som tydligen trött sig ha någonting att vinna.

Vid behandlingen av denna fråga i utskottet har vi, trots att vi är från olika håll i landet, inte haft någon som helst tillstymmelse till den temperamentsfulla partsplädering som vi här har fått avlyssna. Vi har försökt att se detta som en saklig riksdagsfråga som alla andra, där det gällt att försöka komma så långt som möjligt för att avhjälpa de brister som finns.

Därvid kan man inte bortse från den uppgörelse som här föreligger mellan Göteborgs stad och kronan. Göteborgs stad har gått med på att ge kronan den tyngd vid avgörandena som kronan faktiskt har enligt § 1 i 1942 års avtal, där man säger att kronan äger att vidta de åtgärder vilka kronan finner erforderliga för den civila luftfartens bedrivande och trygghet.

Nu kommer göteborgarna och säger: »Ja, men vi har en annan uppfattning om vad som är erforderligt än vad kronan har.» Då svarar man på statsverkets sida som man har gjort till alla andra motsvarande städer och intressenter i sådana fall: »Vi skall gärna vara med och resonera om detta, men

då får vi ta upp förhandlingar om saken.» Det är dessa förhandlingar som man nu inte har fört längre. Jag noterar här att kommunikationsministern, trots att han delvis har varit ganska retsam mot göteborgarna, ändå sagt att dörren står öppen för fortsatta förhandlingar.

Nu vill och kan jag inte här säga, hur denna tvist skall lösas, och det vill inte heller utskottet uttala sig om. Detta är en förhandlingsfråga där vi inte skall ta ställning på förhand. Men vad vi säger och måste säga som riksdag och inte som partsintressenter, det är att vi inte kan rycka ut Göteborg, Malmö, Luleå eller vilka intressen som än här finns representerade — Karlstad för den delen också — och behandla dem på något särskilt sätt. Vi måste se till att här blir en så långt möjligt rättvis och likformigt utarbetad uppgörelse för Göteborg liksom för alla övriga lokala intressen. Jag kan inte finna att det i och för sig är oriktigt om man på en ort säger: »Vi finner det nödvändigt att förbättra förhållandena på vår flygplats, och vi är villiga att ta en viss del av kostnaden för att forcera denna förbättring.»

Utskottet har alltså slutat med att konstatera att detta är en förhandlingsfråga och att man får fortsätta dessa förhandlingar eftersom göteborgarna och folket i trakten av Göteborg inte är nöjda med de nuvarande förhållandena. Här står alla möjligheter öppna, och jag noterar att det i statsutskottet in pleno, där flera göteborgare sitter, icke har gjorts någon reservation av sakligt annat innehåll än utskottsmajoritetens skrivning, som därvidlag har följt fjärde avdelningens enhälliga mening. Jag tycker, herr talman, att detta är ett ganska starkt bevis för att man kan gå på utskottets linje och hoppas att fortsatta förhandlingar kan ge ett resultat som blir godtagbart både för kronan och för göteborgsintressena. Det är i varje fall vår förhoppning med ut-

Lufftartens markorganisation

skottets förslag, som jag yrkar bifall till.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **SKOGLUND**:

Herr talman! Jag är ledsn att jag tar till orda på nytt, men det är ett par saker som jag ändå måste lägga till rätta. En passant kan jag säga, när herr Holmberg omtalar vad som hänt där uppe hos honom, att det flygfält man där har är ett militärt flygfält, så där har kommunen inte gjort något.

Herr Kristenson var inne på frågan om flygfältet i Umeå. Nu hör det till saken, att Kungl. Maj:t och Umeå stad träffat ett avtal — under den tid då den nuvarande försvarsministern var kommunikationsminister — om att man skulle bygga ett flygfält. Men man hade inte angivit tiden. I väntan på detta flygfält började Linjeflyg trafik på ett gräsfält i Nordmaling. Sedan uppstod en tvist huruvida det permanenta fältet skulle läggas i Nordmaling, alltså mellan Umeå och Örnsköldsvik, eller i Umeå.

Om vi hade vägrat att förlägga fältet till Umeå, skulle Umeå stad säkerligen ha gjort rättsliga anspråk gällande. Men nu gjorde vi så att vi tillsatte några utredningsmän, som fick planera hur flygplatserna skulle byggas ut i Västerbottens och Västernorrlands län. Södra delen av Västernorrlands län har ju sitt flygfält i Midlanda mellan Härnösand och Sundsvall. Och i den utredningen kom man till den uppfattningen att ett flygfält måste byggas i Umeå, men det sades samtidigt att man kunde tänka sig flygfält både i Örnsköldsvik och Skellefteå.

Detta tog jag fasta på, och efter förhandlingar med kommunalmännen och förslag till riksdagen beslöt vi att samtliga dessa tre fält skulle byggas på samma gång just under en besvärlig konjunktursvacka. Den statistik som nu finns visar också att det var en riktig förläggning som då föreslogs. Både i

Örnsköldsvik och i Umeå skulle man nämligen annars ha fått sex mil till ett inrikesflygfält, och det är alldeles för långt. Jag har velat säga detta för att ingen skall få den uppfattningen att jag personligen speciellt har engagerat mig för Umeå i detta fall.

Det kanske allra mest besvärliga i det sammanhanget var att den stad där jag råkar vara mantalsskriven var involverad i denna flygfältsfråga. Då kan lätt den där misstanken framskynta — som jag tyckte att det gjorde i herr Kristensons anförande men som inte har framskyntat tidigare.

I likhet med herr Nordstrandh frågade sedan herr Kristenson: Om Göteborg nu går in i förhandlingar men säger nej, hur går det då? Som gammal fackföreningsman vet väl ändå herr Kristenson, att om man går in i förhandlingar, så är det meningen att man skall resonera om saker och ting, inte bara gå dit och presentera sina ståndpunkter. Då kan man ju i stället skicka ett stadsbud.

Herr **HOLMBERG** (k):

Herr talman! Herr Skoglund säger att Luleå stad inte har gjort ett skvatt åt det flygfältets tillkomst. Det påståendet tål väl kanske att synas litet närmare. Men om statsrådets replik skall tillmätas någon betydelse, så är det närmast den att fallet Luleå kan utgöra ett prejudikat, som är tillämpligt också för Göteborg.

Jag har för övrigt inte talat bara om Luleå utan om förhållandena i Norrland över huvud taget, och som herr Skoglund själv sade är det ofta helt annorlunda än i fallet Luleå.

Till herr Ståhl vill jag sedan bara göra den kommentaren att det naturligtvis i och för sig är beklagligt att ingen göteborgare har reserverat sig för den riktiga ståndpunkt som motionärerna intagit. Nu vet jag inte hur en eventuell omröstning kan utfalla, men här föreligger som bekant en allparti-

motion, och det skulle självfallet vara beklagligt för motionärerna från andra partier, om den kommunistiska gruppen blev den enda som helhjärtat stöder detta förslag.

Herr KRISTENSON (s):

Herr talman! Både statsrådet och herr Ståhl förfäktar att den princip som tillämpas för andra kommuner vid samgående med kommunikationsdepartementet vid anläggande eller förbättring av flygfält också skall gälla för de kommuner som inte vill vara med på den linjen. Detta kan väl inte vara riktigt.

Herr Ståhl sade att om man på en ort förklarar sig vilja vara med och betala för förbättringar eller för nyanläggning av ett flygfält, så skall man förfara på det sättet, och statsrådet sade att det förelåg ett avtal mellan Umeå stad och staten att ett flygfält skulle anläggas i Umeå. Javisst ingår man sådana avtal. Men försök inte pressa dem på Göteborgs stad eller andra städer, där man inte vill vara med om dem. Det är väl ändå inte den uppfattning som finns i Umeå, Nordingrå eller Skellefteå som skall vara avgörande för vad andra kommuner skall tycka och tänka!

Vidare vill jag säga till herr Ståhl att Göteborg har inte begärt denna ombyggnad av Torslanda, utan det är luftfartsstyrelsen som anser att förhållandena där är olidliga. Göteborgs stad och dess kommunala myndigheter lägger sig inte i om utbyggnaden kommer till stånd eller inte. Den saken får luftfartsstyrelsen stå för.

Sedan finns det heller ingen som misstänker att statsrådet har påverkat avtalet mellan Umeå och staten till stadens förmån. Det vare mig fjärran att uttala sådana misstankar, eftersom jag känner statsrådet ganska väl. Men Umeås intressen skall inte vara avgörande för om Göteborg skall vara med och betala i detta fall.

Luftfartens markorganisation

Vad slutligen den teoretiska frågan angår vad resultatet blir om Göteborgs stad säger nej vill jag säga, att om man inte ens går in i förhandlingar, herr statsråd, utan bara skickar upp det där stadsbudet, vad sker då?

Härmed var överläggningen slutad.

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till motionerna I: 291 och II: 353; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Fröken Elmén begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 5:o) i utskottets utlåtande nr 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit motionerna I: 291 och II: 353.

Sedan kammarens ledamöter härfter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Fröken Elmén begärde emellertid röst-räkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 116 ja och 49 nej, varjämte 16 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 6—14

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 15***Lån till anskaffning av högertrafikbussar**

Kungl. Maj:t hade (punkt 2, s. 300 och 301) föreslagit riksdagen att till Lån till anskaffning av högertrafikbussar för budgetåret 1965/66 anvisa ett investeringsanslag av 25 000 000 kr.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *Johansson* i Dockered m. fl. väckt motion (II: 536), vari hemställts att riksdagen måtte föranstalta om i motionen avsedd utredning samt — i avvidan på resultatet härav — besluta om inställande av ytterligare åtgärder för högertrafikens genomförande tills vidare.

Utskottet hemställde,

I. att motionen II: 536 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

II. att riksdagen måtte till Lån till anskaffning av högertrafikbussar för budgetåret 1965/66 anvisa ett investeringsanslag av 25 000 000 kr.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr JONASSON (cp):

Herr talman! Under denna punkt i utskottets utlåtande har den av mig och några övriga ledamöter i denna kammarväckta motionen II: 536 blivit avstyrkt. Eftersom huvudmotionären herr *Johansson* i Dockered inte haft möjlighet att vara närvarande i dag vill jag framföra några synpunkter i denna fråga. Vi motionärer yrkar i föreliggande motion på att det trots riksdagens principbeslut om införande av högertrafik måtte företagas en helt vetenskaplig utredning för att utröna huruvida vänster- eller högertrafik är att föredraga från säkerhetssynpunkt.

För många människor i vårt land är frågan om övergång till högertrafik en av de betydelsefullaste, som riksdagen tagit ställning till. Alla — i varje fall alla de som var med i riksdagen vid

detta tillfälle — vet hur principbeslutet kom till. Partigruppernas majoriteter av högertrafikanhängare blev glatt överraskade av regeringens förslag och ingen plats gavs för ett moget övertänkande av frågan om trafikomläggningen. Och ännu räknas den som tvivlande underlåter att kalla omläggningen en reform såsom kättare.

Sedan principbeslutet fattades har andra kammaren nyvalts. De nya riksdagsmännen är inte bundna av tidigare ståndpunkter, och många människor i vårt land tror att detta förhållande skall medverka till en sakligare riksdagsbedömning av denna fråga. Om principbeslutets ikraftträdande skall uppskjutas, bör beslut fattas om utredning nu. I vår motion har vi anfört att trafikförhållandena i Sverige intar en gynnsam särställning och att olyckorna är få både i förhållande till antalet bilar och trafikintensiteten.

I högertrafikländerna är detta inte förhållandet. Vad kan nu detta bero på? Vilken är vidare orsaken till att olika yrkesförbund av arbetare m. fl. vilkas medlemmar berörs av omläggningen, bestämt avstyrker densamma? Jag har i min hand en utredning av ingenjör Erik Sandell i Stockholm som belyser de ekonomiska konsekvenser trafikomläggningen medför i vårt land. Han har i denna utredning applicerat högertrafikländernas olycksfallsfrekvens på svenska förhållanden. Resultatet är skrämmande och manar till eftertanke.

Det har framhållits att dessa bedömningar är färgade av den personliga inställning som utredaren har. Vi har dock i vår motion yrkat på en vetenskaplig utredning, som skall söka sig fram till sanningen — och sanningen kan knappast köpas för dyrt i denna fråga.

Grundar sig vår relativt olycksfria trafik på människans naturliga benägenhet att vika åt vänster? Finns det över huvud taget någon sådan benägenhet? Den som gått vilse går som bekant i en ring åt vänster. Man kan fråga sig, vad som är anledningen härtill och

om det finns något samband mellan detta förhållande och trafikolycksfallsfrekvensen. Frågetecknen är många. Nog tycker jag att insatserna är så dyra, riskerna så stora och frågorna så många att de bör vetenskapligt utredas. Vi står ändå inför ett stort experiment.

Utskottet har ej närmare motiverat sitt avslagsyrkande, varför även jag skall bli kortfattad. Av konstitutionella skäl kan jag inte, herr talman, yrka bifall till motionens kläm, utan jag ber att få hemställa att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att i motionen II: 536 avsedd utredning verkställs och att — i avbidan på resultatet härav — beslut fattas om inställande av ytterligare åtgärder för högertrafikens genomförande tills vidare.

Herr ANDERSSON i Örebro (fp):

Herr talman! Huvudfrågan i det ärendet som vi nu diskuterar är, såsom i motion II: 536 anføres, en utredning om vilken trafikriktning som är att föredraga från trafiksäkerhetssynpunkt. Säkert är, att en mycket stor del av det svenska folket hyser stark oro inför omläggningen till högertrafik. Inte minst i mitt hemlän har det givits uttryck för denna oro. Detta är förståeligt, eftersom man i stor utsträckning icke har klart för sig vådorna av en omläggning från vänster- till högertrafik evad det gäller olycksfallsfrekvensen.

Det har brustit i information om konsekvenserna från trafiksäkerhetssynpunkt av en omläggning till högertrafik. Även om press, radio och TV i stor utsträckning sysslat med denna fråga, har riskerna av en trafikomläggning icke på ett allsidigt sätt belysts, och detta torde ha sin orsak i att man saknar en vetenskaplig utredning, som belyser frågan om olycksfallsriskerna i vänster- respektive högertrafik.

Man måste därför förstå folks berättigade oro inför trafikomläggningen,

Lån till anskaffning av högertrafikbussar

inte minst med tanke på de många personliga tragedier som kan komma att uppstå. Det är ju få länder som har så låga värden som Sverige för skador på motorfordon. I motionen påvisas vilken markant skillnad som råder beträffande olyckor i vänster- respektive högertrafikländer. Medan det i Sverige och på Island under år 1961 per 100 000 bilar dödades 65 personer, var motsvarande antal i genomsnitt för Danmark, Finland och Norge inte mindre än 160 personer. Skillnaden mellan de olika nordiska länderna är sålunda minst sagt markant. — Ser man på nationer som Belgien, Nederländerna och Västtyskland finner man att antalet dödsoffer i trafiken där är nästan dubbelt så stort som i Sverige. Storbritannien, som ju liksom Sverige tillämpar vänstertrafik, har betydligt färre döda genom trafikolyckor än t. ex. Frankrike, Italien och Västtyskland.

Det är därför angeläget att hela denna fråga om riskerna vid vänster- respektive högertrafik allsidigt och vetenskapligt utreds — det är väsentligt att svenska folket genom en sådan utredning ges klarhet om vilken regel som är att föredraga.

Jag ber, herr talman, att få ansluta mig till herr Jonassons yrkande.

Fru ERIKSSON i Stockholm (s):

Herr talman! Jag håller helt med herr Andersson i Örebro när han säger att folk utanför detta hus känner stor ångslan inför det som skall komma på trafikområdet. Det finns fortfarande vänstersympatisörer — kanske något färre än tidigare men i varje fall tillräckligt många för att motivera att beslutet i högertrafikfrågan inte skulle ha fattats. Men nu är beslutet fattat med mycket stora majoriteter i kamrarna. Och hur skall man arbeta i en riksdag, om man nonchalerar ett beslut som så länge hade diskuterats och där det så klart sades ifrån vad riksdagen ville?

Jag vet att det var stor oro i detta

Lån till anskaffning av högertrafikbussar

hänseende i herr Anderssons i Örebro hemtrakter vid det senaste valet. Jag kan väl inte tro att herr Andersson blev vald därför att han hade vänstersympatier — jag tror inte att det spelade så stor roll, men litet gjorde det kanske.

För min del tycker jag det är ärligast att tala om för väljarna — och det gjorde jag också inför valet — att då beslutet om införande av högertrafik fattades fanns det inte någon möjlighet att via en propaganda välja in riksdagsmän som ville ha vänstertrafik och på så sätt få beslutet ändrat. Majoriteten för införande av högertrafik var nämligen så stor att det var omöjligt att rubba den.

Och när beslutet är fattat får man väl i demokratisk ordning respektera det. Lagt kort ligger, har jag sagt tidigare, och jag säger det nu också.

Om jag har förståelse för dem som inte är riksdagsmän och fortfarande håller på att högertrafik inte bör införas, så har jag liten förståelse för herr Jonasson. Jag gick nämligen vid tiden för högertrafikfrågans behandling här i riksdagen med förtvivlan i blicken och med vädjanden så starka som de någonsin kunde vara runt till alla vänstersympatisörer i första kammaren och sade: För fram en motion om avslag på propositionen. Jag gick även till herr Jonasson — men jag fick inte en enda att väcka motion i frågan.

Jag tycker, herr talman, att de som förhöll sig på detta sätt vid det aktuella tillfället nu borde gömma sig i bänken.

Herr JONASSON (cp) kort genmäle:

Herr talman! När frågan debatterades och beslut fattades 1963 hade jag m. fl. väckt en motion med avslagsyrkande. Om inte fru Eriksson har uppmärksammat detta bör hon gömma sig i bänken.

Herr RUBIN (mbs):

Herr talman! Vid en folkomröstning år 1955 ville man inhämta folkets mening i frågan om högertrafik skulle införas i vårt land. Endast 15 procent av

de röstande uttalade sig för omläggning till högertrafik, medan nära 83 procent ville behålla vänstertrafiken. Därmed borde, tycker man, ärendet ha varit avgjort. Man hade vänt sig till folket för att få råd och folket hade sagt sin mening.

Statsrådet Andersson, dåvarande chefen för kommunikationsdepartementet, anför i en till statsrådsprotokollet lämnad redogörelse för folkomröstningen, att en övergång till högertrafik måste betecknas som en fråga av stor vikt för allmänheten till följd av den genomgripande ändring i medborgarnas trafikvanor som en omläggning skulle innebära. Han säger där: »Resultatet av den rådgivande folkomröstningen bör därför tillerkännas väsentlig betydelse. De anförda siffrorna ger vid handen att omröstningen givit ett klart uttryck för uppfattningen att vänstertrafiken bör bibehållas. Med hänsyn härtill och på grund av vad som förekommit i ärendet anser jag mig icke böra förorda en omläggning till högertrafik.»

Det dröjde emellertid inte mer än sju och ett halvt år, d. v. s. till 1963, förrän riksdagen mot folkets mening beslutade genomföra högertrafik, detta sedan regeringen överrumplat partierna genom olika underhandsöverenskommelser. »Det kan sannerligen icke förnekas att denna fråga handlagts i former som från parlamentarisk synpunkt måste betecknas som långt ifrån tillfredsställande och som är i hög grad värda att kritiseras», sade herr Hamrin i Jönköping bl. a. när trafikfrågan och dess finansiering debatterades i denna kammare. »Tillvägagångssättet är föga demokratiskt och tilltalande», menade herr Eriksson i Bäckmora, och herr Fälldin ansåg att det var en allvarlig sak att göra vårt arbete till ett slags marionettspel.

Beslutet om högertrafik — märk att jag inte säger högertrafikreformen — fattades mot gällande folkmening, ut sagt i en folkomröstning. Ett sådant handlingssätt måste kallas odemokra-

tiskt. Trots att trafikomläggningen diskuterats i mer än trettio år har ingen allsidig vetenskaplig utredning framlagts för att belysa varför det skulle vara så mycket bättre med högertrafik än med vänstertrafik. Vem införde förresten vänstertrafik i Sverige? Ingen! Det ligger i människans natur och stämmer med hennes beteendemönster att vika åt vänster.

Man kan i svensk historia hitta exempel på diktatoriska försök att införa högertrafik. När Karl XII efter sitt turkiska äventyr återvände till Sverige bestämde han i Lund den 10 februari 1718 att trafiken utan kostnader skulle läggas om till högertrafik. I sin nådiga förordning bestämde han: »När paketvagnarne mötas hålla de halva vägen vardera till höger och mötas extra posterne vika de för varannan ut ur vägen till höger.»

Att genomföra högertrafik på Karl XII:s tid kostade ingenting. År 1940 skulle det enligt beräkningarna ha kostat 16 miljoner, en summa som 1945 stigit till 27 miljoner och 1955 till 215 miljoner. När beslutet fattades 1963 kalkylerade man med närmare 400 miljoner.

För min personliga del anser jag att trafikomläggningen — om den nu är nödvändig — skulle ha genomförts under kriget. Jag skall erkänna att jag 1955 röstade för högertrafik, men jag har nu med hänsyn till framlagd olycksstatistik, kostnader m. m. ändrat mening. Många kanske säger att trafikomläggningen ju är beslutad och att beslutet inte går att riva upp. Jag vill påpeka att varje riksdag är suverän och kan upphäva tidigare beslut. I den motion jag skrivit på yrkas dock inte att vi skall riva upp beslutet utan endast att vi i avvaktan på en allsidig vetenskaplig utredning tills vidare skall inställa alla åtgärder för införande av högertrafik. Våra vägar är inte av den beskaffenheten att man 1967 kan lägga om trafiken. Jag vill erinra om att endast 35 procent av våra riksvägar har fullgod standard

Lån till anskaffning av högertrafikbussar

med hänsyn till dagens trafik och att bara 19 procent av riksvägnätet fyller vägplanens målsättning för år 1967. Läns- och bygdevägar är på många håll i vårt land så miserabla, att de inte på långt när är trafiksäkra ens för vår nuvarande trafik. Svåra kurvor, höga backkrön och liten vägbredd utgör ständiga faror för trafikanterna.

Om en trafikomläggning skall genomföras måste våra vägar upprustas, det är vi väl alla överens om. Vid beslutet om trafikomläggningen underströk också tredje lagutskottets majoritet behovet av en kraftig upprustning av vägväsendet innan trafikomläggningen sker. Har en sådan kraftig upprustning ägt rum? Svaret måste tyvärr bli nej. Kan vägarne vara upprustade för att möta en eventuell trafikomläggning 1967? Svaret måste åter bli nej. Varför inte, herr talman, uppskjuta genomförandet av omläggningen till högertrafik tills vidare och i stället med all kraft bygga ut våra vägar?

I Skåne har man år efter år diskuterat att ta bort kantstenen på motorvägen mellan Malmö och Lund. Titt och tätt kör folk ihjäl sig, men myndigheterna säger att de inte har råd att ta bort kantstenen. Jag frågar, herr talman: Hur kan vi ha råd att lägga om vår trafik för 400 miljoner, när vi för närvarande tydligen inte har råd att göra våra vägar bättre och trafikvänligare? 400 miljoner är mycket pengar, och man kan fråga sig om ens den summan räcker. Det skulle inte förvåna mig om beloppet till slut komme att uppgå till närmare miljarden. De pengarna skulle kunna användas till nyttigare ting: bättre vägar, bostäder etc.

Riskerna för olycksfall kommer att bli stora vid en trafikomläggning. Särskilt befärar man att äldre och barn kommer att utsättas för stora faror. Vänstertrafikländer som Sverige och England har färre olycksfall per capita än något jämförbart land med högertrafik. En hel del siffror och andra upp-

Lån till anskaffning av högertrafikbussar

lysningar — herr Andersson i Örebro lämnade nyss en del — visar att vänstertrafik tydligen är säkrare än högertrafik.

Många vill göra gällande att införande av högertrafik är nödvändigt av internationella skäl. Jag vill påpeka att en tredjedel av världens befolkning lever i länder med vänstertrafik. I länder med hög trafikintensitet som t. ex. Japan går det alldeles utmärkt med vänstertrafik. Som ett argument för en omläggning anför många att Sverige är omgivet av länder med högertrafik. Österrike, som har högertrafik och som är omgivet av högertrafikländer, har enligt statistiken fler olycksfall än Sverige.

Men måste vi då inte införa högertrafik ur turistsynpunkt? Professor Wulff i Malmö gjorde för en del år sedan en undersökning i Skåne som besöks av många turister. Under ett helt år kunde han endast registrera tre olyckor som hade samband med förarens ovana vid vänstertrafik.

Oerhörda kostnader kommer i samband med trafikomläggningen att läggas på medborgarna. Bilisterna ställs som vanligt i strykclass och får betala en trafikomläggningsskatt. Vem kommer förresten att betala bilägarnas omställning av ljuset i samband med trafikomläggningen? Det får naturligtvis varje bilägare själv svara för.

Atskilligt fler punkter i denna fråga skulle jag, herr talman, velat diskutera. Till sist vill jag bara till alla dem som talat om högertrafikens internationella betydelse säga: Ge t. ex. all världens spelålska en medicinkur under ett år — d. v. s. en burk Sulfontabletter. Det skulle kosta 225 miljoner kronor. Det vore verkligen något som hade internationell betydelse. Till sådana saker har vi nutidens människor inte råd att bidra, men vi har råd med en trafikomläggning som kommer att kosta mellan 400 miljoner och 1 miljard kronor. Vi har många brister inom vår socialvård.

Gamla, sjuka och ensamma brottas med problem som vi inte har ekonomiska resurser att lösa. Låt oss först försöka att använda våra pengar till att komma till rätta med sådana väsentliga problem, låt oss göra våra vägar trafikdugliga. Låt oss vetenskapligt utreda en eventuell trafikomläggning och tills den utredningen är klar uppskjuta frågan om införande av högertrafik i vårt land.

Med dessa ord vill jag, herr talman, instämma i herr Jonassons yrkande att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte hemställa om en vetenskaplig utredning i trafikomläggningsfrågan och att riksdagen i avvaktan på resultatet av denna beslutar att inställa ytterligare åtgärder för högertrafikens genomförande.

Herr NILSSON i Bästekille (h):

Herr talman! Vi som var med i debatten när den s. k. trafikreformen genomfördes vet vilka argument som då framfördes. Vi vet också mycket väl att det var stora majoriteter i båda kamrarna för att vi om 4 år skulle börja köra på höger sida. Dessa majoriteter tyckte nog att de vann en stor seger den gången. Men vi skall ha klart för oss — och det har säkert också dessa majoriteter — att det fortfarande finns många människor som är mycket rädda för denna s. k. reform. Det går inte en månad utan att man får brev från personer som uttalar sitt stora bekymmer. De säger ungefär som herr Jonasson nyss sade: Finns det inte någon möjlighet att vänta med detta?

Naturligtvis säger den majoritet som genomförde beslutet, att det inte finns några möjligheter att skjuta på genomförandet; vi har nu kommit så långt att vi måste gå till det bittra slutet. Jag tror också att det blir fallet, men jag vågar ändå säga att det hade varit klokt att vänta litet grand.

De flesta tror väl att de svåraste olyckorna kommer att drabba bilförarna. Det är klart att en del av dessa kommer att råka ut för svåra olyckor, men

personligen har jag den uppfattningen att det kommer att bli allra värst för gångtrafikanterna. Dessa har nu under ett stort antal år lärt sig att gå på höger sida av vägen för att möta trafiken. När trafiken nu läggs om, skall de lära sig att gå på den andra sidan av vägen. Många av gångtrafikanterna, framför allt de äldre, kommer för sent att erinra sig att de går på fel sida av vägen. De skyndar då över till andra sidan men hinner kanske bara över halva vägen. Så är livsgnistan släckt, och de behöver inte vidare bekymra sig för trafiken. Vi målar inte upp detta för att skrämma folk, utan det är en realitet och ingenting annat.

Det finns också andra saker som man borde tänka på. Varför beslöt majoriteten att bilägarna skall betala kostnaderna för denna reform? Den summa som nämndes 1963 kommer inte på långa vägar att räcka till. Kostnaderna kommer att bli betydligt högre än man räknade med den gången, men det är ju bara att lägga kostnaderna på bilägarna, som får tacka och betala trots att majoriteten av dem säkert inte velat ha denna reform.

Trots att det är utsiktslöst att ställa ett yrkande härom tror jag som sagt att det hade varit riktigare att uppskjuta reformen något. Jag ber att få ansluta mig till det yrkande som ställts av herr Jonasson.

Herr PERSSON i Heden (cp):

Herr talman! Jag är angelägen om att få säga ett par ord, eftersom jag inte kan stödja det föreliggande förslaget om ett uppskov med förberedelserna för trafikomläggningen. Vi har ju under den tid som gått sedan 1963 lagt ned miljontals kronor på dessa förberedelser; vi har byggt om bussar och vidtagit många andra åtgärder och dagen för trafikomläggningen är bestämd.

Jag begärde ordet närmast av det skälet att jag 1963 röstade emot trafikomläggningen. Jag ansåg då att vi bor-

Lån till anskaffning av högertrafikbussar

de ta hänsyn till resultatet av folkomröstningen. Jag ansåg vidare, att bilisterna inte ensamma skulle stå för kostnaderna och att garanti för vägarnas upprustning måste finnas. Men eftersom vi nu har fattat detta beslut och det med mycken stor majoritet och är i full gång med förberedelserna för dess genomförande, vore det felaktigt av riksdagen att besluta om uppskov.

Redan när beslutet fattades var vi överens om att en trafikomläggning förr eller senare måste genomföras, och eftersom vi nu kastat ut dessa pengar, måste vi fullfölja arbetet, så att vi inte ytterligare får lägga ut än fler miljoner på trafikomläggningen.

Riksdagen måste ha arbetsro. Vi bör inte först fatta ett beslut och vidta åtgärder för att genomföra det för att sedan besluta att avbryta detta förberedelsearbete. Jag anser det vara felaktigt att gå till väga på det sättet. Därför är jag angelägen meddela att jag icke kan stödja det förslag som nu i angivna motion föreligger utan kommer att lägga ner min röst.

Herr STÅHL (fp):

Herr talman! Det borde inte vara obekant ens för de herrar som nu hållit långa anföranden att datum redan är fastställt för övergången till högertrafik. Det skall ske den 3 september 1967. Vi har, som den näst föregående talaren sade, anslagit många miljoner till förberedelser för denna övergång. Vi håller f. n. på att anpassa stora vägbyggnader till den blivande högertrafiken.

Man kan mot denna bakgrund och den totala omöjligheten av att nu göra ändringar samt inte minst med hänsyn till den stora anhopningen av ärenden på dagens föredragningslista ha rätt, herr talman, att vara litet förvånad över alla dessa monologer till protokollet. Jag skall, herr talman, låta dem förbli monologer.

I anslutning till att upphovsmannen

Lån till anskaffning av högertrafikbussar

funnit det lämpligt att försvinna från denna debatt vill jag bara säga att jag förstår att han vill komma ifrån detta lilla lidande. Så mycket större medlidande känner jag, herr talman, för min gamle vän och kamrat på värmlandsbänken, herr Jonasson. Han har iklätt sig något som på teologiskt språk, om jag inte missminner mig, kallas för ställföreträdande lidande. Det förbättrar emellertid inte saken.

Jag ber med det anförda att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr JONASSON (cp):

Herr talman! Jag skall först be att få säga att jag bär det lidande som herr Ståhl talade om mycket lätt.

Att sedan min motionskamrat Robert Johansson inte har möjligheter att i dag vara närvarande i denna talträngda kammare är inte något som han kan lastas för, eftersom han räknat med att detta ärende normalt skulle ha kommit upp till behandling i onsdags och att han i dag sitter fast i andra uppdrag.

Det kan väl finnas anledning att, som sagts tidigare, ta sig en funderare när man ser de stora investeringsbehov som här aktualiserats och ställa frågan huruvida det är angeläget eller ej att tillgodose dessa behov.

Fru Nancy Eriksson sade att jag skulle krypa ner i min bänk därför att jag inte yrkat avslag på förslaget om högertrafik 1963. Jag vill då meddela att den motion som jag undertecknade i första kammaren och som hade herr Robert Johansson i Dockered som huvudmotionär i andra kammaren hade nummer I: 596 och II: 730. Den motion som fru Eriksson avlämnade hade nummer II: 755 och lämnades in över en vecka senare. Då finns det knappast anledning att uppmana mig att krypa ner i bänken. Man bör se sig för litet grand.

Härmed var överläggningen slutad.

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan,

dels ock på bifall till det av herr Jonasson under överläggningen framställda yrkandet, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att i motionen II: 536 avsedd utredning verkställdes och att — i avbidan på resultatet härav — beslut fattades om inställande av ytterligare åtgärder för högertrafikens genomförande tills vidare; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Rubin begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 15:o) i utskottets utlåtande nr 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det av herr Jonasson under överläggningen framställda yrkandet.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Börjesson i Glömminge begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 156 ja och 9 nej, varjämte 15 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit vad utskottet hemställt.

Punkterna 16 och 17

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 9

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts propo-

Befrielse från skatteplikt för automobil, som äges av höggradigt vanför person

sition angående överlåtelse av kronan tillhörig egendom.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 10

Befrielse från skatteplikt för automobil, som äges av höggradigt vanför person

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 8, i anledning av väckt motion angående befrielse från skatteplikt för automobil, som äges av höggradigt vanför person.

Sedan utskottets hemställan föredragits anförde

Herr MARTINSSON (s):

Herr talman! I motion nr 263 i denna kammare har jag tillsammans med några medmotionärer begärt viss ändring av 2 § förordningen om automobilskatt, så att dess regler kommer att sammanfalla med den praxis som tillämpas av arbetsmarknadsmyndigheterna vid beviljande av bidrag till anskaffande av motorfordon. Utskottet har i viss mån tillmötesgått oss motionärer, varför det kanske nu inte finns så stor anledning att använda alltför mycket av vår dyrbara tid.

Jag vill dock påpeka att man helt och hållet bortsett från en av de stora brister som vi har anført, nämligen skillnaden i bestämmelserna om skattebefrielse och bestämmelserna om beviljande av bidrag till anskaffande av motorfordon när det gäller den sjukdom eller det handikapp som vederbörande lider av. Som framgår av utskottsbetänkandet kan man få skattebefrielse, om man är höggradigt vanför, om man har eget körkort, om man för förvärvsarbete eller för utbildning är varaktigt beroende av den bil man begär.

För att få ett bidrag från arbetsmarknadsmyndigheterna säges emellertid inte endast att man bör vara partiellt arbetsför; man skall också vara beroende av sin utkomst av arbete eller av förvärvande av yrkesutbildning. Beho-

vet av fordonet skall vara medicinskt styrkt med läkarutlåtande, av vilket skall framgå att allmänna kommunikationsmedel inte lämpligen kan anlitas på grund av handikapp. Även invaliditetsförebyggande synpunkter skall beaktas liksom även risken för en försämring av hälsotillståndet.

I dessa bestämmelser siktar man alltså inte endast på ortopediska åkommor utan även andra handikapp som medför svårigheter för vederbörande att anlita allmänna kommunikationsmedel, vilket får tas med i bilden.

Nu har utskottet gjort en direkt beställning i sitt utlåtande och begärt en ändring av den anomali, som det innebär att vederbörande själv måste ha körkort för att få skattebefrielse. Detta har också nyligen uppmärksammats i pressen, och man har tagit upp ett fall där det förelåg mycket ömmande omständigheter men där vederbörande inte kunde få skattebefrielse därför att han själv inte hade något körkort. Han kördes till sin arbetsplats av sin hustru, och då ansågs skattebefrielse inte kunna komma i fråga. Detta har också föranlett att en fråga har framställts sedan denna motion väcktes i första kammaren. Jag hälsar därför med tillfredsställelse att man på den punkten uppenbarligen får en ändring till stånd genom detta utskottsbetänkande.

I vår motion har vi emellertid även siktat på att få in också andra sjukdomsgrupper under denna skattebefrielse. Vi har exempel på hur andra sjukdomar kan göra människor i hög grad handikappade när det gäller att ta sig till arbetet. Jag har här ett exempel från Stockholms län, där en person efter att ha drabbats av lungtuberkulos endast har en tredjedel kvar av sin tidigare andningskapacitet. Efter att ha tillryggalagt endast några hundra meter på slät mark blir han mycket andfädd. Denne man kan för närvarande inte få denna skattebefrielse, trots att han av arbetsmarknadsmyndigheterna

Kompetensfördelningen mellan administrativa domstolar och förvaltningsmyndigheter

får bidrag till bil och invaliditetstillägg från försäkringskassan. Det finns människor som efter operation i matsmältningsorganen och underlivet har synnerligen stora bandageproblem, vilka måste skötas flera gånger om dagen. De drabbas också av denna skiljaktighet i bestämmelserna.

Utskottet har nu i sin skrivning framfört vissa principiella betänkligheter mot vårt förslag. Utskottet säger att man här kommer fram till en behovsprövning, som för närvarande inte finns med i skatteförfattningen, och det skulle innebära en försämring. Denna anmärkning förefaller rätt bestickande, men jag tror att man ur författningsteknisk synpunkt har möjlighet att lösa dessa problem, om man verkligen vill göra det. Visserligen uppnår man då inte denna likformighet, men jag tror att man ändå bör försöka komma fram till en lösning, som tillfredsställer även de grupper som nu ställs utanför.

Vidare har man sagt att det blir skillnader i praxis om skattedomstolarna skulle börja döma efter den praxis som tillämpas av länsarbetsnämnderna. Detta är väl också en invändning som är värd beaktande. Den drabbar emellertid samtidigt även arbetsmarknadsverkets praxis. Det vore olyckligt om länsarbetsnämnder i olika län tillämpade olika principer vid beviljande av bidrag. Jag tror att man på andra vägar får försöka komma till rätta med dessa problem.

Om man studerar utskottsbetänkandet finner man, att på grund av den direkta beställningen frågan om körkortet kommer att tagas upp till behandling omedelbart. Det förhåller sig väl vidare, med hänsyn till bevillningsutskottets ändock så positiva grundton i skrivningen, på det sättet, att vid den översyn av vägtrafikbeskattningen som är annonserad även dessa frågor kommer att tagas upp.

Med hänsyn till den gynnsamma be-

dömning som man väl har anledning att göra efter de upplysningar som lämnats i utskottets skrivning ställer jag, herr talman, inte något speciellt yrkande.

Vidare yttrades ej.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 11

Föredrogs vart efter annat första lagutskottets utlåtanden:

nr 11, i anledning av väckta motioner om sänkt valbarhetsålder för nämndeman, och

nr 12, i anledning av väckta motioner om en förenklad aktiebolagslagstiftning för mindre företag.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 12

Kompetensfördelningen mellan administrativa domstolar och förvaltningsmyndigheter

Föredrogs första lagutskottets utlåtande nr 13, i anledning av väckta motioner angående kompetensfördelningen mellan administrativa domstolar och förvaltningsmyndigheter.

Sedan utskottets hemställan föredragits anförde

Fru KRISTENSSON (h):

Herr talman! I detta utlåtande från andra lagutskottet behandlas frågan om kompetensfördelningen mellan administrativa domstolar och förvaltningsmyndigheter.

Detta är sannerligen ingen ny fråga för riksdagen. Den har varit föremål för ett intensivt intresse under en lång följd av år. Den första motionen väcktes redan 1949, och alltsedan dess har frågan praktiskt taget varje år diskuterats här i riksdagen.

När därför förvaltningsdomstolskommittén tillsattes 1962 var det många som hoppades att de viktiga men komplice-

Juridiska garantier för utfästelser enligt lagen om allmän försäkring

rade frågor som hängde samman med det administrativa rättsskyddet då skulle bli föremål för en allsidig bedömning. Så förefaller emellertid inte att bli fallet, därför att de direktiv som gäller för ifrågavarande utredning tyvärr har blivit alltför begränsade.

Den lagstiftningsmetodik som för närvarande tillämpas i fråga om administrativa besvärsmål är ur flera synpunkter otillfredsställande. I regeringsrättslagen är intagen en katalog i vilken det slag av hos Kungl. Maj:t fullföljda besvärsmål uppräknas som skall avgöras av regeringsrätten. För att en sådan lagstiftning skall vara aktuell måste katalogen ständigt justeras, vilket i och för sig måste anses olämpligt.

En lagstiftning in casu, som det här är fråga om, ger dessutom en metodik som svenska lagstiftare praktiskt taget helt övergivit, och denna lagstiftning får därför karaktär av en undantagslagstiftning. Redan den omständigheten att riksdagen praktiskt taget varje år haft frågan uppe till behandling tyder på att denna lagstiftning inte är invändningsfri.

I förvaltningsdomstolskommitténs uppdrag ingår nu att söka få till stånd en allmän förvaltningsdomstolsorganisation på planet närmast under regeringsrätten. Skall man då i fråga om denna mellaninstans också begagna sig av den s. k. innumerationsprincipen, så kommer de problem som jag här tidigare har nämnt att än mera accentueras.

I det särskilda yttrande som fogats till utskottsutlåtandet har anförts att det hade varit lämpligt att förvaltningsdomstolskommittén i samband med sina överväganden om organisationen av en mellaninstans i administrativa besvärsmål hade haft frihet att också pröva en annan lagstiftningsmetodik än den som de begränsade direktiven medger. Härvid hade det varit tänkbart att låta en instans göra laglighetsprövningen och att därefter en annan instans fick göra lämplighetsprövningen. Den me-

todiken tillämpas för närvarande utomlands, exempelvis i Finland. I Finland har den högsta instansen i administrativa mål en sådan metodik, och såvitt jag vet har denna visat sig fungera bra.

Jag har inget yrkande, herr talman, men vi som står bakom detta särskilda yttrande har förutsatt att kommittén, om den så finner lämpligt, hos Kungl. Maj:t hemställer om en sådan komplettering av direktiven, att en mera allsidig bedömning av dessa sannerligen komplicerade frågor kommer att möjliggöras.

Vidare yttrades ej.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 13**Juridiska garantier för utfästelser enligt lagen om allmän försäkring**

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 22, i anledning av väckta motioner om juridiska garantier för utfästelser enligt lagen om allmän försäkring.

Andra lagutskottet hade till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 510 i första kammaren av herrar Göran Karlsson och Wanhainen samt nr 622 i andra kammaren av herr Heningsson m. fl.

I motionerna, vilka var likalydande, hade hemställts, »att riksdagen måtte besluta, att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en utredning angående möjligheterna att skapa starkaste möjliga juridiska garanti för den allmänna tjänstepensionens utfästelser».

Utskottet hemställde, att förevarande motioner, I: 510 och II: 622, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr HENNINGSSON (s):

Herr talman! I en motion som har väckts i båda kamrarna har hemställts

Juridiska garantier för utfästelser enligt lagen om allmän försäkring

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en utredning angående möjligheterna att skapa starkaste möjliga garanti för den allmänna tjänstepensionens utfästelser. Bakgrunden till denna motion ligger i öppen dag. Ingen på löntagarsidan kunde väl undgå att känna olust och oro inför högerns fördomsfria utspel i 1964 års valrörelse. Att högern var motståndare till ATP, det visste vi, men att detta motstånd skulle ta så drastiska former, hade vi ändå inte väntat. Väl är vi förberedda på mycket stor moralisk frigjordhet i valkampanjer, men nog tycker vi att detta utspel gick ett gott stycke över anständighetens gräns.

Det har i pressen spekulerats en hel del om vem som var den egentlige upphovsmannen till förslaget att, oavsett vem som var ägare till ATP-fonderna, är efter år ogenerat ta betydande summor av dessa medel för att dela ut till andra än de verkliga ägarna. Om det var en i detta sammanhang ofta namngiven person, en företrädare för industrien eller om denne herre endast var ombud för betydligt starkare finansintressen, som står högern nära, vill jag lämna därhän.

Högerns omvändelse är märklig i mer än ett avseende. Så länge striden pågick om ett anständigt pensionssystem som gav de före detta anställda en rimlig försörjning på ålderdomen — en strid som inom parentes sagt pågått mer än ett halvt sekel — unnade högern inte större delen av vårt folk en rimlig pension. Men nu, helt hastigt, unnar de nära nog vem som helst vad som helst. Man vände sig till folkpensionärerna, enligt min uppfattning inte därför att man var mån om dem utan i hög grad därför att man visste att deras antal var så stort att deras röster skulle kunna få avgörande betydelse vid valet. Men man glömde ett betydelsefullt faktum. Folkpensionärerna är relativt gamla människor med ett långt livs erfarenhet bakom sig, och sådana människor, herr

talman, är det inte så enkelt att föra bakom ljuset. De flesta av dem var inte alls vanda vid någon speciell välvilja från högerns sida, så den ståtliga friarannonsern gav inte på långa håll det goda och tillfredsställande resultat som högern hade väntat sig. Folkpensionärerna litade inte på högern.

Det fanns fler märkliga detaljer i denna aktion. När utredningen om ATP — en av de många — presenterade sina kalkyler över beräknade kostnader för ATP, angavs att det vid fullt utbyggt system skulle krävas 10 procent av lönesummorna. Mot dessa beräkningar protesterade högern starkt och förklarade: »Man vill ta 20 procent av Din lön.» Det är väl ingen här som har glömt det uttrycket. Men det anmärkningsvärda inträffar att högern nu, då man hittills endast tagit ut 7 procent, likväl förklarar att det finns otroligt mycket pengar över som aldrig kommer att behövas för ATP. I detta stycke är en fråga befogad: Vem eller vilka kan i dag åtaga sig att räkna ut vad som kommer att behövas i kapital för att man skall vara säker på att de fonderade medlen räcker i alla situationer, låt oss säga 1990, således efter trettio års tillämpning av ATP-systemet?

Erfarenheten är, som jag tidigare sagt, en god lärare. Om vi gör oss besvär med att se tillbaka trettio år, kan vi få någon vägledning — men endast vägledning — av lönernas utveckling under den tiden. Man kan utan tvekan säga att den lön som utgick 1935 får multipliceras med 7 för att komma i paritet med den lön som utgår i dag, således efter trettio år.

Visserligen förutspåddes från borgerligt håll att lönen komme att stå stilla under många år om ATP infördes. Men hur höll det påståendet? Och vem i högern vet i dag hurudant löneläget kommer att vara år 1990? Vem i högern vet vilka påfrestningar vårt näringsliv kan komma att utsättas för under de trettio närmaste åren? Vem i högern vet hur

Juridiska garantier för utfästelser enligt lagen om allmän försäkring

befolkningsutvecklingen blir i vårt land under samma tid? Inte har man skäl att göra gällande att den verkar gynnsam för den närmaste generationen. Vem kan också garantera att vi inte får en period av år, då en betydande del av våra producerande åldersklasser står vakt vid våra gränser för att bevara vår fred och vårt oberoende? Vem svarar i så fall för de årens pensionsutfästelser?

Många trodde att detta förslag från högern var tillkommet i hastigt mod och att det, när valet väl var över, skulle försvinna ur den politiska bilden lika tyst och stilla som på sin tid Sam Nilsson gick hädan. Så blev det inte, ty vid årets riksdag förelåg en högermotion, vari man begärde utredning för att undersöka möjligheterna att förstärka folkpensionerna med medel ur ATP-fonderna.

Detta vill jag, herr talman, karaktärisera som ett försök att på laglig väg få rätt att genomföra landets hittills största förskingring. Högern har tydligen helt bortsett från vem som är ägare till ATP-fonderna. Vem är den verkliga ägaren? Absolut inte staten, det kan vi slå fast. Staten har inte en enda krona i ATP-fonderna.

Fonderna består av de medel som de anställda avstår från att ta ut i lön plus den del som enskilda egna företagare inbetalar för sin egen pensionering. Några statliga medel finns icke i fonderna. Vid varje avtalstillfälle får löntagarna besked om att den del som åtgår som avgift till ATP inte står till förfogande för ökad lön. Varken regering eller riksdag kan ha rätt att räkna med att dessa medel står till statens förfogande.

Inget annat parti än högern har heller ifrågasatt detta, utan det märkliga har inträffat, att det parti som i alla andra sammanhang säger sig vilja försvara det enskilda ägandet, ibland om döpt till egendomsägende demokrati, inte visar den minsta respekt för ägandets principer när det är löntagarna

som i huvudsak är ägarna. Varför inte vara lika frikostig med andra fonder? Varför inte föreslå att våra banker som har betydande fonder får avstå av dessa, så att de kan delas ut till våra pensionärer? Samma fråga kan man ställa beträffande försäkringsbolagen. De har också betydande fonder som skulle kunna användas för så behjärtansvärda ändamål. Nej, här råkar man på helt andra ägare, och för högern är det självklart, att banker och försäkringsbolag skall ha betydande fonder; där ligger de på rätt ställe enligt högern. Men fonder som förvaltas till en del av löntagarnas representanter och även i huvudsak ägs av löntagarna kan tydligen en rättroende högerman inte respektera. Man får en stark vision av att kvällslektyren för högerrepresentanter ibland är skrifter av jesuitmunken Ignatius Loyola, som myntat begreppet »ändamålet helgar medlen».

Samma utskott som har yttrat sig över den motion jag här talar för har tidigare också behandlat högerns motion, och vi kunde med tillfredsställelse konstatera, att samtliga ledamöter i andra lagutskottet utom högerns representanter var överens om att avstyrka angreppet mot ATP-fonden. Högern var ensam om reservation för bifall. Alla andra, oavsett parti, yrkade avslag på motionen. Det hade, herr talman, enligt vår uppfattning varit på sin plats att kombinationen i dag blivit den rakt motsatta. Vi motionärer hade faktiskt väntat detta, så mycket mer som högerns talesman klart uttalat, att han trots avslaget skulle komma tillbaka så fort tillfälle bjöds med förnyade propäer i fråga om användningen av ATP-fonden. Med tanke på den frigjordhet som kännetecknar högern i dag kan vi förvänta nya och vackra lockbeten.

Nog har man rätt att anse att det skulle vara en renlighetsåtgärd, om riksdagens övriga partier skulle vilja medverka till att stoppa detta slag av politiskt framträdande så effektivt som möj-

Juridiska garantier för utfästelser enligt lagen om allmän försäkring

ligt. Samtliga övriga partier har klart uttalat, både i valrörelsen och senare, att de vill slå vakt om ATP. Varför vill då inte utskottet medverka här till? Varför vill man inte i handling visa att man menar allvar med vad man tidigare uttalat i denna fråga?

Vi är väl medvetna om att flera av våra sociala reformer helt vilar på enkla riksdagsbeslut som likväl fungerar år efter år på ett tillfredsställande sätt. Den betydelsefulla skillnaden föreligger likväl, att dessa förmåner finansieras av skattemedel. Därvid är riksdagens beslutanderätt helt naturlig. Den allmänna tjänstepensionen ligger emellertid på ett helt annat plan; för fullgörande av därmed förenade förpliktelser krävs inte något anslag från statens sida. I verkligheten fungerar ATP så, att sedan beslut fattats av regering och riksdag har frågan fått en avtalsmässig försäkringskaraktär. Envar ATP-ansluten kan i viss mån själv bestämma vilken pensionsnivå vederbörande skall uppnå. Det kan ske genom extra arbetsinsatser, övertidsarbete o. d. Är det då inte också rimligt att försäkringen får ett så starkt skydd av riksdagen som man över huvud taget kan skapa.

Utskottet säger att man inte kan se någon reell fara i nuvarande förhållanden och att dessa inte utgör något osäkerhetsmoment, varpå utskottet tillägger: »Det synes utskottet inte möjligt att skapa andra garantier än de som redan nu erbjudas.» Men, ärade utskottsledamöter, det var just detta vi ville ha en utredning om. Att påstå att större juridiskt skydd inte är möjligt att åstadkomma stämmer inte riktigt med verkligheten. Lagstiftning av sådan karaktär finns på andra områden även vad beträffar förvaltning av medel som helt ägs av staten. Så mycket mer befogat måste det då vara att här skydda medel som ligger helt utanför statens ägande. Just för att det finns olika vägar att välja för att skapa det skydd som de

ATP-försäkrade med all rätt ställer krav på är det enligt motionärernas uppfattning mycket egendomligt att utskottet inte vill bifalla ett krav på utredning av frågan. Efter alla åren av bitter strid för att skapa ATP måste det vara vår plikt att också skapa största möjliga juridiska skydd för denna så oerhört betydelsefulla försäkringsreforms fortbestånd.

Jag vill, herr talman, anföra ytterligare ett motiv härför, som jag tycker stämmer till eftertanke. Så sent som tisdagen den 23 mars 1965, således tisdagen i denna vecka, framträdde högerledaren herr Heckscher i TV och uttalade därvid bl. a. sin stora förvåning över att folkpartiet och centerpartiet så helt hade övergivit sina tidigare uppfattningar beträffande ATP, och han försäkrade dessutom att han alltfört eftersträfvade och förväntade ett gemensamt handlande i framtiden. Det är därför, herr talman, ytterst intressant för oss motionärer men också för hundratusentals, för att inte säga miljontals ATP-berättigade i vårt land att vid voteringen få besked om hur folkpartiet och centerpartiet ställer sig i denna fråga. Har herr Heckscher rätt att hysa förhoppningar beträffande ATP eller har han det inte?

Med det sagda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till motion nr 622 i denna kammare.

Herr RINGABY (h):

Herr talman! Av vilken anledning står herr Henningsson och grovskäller på högerpartiet? Är det för att herr Henningsson fått sin egen motion avstyrkt av sina egna partikamrater?

Fru EKENDAHL (s):

Herr talman! Jag kan mycket väl förstå den indignation och den oro som herr Henningsson och många löntagare med honom kände vid högerens utspel

Juridiska garantier för utfästelser enligt lagen om allmän försäkring

i höstens valrörelse. Jag kan också förstå att man funderar över om det verkligen är möjligt för högern — ty något annat parti har tydligen inte samma avsikter — att riva upp det beslut som fattades efter så många år. Motionärerna säger att det i dag är dem obekant hur sådana garantier skall kunna skapas men att de tror att det måste finnas möjligheter att skapa ett fullgott skydd.

När vi inom utskottet behandlat denna fråga har vi, det kan jag försäkra herr Henningsson, grundligt granskat den. Det var naturligt för oss — och det har även varit naturligt för mig som skulle föra utskottets talan i dag — att gå igenom vad särskilda utskottet skrev i sitt utlåtande 1958, det år då utskottets förslag avslogs och vi sedan gick till nyval i denna fråga. Jag tillåter mig att läsa in i dagens protokoll vad särskilda utskottet då skrev:

»Det har gjorts gällande, att en tilläggspensionering grundad på fördelningssystemet inte skulle erbjuda tillfredsställande rättssäkerhet. I detta hänseende vill utskottet liksom departementschefen erinra om att folkpensionärerna, vilkas förmåner redan utgår enligt ett fördelningssystem, torde känna full trygghet för sina folkpensioner. Det förhållandet att tilläggspensionerna inte skulle utgå med enhetsbelopp utan graderas efter vederbörandes inkomst synes ingalunda vara ägnat att minska tryggheten för pensionerna i ett fördelningssystem. I detta avseende har den föreslagna allmänna tilläggspensioneringen redan sin motsvarighet i gällande pensionering för statstjänstemän. Ingen har kunnat påstå, att statstjänstemännen skulle sakna rättssäkerhet för sina pensioner, ehuru för dem variationerna i fråga om pensionsstorleken är betydligt större än vad som blir fallet enligt propositionsförslaget.

I framtiden kommer vid varje tidpunkt flertalet av den vuxna befolkningen att ha ett betydande intresse av

pensionssystemets bevarande på grund av att de uppbär pension eller redan förvärvat en betydande pensionsrätt för sig och åtnjuter pensionsskydd för familjen. Utskottet hyser ingen tvekan i fråga om rättssäkerheten i det lagfästa tilläggspensionssystem som föreslås i propositionen. Tvärtom har utskottet den uppfattningen att tilläggspensioneringen, när den väl har genomförts, kommer att betraktas som en naturlig och oundgänglig trygghetsanordning.»

Herr talman! Sedan högern nu fått det välförtjänta svar som man fick i valet efter sitt pensionsutspel, är jag säker på att en stark facklig och socialdemokratisk arbetarrörelse är den bästa garantien för att man kommer att fortsätta att bygga upp ATP-systemet efter de riktlinjer som drogs upp 1959 och som nu har blivit en realitet för många. Det kommer att bli en allt större realitet ju fler pensioner som betalas ut. Allt fler samhällsmedborgare kommer att finna det som sin naturliga rättighet att tjäna in en egen pension eller en pension för sig och familjen.

Jag tror inte det finns anledning till någon sådan oro, som herr Henningsson gjort sig till tolk för. Däremot förstår jag väl och delar hans önskan att få säga ifrån ordentligt åt högern att man inte skall försöka nagga på löntagarnas pengar. Jag tycker emellertid att herr Henningsson kan vara nöjd med det konstaterande som göres i reciten till utskottets utlåtande: »De försäkrades rätt till tilläggspension är alltså garanterad i lagen om allmän försäkring. För ändring i denna lag krävs jämlikt 87 § regeringsformen medverkan av såväl Kungl. Maj:t som riksdagen.»

Jag tror inte, herr Henningsson, att högern någonsin kommer att ha så stor makt att man kan få riksdagen att härvidlag göra en ändring av pensionslagen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Utredning av frågan om sänkt pensionsålder m. m.

Herr HENNINGSSON (s):

Herr talman! Om allt vad herr Ringaby har att säga om den argumentering som jag levererade tidigare är att jag skulle vara missnöjd över att inte ha fått stöd av mina egna partivänner, så tycker jag att det var ganska magert. Herr Ringaby fick själv av utskottet avstyrkt ett förslag som serverades oss här i kammaren för tre veckor sedan.

I likhet med utskottets talesman är jag fullt på det klara med att det inte i något avseende finns någon risk för ATP så länge vi har en socialdemokratisk regering. Men, fru Ekendahl, när det gäller en sådan sak som ATP är det betydligt bättre att veta än att tro. Denna reform är så betydelsefull för miljoner människor i vårt land att man inte bara kan säga att man tror att det hela kommer att klara sig. Motionärerna har endast begärt en utredning om möjligheterna att skapa ett bättre skydd för de försäkrade och jag är övertygad om att det skulle finnas sådana möjligheter.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Härmed var överläggningen slutad.

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till motionerna I: 510 och II: 622; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Henningsson begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 22, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit motionerna I: 510 och II: 622.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropo-

sitionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Därvid befanns, att flertalet av kammarens ledamöter röstat för ja-propositionen och att kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 14

Utredning av frågan om sänkt pensionsålder m. m.

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 24, i anledning av väckta motioner om utredning av frågan om sänkt pensionsålder m. m.

Andra lagutskottet hade till behandling förehaft nio inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna nr 318 i första kammaren av herr *Eric Carlsson m. fl.* och nr 385 i andra kammaren av herr *Gustavsson i Alvesta m. fl.* om sänkt pensionsålder;

2) de likalydande motionerna nr 508 i första kammaren av herr *Per Jacobsson m. fl.* och nr 613 i andra kammaren av fröken *Elmén m. fl.* om rätt till förtidspension till äldre fränskilda kvinnor;

3) de likalydande motionerna nr 526 i första kammaren av herrar *Skårman* och *Ernulf* och nr 627 i andra kammaren av herr *Jönsson* i Ingemarsgården *m. fl.* angående kompensation vid uppskov med ålderspension inom den allmänna försäkringen m. m.;

4) de likalydande motionerna nr 610 i första kammaren av herrar *Adolfsson* och *Lagar* och nr 285 i andra kammaren av herr *Holmberg m. fl.* om viss ändring av reglerna om förtida uttag av folkpension m. m.; samt

5) motionen nr 640 i andra kammaren av herr *Westberg* om utredning av frågan om sänkt pensionsålder.

Motionen under 4) hade, såvitt avsåge förbättrad ställning för folkpensionärerna inom sjukförsäkringen, behandlats av utskottet i annat sammanhang.

Utredning av frågan om sänkt pensionsålder m. m.

I *motionerna I: 318 och II: 385* hade hemställts, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhänga om parlamentarisk utredning av frågan om sänkt folkpensionsålder».

I *motionerna I: 526 och II: 627* hade hemställts, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning av frågan om ökad kompensation vid uppskov med ålderspension efter 67 års ålder i allmän försäkring ävensom utsträckning av kompensationen utöver 70 års ålder, samt frågan om en lindrigare bedömning vid särskilt tunga yrken av villkoren för förtidspension i allmän försäkring».

I *motionerna I: 610 och II: 285* hade, såvitt nu var i fråga, hemställts, »att riksdagen måtte besluta — — —

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om en skyndsam utredning rörande i denna motion förordade ändringar i lag om förtida uttag av folkpension — — —

och att förslag till sådana lagändringar förelägges 1966 års riksdag».

I *motionen II: 640* hade hemställts, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhänga om tillsättande av en parlamentariskt sammansatt utredningskommitté med uppgift att utreda frågan om sänkt pensionsålder».

Utskottet hemställde,

A. 1) att följande motioner, nämligen dels *motionerna I: 318 och II: 385*, dels *motionen II: 640*, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd,

2) att *motionerna I: 610 och II: 285*, såvitt de anginge folkpensionsförmåner vid förtida uttag av folkpension, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

B. att *motionerna I: 526 och II: 627*, såvitt de avsåge förtidspension, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

C. att *motionerna I: 508 och II: 613* icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

D. att *motionerna I: 526 och II: 627*,

såvitt de avsåge uppskjutet uttag, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

Vid utskottets hemställan under A
(avser sänkt pensionsålder)

I. av herrar *Thorsten Larsson* och *Gustavsson* i Alvesta, vilka ansett, att utskottet bort hemställa,

1) att riksdagen med bifall till följande motioner, nämligen dels *motionerna I: 318 och II: 385*, dels *motionen II: 640*, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhänga att frågan om en sänkt pensionsålder utreddes av en parlamentariskt sammansatt utredning,

2) att *motionerna I: 610 och II: 285*, såvitt de anginge folkpensionsförmåner vid förtida uttag av folkpension, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

Vid utskottets hemställan under B
(avser förtidspension vid tunga yrken)

II. av fru *Hamrin-Thorell* samt herrar *Edström*, *Thorsten Larsson*, *Rimmerfors*, *Gustavsson* i Alvesta och *Jonsson*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa,

att riksdagen, med bifall till *motionerna I: 526 och II: 627*, såvitt de avsåge förtidspension, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhänga om utredning av frågan om lindrigare villkor för förtidspension för försäkrade med särskilt tunga eller slitsamma yrken;

Vid utskottets hemställan under C
(avser förtidspension till äldre från-skild kvinna)

III. av fru *Hamrin-Thorell* utan angivet yrkande;

Vid utskottets hemställan under D
(avser kompensation vid uppskjutet uttag)

IV. av fru *Hamrin-Thorell* samt herrar *Edström*, *Rimmerfors* och *Jonsson*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen, med bifall till *motio-*

Utredning av frågan om sänkt pensionsålder m. m.

nera I: 526 och II: 627, såvitt de avsåge uppskjutet pensionsuttag, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning av frågan om ökad kompensation vid uppskov med uttag av ålderspension efter 67 års ålder ävensom utsträckning av kompensationen utöver 70 års ålder;

V. av herrar *Thorsten Larsson* och *Gustavsson* i Alvesta, utan angivet yrkande.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (cp):

Herr talman! Såsom utskottet framhåller har frågan om sänkt pensionsålder behandlats vid flera tidigare riksdagar. När vi i motion nr 385 åter aktualiserat frågan har det skett under hänvisning till det tunga arbete som många grupper i vårt land har och som gör det svårt för dem att fortsätta för fullt i sitt yrke ända till pensionsåldern, 67 år. Tempot i arbetslivet är också i dag mycket högt uppdrivet.

När utskottet argumenterar mot en sänkning av pensionsåldern till 65 år, erinrar utskottet om att det redan finns en rörlig pensionsålder enligt nuvarande pensionssystem. Vidare hänvisar man till arbetskraftsbristen och till de kostnader som skulle uppkomma genom en sänkning av pensionsåldern.

Det är riktigt att det finns en rörlig pensionsålder och möjlighet till förtida uttag av pension vid 63 års ålder. Vid ett sådant förtida uttag sker emellertid en reduktion av pensionen med 0,6 procent per månad, vilket innebär att den som tar ut pension vid 63 års ålder får vidkännas en reducering med 29 procent under tiden fram till pensionsdagen. Detta är inte någon liten reduktion, i synnerhet för de människor det här gäller, vilka i regel inte har några andra inkomster utan måste leva på sin pension. En reducering med nära en tredjedel gör att pensionen blir så liten att de inte kan begära ett förtida uttag.

Därtill kommer att den som gör ett förtida uttag inte får kommunala bostadstillägg och hustrutillägg förrän vid 67 års ålder. Frågan om arbetskraftsbristen måste ses i sammanhang med spörsmålet om kortare arbetstid och längre semester, ty det är dock produktionen som skall skapa dessa möjligheter. Produktionen har fått bära den arbetstidsförkortning och den längre semester som införts. Det finns också grupper, och de är ganska betydande, som i dag har en betydligt lägre pensionsålder än 67 år. För närvarande är det ungefär en miljon människor i arbete som har en lägre pensionsålder än 67 år. Vi har när vi diskuterat och tagit ställning till dessa frågor inte på något sätt hesiterat inför de kostnader som härmed har uppstått.

Ett annat bärande motiv för denna tanke är också rättvisesynpunkten. Jag anser inte att den bör avskrivas i detta sammanhang. Vår motion och reservation syftar till en utredning om sänkning av pensionsåldern, och vi vill att man diskuterar detta i samband med frågan om kortare arbetstid, eftersom det för närvarande pågår en utredning härom.

Det finns en annan reservation som centerpartiets representanter har anslutit sig till. Jag skall bara säga ett par ord om den. Det gäller möjligheterna att kunna få förtidspension för dem som har ett tungt arbete, men som inte direkt kan få sådan på grund av sjukdom, trots att de av olika anledningar inte kan arbeta. Vi har anslutit oss till denna reservation, därför att det uppstår sådana situationer, då det är befogat att det finnes sådana möjligheter.

Även vid en annan punkt har jag lämnat en blank reservation, nämligen beträffande reglerna för det förtida uttaget. Folkpartiet föreslår att man skall göra en översyn av reglerna för dem som inte tar ut pensionen vid 67 års ålder utan väntar med uttaget. Jag har inte anslutit mig till denna reservation

Utredning av frågan om sänkt pensionsålder m. m.

därför att denna fråga enligt min mening bör prövas även från andra synpunkter. Det finns anledning att också pröva dessa regler med avseende på dem som gör det förtida uttaget. Jag kan bara ta exemplet att en person gör ett förtida uttag en eller två månader efter det att han fyllt 63 år och råkar ut för ett olycksfall och drabbas av invaliditet någon månad efteråt. Detta innebär att han då under hela sin återstående levnad får en lägre pension på grund av denna månads förtida uttag. Som sagt ansluter jag mig inte till reservationen därför att den är för begränsad, men jag vill understryka att det finns anledning att göra en översyn av reglerna i sin helhet.

Herr talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till reservationerna I och II i andra lagutskottets utlåtande nr 24.

Herr WESTBERG (fp):

Herr talman! När man tar del av andra lagutskottets utlåtande nr 24 beträffande frågan om sänkt pensionsålder kan man inte undgå att observera den försiktighet med vilken utskottet uttalar sig i frågan. Man hänvisar till tidigare utlåtande och till en i 1964 års statsverksproposition aviserad utredning i avsikt att genomföra standardförbättringar för folkpensionärerna även efter år 1968 och säger sig i avvaktan på denna utredning sakna anledning att ta ställning till frågan om sänkning av pensionsåldern.

Om man läser det åberopade tidigare utlåtandet kan man finna, att utskottet inte är främmande för tanken på en sänkning av pensionsåldern. Man säger tvärtom att skäl kan anföras för att frågan om en lägre pensionsålder övervägs. Enligt utskottet måste emellertid häremot vägas angelägenheten av andra förbättringar för folkpensionärerna. Enligt utskottets bedömning borde det pågående programmet för folkpensionsförbättringar först genomföras innan frå-

gan om lägre generell pensionsålder kunde ha någon aktualitet.

Ja, så långt är vi naturligtvis ense. En eventuell sänkning av pensionsåldern får givetvis inte försämra möjligheterna för nuvarande pensionärer att få de förbättringar som vi alla är ense om bör komma dem till del.

När det gäller utvecklingen framöver måste givetvis en omsorgsfull avvägning göras mellan standardförbättringar för folkpensionärerna och en sänkning av pensionsåldern. Vi kommer givetvis inte heller förbi kostnadsfrågorna, och jag har i min motion II: 640 mycket starkt framhållit att den avvägningen bör göras i samråd med arbetsmarknadens parter. Jag vill här än en gång understryka den synpunkten.

Men, herr talman, med detta konstaterande har jag inte på något sätt frångått kravet på en utredning av frågan om sänkt pensionsålder. Den saken är enligt min mening av sådan vikt att den bör upptas till omsorgsfull prövning så snart som möjligt. Vi kan räkna med att utredningen kommer att ta ganska lång tid och att det nuvarande programmet i fråga om standardförbättringar inte hinner genomföras innan den utredningen är klar.

Vi kan inte i längden vara tillfreds med att vissa arbetare i ett företag — t. ex. de som arbetar på kontoret — pensioneras vid 65 års ålder, under det att de som exempelvis arbetar ute på verkstaden får vänta ytterligare två år på sin pension. Man kan visserligen hänvisa till att det är en avtalsfråga att somliga har lägre pensionsålder, men jag är ändå övertygad om att vi så småningom kommer att se detta som en rättvisefråga som vi måste lösa.

Genom en sänkning av pensionsåldern till 65 år skulle även de grupper som huvudsakligen sysslar med tungt kroppsarbete få möjlighet att i större utsträckning än nu fortsätta med sitt yrkesarbete till uppnådd pensionsålder och alltså få full pension när de slutar.

Utredning av frågan om sänkt pensionsålder m. m.

Visserligen har dessa grupper redan nu möjligheter att erhålla s. k. förtidspension men då med betydande reducering av pensionsbeloppet, och dessutom får de avstå från de tillägg som herr Gustavsson i Alvesta tidigare talat om. Då är det givetvis ganska naturligt att de försöker kämpa sig fram till 67-årsgränsen för att erhålla full pension.

De skäl som anförts mot en sänkning av pensionsåldern är framför allt den befarade bristen på arbetskraft samt de ökade kostnader som skulle bli följden av en sådan reform. Beträffande arbetskraftsbristen vill jag hänvisa till den ökade automationen och den tekniska utvecklingen i övrigt. Det är för närvarande mycket svårt att med någon större säkerhet uttala sig om arbetskraftsbehovet för någon längre tid framöver, även om vissa utvecklingstendenser, jag vill gärna medge det, tyder på en påtagligt arbetskraftsbrist. Men här kan snabbt andra faktorer göra sig gällande än de vi i dag räknar med. Dessutom får man förutsätta att många arbetstagarer även i fortsättningen uppskjuter pensionsavgången ett eller flera år.

Kostnadsfrågan kan bli svår att bemästra, det är jag medveten om. Men man kan även tänka sig en sänkning av pensionsåldern i etapper, som skulle underlätta ekonomiseringen av en reform sådan som jag har föreslagit i min motion. Under alla förhållanden bör frågan om en sänkning av pensionsåldern enligt min mening noggrant prövas.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid denna punkt i utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr HOLMBERG (k):

Herr talman! Kommunisterna betraktar det som en betydande framgång att nu även ett par andra partier ställer förslag om sänkning av pensionsåldern. För vår del har vi upprepat detta förslag under många år, och vi vidhåller självfallet att det finns mycket starka

skäl för en generell sänkning av pensionsåldern.

Ännu mera berättigat är det att förbättra situationen för dem som har särskilt tungt arbete eller arbete som är farligt för människor i hög ålder. Det är därför självklart för den kommunistiska riksdagsgruppen att rösta även för reservationer som går i den riktningen, och det kommer vi att göra i dag, om inte vår motion bifalles.

Själva har vi provat en annan metod i år än den generella sänkningen av pensionsåldern. Vi har föreslagit att lagen om förtida uttag av pension skall ändras så att den ger äldre personer en praktisk möjlighet att gå i pension från 63 års ålder och därmed också få möjligheter att övergå till deltidarbete eller lättare sysselsättning, om detta är ett behov för vederbörande.

Den praktiska möjligheten därvidlag för flertalet äldre människor är en ekonomisk fråga. Det faktum att knappt en procent av pensionärerna har använt möjligheten till förtida uttag är enligt vår mening ett bevis för att den påstådda friheten för var och en att välja en pensionsålder mellan 63 och 67 år inte är någonting annat än en chimär. Det är en frihet av den typ som har uttryckts i en berömd sats, nämligen den om sådan likhet inför lagen som består däri att det är förbjudet för såväl fattiga som rika att stjäla sitt bröd och sova under broarna. Visst finns det laglig rätt för alla gamla att skaffa sig pension genom uttag före den vanliga pensionsåldern. Felet är bara att för de flesta äldre människor är detta endast en formell rätt — de kan inte utnyttja denna s. k. frihet. De flesta som bara har pensionen att leva av ställs nämligen då inför valet att antingen svälta och vidkännas andra umbäranden eller att gå till socialvården.

Utskottet har rätt i att också vårt förslag i sak innebär sänkt pensionsålder. Men det är en modifierad form, som bl. a. har den fördelen att den inte ger

Utredning av frågan om sänkt pensionsålder m. m.

utskottet eller någon annan möjlighet att komma med de s. k. principiella och praktiska invändningar som vi alltid har mött när vi framfört förslag om en generell sänkt pensionsålder. Vi ger inte ett öre för de invändningarna, men även vi måste utgå från det sorgliga faktum att det trots allt finns sådana som lägger hinder i vägen för en angelägen reform på detta område. Därför har vi utformat vårt förslag till årets riksdag på det sätt som vi gjort.

Vi föreslår nämligen ingen ändring av den grundläggande bestämmelsen för förtida uttag, alltså den bestämmelse som anger hur pensionen skall reduceras för dem som begagnar sig av denna rätt. Men vi vill att några av de kända bara följdverkningar i övrigt, som lagen nu har, skall undanröjas. Det är nämligen inte nog med att de som begagnar sig av rätten till förtida uttag får sin pension avsevärt reducerad, utan därtill kommer att de inte heller får kommunala bostadstillägg, hustrutillägg och barntillägg.

1961 års utredning och utskottsutlåtande med anledning av förslagen om generell sänkning av pensionsåldern är egentligen argument för den anordning som vi nu föreslår. Likafullt återoppar nu utskottet denna utredning och detta utskottsutlåtande som ett skäl för att avslå vår motion, även när vi har givit den en så modifierad form som i år.

Många har i yngre år haft arbete som de omöjliga kan fortsätta med ända upp till 67-årsåldern. Man kan som exempel nämna gruv- och skogsarbetare, anställda i byggnadsarbete, flottning o. s. v. Jag har sagt tidigare beträffande de sistnämnda, att de som skall gå ut i forsarna och lossa på timmerbrätar har ett jobb som är mera passande för lindansare än för 67-åringar. Så är det med många arbeten av den typen.

För många är det emellertid inte bara en möjlighet utan också ett behov att arbeta fram till 67-årsåldern och längre, men det måste ske med hänsynstagande

till vissa medicinska krav. Det finns massor av andra individuella skäl för en rörlig pensionsålder av den typ vi föreslår — inte bara på papperet utan en reell möjlighet för alla som har behov därav. En äldre frisk människa, som anser sig kunna fortsätta i sitt vanliga arbete till 67 års ålder och t. o. m. längre, skall naturligtvis ha den möjligheten. Det är som regel nyttigt för hans hälsa, trivsel och ekonomiska förhållanden. Men det borde vara lika självklart att den som känner krafterna svika före 67 års ålder, som inte kan få förtidspension i vanlig ordning men som personligen bedömer det som nyttigt för sin hälsa och sina individuella behov att utnyttja möjligheten till förtida uttag, också skall ha en rimlig chans att utnyttja denna bestämmelse. Men så är det inte för närvarande. Han måste visserligen, om han tar förtida pension, finna sig i en reducering av pensionen på det sätt som här föreskrives och som jag inte skall upprepa. Men om riksdagen menar allvar med sina egna reformer, skall man inte som nu göra det förtida uttaget omöjligt för flertalet äldre människor genom att vägra dem kommunala bostadstillägg, hustrutillägg och barntillägg, om de tar förtida pension.

Därför hemställer jag, herr talman, om bifall till motion nr 285.

Herr JONSSON (fp):

Herr talman! Till andra lagutskottets utlåtande nr 24 är fogade ett par reservationer, som jag skulle vilja säga några ord om. De avser reservationerna nr II och IV vid utskottets hemställan under B respektive D.

I den förstnämnda reservationen har vi reseranter med anledning av motion nr I: 526 och II: 627 såvitt avser förtidspension hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en utredning av frågan om lindrigare villkor för förtidspension för försäkrade

Utredning av frågan om sänkt pensionsålder m. m.

med särskilt tunga eller slitsamma yrken.

Denna fråga är inte ny utan har behandlats vid flera tidigare tillfällen, bl. a. vid 1962, 1963 och 1964 års riksdagar. Därvid har andra lagutskottet förordat att denna fråga borde lösas utanför den allmänna pensioneringens ram, lämpligast genom uppgörelser avtalsvägen. Utskottsmajoriteten intar i det nu föreliggande utlåtandet samma ståndpunkt.

Förhållandet är ju det, att man på olika håll insett nödvändigheten av att arbetstagare inom vissa särskilt tunga yrken borde ha en möjlighet att komma i åtnjutande av oreducerad pension före 67 års ålder. Visserligen kan det vara svårt att generellt ge vissa grupper försäkrade den sådan förmån framför andra grupper, då man dels kommer in på frågan om vilka yrken som skall anses tunga och slitsamma, dels måste ta i betraktande olika människors olika fysiska och andra förutsättningar.

En generell lösning avtalsvägen kan därför synas bespara den allmänna pensioneringen svårigheten att på detta område göra en rättvis generell avvägning. Men det kan också finnas grupper av arbetstagare, som står utanför en tänkbar möjlighet att avtalsvägen få denna fråga löst. Det kan vara sådana som friställs på grund av strukturförändringar på arbetsmarknaden och som på grund av ålder inte kan omskolas eller komma in i andra yrken och som genom ett tidigare hårt arbete inte äger fysiska förutsättningar för att fortsätta att arbeta utan att dock i egentlig mening vara berättigade till sjukpension.

I avvaktan på en lösning avtalsvägen av frågan om förtida pension för dessa grupper av arbetstagare har emellertid vi motionärer och reservanter velat hävda, att man måste söka en lösning inom den allmänna pensioneringens ram. Ett praktiskt sätt menar vi skulle vara att införa lindrigare regler för erhållande av förtidspension när det gäl-

ler försäkrade, som haft särskilt tunga och slitsamma yrken. Därigenom skulle möjlighet ges att efter prövning av omständigheterna i det enskilda fallet kunna tillgodose dessa önskemål och tilldela arbetstagare pension vid lägre ålder. Vi har ansett denna fråga vara av sådan betydelse, att den förtjänar att utredas, och vi har framställt yrkande om detta i reservation II.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till denna reservation.

Den fråga som berörs i reservation IV gäller en utredning om ökad kompensation vid uppskov med uttagande av ålderspension efter 67 års ålder. Såsom i motionsparet I: 526 och II: 627 anföres är det allmänt omvitnat att det inte sällan för människans fysiska och psykiska välbefinnande är lämpligt att fortsätta att arbeta efter 67 års ålder i en takt, som är anpassad efter individuella förutsättningar och önskemål.

Nuvarande lag öppnar också en möjlighet till rörlig pensionsålder i intervallet 63 till 70 års ålder. Nuvarande regler innebär, att det för 67 års ålder gällande pensionsbeloppet minskas respektive ökas med 0,6 procent för varje månads tidigare uttag respektive uppskov med uttag av pensionen.

En lösning av frågan om rörlig pensionsålder bör med utgångspunkt från vad jag nyss sagt sökas på så sätt, att den enskilde stimuleras till att kvarstå i produktionen så länge krafterna räcker till och då förhållandena på den lokala arbetsmarknaden gör det möjligt.

Det förtjänar i detta sammanhang framhållas, att om man betraktar prognoserna för befolkningsutvecklingen under 1960—1980-talen så finner man att antalet personer över 66 år kan väntas stiga från 853 000 år 1965 till 1 241 000 år 1980 eller med 45 procent på femton år. Samtidigt väntas den totala befolkningen öka med 10 procent och yrkesverksamma befolkningsgrupper med 5 procent. Dessa tal ger ett mått på försämringen i relationerna

Utredning av frågan om sänkt pensionsålder m. m.

mellan vårdnadsgenerationerna och övriga befolkningsgrupper. På arbetsmarknaden finns för närvarande cirka 700 000 personer i åldrarna 15—24 år och anledning torde finnas räkna med att detta antal halverats 1980 på grund av ändrade utbildningsförhållanden. Då inställer sig frågan hur man i en sådan situation skall kunna kompensera en så betydande reduktion av de yrkesverksammas antal. Efterfrågan på arbetskraft väntas stiga och det ifrågasättes om en ökad yrkesfrekvens bland gifta kvinnor kan vara nog.

Vi kan alltså komma i den situationen, att man skulle anse det vara till fördel för arbetsmarknaden att stimulera till arbete efter 67 års ålder sådana människor, som har fysiska och psykiska möjligheter härtill. Det skulle innebära ett uppskjutande med uttag av pensionen. Nu säger utskottet att den kompensation, som utgår till försäkrad som väntar att ta ut pension till efter 67 års ålder, icke utgör full ersättning för det uppskjutna uttaget enligt försäkringsmatematiska principer. Utskottet menar emellertid att det är andra faktorer än denna kompensation som föranleder vissa människor att vänta med pensionsuttaget och att den av motionärerna föreslagna ökade kompensationen knappast skulle utgöra någon stimulans. Jag skall inte bestrida att denna kompensation inte enbart skulle vara tillräcklig anledning för en del människor att fortsätta sitt arbete efter 67 år, men den utgör ändå en ytterligare stimulans, vars värde man inte skall förringa. I motionen har vi också framhållit att man borde utreda frågan om utsträckning av kompensationen över den nu fastslagna gränsen. En korrekationsfaktor på 1 procent per månad vid höjning av pensionsåldern synes vara väl motiverad.

Reservation IV utmynnar i en hemställan »att riksdagen, med bifall till motionerna I: 526 och II: 627, såvitt de avser uppskjutet pensionsuttag, måtte i

skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning av frågan om ökad kompensation vid uppskov med uttag av ålderspension efter 67 års ålder ävensom utsträckning av kompensationen utöver 70 års ålder», och jag ber att få yrka bifall till denna reservation.

Herr BENGTTSSON i Varberg (s):

Herr talman! Jag lovar att på kortast möjliga tid kommentera föreliggande utlåtande.

Av de reservationer som fogats till utlåtandet är I en gammal bekant, IV en nyhet och II en variant av en tidigare reservation.

Vad gäller reservation I med krav på utredning av frågan om sänkt pensionsålder uttalar vi inom utskottsmajoriteten, att ingen förnekar att skäl kan anföras för en sänkt pensionsålder. Men vi delar faktiskt inte reservanternas uppfattning att »en generell sänkning av pensionsåldern ur både social synpunkt och allmän rättvisesynpunkt måste anses vara en av de angelägnaste uppgifterna inom pensionspolitiken». Vi håller nämligen före att den angelägnaste uppgiften fram till 1968 och även senare är att höja pensionen i enlighet med de utfärdade löftena.

Man tvingas göra ett val, eftersom man vet att sänkt pensionsålder betyder mindre utrymme för höjningar av pensionen. Skulle pensionsåldern sänkas med två år — alltså till 65 år — finge ytterligare 140 000 personer pension, och kammarens ledamöter kan ju själva räkna ut vad det skulle kosta i folkpension och ATP. Jag behöver därför inte vidare utveckla den saken. Det var ju intressant att höra att herr Westberg sade, att en sänkning av pensionsåldern sådan som den föreslagna inte får försämra möjligheterna för de nuvarande pensionärerna att erhålla en förbättring.

I det läget menar vi att det är fel att sätta i gång en utredning nu, ty då skapas föreställningen att vi allvarligt

Utredning av frågan om sänkt pensionsålder m. m.

överbäger att sänka pensionsåldern. Vi måste först klara den utlovade höjningen av pensionen; sedan får vi ta itu med sänkningen av pensionsåldern. Härvidlag behövs ingen långvarig utredning — det är bara fråga om matematik.

I reservation II förordas lindrigare regler för erhållande av förtidspension för försäkrade med särskilt tunga och slitsamma yrken. Bakgrunden är att alla — även reservanterna — anser att det är svårt att införa en allmän lägre pensionsålder för vissa angivna grupper. Reservanterna föreslår således nu lindrigare regler för förtidspension för dem som har slitsamma yrken.

I själva verket förhåller det sig emellertid så, att dylika hänsyn *skall* tas vid beviljandet av förtidspensioner. Jag vill läsa upp ett avsnitt ur departementschefens uttalande, som riksdagen ställde sig bakom. Det heter att bedömningen i princip skall inriktas direkt på den försäkrade: »I första hand måste man bedöma den försäkrades medicinska status och därutöver beakta samtliga de omständigheter, som i det enskilda fallet påverkar hans möjligheter att utnyttja den återstående arbetsförmågan, såsom hans ålder och förutsättningar med avseende på krafter, utbildning, yrke o. d.» Detta skall alltså pensionsmyndigheterna ta hänsyn till vid prövning av pensionsansökan. Det visar sig också att i områden med ensidigt näringsliv är det förhållandevis fler förtidspensionärer än i trakter med ett rikt nyanserat näringsliv.

Jag skulle, herr talman, kunna tala länge om denna fråga, men jag gör det inte utan övergår nu till sist till reservation IV, där det förordas en högre procentsats för dem som uppskjuter sitt pensionsuttag. Jag vill i anledning av detta krav framhålla, att procenttalet 0,6 i regeln om höjd pension för den som uppskjuter sitt pensionsuttag till efter 67 år naturligtvis icke är vetenskapligt

framräknat. Pensionsutredningen föreslog för länge sedan 1 procent, pensionsberedningen 0,5 procent och riksdagen stannade för 0,6 procent.

Avsikten har alltså varit att, med utgångspunkt från den medellivslängd man kan beräkna, ge den som skjuter upp pensionsuttaget ungefär lika stor sammanlagd pension som han hade fått, om han börjat ta ut pensionen vid 67 års ålder.

Vi har alltså inte påstått att procentsatsen 0,6 är vetenskapligt framräknad. Däremot tror inte utskottsmajoriteten att man genom att höja procentsatsen skulle stimulera folk till att stanna kvar i arbetet. Jag delar i detta avseende de synpunkter, som herr Gustavsson i Alvesta anförde.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (cp):

Herr talman! Herr Bengtsson i Varberg sökte när det gällde kravet på sänkt pensionsålder, vilket var det första han tog upp i sitt anförande, komma ifrån huvudfrågan genom att säga att vi först skall höja pensionerna. Enligt hans uppfattning skulle en sänkning av pensionsåldern omöjliggöra detta. När det gäller höjningen av pensionerna förutsätter jag, herr Bengtsson, att vi är överens. Vi har också givit uttryck för denna inställning i motionen och i reservationen i detta ärende. Därutöver har vi emellertid uttalat, att en sänkning av pensionsåldern är väsentlig.

Herr Bengtsson har tidigare i andra diskussioner sagt mig att han är medveten om hur lång tid en utredning om detta skulle ta. Sådana saker klarar man inte ut på ett år. Även vi är på det klara med detta, och därför anser vi att det är hög tid att tillsätta en sådan utredning.

Vidare sade herr Bengtsson att förslaget om två års sänkning av pensionsåldern innebär att ytterligare 140 000

Utredning av frågan om sänkt pensionsålder m. m.

personer skulle erhålla pension med de kostnader detta skulle medföra. Jag tycker att detta är ett mycket svagt argument mot vårt förslag, herr Bengtsson i Varberg. Vi menar att det är riktigt och lämpligt att ta upp denna fråga i samband med exempelvis en prövning av kortare arbetstid, längre semester o. s. v., och därför kan man inte skjuta kostnadsfrågan framför sig.

Rättvisefrågan ville inte herr Bengtsson ta upp — jag vet inte om han inte ville göra det därför att han anser att denna aspekt inte har någon större betydelse.

Härmed var överläggningen slutad.

Mom. A 1

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen I) i motsvarande del; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Gustavsson i Alvesta begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammarerna bifaller andra lagutskottets hemställan i mom. A 1) i utskottets utlåtande nr 24, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammarerna bifallit reservationen I) av herrar Thorsten Larsson och Gustavsson i Alvesta i motsvarande del.

Sedan kammarernas ledamöter härfter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Därvid befanns, att flertalet av kammarernas ledamöter röstat för ja-propositionen och att kammarerna alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. A 2

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till motionerna I: 610 och II: 285; och biföll kammarerna utskottets hemställan.

Mom. B

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen II); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Jonsson begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammarerna bifaller andra lagutskottets hemställan i mom. B) i utskottets utlåtande nr 24, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammarerna bifallit reservationen II) av fru Hamrin-Thorell m. fl.

Sedan kammarernas ledamöter härfter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarernas ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Jonsson begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 102 ja och 59 nej, varjämte 3 av kammarernas ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammarerna hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. C

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. D

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen IV) av fru Hamrin-Thorell m. fl.; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Som tiden nu var långt framskriden beslöt kammaren på förslag av herr talmannen att uppskjuta behandlingen av återstående på föredragningslistan upptagna ärenden till kammarens sammanträde onsdagen den 31 innevarande mars.

§ 15

Till bordläggning anmäldes

utrikesutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av motioner om svenskt erkännande av Europarådsdomstolens behörighet,

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om godkännande av ändringar i konventionen om upprättande av Mellanstatliga rådgivande sjöfartsorganisationen (IMCO), och

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om godkännande av protokoll angående varuutbytet mellan Sverige och De Socialistiska Rådsrepublikernas Union m. m.;

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 14, i anledning av motion om tidsbegränsning av anföranden i kamrarna,

nr 15, i anledning av motioner angående riksdagens högtidliga öppnande,

nr 16, i anledning av motion om valbarhet till kyrkvårdsuppdrag,

nr 17, i anledning av motioner om inrättande av kommunala fritidsnämnder, och

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag ur kyrkofonden m. m., såvitt denna hänvisats till konstitutionsutskottet;

statsutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1965/66 inom försvarsdeparte-

mentets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner,

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1965/66 inom inrikesdepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner,

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1965/66 till Upplysningsverksamhet i utlandet angående Sverige jämte i ämnet väckta motioner,

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag angående anslag på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1964/65 till Allmänna beredskapsarbeten m. m. jämte i ämnet väckta motioner,

nr 34, i anledning av väckta motioner om utredning rörande försäljning till allmänheten av aktier i statliga företag,

nr 35, i anledning av väckta motioner om försäljning till allmänheten av statens aktier i LKAB,

nr 36, i anledning av väckta motioner angående förläggningen av LKAB:s huvudkontor, och

nr 37, i anledning av väckta motioner angående kapitalförsörjningen inom lastbilstrafikbranschen;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 4 § 1 mom. och 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt, m. m., jämte i ämnet väckta motioner, såvitt propositionen och motionerna hänvisats till bevillningsutskottet,

nr 18, i anledning av väckt motion om rätt för riksdagsledamot att vid inkomsttaxering göra avdrag för avgift till riksdagsgruppskansli,

nr 19, i anledning av väckta motioner angående beskattningen av traktementersättning, och

nr 20, i anledning av väckta motioner angående rätten till avdrag vid beskattningen för kostnad för resor mellan bostad och arbetsplats;

bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 6, i anledning av väckta motioner angående riktlinjerna för lokaliseringspolitiken,

nr 7, angående användande av riksbankens vinst för år 1964,

nr 8, i anledning av väckta motioner angående inkomsten från riksbanksfonden,

nr 9, i anledning av väckta motioner om skyldighet för riksbanksfullmäktige att avge yttrande över nationalbudgeten,

nr 10, i anledning av framställning från fullmäktige i riksbanken angående lönegradsuppflyttning av en tjänst som bankokommissarie,

nr 11, i anledning av väckt motion om rengöring av riksdagshusets fasader och gavlar, samt

nr 12, i anledning av väckt motion om tillhandahållande av ytterligare exemplar av riksdagstrycket till riksdagens ledamöter;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 14, i anledning av väckt motion om ökad rättssäkerhet vid bestämmande av ersättning till följd av övergången till högertrafik, och

nr 15, i anledning av väckt motion om översyn av vissa bestämmelser i föräldrabalken;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 17, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 4 § 1 mom. och 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt, m. m., såvitt propositionen hänvisats till lagutskott, dels ock i ämnet väckta motioner,

nr 30, i anledning av väckta motioner angående rätten till änkepension enligt lagen om allmän försäkring,

nr 31, i anledning av väckt motion om skydd för trotjänarpension,

nr 32, i anledning av väckta motioner om höjning av invaliditetstillägget m. m.,

nr 33, i anledning av väckta motio-

ner angående tillämpningen på sjömän av bestämmelserna om obligatorisk yrkesskadeförsäkring,

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förslag till förordning med provisoriska bestämmelser rörande utbildningstiden för vissa värnpliktiga, och

nr 35, i anledning av väckta motioner om indexreglering av de allmänna barnbidragen;

tredje lagutskottets utlåtande nr 14, i anledning av väckta motioner om dels hastighetsbegränsning för motorbåtar, m. m., dels ock registrering av båtar;

jordbruksutskottets utlåtande nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa frågor rörande älgjakt m. m., jämte i ämnet väckta motioner; samt

allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 14, i anledning av väckta motioner angående familjepolitiken och om vissa familjepolitiska åtgärder.

§ 16

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från bevillningsutskottet:

nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om polisregister m. m., såvitt propositionen hänvisats till bevillningsutskottet; och

från första lagutskottet:

nr 93, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om polisregister m. m., såvitt propositionen hänvisats till lagutskott; samt

från tredje lagutskottet:

nr 79, i anledning av väckta motioner angående köp av skog på rot.

§ 17

Tillkännagavs, att följande Kungl. Maj:ts propositioner överlämnats till kammaren:

nr 63, angående det statliga utvecklingsbiståndets administration,

nr 77, angående organisationen av ett statligt förhandlingsorgan m. m., och nr 82, angående anslag för budgetåret 1965/66 till statistiska centralbyrån, m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 18

Anmälades följande till herr talmannen under sammanträdet avlämnade motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 41, med förslag till jordförvärvslag m. m., nämligen

nr 775, av herr *Dahlgren m. fl.*,
nr 776, av herr *Heckscher m. fl.*,
nr 777, av herr *Hedlund m. fl.*, och
nr 778, av herr *Ohlin m. fl.*

Dessa motioner bordlades.

§ 19

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna protokoll:

Protokoll, hållet vid sammanträde med herr förste vice talmannen, herr andre vice talmannen och de kammarens ledamöter, som blivit utsedda att jämte talmännen tillätta kammarens kanslipersonal, den 24 mars 1965.

Sedan reservstenograferna Arne Larsson och Anita Hallberg förordnats att

uppehålla ledigblivna stenografbefattningar beslöt herrar deputerade meddela fru Anna-Carin Brunnkvist och herr Harry Brick förordnanden som reservstenografer från och med den 24 mars respektive den 20 april 1965.

In fidem

Sune K. Johansson

§ 20

Meddelande om enkla frågor

Meddelades, att herr talmannen tillställts två enkla frågor, nämligen av:

herr *Gomér*, till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående ersättning av allmänna medel för skada vållad genom brottslig gärning, och

herr *Nilsson* i Gävle, till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående åtgärder mot arbetslösheten.

§ 21

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 17.24.

In fidem

Sune K. Johansson

Tisdagen den 30 mars

Kl. 15.30

§ 1

Svar på fråga ang. förutsättningarna för tryckfrihetsåtal i vissa fall

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet **KLING**, som yttrade:

Herr talman! Som svar på herr Fri-

dolfssons i Stockholm fråga angående förutsättningarna för tryckfrihetsåtal i vissa fall får jag anföra följande.

Den bestämmelse i tryckfrihetsförordningen som frågan avser motsvarar stadgandet i 16 kap. 9 § brottsbalken om brott mot trosfrid. Vad som straffskyddas genom detta stadgande är människors känslor inför centrala religiösa

Svar på fråga ang. förutsättningarna för tryckfrihetsåtal i vissa fall

värden, och den brottsliga handlingen består i att offentligen skymfa dessa. När fråga uppkommer om åtal bör väckas för tryckfrihetsbrott, måste emellertid hänsyn också tas till den instruktion som finns i 1 kap. 4 § tryckfrihetsförordningen. Enligt denna instruktion är det min skyldighet att värna tryckfriheten och se mera till syftet än till framställningssättet. Prövningen av åtalsfrågan är diskretionär. Detta tar sig uttryck bl. a. däri att ett skönlitterärt alster bör bedömas i dess helhet och med hänsyn till det helhetsintryck det ger. Några allmängiltiga normer i övrigt för åtalsprövningen kan inte anges.

Vidare anförde:

Herr FRIDOLFSSON i Stockholm (h):

Herr talman! Låt mig först tacka statsrådet Kling för svaret på min fråga! Jag tror jag vågar påstå att majoriteten av det svenska folket uppfattar den fråga jag ställt som gällande ett väsentligt spörsmål.

Frågan har aktualiserats genom att det saluföres s. k. litterära verk, vilka på ett minst sagt förnedrande sätt behandlar centralgestalter som de kristna trosbekännelserna rör sig kring — områden som de allra flesta betecknar som helig mark. Hur långt får man egentligen gå när man enligt min mening på ett oförsynt sätt berör gudomliga ting? När överträdes gränsen för vad som är tillåtet? Ty det finns väl en gräns? Javisst!

Får jag hänvisa till den under senare tiden så aktuella tryckfrihetsförordningen. I 7 kap. 4 §, mom. 11 stipuleras en klar gränsdragning. I nya brottsbalken, som trädde i kraft den 1 januari 1965, kan man i 16 kap. 9 § läsa följande klartext: »Om någon offentligen skymfar sådant, som av svenska kyrkan eller annat här i riket verksamt trossamfund hålles heligt, dömes för brott mot trosfrid till böter eller fängelse i högst 6 månader.»

Det har också förekommit fall, herr talman, där övertramp på detta område beivrats. För ungefär ett år sedan förekom i radion ett program där man på ett stötande sätt raljerade om nattvardsfirandet. Producenterna för programmet åtalades och dömdes för lagbrott.

Vad svarar nu statsrådet Kling på min fråga? Jo, att i tryckfrihetsförordningen finns instruktionen att när det gäller skönlitterära verk bör dessa bedömas i sin helhet och med hänsyn till helhetsintrycket, d. v. s. om mer eller mindre avancerade saker skrives om gudomspersoner, kan man släppa igenom detta därför att det presenteras i en viss förpackning i form av skönlitterära verk. Det kan väl ändå inte vara meningen, att om man skriver ett antal sidor skönlitteratur, går det bra att införliva ett anstötligt stycke. Man kan också i detta sammanhang fråga sig huruvida Aftonbladet är ett skönlitterärt verk.

Till sist vill jag ännu en gång tacka för svaret men måste tillstå att jag anser det otillfredsställande. Avgörande är enligt min mening icke vad statsrådet Kling anser vara skymfande eller ej, utan avgörande bör vara svenska kyrkans och andra trossamfunds uppfattning om vad som är heligt och därför icke får skymfas. Det är deras uppfattning som lagen skall skydda.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet KLING:

Herr talman! Det är alldeles uppenbart att vi kan ha olika meningar i denna fråga. För att illustrera detta tar jag mig friheten att läsa upp ett par rader ur den första recension som här i Sverige publicerades beträffande den bok som tydligen har väckt herr Fridolfssons i Stockholm fråga. Recensionen publicerades i en svensk tidning redan den 25 januari, d. v. s. nästan två månader innan boken kom ut på svenska språket. Recensenten säger bl. a. följande: »Om någonsin talet om

Svar på fråga ang. undantagande av Gotland från aviserad höjning av flygplatsavgifterna

det konstnärliga uppsåtets försonande allvar och hederlighet varit på sin plats är det i samband med Salamas bok, som är kemiskt fri från smart sensationsmakeri och fiske i grumligt vatten.»

Recensenten går också in på det rabalder, som redan då hade uppkommit i vårt östra grannland genom att ett åtal där hade anställt. Beträffande anklagelsen för hädelse säger recensenten på följande sätt: »Undertecknad som läste boken före hela rabaldret måste faktiskt läsa om den för att upptäcka det förgripliga och är fortfarande enbart häpen över vissa kretsars överkänslighet.»

Denna recension var publicerad i den tidning, som brukar anses vara huvudorgan för det parti som herr Fridolfsson representerar, nämligen Svenska Dagbladet.

Herr FRIDOLFSSON i Stockholm (h):

Herr talman! Jag har inte hänvisat till den bok som statsrådet Kling här nämnde, men eftersom statsrådet tog upp just den boken, tycker jag att det är ett utomordentligt bra exempel på hur jag anser att det inte skall gå till. Jag har tagit reda på att den finländska tryckfrihetslagstiftningen i stort sett är lik den svenska. Man har i Finland också en relativt avancerad publiceringsfrihet, men när man kom in på detta område och det gällde att beskriva gudomspersoner etc., då sade man stopp i Finland. Då ansåg man att det gick för långt.

Detta är inte någon pornografisk fråga; den är betydligt allvarligare. Man behöver inte vara vare sig frikyrklig, kyrklig eller över huvud taget engagerad på något håll inom den religiösa världen för att här veta och se var gränsen går. Gränsen går där man raljerar på ett oförsynt sätt, som sker i den bok som statsrådet Kling hänvisar till och där man bedriver litterära utsvävningar.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet KLING:

Herr talman! Jag skall inte fördjupa mig i några längre utläggningar beträffande skillnaden mellan svensk och finländsk tryckfrihetsrätt, men det är alldeles uppenbart att vi här i Sverige har en diskretionär prövningsrätt, som man tydligen icke har i Finland.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 2

Svar på fråga ang. undantagande av Gotland från aviserad höjning av flygplatsavgifterna

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet SKOGLUND, som yttrade:

Herr talman! Herr Gustafsson i Stenkyrka har frågat mig om jag har för avsikt att i samband med aviserad höjning av flygplatsavgifterna vidtaga åtgärder för att, med hänsyn till Gotlands speciella kommunikationsförhållanden, undantaga denna del av landet från den därav följande prishöjningen.

Därest Linjeflyg i anledning av luftfartsstyrelsens förslag till ny flygplatstaxa finner anledning höja sina taxor, skall luftfartsstyrelsen godkänna dessa. Besvär över luftfartsstyrelsens beslut i denna fråga kan anföras hos Kungl. Maj:t.

Vidare anförde:

Herr GUSTAFSSON i Stenkyrka (cp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min fråga som var föranledd av den gotländska allmänhetens oro inför de av Linjeflyg aviserade prishöjningarna från och med den 1 april. De skulle röra sig om 5 å 6 procent. I absoluta tal skulle priset för färd tur och retur Stockholm höjas från nuvarande 144 till 153 kronor och för färd Stockholm—Visby från nuvarande 168 till 177 kronor.

Svar på fråga ang. de höjda fastighetstaxeringsvärdenas inverkan på inkomstprövade tillägg till studiebidrag

Sedan frågan inlämnades har det kommit ett kanske något lugnande besked på denna punkt. Linjeflyg aviserar nu något mindre höjningar av flygpriserna. Höjningarna motiveras med ökade omkostnader på grund av lönestegringar. Man åberopar vidare omsättningsskatten och de statliga avgifterna.

Enligt Dagens Nyheter för den 19 mars har direktör Östling gjort ett uttalande som gotlänningarna finner märkligt. Han säger att prishöjningarna inte kommer att inverka på passagerarfrekvensen. I första hand berörs nämligen gotlänningarna som svarar för det största antalet resor.

I det uttalandet betonas alltså gotlänningarnas stora beroende av flyget. Vi vill från gotländsk sida gärna understryka vårt stora beroende av flyget, vilket hänför sig till att vi saknar sådana alternativa kommunikationsleder som landsväg och järnväg vilka andra delar av landet har tillgång till. Men detta beroendeförhållande bör inte utnyttjas för att ta ut högre priser än nödvändigt på Gotlandslinjerna.

Gotlänningarna anser att priserna på de gotländska flyglinjerna redan nu ligger högt. Det rör sig om ett avsevärt högre kilometerpris än det som man tar ut för det övriga landet — och detta trots att vi har den högsta kabinbeläggningen som någon flyglinje i landet kan uppvisa.

Vi vill gärna framföra dessa synpunkter till kommunikationsministern. Även om svaret i dag inte säger så mycket om kommunikationsministerns uppfattning när det gäller luftfartsstyrelsens förslag till flygplatstaxa tackar jag ändå för svaret och hoppas att kommunikationsministern har oss gotlänningar i åtanke vid ställningstagandet till en av våra primärfrågor: flyget.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **SKOGLUND**:

Herr talman! Herr Gustafsson i Stenkyrka tog i slutet av sitt anförande upp luftfartsstyrelsens förslag till höjda landningsavgifter. Förslaget gäller endast de fyra största flygplatserna i landet, däribland Bromma. För Visby flygplats har inte föreslagits någon höjning av landningsavgifterna.

Den föreslagna höjningen av landningsavgifterna beräknas totalt ge 1,8 miljon kronor, varav emellertid endast 200 000 kronor hänför sig till Linjeflygs verksamhet. Förslaget innebär en genomsnittlig ökning av kostnaderna för den inrikes linjefarten med cirka 0,1 öre per passagerarkilometer. Det motsvarar ungefär 50 öre för en tur och retur biljett på sträckan Stockholm—Visby.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 3

Svar på fråga ang. de höjda fastighetstaxeringsvärdenas inverkan på inkomstprövade tillägg till studiebidrag

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet **EDENMAN**, som yttrade:

Herr talman! Herr Elmstedt har frågat *dels* om jag har uppmärksammat att de höjda taxeringsvärden som blir följden av den nya fastighetstaxeringen kommer att medföra att vissa elever, som åtnjuter inkomstprövat tillägg till studiebidrag till studiehjälpsreglementet, får sin studiefinansiella situation försämrad, *dels* vilka åtgärder jag i så fall har för avsikt att vidtaga.

Det inkomstprövade tillägget, vilket uppgår till 25—75 kr. per månad, utgår efter storleken av den studerandes och föräldrarnas till statlig inkomstskatt beskattningsbara inkomster. Med beskattningsbar inkomst jämföras därvid en

Svar på fråga ang. de höjda fastighetstaxeringsvärdenas inverkan på inkomstprövade tillägg till studiebidrag

femtedel av behållen förmögenhet över 30 000 kr.

Storleken på inkomstskatten utgör, såsom studiehjälpsutredningen påtalade, en i vissa avseenden bristfällig mätare på behovet av studiestöd. I vissa fall speglar den behållna förmögenheten den ekonomiska situationen väl så bra som den beskattningsbara inkomsten.

Den ökning av en persons taxerade förmögenhet som en höjning av hans fastighetsvärde leder till kommer enligt uppgift från centrala studiehjälpsnämnden inte att påverka bedömningen nästa läsår av ansökningar om inkomstprövat tillägg, eftersom till grund för denna bedömning kommer att ligga inkomst- och förmögenhetsförhållanden under beskattningsåret 1964. Jag är mot den bakgrunden nu inte beredd att vidtaga några åtgärder av den art som herr Elmstedt tydigen åsyftar.

Vidare anförde:

Herr ELMSTEDT (cp):

Herr talman! Jag tackar ecklesiastikministern för svaret på min fråga. Även om 1964 års beskattningsbara inkomst kommer att ligga till grund för bedömningen och prövningen av de ansökningar som inges för nästa läsår, blir det väl framöver ändå så, att de höjda fastighetstaxeringsvärdena kommer att spela en betydande roll för stora grupper av dem som det nu är fråga om.

Jag har med min fråga velat aktualisera detta redan nu därför att jag är medveten om att det finns folk som har börjat fundera över hur det kommer att bli i framtiden i detta avseende. En höjning av taxeringsvärdena kommer att innebära försämring för de ungdomar vilkas föräldrar har inkomst och förmögenhet i gränsskikten. I många fall, kanske de flesta, kommer faktiskt de höjda taxeringsvärdena inte att medföra någon förbättring av den ekono-

miska situationen för dagen, ty så länge fastigheterna inte avyttras måste man betrakta de höjda värdena som en behållning endast på papperet.

Jag beklagar att svaret inte är mera positivt, men jag hoppas att ecklesiastikministern, trots att svaret är negativt i slutet, ändå kommer att ompröva denna inställning, eftersom frågan för många ute i landet är av ganska stor ekonomisk betydelse.

Jag ber än en gång att få tacka ecklesiastikministern för svaret.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet EDENMAN:

Herr talman! Jag vill inte hålla med herr Elmstedt om att mitt svar är negativt, utan vad jag velat säga är att jag vill att vi skall ha litet mer erfarenhet av detta — och vi har ju ett år på oss. Det är ingalunda säkert att det ur den studerandes synpunkt är en fördel att just förmögenhetsgränsen höjs. Man kan mycket väl också laborera med den andra gränsen, nämligen för den beskattningsbara inkomsten. Nog är det till fördel att, innan man bestämmer sig för någonting, noga titta på denna fråga i erfarenhetens ljus. Det ljuset kommer vi att få under det år som stundar.

Herr ELMSTEDT (cp):

Herr talman! Huruvida man kommer att ändra förmögenhetsgränsen eller kommer att justera den beskattningsbara delen av den direkta inkomsten, det tycker jag är en fråga av underordnad betydelse. Det som har väckt tanken är ändå att taxeringsvärdena har höjts och därigenom också de beräkningsgrunder rubbats som nu tillämpas i fråga om den beskattningsbara inkomst som ligger till grund för ifrågavarande tillägg. Det är från de synpunkterna som jag betraktar svaret som negativt. Men om det är så att vi kan räkna med en positiv förändring i ett eller annat avseende, har jag ingenting emot att

Svar på fråga ang. verksamheten inom planeringsrådet för utbildningsfrågor

man går den andra vägen och gör en modifikation av den beskattningsbara inkomsten.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 4**Svar på fråga ang. verksamheten inom planeringsrådet för utbildningsfrågor**

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet EDENMAN, som yttrade:

Herr talman! Herr Nordstrandh har frågat om planeringsrådet för utbildningsfrågor har trätt i funktion och om jag vill delge kammaren rådets målsättning och hittills åstadkomna resultat.

Planeringsrådet för utbildningsfrågor inrättades i höstas. I rådet ingår företrädare för de närmast berörda ämbetsverken, nämligen skolöverstyrelsen, universitetskanslersämbetet, arbetsmarknadsstyrelsen och statistiska centralbyrån, samt företrädare för arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer. Jag är själv ordförande i planeringsrådet. I rådets sammanträden deltar vidare tjänstemän i ecklesiastikdepartementet och andra av de aktuella spörsmålen berörda departement. Hittills har planeringsrådet sammanträtt vid två tillfällen. Därvid har, med utgångspunkt från propositionen angående reformering av de gymnasiala skolorna m. m., diskuterats skolväsendets fortsatta utveckling på det gymnasiala åldersstadiet. Vidare har frågor rörande expansionen av den postgymnasiala, icke-akademiska utbildningen diskuterats.

Planeringsrådets uppgift är att som ett led i departementsberedningen diskutera aktuella utvecklingstendenser och reformer på utbildningsområdet för att härigenom främja en samordning av planeringsaktiviteten på skilda nivåer mellan olika departement, ämbetsverk, organisationer m. fl. Med hänsyn till den korta tid under vilken planeringsrådet verkat kan självfallet ännu

inte några konkreta erfarenheter eller resultat redovisas.

Vidare anförde:

Herr NORDSTRANDH (h):

Herr talman! Jag ber att få tacka ecklesiastikministern för svaret, som ju innehåller en relativt utförlig redogörelse för rådets sammansättning och även något om dess målsättning.

Vad man kanske däremot i viss mån saknar är — och detta antydde också i slutet av svaret — de resultat som vunnits eller, om dessa inte kan ha blivit så stora på så kort tid, de initiativ som har tagits. Rådet tillsattes ju i juli månad; det har alltså nu verkat i tre kvarts år. Takten i dess planerande arbete får kanske ökas något, om man över huvud taget skall få någon glädje av det, med hänsyn till den enorma hastighet varmed utbildningsfrågorna fortsätter att kasta sig över oss. Tiden hastar otvivelaktigt.

Jag tillät mig att vara litet skeptisk mot rådets sammansättning i remissdebatten på hösten 1964. Jag konstaterade då — detta får man även veta i svaret — att planeringsrådet består av cheftjänstemän från de närmast berörda verken och från arbetsmarknadens organisationer. Överläggningarna blir alltså ett slags konferenser på högsta förvaltnings- och tjänstemannanivå, och studerar man vilka herrar det är som sammanträder, eller som man väl får anta sammanträder, så finner man att det är samma personer som i andra sammanhang brukar komma tillsammans och sammanträda. Det finns alltså med denna konventionella sammansättning av rådet en risk att det inte blir den inspirerande kraft som skulle kunna hjälpa till att undanröja de återstående hindren i utbildningssamhället. Det är väl inte mycket att göra åt detta, men jag vill ännu en gång uttrycka min skepsis inför rådets sammansättning. Jag tycker nog att det borde ha varit

Svar på fråga ang. samarbetsnämndernas befogenheter beträffande utredningskanslier inom kommunblocken

några andra ledamöter med också, sådana som kunnat företräda det yttre fältet och komma med synpunkter därifrån.

Till slut skulle jag vilja fråga: Förs det protokoll vid sammanträdena? Har det förts och kommer det att föras protokoll som man kan få ta del av? Från riksdagshåll är vi onekligen intresserade av att få veta vad som sker på den viktiga utbildningssektorn och vad som avses skola ske. Jag förutsätter att rådet, när det verkligen kommer i gång med sitt arbete, endast kommer att ha rådgivande och inte beslutande funktion. Så är det väl avsett, förmodar jag.

Jag tackar än en gång för svaret och hoppas att det skall komma något gott av planeringsrådet.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet **EDENMAN**:

Herr talman! Eftersom jag verkligen fick en enkel fråga på slutet vill jag svara på den.

Det förs inga protokoll vid rådets sammanträden, och självfallet har rådet bara en rådgivande funktion. Jag kan exemplifiera detta med att tala om att vid nästa sammanträde, som är utlyst till den 6 april, kommer föredraganden att presentera långtidsutredningens resultat överförda på utbildningsområdet, där man kan räkna fram att vi med det riksdagsbeslut som vi nu har bakom oss kommer att ha en halv miljon akademiker år 2000. Det är mycket intressant för departementschefen att få kännedom om olika reaktioner på sådana ting, inte bara erfara vad ämbetsverken tycker utan också få veta vad arbetsmarknadsparterna har att säga i samband med sådana fakta.

Herr **NORDSTRANDH** (h):

Herr talman! Jag är litet ledsen för att det inte finns några protokoll från sammanträdena, men jag får väl ställa

en ny enkel fråga till herr Edenman när rådet har sammanträtt.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 5**Svar på fråga ang. samarbetsnämndernas befogenheter beträffande utredningskanslier inom kommunblocken**

Ordet lämnades på begäran till

Herr statsrådet **PALME**, som yttrade:

Herr talman! Fröken Ljungberg har frågat inrikesministern vilka befogenheter samarbetsnämnderna i kommunblocken kan anses ha då det gäller att inrätta och stå som huvudmän för utredningskanslier inom blocken.

Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

Eftersom det är kommunerna själva som beslutar om inrättande av en samarbetsnämnd är det också de som har att ange nämndens befogenheter i nu berörda avseenden och bestämma om de medel som skall stå till förfogande för verksamheten. Något lagligt hinder för kommunerna att inrätta ett utredningskansli åt samarbetsnämnden eller att bemyndiga nämnden att själv inrätta ett sådant kansli föreligger inte.

Vidare anförde:

Fröken **LJUNGBERG** (h):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Palme för det svar som han har gett på den fråga jag riktade till chefen för inrikesdepartementet.

Svaret var kort och behöver inte heller vara längre, om man reducerar denna fråga till en praktisk fråga eller till en fråga om gott beteende hos de representanter för olika kommuner som ingår i en samarbetsnämnd. Men det finns också andra aspekter på den, som gör den litet mera komplicerad.

Lika väl som man i flertalet kommunblock, såvitt jag vet, har inrättat samarbetsnämnder, så har man när det

Svar på fråga ang. tillämpningen av lagen om åtgärder vid samhällsfarlig asocialitet

gällt att anställa folk för samarbetsnämndernas verksamhet egentligen gått fram efter tre linjer: antingen har man fört frågorna till sådana områden, där man redan har bildat eller kommer att bilda kommunalförbund, eller också ordnar man med ett civilrättsligt avtal eller, slutligen, låter man helt enkelt en av kommunerna inom blocket anställa vederbörande å samarbetsnämndens vägnar och låter samarbetsnämnden få ett medinflytande vid själva personvalet.

Dessa tillvägagångssätt gör det litet komplicerat, sett ur synpunkten att det här gäller, som det sades vid kommunindelningsreformens tillkomst, att i så stor utsträckning som möjligt stärka samarbetet och samhörigheten mellan kommunerna inom blocken. Det är komplicerat inte bara på grund av att det så lätt kan uppstå tvister — så långt går det kanske inte — utan därför att den motsättning, som finns eller kan komma att finnas inom kommunblocken mellan de intressen, som företräds av den stora kommunen i centralorten, och de mindre kommunerna av kanske ofta mera renodlad landsbygdskaraktär, som ingår i blocken, mycket snart markeras. Jag har alltså, herr talman, velat föra denna fråga på tal. Jag skulle ha kunnat formulera min fråga på ett annat sätt, om jag hade velat det, t. ex. frågat om statsrådet hade för avsikt att vidtaga åtgärder, om sådana skulle behövas, för att ge samarbetsnämnderna i kommunblocken möjligheter i detta avseende. Jag vill inte gå så långt, därför att för min del anser jag att det är riktigt, att man skall så långt möjligt är låta bli att reglera. Vi är ju nu inne i en övergångstid i fråga om det kommunala samarbetet inom kommunblocken med samarbetsnämnderna som skall företräda dem. Det visar sig nog att det på många ställen kan bli ganska kärvt i föret, och det finns därför anledning att överväga möjligheterna att underlätta samarbetet.

Herr statsrådet PALME:

Herr talman! Fröken Ljungberg hade ställt en berömvärd enkel och precis fråga, vilket gav möjlighet att ge ett enkelt svar. Nu framgår det att fröken Ljungberg kanske skulle ha ställt frågan på ett annat sätt. Under sådana förhållanden tror jag det är bäst att fröken Ljungberg frågar en gång till, så att vi får möjlighet till en mera principiell diskussion.

Fröken LJUNGBERG (h):

Herr talman! För att understryka den tacksamhet över svaret som jag tydligen inte förut givit tillräckligt uttryck åt vill jag säga, att jag tolkar detta svar på det sättet att det föreligger inget som helst hinder för samarbetsnämnd att vara huvudman vad beträffar handläggningen av sådana här frågor. Det gäller bara att få personer som är intresserade av sådana anställningsförhållanden och även kan acceptera dem.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 6

Svar på fråga ang. tillämpningen av lagen om åtgärder vid samhällsfarlig asocialitet

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet KLING, som yttrade:

Herr talman! Herr Björk i Göteborg har ställt en fråga till chefen för inrikesdepartementet angående tillämpningen av lagen om åtgärder vid samhällsfarlig asocialitet. Sedan frågan överlämnats till mig, får jag lämna följande svar.

Med stöd av den nya lagen, som antogs av fjolårets riksdag, kan ingripande ske mot den som underlåter att efter förmåga söka försörja sig hederligt och för ett sådant asocialt liv att uppenbar fara föreligger för allmän ordning eller säkerhet. Mål om samhällsfarlig asocialitet handläggs enligt bestämmelserna

Svar på fråga ang. tillämpningen av lagen om åtgärder vid samhällsfarlig asocialitet om brottmål. I de fall rörande prostituerade som herr Björk syftar på ankommer det alltså på domstol att pröva om legala förutsättningar för ingripande har förelegat. Jag är därför förhindrad att göra något uttalande, om dessa ingripanden står i överensstämmelse med lagstiftarens intentioner.

Vidare anförde:

Herr BJÖRK i Göteborg (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka justitieministern för svaret.

Vad som föranledde min fråga var olika tidningsuppgifter om karaktären av de aktioner som polisen i de större städerna, bl. a. i Göteborg, med stöd av den nya lagen har inlett mot prostituerade. När den lagen antogs förra året uttryckte ett par talare här i kammaren vissa bekymmer för rättssäkerheten. En av dem, herr Kellgren, framförde önskemålet att polismyndigheterna varsamt skall använda det nya vapen de får i sina händer liksom att man här i kammaren skall med uppmärksamhet följa utvecklingen. Jag tycker det var tänkvärda synpunkter.

När justitieministern nu förklarar sig förhindrad att uttala sig om ingripandenas överensstämmelse med lagstiftarnas intentioner, påminner jag mig ett samtal för en del år sedan med Gustav Möller om tillämpningen av vissa delar av sociallagstiftningen. Han drev då energiskt den tesen att lagstiftarna och speciellt departementschefen i varje fall i ett inledande skede borde ge myndigheterna vägledning om syftet med den nya lagstiftningen. Det förefaller mig, fastän jag inte är jurist, som om detta borde vara tillämpligt i ett fall som det förevarande, där man har en oklar och kautschukartad lagtext och där man riskerar att glida in i en praxis som inte har varit avsedd.

I debatterna före lagstiftningens antagande underströk man ju gång på

gång att det är särskilt angeläget att komma åt sutenörerna. Det egendomliga är nu att den nya lagen knappast tycks ge några vidgade möjligheter därvidlag. I stället ser det att döma av det aktuella fallet ut som om man skaffat sig möjlighet att snabbare och hårdare ingripa mot prostituerade än enligt den gamla lösdrivarlagen. Vad som slog mig var bl. a. att det i tidningsuppgiften angående dessa ingripanden inte förekom någon antydning om att dessa prostituerade kvinnor skulle stå i något beroendeförhållande till sutenörer. Det finns också andra skäl till undran. I propositionen förklarades det att för ingripande skulle förutsättas asocial livsföring under en längre tid. Enligt tidningsuppgiften skulle det i ett fall vara fråga om prostitution endast sedan november månad. Man kan också undra varför polisen har ingripit just i de refererade fallen och inte i andra. Utövar polisen någon slags stickprovsversamhet, och hur går det i så fall med likheten inför lagen?

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet KLING:

Herr talman! Vi brukar här i Sverige hålla mycket hårt på den principen att regeringsmakten inte på något sätt får ingripa i den dömande maktens verksamhet, och det är givetvis anledningen till att jag inte vill uttala mig om hur domstolarna skall tillämpa lagen i de tre aktuella fallen.

Sedan lagen trädde i kraft den 1 januari i år har en kvinna häktats i Stockholm och två kvinnor i Göteborg. Talan har väckts och enligt den nya lagen skall domstol pröva fallen. Jag tror inte att vi ens på detta område bör avvika från den praxis vi har, att regeringen inte skall lägga sig i domstolarnas prövning. Men givetvis skall vi, som alltid när en ny lag trätt i kraft, noga följa utvecklingen och när någon tid gått se hur lagen har verkat.

Svar på fråga ang. ersättning av allmänna medel för skada vållad genom brottslig gärning

Herr BJÖRK i Göteborg (s):

Herr talman! Jag är givetvis totalt underlägsen justitieministern i fråga om tolkningen av det juridiska sakläget. Jag vill endast hänvisa till att beträffande den gamla lösdrivarlagen var regeringen oförhindrad att i början av 1950-talet utfärda instruktioner angående tillämpningen av denna lag. Det förefaller mig som om regeringen har försatt sig i ett något egendomligt läge, om den nu är helt förhindrad att uttala sig om tillämpningen av den lag som är avsedd att efterträda lösdrivarlagen.

Jag kan förstå hur det ligger till. Man har kopplat in de vanliga domstolarna, men — märk väl — detta är avsett som ett provisorium och man tänker sig sedan en annan ordning. Det är här inte heller fråga om en direkt kriminallagstiftning, utan det är en egendomlig särslagstiftning någonstans i gränsområdet mellan kriminallag och vårdlag.

Jag registrerar i varje fall med tillfredsställelse justitieministerns uttalande att regeringen ämnar uppmärksamt följa utvecklingen. Man kanske kan hoppas på att det så småningom leder fram till något slags offentliga reaktioner.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 7**Svar på fråga ang. ersättning av allmänna medel för skada vållad genom brottslig gärning**

Ordet lämnades på begäran till

Herr statsrådet PALME, som yttrade:

Herr talman! Herr Gomer har frågat inrikesministern om han har för avsikt att vidta åtgärder i syfte

dels att polisman som misshandlats under tjänsteutövning garanteras ekonomisk ersättning även om den som utfört misshandeln inte har möjlighet att bestrida kostnaderna,

dels att personer som tillfogats egendoms- eller personskada av dem som är

omhändertagna för samhällsvård garanteras ekonomisk ersättning även om den som begått brottet inte har möjlighet att bestrida kostnaderna.

Sedan frågorna överlämnats till mig för besvarande får jag anföra följande.

F. n. kan polisman som skadas under sin tjänsteutövning få viss ersättning efter beslut av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall. Som redovisats i propositionen 1965:4, som nyligen bifallits av riksdagen, föreligger ett utredningsförslag som går ut på att polisman skall få rätt till ersättning av statsverket för kroppsskada som tillfogas honom i tjänsten. I propositionen har inrikesministern vidare framhållit att han inte är beredd att ta ställning till detta förslag innan ytterligare utredning skett om problematiken beträffande skadeersättning till statliga befattningshavare i allmänhet, alltså även till exempelvis sådan personal som vaktpersonal vid olika anstalter. När den kompletterande utredningen är färdig kommer dessa frågor att tas upp på nytt.

Sedan år 1948 finns under femte huvudtiteln ett förslagsanslag till ersättningar för skador vållade av vissa rymlingar m. fl. Anslaget uppgår f. n. till 60 000 kr. och har i årets statsverksproposition räknats upp till 100 000 kr. Från anslaget betalas ersättning för skador som vållats av personer som är intagna på fängvårdsanstalter, ungdomsvårdsskolor, mentalsjukhus eller allmänna vårdanstalter för alkoholmissbrukare. De närmare villkoren för ersättning framgår av kungl. brev den 28 juni 1963, som är intaget i SFS 1963:470. Enligt brevet kan ersättning utgå för skada som förorsakats av person, som rymt eller permitterats från bl. a. ungdomsvårdsskola eller vårdas utom skolan. Goda möjligheter föreligger alltså för den enskilde att få ersättning för skador som vållas av någon som är omhändertagen för samhällsvård. Denna uppfattning har också kommit till

Svar på fråga ang. ersättning av allmänna medel för skada vållad genom brottslig gärning

uttryck i första lagutskottets utlåtande 1963: 8, som godtagits av riksdagen.

Vidare anförde:

Herr GOMÉR (cp):

Herr talman! Jag tackar för svaret på min fråga. Den berör ett problem som varit aktuellt i många år, och anledningen till att jag nu framställt den är den senaste tidens händelser.

En av våra allra största tidningar hade för några dagar sedan en stor artikel om att staten vägrat att ersätta polis för personskador som denne fått i tjänsten. Det gällde Borlänge-fallet. Jag citerar följande ur artikeln: »Det kan inte ur rättvisesynpunkt anses tillfredsställande och tilltalande att en polisman som i sin tjänst för upprätthållande av ordning och säkerhet tillfogas skador själv ska svara för därmed föränade ekonomiska uppoffringar endast av det skälet att den som förövat misshandeln saknar ekonomiska möjligheter att vilja göra rätt för sig.» — — — »I dagarna har emellertid inrikesdepartementet ändå sagt nej till ersättning.»

De händelser som inträffat på detta område — särskilt hade vi ett mycket besvärligt fall i Östergötland — har på många håll medfört svårigheter beträffande rekryteringen inom polisen. Det utredningsförslag, som statsrådet nämner i svaret, är inte allmänt känt. Jag tyckte därför att det var angeläget att aktualisera dessa frågor. På så sätt kan uppmärksamheten riktas på att någonting håller på att hända på detta område.

Beträffande den andra delen av min fråga har jag själv som ordförande i en ungdomsvårdsskola erfarenhet av att det inte är så lätt att få ut ersättning för skador som förövas av ungdomar som är omhändertagna för samhällsvård. Att det finns ett anslag på 60 000 kronor, som statsrådet nämner i svaret, känner jag till, men det är mycket problema-

tiskt att få några medel från den fonden.

Jag hoppas innerligt att den utredning som skall göras verkligen tar hänsyn till dessa frågor. Som enskilda människor har vi ju i egenskap av målsmän ansvar för vad som sker. Om t. ex. min hustru eller mina barn har på ett eller annat sätt vållat skada, så blir jag ansvarig för detta. Såvitt jag kan förstå måste samhället så småningom självt bära något av ansvaret för dem som samhället har omhändertagit, och jag hoppas att denna fråga kommer att få ökad aktualitet genom den föreslagna utredningen.

Även om det, såsom statsrådet framhåller, redan föreligger vissa möjligheter för den enskilde polismannen att få ersättning för de skador som vållats honom i hans tjänst, så är dock det hela ganska krångligt. Det är också min förhoppning att en utredning skulle leda till enklare bestämmelser i detta avseende.

Med detta ber jag än en gång få tacka för svaret.

Herr statsrådet PALME:

Herr talman! Vad beträffar den senare delen av herr Gomér's fråga har, som sagt, anslaget redan höjts i årets budget. När det gäller den förra delen av frågan måste vi nog göra en viss distinktion. För läkarvård och läkemedel liksom för behövlig sjukhusvård utgår redan nu full ersättning, och det finns också bestämmelser om ersättning vid invaliditet och sådant. Behovet av bestämmelser härvidlag är täckt genom bestämmelserna i de allmänna försäkringarna och de särskilda bestämmelser som avser anställningsförmånerna för polismän.

Vad diskussionen i dag gäller är frågan om ersättning för s. k. ideella skador, i huvudsak sveda och värk. Interpellanten och jag är helt ense om vikten av att den frågan tagits upp till behand-

Svar på fråga ang. jaktvårdsavgiftens storlek

ling. Men man kan inte införa sådana här speciella rättigheter för polismän utan att ta hänsyn även till andra kategorier såsom fångvårds- och sjukvårdspersonal vilka kan råka i samma besvärliga situationer som en polisman. Det är därför som man har måst sätta i gång vissa kompletterande utredningar.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 8

Herr talmannen meddelade, att herr Nilssons i Gävle fråga angående åtgärder mot arbetslösheten icke kommer att besvaras vid dagens sammanträde.

§ 9

Svar på fråga ang. jaktvårdsavgiftens storlek

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **HOLMQVIST**, som yttrade:

Herr talman! Herr Wikner har frågat, om jag kommer att föreslå höjning av jaktvårdsavgiften före jaktledningens överförande till statens naturvårdsnämnd.

Till svar får jag framhålla följande.

Svenska jägareförbundet har i skriftelse till Kungl. Maj:t föreslagit att jaktvårdsavgiften höjs. Förslaget har remissbehandlats och övervägs nu i jordbruksdepartementet. Jag är för dagen därför inte beredd att närmare uttala mig i frågan. Jag anser mig dock böra framhålla, att någon anledning att sammankoppla frågan om en avgiftshöjning med frågan om överflyttningen av den centrala tillsynen över jakten och viltvården från domänstyrelsen till statens naturvårdsnämnd inte synes mig föreligga.

Vidare anförde:

Herr **WIKNER** (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka

statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet för svaret på min enkla fråga.

Såsom statsrådet förstår är jag inte nöjd med svaret. Statsrådet säger att förslaget om höjning av jaktvårdsavgiften har remissbehandlats och nu övervägs inom jordbruksdepartementet, och därför är inte statsrådet beredd att närmare uttala sig i saken. Men har det hela kommit så långt, borde väl statsrådet kunna dra vissa slutsatser.

Enligt min mening är det inte lämpligt att redan i år företa denna höjning av jaktvårdsavgiften. Meningen är ju att ledningen av jakten och viltvården nästa år skall flyttas över till statens naturvårdsnämnd. Det ställer sig därför svårt att i dag avgöra hur stora kostnaderna för olika ändamål kommer att vara. Om man läser Svenska jägareförbundets framställning till Kungl. Maj:t angående höjning av jaktvårdsavgiften fr. o. m. jaktåret 1965/66 från 14 till 17 kronor, finner man att det hänvisas till många osäkra utgiftsposter. I förbundets framställning talas om att planerade försök i vissa län med utslutande reglerad älgjakt kommer i varje fall temporärt att medföra ett ökat personalbehov. Men vi vet inte med säkerhet om någon sådan försöksverksamhet kommer till stånd. Den som följt med tidningspressen de senaste månaderna har kunnat konstatera att det blåst upp en stark opposition mot den reglerade älgjakten. Den höjda jaktvårdsavgiften skall väl inte användas för att driva propaganda för den s. k. reglerade älgjakten.

Jaktvårdsavgifterna var inte avsedda att användas till Svenska jägareförbundet i någon betydande omfattning. Om jag är riktigt underrättad har länsföreningarna bidragit med jaktvårdsmedel för byggande av älgskyttebanor inom områden där man redan har banor som varit godkända och som ägs av Jägarnas riksförbund. Det måste väl ändå vara slöseri med jaktvårdsmedel om man

Svar på interpellation ang. effektivisering av den militära sjukvården

bygger älgskyttebanor där man redan har sådana. Länsstyrelsernas utgifter och utgifterna för skador å motorfordon tenderar enligt uppgift att öka, men samtidigt säger man inom Svenska jägareförbundet att det är mycket ovissat beträffande dessa två poster.

Herr talman! Av de skäl jag nu anfört anser jag att dessa jaktvårdsavgifter bör behållas oförändrade under jaktåret 1965/66.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **HOLMQVIST**:

Herr talman! Herr Wikner var inte nöjd med mitt svar, men han hade väl ändå inte väntat sig att jag här skulle ge besked om hur man skall ställa sig till en framställning som inte har behandlats i departementet. Framställningen har kommit nu i dagarna, och den förberedes av mina medarbetare för ett ställningstagande.

Vem som skall ha hand om tillsynen, vare sig den i framtiden skall bli överflyttad till naturvårdsnämnden eller den skall åligga domänverket, kan såvitt jag kan se inte spela någon roll när det gäller att fastställa hur stor jaktvårdsavgiften skall vara, därför att vi måste ha medel för att klara den nödvändiga administrationen på området. Vi måste ha pengar för viltforskning och all den verksamhet som belastar jaktvårdsfonden.

Det är alltså en fråga som vi har att ta ställning till fullständigt oberoende av vem det är som är högsta tillsynsmyndighet på detta område.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 10

Justerades protokollen för den 23 och den 24 innevarande mars.

§ 11

Herr talmannen meddelade, att herr Arweson enligt till kammaren inkommet läkarintyg vore sjukskriven under

tiden den 30 innevarande mars—den 5 nästkommande april.

Herr Arweson beviljades ledighet från riksdagsgöromålen under angivna tid.

§ 12

Svar på interpellation ang. effektivisering av den militära sjukvården.

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet **ANDERSSON**, som yttrade:

Herr talman! I en interpellation har herr Jonasson frågat mig om jag anser att den militära sjukvården ger de värnpliktiga och de i försvarsmakten anställda en sjukvård som kan jämföras med den civila och om jag i annat fall ämnar vidtaga åtgärder för att effektivisera den militära sjukvården.

Som svar får jag meddela följande.

En värnpliktig som insjuknar på förband blir efter sjukanmälan undersökt av läkare vid förbandets läkarmottagning. Fast anställd personal har tillgång till läkarvård på tjänsteläkarmottagningen. Vid sjukanmälan under övning utanför förlägningsorten görs undersökningen oftast av läkare, som ingår i eller följer med den övade enheten. Allvarliga sjukdomsfall remitteras i båda fallen till civilt sjukhus för öppen eller sluten vård. Vid sjukdomsfall står alltså samma vårdresurser till förfogande för de värnpliktiga och fast anställda inom krigsmakten som för övriga medborgare.

I den militära sjukvårdens uppgifter ingår att skilja ut de svårare sjukdomsfallen från de enklare, som kan ges vård i militär regi. Läget inom den militära fredssjukvården är emellertid inte helt tillfredsställande. Sålunda är bl. a. vakansläget bland militärläkarna besvärande. I stor utsträckning används också — liksom inom delar av den civila sjukvården — relativt unga värnplik-

Svar på interpellation ang. verksamheten vid Aktiebolaget Statens skogsindustriers anläggning i Saxviken

tiga läkare med begränsad kompetens. Vissa förslag att avhjälpa bristerna har nyligen lagts fram av 1962 års försvarssjukvårdsutredning. Förslagen syftar bl. a. till att åstadkomma bättre förutsättningar för att anställa färdigutbildade läkare för den militära sjukvården och begränsa användningen av värnpliktiga läkare. Förslagen bereds f. n. inom försvarsdepartementet. Jag räknar med att proposition skall kunna avges till vårriksdagen.

Vidare anförde

Herr JONASSON (cp):

Herr talman! Jag skall be att få tacka försvarsministern för svaret på min interpellation liksom också för svarets innehåll.

Frågan om sjukvården inom försvaret är en bland allmänheten mycket debatterad fråga. Den händelse som inträffade för en kort tid sedan, då en värnpliktig från Kristinehamn helt hastigt avled efter att, enligt vad tidningarna skrev, ha legat sjuk i ett oeldat tält, väckte förstämning och oro. Undersökningarna i detta fall har emellertid senare givit vid handen att den värnpliktige inte låg i ett oeldat tält. Utredningarna i övrigt är väl inte klara, om jag fattat rätt.

Detta är ett av de många fall som inträffat, och jag skall inte närmare kommentera det. Som jag framhållit i min interpellation väcker sådana händelser misstro mot försvaret och dess inrättningar. De främjar inte heller en god och positiv försvarsanda, vare sig hos de värnpliktiga eller hos allmänheten. Trygghet i olika hänseenden är enligt min uppfattning ett oeftergivligt krav och det gäller även i detta fall. En fullgod sjukvård måste finnas även under den militära tiden. Jag skall inte förringa värdet av den nuvarande sjukvården på detta område. Dock tycker man som lekman att magnecyl och al-

byl är alltför vanliga mediciner. I de flesta fall kan det vara riktiga mediciner, men kanske inte alltid.

Departementschefen delar emellertid min uppfattning att den militära fredssjukvården inte är helt tillfredsställande. Han förebådar också en proposition i denna fråga. Jag är glad för detta löfte och hoppas på en förbättring på ifrågasvarande område. Försvaret kostar pengar. Besparingar kanske kan göras, men de får inte gå ut över det viktigaste i detta sammanhang, nämligen människan.

Jag ber att ännu en gång få tacka försvarsministern för det positiva svaret.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 13

Svar på interpellation ang. verksamheten vid Aktiebolaget Statens skogsindustriers anläggning i Saxviken

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet LANGE, som yttrade:

Herr talman! Herr Nilsson i Gävle har frågat mig om jag överväger medverka till att ompröva beslutet att lägga ned Saxvikens sågverk och, om så ej är fallet, vilka åtgärder som avses vidtas för att trygga full sysselsättning i hemorten för de anställda vid sågverket. Herr Nilsson har vidare frågat om man kan förvänta sig några åtgärder i syfte att ytterligare förädla råvaran inom området, exempelvis genom att anlägga cellulosa- och pappersindustri.

Jag vill svara följande:

Aktiebolaget Statens skogsindustrier (ASSI) har vid sidan av sina fabriker i Övre Norrland bl. a. fem sågverk på olika håll i Mellansverige, av vilka ett i Saxviken nära Mora. Frågan om driften vid dessa sågverk togs upp av statens skogsföretagsutredning, som inhämtat att lönsamheten vid krav på fullständig förräntning inte kan anses vara

Svar på interpellation ang. verksamheten vid Aktiebolaget Statens skogsindustriers anläggning i Saxviken

på lång sikt godtagbar vid alla verken. Utredningen ifrågasatte därför om det är förenligt med såväl statsskogarnas som ASSI:s intressen att fortsätta denna rörelse i samma omfattning som hittills.

Sågverket i Saxviken, som är det minsta av de fem verken, har under en följd av år gått med förlust. Förutsättningar för att bygga ut sågverket till en lönsam industri har inte ansetts föreliggande. Bolagsledningen har därför funnit det lämpligast att få till stånd en strukturrationalisering genom samverkan med annat företag.

I slutet av år 1963 träffade ASSI ett avtal med Fredells trävaru aktiebolag, som genom sitt dotterbolag Siljans sågverks aktiebolag driver en liknande rörelse endast 2 à 3 km från Saxviken. Enligt avtalet arrenderar Fredellsbolaget Saxvikens sågverk för tiden till och med första halvåret 1966, då en pågående ombyggnad och rationalisering av Siljanssågen beräknas vara slutförd. Verksamheten vid Saxviken skall därefter avvecklas i samråd mellan parterna.

För närvarande har såväl Saxviken som Siljanssågen full sysselsättning. Avvecklingen av Saxviken innebär inte att den nuvarande personalen där kommer att permitteras. Den nye arbetsgivaren kommer att sysselsätta 31 av de f. n. 49 arbetarna. De övriga kommer, då arrendetiden går ut, att vara pensionerade eller nära pensionsåldern. För dessa senare kommer ASSI att vidta särskilda åtgärder, om de ej kan beredas anställning på annat sätt.

En koncentration av sågverksrörelsen till Siljanssågen — som är mera lämpad för fortsatt drift än Saxviken — kommer att ge ett totalt sett bättre ekonomiskt resultat och därmed också ett säkrare underlag för sågverksindustriens fortbestånd inom området. Enligt vad jag inhämtat planerar den nye ägaren att öka sin tillverkning och nyanställa ytterligare personal. Den strukturrationalisering som ASSI här tagit

initiativ till, är enligt min mening företagsekonomiskt berättigad och helt förenlig med den statliga lokaliseringspolitik.

Vad slutligen beträffar frågan om att ytterligare förädla råvaran inom området, exempelvis genom att anlägga en cellulosa- och pappersindustri, vill jag bara erinra om att en sådan industri för att vara konkurrenskraftig måste ha en mycket stor produktionskapacitet. Det avgörande är virkestillgången och redan etablerade industriens virkesfångst i området. Sedan i somras håller en statlig utredning på att göra upp en landsomfattande virkesbalans, som även kommer att belysa dessa förhållanden.

Vidare anförde

Herr NILSSON i Gävle (k):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet och chefen för handelsdepartementet för svaret på min interpellation.

Detta är naturligtvis ingen stor fråga mot bakgrunden av sågverksindustrien eller svenskt näringsliv över huvud taget. Det rör sig om ett mindre sågverk med ett femtiotal arbetare plus ett fåtal tjänstemän. Men för de anställda är det självfallet en stor fråga. Det gäller deras försörjning, deras trygghet och deras framtid. Ur den synpunkten är det naturligtvis av stort intresse att man kan få belägg — från statsrådets sida i varje fall — för att deras utkomst kommer att tryggas i fortsättningen genom anställning i Siljanssågen.

Nu är Saxviken det minsta sågverket. Jag vill säga att vi inte har den uppfattningen att staten till varje pris skall driva företag som inte ekonomiskt bär sig. Självfallet måste de företagsekonomiska principerna också återspeglas i den statliga driften. Men det är ju inte alltid så att enbart företagsekonomiska synpunkter skall vara avgörande när staten lägger ned företag. I den redogö-

Interpellation ang. möjligheten att receptfritt inköpa injektionssprutor

relse för statsföretag, som vi har fått från finansdepartementet, talas ju om att inte enbart ekonomiska överväganden alltid kan få avgöra frågan huruvida ett företag skall läggas ned. Därför kan man väl ifrågasätta huruvida detta är en riktig utveckling. Statsföretagen läggs ned, de enskilda företagen premieras. Det är möjligt att det i något enstaka fall, sett i stort, kan vara riktigt. Rent principiellt tycker jag att det inte är särskilt bra. Det synes mig också som om sågverket går ihop sedan staten arrenderat ut det. Det är inte precis något vidare betyg åt staten som arbetsgivare.

Jag tror sålunda att det sett ur allmän synpunkt och ur vår synpunkt hade varit fördelaktigt om man hade vidtagit några åtgärder och kunnat bygga ut Saxvikens sågverk.

Nå, jag skall inte träta om den saken. Jag får väl utgå från att de anställda är nöjda med detta svar, även om inte alla kan beredas arbete i Siljanssågen. Statsrådet har emellertid lovat att man skall undersöka hur det skall gå med dem som inte blir pensionerade, och vi hoppas att det skall bli en god uppgörelse.

Det intressanta i detta svar är emellertid att det på frågan om en cellulos- och pappersindustri ger beskedet att en utredning rörande virkesbalansen pågår och att man, då den utredningen är klar och man kan avläsa dess resultat, kanske kan få en diskussion om en cellulosa- och pappersindustri i inlandet. I avvaktan på denna utredning ber jag att ännu en gång få tacka herr statsrådet för svaret.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 14

Föredrogs var efter annan och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner:

nr 63, angående det statliga utvecklingsbiståndets administration,

4 — *Andra kammarens protokoll 1965. Nr 14*

nr 77, angående organisationen av ett statligt förhandlingsorgan m. m., och nr 82, angående anslag för budgetåret 1965/66 till statistiska centralbyrån, m. m.

§ 15

Föredrogs var efter annan och hänvisades till lagutskott de å bordet vilande motionerna nr 775—778.

§ 16

Föredrogs, men bordlades åter utrikesutskottets utlåtanden nr 4—6, konstitutionsutskottets utlåtanden nr 14—18, statsutskottets utlåtanden nr 4, 11 och 32—37, bevillningsutskottets betänkanden nr 16 och 18—20, bankoutskottets utlåtanden nr 6—12, första lagutskottets utlåtanden nr 14 och 15, andra lagutskottets utlåtanden nr 17 och 30—35, tredje lagutskottets utlåtande nr 14, jordbruksutskottets utlåtande nr 4 samt allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 14.

§ 17

Herr TALMANNEN yttrade:

Jag hemställer, att bland två gånger bordlagda ärenden på morgondagens förordningslista dels bevillningsutskottets betänkande nr 16 och andra lagutskottets utlåtande nr 17 i nu nämnd ordning uppföres främst, dels bankoutskottets utlåtande nr 6 uppföres närmast före statsutskottets utlåtande nr 11.

Denna hemställan bifölles.

§ 18

Interpellation ang. möjligheten att receptfritt inköpa injektionssprutor

Ordet lämnades på begäran till

Herr RIMMERFORS (fp), som yttrade:

Herr talman! Enligt meddelanden från apotek och sjukvårdsaffärer förekommer inköp av injektionssprutor av ett mycket ungdomligt klientel. Man är

Interpellation ang. möjligheten att receptfritt inköpa injektionssprutor

i många fall klar över att sprutorna kommer att användas på ett sätt som skadar de ungas hälsa. Det lär nämligen ha utbildats en praxis i vissa ungdomsgång att genom injektioner själva skaffa sig berusning med hjälp av sömntabletter och narkotiska preparat. Man anskaffar tabletter av olika farlighetsgrad och upplöser dessa i vatten, i bästa fall destillerat. Sedan inköper man utan svårighet på närmaste apotek eller sjukvårdsaffär en vanlig injektionsspruta, med eller utan lös spets. Engångssprutor i sterila förpackningar för en, två, eller tre milliliter, säljes numera till mycket låga priser. Det visar sig emellertid ofta att ungdomar inköper de dyraste injektionssprutorna. Det rör sig om både pojkar och flickor.

Sprutorna kan inköpas receptfritt, vilket är anmärkningsvärt, när samtliga de vätskor, för vilka de är avsedda, är receptbelagda. Det är också uppenbart att dessa okontrollerade injektioner av unga och orutinerade människor är ytterst hälsofarliga. Utom själva förgiftningsrisken föreligger påtagliga faror i samband med luftembolier och infektioner.

Det förefaller som om en del av riskerna för en felaktig användning av injektionssprutor kunde elimineras genom att inte bara injektionsvätskorna utan också sprutorna receptbelades. Visserligen åsamkas såväl läkarna som de legitima kunderna, framför allt de många diabetessjuka, därigenom ökade besvär, men något måste uppenbarligen göras för att komma till rätta med denna nya form av narkotikaberusning.

Med hänvisning till vad ovan anförts anhåller jag om andra kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet få ställa följande fråga:

Har herr statsrådet uppmärksammat att injektionssprutor kan inköpas receptfritt och att detta utnyttjas av mycket unga människor i samband med tablettberusning? Är statsrådet i så fall

beredd att vidta åtgärder för att eliminera dessa risker?

Denna anhållan bordlades.

§ 19

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 95, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna på kapitalbudgeten för budgetåret 1965/66 inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde; och

nr 96, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse av kronan tillhörig egendom; samt

från andra lagutskottet:

nr 91, i anledning av väckt motion om kontroll av livsmedelsförsäljningen på båtar i internordisk trafik; och

nr 92, i anledning av väckta motioner om slopande av åldersgränsen för invaliditetstillägg.

§ 20

Tillkännagavs, att följande Kungl. Maj:ts propositioner överlämnats till kammaren:

nr 87, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 1 december 1959 (nr 507) om allmän varuskatt,

nr 89, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 16 § förordningen den 29 november 1963 (nr 573) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar, m. m., samt

nr 93, med förslag till förordning om ändring i folkbokföringsförordningen den 28 juni 1946 (nr 469).

Dessa propositioner bordlades.

§ 21

Anmälades, att följande motioner under sammanträdet avlämnats till herr talmannen:

nr 779, av herr *Gustafsson* i Skellefteå *m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 45, med förslag till lag angående ändring i lagen den 25 maj 1962 (nr 381) om allmän försäkring, m. m.,

nr 780, av herr *Hedlund m. fl.*, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 45,

nr 781, av herr *Magnusson* i Borås *m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 46, med förslag till vissa kreditgarantier åt svensk varvsindustri, m. m.,

nr 782, av herr *Hansson* i Skegrie *m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 55, angående avtal om driften av Institutet för växtförädling av frukt och bär, m. m.,

nr 783, av herr *Enskog*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 59, angående karolinska sjukhusets fortsatta utbyggande m. m.,

nr 784, av herr *Sjöholm m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 61, med förslag till lag om ändring i landstingslagen den 14 maj 1954 (nr 319), m. m.,

nr 785, av herr *Ståhl*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 65, angående anslag för budgetåret 1965/66 till statsdepartementen, m. m.,

nr 786, av herr *Nihlfors m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 66, angående medelsbehovet för försvarsstabens verksamhet under budgetåret 1965/66,

nr 787, av fröken *Ljungberg m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 69, med förslag till lag om ändrad lydelse av 3 § barnavårdslagen den 29 april 1960 (nr 97),

nr 788, av herr *Wedén*, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 69,

nr 789, av herrar *Carlshamre* och *Nordgren*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 72, med förslag till lag med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning, m. m., samt

nr 790, av fru *Hörnlund m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 79, angående vissa frågor rörande lärarutbildning.

Dessa motioner bordlades.

§ 22

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 16.40.

In fidem

Sune K. Johansson

Onsdagen den 31 mars

Kl. 10.00

§ 1

Anmälan jämlikt § 57 riksdagsordningen

Ordet lämnades på begäran till

Herr DICKSON (h), som yttrade:

Herr talman! Det är anledning till anmärkning mot herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet, var-

om remiss begäres till konstitutionsutskottet, inför vilket anledningen skall uppgivas.

Jämlikt § 57 riksdagsordningen skulle detta yttrande tillika med ett av herr Dickson i sammanhang därmed avlämnat förseglat konvolut överlämnas till konstitutionsutskottet.

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen**§ 2**

Föredrogs var för sig följande Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner; och hänvisades därvid

till bevillningsutskottet propositionen nr 87, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 1 december 1959 (nr 507) om allmän varuskatt;

till bankoutskottet propositionen nr 89, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 16 § förordningen den 29 november 1963 (nr 573) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar, m. m.; samt

till lagutskott propositionen nr 93, med förslag till förordning om ändring i folkbokföringsförordningen den 28 juni 1946 (nr 469).

§ 3

Föredrogs var för sig följande å bordet vilande motioner; och hänvisades därvid

till lagutskott motionerna nr 779 och 780;

till statsutskottet motionen nr 781;

till jordbruksutskottet motionen nr 782;

till statsutskottet motionen nr 783;

till konstitutionsutskottet motionen nr 784;

till statsutskottet motionerna nr 785 och 786;

till lagutskott motionerna nr 787 och 788;

till bankoutskottet motionen nr 789; samt

till statsutskottet motionen nr 790.

§ 4

Föredrogs den av herr Rimmerfors vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhängan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för social-

departementet angående möjligheten att receptfritt inköpa injektionssprutor.

Kammaren biföll denna anhängan.

§ 5**Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen**

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 4 § 1 mom. och 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt, m. m., jämte i ämnet väckta motioner, såvitt propositionen och motionerna hänvisats till bevillningsutskottet.

I en den 4 januari 1965 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 14, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositions bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels antaga vid propositionen fogade förslag till

1) förordning angående ändrad lydelse av 4 § 1 mom. och 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt;

2) förordning angående ändring i förordningen den 26 juli 1947 (nr 577) om statlig förmögenhetsskatt;

3) lag angående ändring i lagen den 25 maj 1962 (nr 398) om finansiering av folkpensioneringen;

4) förordning angående ändring i förordningen den 1 december 1959 (nr 507) om allmän varuskatt;

5) förordning angående ändring i förordningen den 25 maj 1941 (nr 251) om särskild varuskatt;

6) förordning angående ändring i förordningen den 5 mars 1948 (nr 85) om försäljningsskatt;

7) förordning angående ändrad lydelse av 2 § förordningen den 7 april 1961 (nr 372) om bensinskatt;

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

8) förordning angående ändrad lydelse av 2 § förordningen den 16 juni 1961 (nr 394) om tobaksskatt;

9) förordning om ändrad lydelse av 4 § 1 mom. uppbořdsförordningen den 5 juni 1953 (nr 272);

10) förordning om ändrad lydelse av 22 § 1 mom. taxeringsförordningen den 23 november 1956 (nr 623);

dels godkänna de grunder för nya sjömansskattetabeller som angivits i propositionen samt bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet med dessa grunder upprätta och fastställa nya sjömansskattetabeller att gälla från och med den 1 januari 1966.

Propositionen hade hänvisats till lagutskott, såvitt densamma avsåge det ovan under 3) upptagna förslaget till lag angående ändring i lagen den 25 maj 1962 (nr 398) om finansiering av folkpensioneringen, och i övrigt till bevillningsutskottet.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande.

Propositionen innehåller huvuddelen av de förslag till omläggning av den direkta och indirekta beskattningen som förutskickats i finansplanen. I propositionen föreslås sålunda

1) *nya skolor för den statliga inkomstskatten:*

a) sänkning av progressionen i inkomstlägena 20 000—50 000 kr. för gifta och 10 000—50 000 kr. för ogifta,

b) höjning av tudelningsgränsen vid sambeskattningen från omkring 24 500 kr. till omkring 34 000 kr.;

2) *viss schablonisering av kommunal-skatteavdraget* vid taxering till statlig inkomstskatt, innebärande skattelättnader för årsinkomster upp till 32 000 kr. för makar och 16 000 kr. för ogift;

3) *ändrade grunder för beräkning av folkpensionsavgift* (f. n. 4 procent av taxerad inkomst, maximivgift 600 kr.), varigenom avgiften beräknas efter 4 procent av beskattningsbar inkomst och maximeras till 1 200 kr., innebärande lägre avgift för årsinkomster upp till 24 500 kr. för makar och 21 000 kr. för ogift;

4) *nya sjömansskattetabeller* (nu gällande tabeller tillkom genom beslut år 1961), i vilka iakttagas de i denna proposition föreslagna lättnaderna i inkomstbeskattningen liksom även de under åren 1962—1964 skedda förändringarna i beskattningen;

5) *höjning av skattepliktsgränsen för förmögenhetsskatten* från nuvarande 80 000 kr. till 100 000 kr.;

6) *höjning av omsättningsskatten* (allmänna varuskatten) från 6 till 9 procent, varvid dock näringslivets maskininvesteringar undantages från höjningen;

7) *höjning av bensinskatten* med 5 öre per liter;

8) *höjning av tobaksskatten* med 2 öre per cigarrett;

9) *ändringar i punktbeskattningen:*

a) skatten på tandkräm, munvatten o. likn. samt på socker, sirap, spelkort och grammfonvaror slopas,

b) skatten på parfym, kosmetika och choklad, som f. n. tas ut efter i vissa fall 40 procent och i andra fall 65 procent, bestämmes enhetligt till 50 procent.

Reformerna avsåges träda i kraft den 1 juli 1965 i fråga om den indirekta beskattningen samt den 1 januari 1966 (inkomståret 1966) i fråga om inkomstbeskattningen (inkl. folkpensionsavgiften) och vid 1966 års taxering i fråga om förmögenhetsskatten.

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

Förslaget till förordning angående ändrad lydelse av 4 § 1 mom. och 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt var i följande delar så lydande:

Härigenom förordnas, att 4 § 1 mom. och 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 om statlig inkomstskatt skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

4 §

1 m o m. Från sammanlagda — — — nästföljande stycke.

Skattskyldig, som — — — kommunalskattelagen sägs.

Avdrag enligt första stycket för kommunal skatt skall beräknas till ett belopp motsvarande minst en fjärdedel av den sammanräknade nettotinkomsten (summan av den skattskyldiges enligt denna förordning fastställda inkomster från olika förvärvskällor, minskad med avdrag enligt första stycket för underskott). Avdraget må dock icke vid tillämpning av denna schablonregel beräknas till högre belopp än 2 250 kronor eller, för makar som under beskattningsåret levt tillsammans, för dem båda gemensamt till högre belopp än 4 500 kronor eller, för den som under beskattningsåret varit ogift (varmed jämställas änka, änklings eller frånskild) och haft hemmavarande barn under 18 år, till högre belopp än 4 500 kronor. Bestämmelserna i detta stycke skola icke äga tillämpning på fysisk person, som enligt vad därom är särskilt stadgat taxeras till statlig inkomstskatt i det för riket gemensamma distriktet, samt ej heller på juridisk person annat än i fall som avses i 6 § 3 mom.

Har sådan — — — i fråga.

10 §.

(Nuvarande lydelse)

1 m o m. Statlig inkomstskatt — — — angivna grundbelopp.

För skattskyldig — — — beskattningsbara inkomsten;

när den beskattningsbara inkomsten överstiger

12 000 men icke	16 000 kr.:	1 200 kr. för	12 000 kr. och 20 % av återstoden;
16 000 " "	20 000 " :	2 000 " "	16 000 " " 30 % " " ;
20 000 " "	30 000 " :	3 200 " "	20 000 " " 38 % " " ;
30 000 " "	40 000 " :	7 000 " "	30 000 " " 43 % " " ;
40 000 " "	60 000 " :	11 300 " "	40 000 " " 48 % " " ;
60 000 " "	100 000 " :	20 900 " "	60 000 " " 54 % " " ;
100 000 " "	150 000 " :	42 500 " "	100 000 " " 59 % " " ;
150 000 kr.		72 000 " "	150 000 " " 65 % " " .

För annan — — — beskattningsbara inkomsten;

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

när den beskattningsbara inkomsten överstiger

6 000 men icke	9 000 kr.:	600 kr. för	6 000 kr. och 20 % av återstoden;
9 000 " "	12 000 " : 1 200 " "	9 000 " "	25 % " " ;
12 000 " "	16 000 " : 1 950 " "	12 000 " "	30 % " " ;
16 000 " "	20 000 " : 3 150 " "	16 000 " "	36 % " " ;
20 000 " "	30 000 " : 4 590 " "	20 000 " "	41 % " " ;
30 000 " "	40 000 " : 8 690 " "	30 000 " "	45 % " " ;
40 000 " "	60 000 " : 13 190 " "	40 000 " "	49 % " " ;
60 000 " "	100 000 " : 22 990 " "	60 000 " "	54 % " " ;
100 000 " "	150 000 " : 44 590 " "	100 000 " "	59 % " " ;
150 000 kr.	: 74 090 " "	150 000 " "	65 % " " .

Ändå att — — — — — denna inkomstdel.

Med familjestiftelse — — — ekonomiska intressen.

(Föreslagen lydelse)

1 m o m. Statlig inkomstskatt — — — angivna grundbelopp.

För skattskyldig — — — beskattningsbara inkomsten;

när den beskattningsbara inkomsten överstiger

12 000 men icke	16 000 kr.:	1 200 kr. för	12 000 kr. och 15 % av återstoden;
16 000 " "	20 000 " : 1 800 " "	16 000 " "	22 % " " ;
20 000 " "	24 000 " : 2 680 " "	20 000 " "	27 % " " ;
24 000 " "	30 000 " : 3 760 " "	24 000 " "	34 % " " ;
30 000 " "	40 000 " : 5 800 " "	30 000 " "	42 % " " ;
40 000 " "	60 000 " : 10 000 " "	40 000 " "	48 % " " ;
60 000 " "	100 000 " : 19 600 " "	60 000 " "	54 % " " ;
100 000 " "	150 000 " : 41 200 " "	100 000 " "	59 % " " ;
150 000 kr.	: 70 700 " "	150 000 " "	65 % " " .

För annan — — — beskattningsbara inkomsten;

när den beskattningsbara inkomsten överstiger

6 000 men icke	8 000 kr.:	600 kr. för	6 000 kr. och 15 % av återstoden.
8 000 " "	10 000 " : 900 " "	8 000 " "	22 % " " ;
10 000 " "	15 000 " : 1 340 " "	10 000 " "	27 % " " ;
15 000 " "	20 000 " : 2 690 " "	15 000 " "	31 % " " ;
20 000 " "	25 000 " : 4 240 " "	20 000 " "	36 % " " ;
25 000 " "	30 000 " : 6 040 " "	25 000 " "	40 % " " ;
30 000 " "	40 000 " : 8 040 " "	30 000 " "	44 % " " ;
40 000 " "	60 000 " : 12 440 " "	40 000 " "	49 % " " ;
60 000 " "	100 000 " : 22 240 " "	60 000 " "	54 % " " ;
100 000 " "	150 000 " : 43 840 " "	100 000 " "	59 % " " ;
150 000 kr.	: 73 340 " "	150 000 " "	65 % " " .

Ändå att — — — — — denna inkomstdel.

Med familjestiftelse — — — ekonomiska intressen.

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

Förslaget till förordning angående ändring i förordningen om statlig förmögenhetsskatt var i nedan intagna delar av följande lydelse:

Häriigenom förordnas, att 9 och 10 §§ samt 11 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 om statlig förmögenhetsskatt skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)***10 §.**

Fysisk person, oskift dödsbo, utländskt bolag eller i 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt omfördad familjestiftelse skall icke utgöra statlig förmögenhetsskatt, därest den beskattningsbara förmögenheten icke överstiger 80 000 kronor.

Fysisk person, oskift dödsbo, utländskt bolag eller i 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt omfördad familjestiftelse skall icke utgöra statlig förmögenhetsskatt, därest den beskattningsbara förmögenheten icke överstiger 100 000 kronor.

Ej heller — — — — — 5 000 kronor.

11 §.*(Nuvarande lydelse)*

1 m o m. Statlig förmögenhetsskatt — — — familjestiftelse utgöra:
när den beskattningsbara förmögenheten icke överstiger 100 000 kronor:
fem promille av den del av den beskattningsbara förmögenheten, som överstiger 80 000 kronor, dock lägst en krona;

när den beskattningsbara förmögenheten överstiger

100 000 men icke	150 000 kr.:	100 kr. för	100 000 kr. och	8 ‰ av återstoden;
150 000 " "	200 000 " :	500 " "	150 000 " "	10 ‰ " " ;
200 000 " "	400 000 " :	1 000 " "	200 000 " "	13 ‰ " " ;
400 000 " "	1 000 000 " :	3 600 " "	400 000 " "	16 ‰ " " ;
1 000 000 kr.		: 13 200 " "	1 000 000 " "	18 ‰ " " .

(Föreslagen lydelse)

1 m o m. Statlig förmögenhetsskatt — — — familjestiftelse utgöra:
när den beskattningbara förmögenheten icke överstiger 150 000 kronor:
åtta tiondedels procent av den del av den beskattningsbara förmögenheten, som överstiger 100 000 kronor;

när den beskattningsbara förmögenheten överstiger

150 000 men icke	200 000 kr.:	400 kr. för	150 000 kr. och	1 ‰ av återstoden;
200 000 " "	400 000 " :	900 " "	200 000 " "	1,3 ‰ " " ;
400 000 " "	1 000 000 " :	3 500 " "	400 000 " "	1,6 ‰ " " ;
1 000 000 kr.		: 13 000 " "	1 000 000 " "	1,8 ‰ " " .

Förslaget till förordning angående ändring i förordningen om allmän varuskatt var i nedan intagna delar av följande lydelse:

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1965, i samband med ikraftträdandet skall följande iakttas.

1. Med den inskränkning som följer av andra stycket äger förordningen icke tillämpning i fråga om sådant tillhan-

dahållande inom riket av vara eller tjänsteprestation som skett före den 12 januari 1965 eller varom före nämnda dag slutits skriftligt avtal vari vederlaget blivit till beloppet fastställt. Vad nu sagts om verkan av skriftligt avtal gäller även i fråga om införsel till riket, om den, för vars räkning införseln sker, före den 1 juli 1965 till generaltullstyrelsen skriftligen anmält sin av-

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

sikt att återropa avtalet vid införseln. Förordningen äger ej heller tillämpning i fråga om sådant tillhandahållande genom postverkets försorg av periodiska publikationer, för vilket vederlag influtit till postverket före den 1 juli 1965, även om vederlaget först därefter kommer mottagaren till godo.

Avser ett före den 12 januari 1965 slutet skriftligt avtal, vari vederlaget blivit till beloppet fastställt, tillhandahållande inom riket av tjänsteprestationer som anges i 11 § förordningen om allmän varuskatt äger 14 § i dess nya lydelse tillämpning på tjänsteprestationen från och med den dag — dock tidigast den 1 juli 1965 — då avtalet skulle upphöra att gälla, om det med iakttagande av gällande uppsägningsvillkor uppsagts den 1 juni 1965. Motsvarande gäller tillämpningen av bestämmelserna om uthyrning i 18 § 3 mom.

Till utskottet hade hänvisats följande *i anledning av propositionen väckta motioner*, nämligen

I) de likalydande motionerna I: 612 av herr *Torsten Andersson m. fl.* och II: 728 av herr *Hedlund m. fl.*, vari såvitt nu var i fråga hemställt,

1) att riksdagen måtte fastställa skatterna för den statliga inkomstbeskattningen i enlighet med vad som i motionerna förordats, att gälla från och med den 1 januari 1966, samt att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till den härför erforderliga författningstexten;

2) att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhänga

200 000 men icke	400 000 kr.:	525 kr. för	200 000 kr. och 10 % av återstoden;
400 000 " " "	1 000 000 " :	2 525 " " "	400 000 " " 14 % " " ;
1 000 000 kr.		10 925 " " "	1 000 000 " " 18 % " " .

2) i skrivelse till Kungl. Maj:t begära förslag till riksdagen om sådan ändring i gällande bestämmelser i ämnet, att produktiva förmögenhetstillgångar, som användes i den skattskyldiges förvärvsverksamhet, i rörelse eller i jordbruk och skogsbruk, i viss omfattning befriades från förmögenhetsskatt resp. upptogs bland tillgångarna till reducerat värde;

a) om skyndsamma överväganden och förslag beträffande en sådan beskattningsreform, att större enhetlighet uppnåddes i skattesystemet och beskattningen bättre anpassades efter bärkraftsprincipen och kraven på hänsyn till konkurrenskraften inom näringslivet och viljan till ökade arbetsinsatser inom närings- och samhällsliv i enlighet med motionernas syfte;

b) om skyndsamt prövning av frågan om indexreglering av skattesystemet i enlighet med motionernas syfte;

II) de likalydande motionerna I: 613 av herr *Torsten Andersson m. fl.* och II: 729 av herr *Hedlund m. fl.*, vari hemställt,

1) att riksdagen måtte besluta, att den i propositionen nr 14 föreslagna höjningen av cigarrettskatten skulle gälla från och med den 1 april 1965; samt

2) att vederbörande utskott skyndsamt måtte upptaga detta yrkande till behandling och utarbeta förslag till erforderlig författningstext;

III) de likalydande motionerna I: 614 av herr *Gustaf Henry Hansson m. fl.* samt II: 734 av herrar *Nilsson* i Bäste-kille och *Stiernstedt*, vari hemställt, att riksdagen måtte

1) besluta att, med ändring av vad i Kungl. Maj:ts proposition nr 14 i denna del föresloges, fastställa skattepliktsgränsen för förmögenhetsskatten till 125 000 kronor samt att antaga följande, av allmänna skatteberedningen föreslagna skatteskalor:

IV) de likalydande motionerna I: 615 av herr *Gustaf Henry Hansson m. fl.* och II: 744 av herr *Turesson*;

V) de likalydande motionerna I: 616 av herrar *Torsten Hansson* och *Lars Larsson* samt II: 719 av herr *Arvidson m. fl.*;

VI) de likalydande motionerna I: 617 av herrar *Hübinette* och *Isacson* samt II: 718 av herr *Stiernstedt m. fl.*;

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

VII) de likalydande motionerna I: 618 av herr *Gösta Jacobsson m. fl.* samt II: 720 av herrar *Bengtson* i Solna och *Nordgren*, vari hemställda,

1) att riksdagen måtte besluta att i vad avsåge tillhandahållande av betongmassa och därmed jämställda produkter allmän varuskatt skulle beräknas å allenast 40 procent av den eljest skattepliktiga omsättningen, samt

2) att det måtte uppdragas åt vederbörande utskott att utforma erforderlig lagtext;

VIII) de likalydande motionerna I: 620 av herrar *Lager* och *Adolfsson* samt II: 731 av herr *Karlsson* i Huddinge *m. fl.*, vari hemställda, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 14, måtte antaga följande

1) Förslag

till

Förordning angående ändrad lydelse av 4 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt

Härigenom förordnas, att 4 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 om statlig inkomstskatt skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

4 §

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 mom. Från sammanlagda — — — — — nästföljande stycke.

Skattskyldig, som — — — — — kommunalskattelagen sägs.

Avdrag enligt första stycket för kommunalskatt skall beräknas till ett belopp motsvarande minst en fjärdedel av den sammanräknade nettoinkomsten (summan av den skattskyldiges enligt denna förordning fastställda inkomster från olika förvärvskällor, minskad med avdrag enligt första stycket för underskott). Avdraget må dock icke vid tillämpning av denna schablonregel beräknas till högre belopp än 3 000 kronor eller, för makar som under beskattningsåret levt tillsammans, för dem båda gemensamt till högre belopp än 4 500 kronor eller, för den som under beskattningsåret varit ogift (varmed jämställes änka, änking eller frånskild) och haft hemmavarande barn under 18 år, till högre belopp än 4 500 kronor. Bestämmelserna i detta stycke skola icke äga tillämpning på fysisk person, som enligt vad därom är särskilt stadgat taxeras till statlig inkomstskatt i det för riket gemensamma distriktet, samt ej heller på juridisk person annat än i fall som avses i 6 § 3 mom.

Har sådan — — — — — i fråga.

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

2) Förslag

till

*Förordning angående ändring i förordningen den 26 juli 1947
(nr 577) om statlig förmögenhetsskatt*

Härigenom förordnas, att 11 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 om statlig förmögenhetsskatt skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

11 §

1 mom. Statlig förmögenhetsskatt — — — familjestiftelse utgöra:

när den beskattningsbara förmögenheten icke överstiger 150 000 kronor: *en procent* av den del av den beskattningsbara förmögenheten, som överstiger 100 000 kronor;

när den beskattningsbara förmögenheten överstiger

150 000 men icke	200 000 kr.:	500 kr. för	150 000 och 1,5 % av återstoden;
200 000 " "	400 000 " :	1 250 " "	200 000 " 2 % " " ;
400 000 " "	1 000 000 " :	5 250 " "	400 000 " 2,5 % " " ;
1 000 000 kr.		20 250 " "	1 000 000 " 3 % " " .

IX) de likalydande motionerna I: 621 av herr *Nils Theodor Larsson* och II: 727 av herr *Hansson* i Önnarp *m. fl.*, vari hemställts, »att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 14 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhänga om skyndsamma överväganden av förmögenhetsbeskattningen i syfte att uppnå en sådan utformning, att skatt å kapitaltillgångar uttages endast å kapitalavkastningen i överensstämmelse med bärkraftsprincipen, i enlighet med vad som förordats i motionerna»;

X) de likalydande motionerna I: 622 av herr *Lundin m. fl.* och II: 747 av herr *Wikner m. fl.*, vari hemställts, »att riksdagen måtte besluta, att den statliga förmögenhetsbeskattningen behålles oförändrad»;

XI) de likalydande motionerna I: 623 av herr *Lundström m. fl.* och II: 739 av herr *Ohlin m. fl.*, vari såvitt nu var i fråga hemställts,

A. att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 14 måtte

1) i skrivelse till Kungl. Maj:t ge till känna vad i motionerna anförts om särskilda åtgärder för att komma till rätta med en hotande fortsatt allmän pris- och kostnadshöjning;

2) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhå-

la att riksdagen snarast förelades förslag till en samlad skattereform enligt i motionerna angivna riktlinjer, syftande till lättnader i den direkta inkomstskatten samt en reformering av den indirekta beskattningen och företagsbeskattningen som stärkte konkurrensförmåga och kapitalförsörjning;

4) i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala att den översyn av förmögenhetsskatten som inom allmänna skatteberedningen påbörjats, måtte slutföras utan dröjsmål;

5) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att fortsatta undersökningar komme till stånd rörande metoder att undvika inflationens skattehöjande verkningar samt att förslag i anledning härav förelades riksdagen;

6) fastställa sänkta skalor för den statliga inkomstskatten i enlighet med i motionerna angivna förslag att gälla fr. o. m. den 1 januari 1966, samt

B. att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till erforderliga författningsändringar i anledning av yrkandet ovan under A. 6;

XII) de likalydande motionerna I: 624 av herr *Lundström m. fl.* och II: 740 av herr *Ohlin m. fl.*, vari hemställts,

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

»att riksdagen måtte besluta att den av finansministern föreslagna höjningen av cigarrettskatten skall genomföras fr. o. m. den 1 april 1965»;

XIII) de likalydande motionerna I: 626 av herr *Ferdinand Nilsson* samt II: 743 av herrar *Svensson* i Vä och *Börjesson* i Glömminge, vari såvitt nu var i fråga hemställets,

»3) att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om förslag till innevarande års riksdag avseende undantagande från källskatt av mindre arbetsinkomster å tillsammans högst 1 000 kr. per år och arbetsgivare samt befrielse för arbetsgivare från skyldighet att lämna arbetsgivaruppgift om sådana inkomst»;

XIV) de likalydande motionerna I: 628 av herr *Stefanson* samt II: 736 av herrar *Nordgren* och *Petersson*, vari hemställets, »att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 14 måtte besluta att det reducerade beskattningsvärde, som enligt riksdagens beslut kan komma att gälla för näringslivets investeringar i maskiner och inventarier, även måtte avse reparationer och underhåll på sådana investeringar»;

XV) de likalydande motionerna I: 629 av herr *Stefanson m. fl.* och II: 737 av herr *Nordgren m. fl.*;

XVI) de likalydande motionerna I: 630 av fröken *Stenberg m. fl.* samt II: 742 av herr *Ringaby* och fröken

Ljungberg, vari hemställets, »att riksdagen måtte besluta, att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att vid den fortsatta utredningen inom finansdepartementet av frågan om familjebeskattningen jämväl de ensamstående skatteförhållanden göres till föremål för överväganden»;

XVII) de likalydande motionerna I: 631 av herrar *Sundin* och *Stefanson* samt II: 724 av herrar *Gustafson* i Göteborg och *Magnusson* i Borås, vari hemställets, »att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 14 måtte besluta att det av Kungl. Maj:t till 60 % föreslagna reducerade beskattningsvärdet vid näringslivets investeringar i maskiner och inventarier i stället utgöres av 50 % av den skattepliktiga omsättningen»;

XVIII) de likalydande motionerna I: 632 av herr *Virgin m. fl.* och II: 748 av herr andre vice talmannen *Cassel m. fl.*, vari såvitt nu var i fråga hemställets,

A) att riksdagen med avslag å de i Kungl. Maj:ts proposition nr 14 framlagda förslagen till förordning angående ändrad lydelse av 4 § 1 mom. och 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt samt till förordning om ändrad lydelse av 4 § 1 mom. uppbördsförordningen den 5 juni 1953 (nr 272) måtte antaga följande

**Förslag
till**

*Förordning om ändrad lydelse av 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947
(nr 576) om statlig inkomstskatt*

Härigenom förordnas att 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 om statlig inkomstskatt skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

10 §

1 mom. Statlig inkomst — — — angivna grundbelopp.

För skattskyldig, som åtnjuter statligt ortsavdrag med belopp, som beräknats med ledning av 48 § 2 mom. andra eller tredje stycket kommunalskattelagen och som varit här i riket bosatt under hela eller någon del av beskattningsåret, utgör grundbeloppet:

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

när den beskattningsbara inkomsten icke överstiger 12 000 kronor: 7 procent av den beskattningsbara inkomsten;

när den beskattningsbara inkomsten överstiger

12 000 men icke	16 000 kr.:	840 kr. för	12 000 kr. och 14 % av återstoden;
16 000 " "	20 000 " :	1 400 " "	16 000 " " 20 % " "
20 000 " "	24 000 " :	2 200 " "	20 000 " " 20 % " "
24 000 " "	30 000 " :	3 240 " "	24 000 " " 33 % " "
30 000 " "	40 000 " :	5 220 " "	30 000 " " 40 % " "
40 000 " "	60 000 " :	9 220 " "	40 000 " " 47 % " "
60 000 " "	100 000 " :	18 620 " "	60 000 " " 54 % " "
100 000 " "	150 000 " :	40 220 " "	100 000 " " 59 % " "
150 000 kr.		69 720 " "	150 000 " " 65 % " "

För annan i detta moment avsedd skattskyldig än i föregående stycke sägs utgör grundbeloppet:

när den beskattningsbara inkomsten icke överstiger 6 000 kronor: 7 procent av den beskattningsbara inkomsten;

när den beskattningsbara inkomsten överstiger

6 000 men icke	8 000 kr.:	420 kr. för	6 000 kr. och 14 % av återstoden
8 000 " "	10 000 " :	700 " "	8 000 " " 20 % " "
10 000 " "	15 000 " :	1 100 " "	10 000 " " 26 % " "
15 000 " "	20 000 " :	2 400 " "	15 000 " " 31 % " "
20 000 " "	25 000 " :	3 950 " "	20 000 " " 36 % " "
25 000 " "	30 000 " :	5 750 " "	25 000 " " 40 % " "
30 000 " "	40 000 " :	7 750 " "	30 000 " " 44 % " "
40 000 " "	60 000 " :	12 150 " "	40 000 " " 49 % " "
60 000 " "	100 000 " :	21 950 " "	60 000 " " 54 % " "
100 000 " "	150 000 " :	43 550 " "	100 000 " " 59 % " "
150 000 kr.		73 050 " "	150 000 " " 65 % " "

Ändå att — — — — denna inkomstdel.

Med familjestiftelse — — — ekonomiska intressen.

C) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t till 1966 års riksdag framlade förslag till en skattereform baserad på grundtankarna i allmänna skatteberedningens förslag med den ändringen att den direkta inkomst- och förmögenhetsbeskattningen lättades ytterligare under hänsynstagande till de besparingsförslag och yrkande om tillsättande av en besparingsutredning, som motionärerna vid årets riksdag framfört; samt

D) att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla dels att Kungl. Maj:t för allmänna skatteberedningen utfärdade sådana ändrade direktiv, att förslag till indexreglering av ortsavdrag

och skatteskalor, förvärvsavdrag m. m. kunde utarbetas under innevarande år, dels ock att Kungl. Maj:t måtte framlägga förslag till lagstiftning i ämnet till 1966 års riksdag;

XIX) de likalydande motionerna I: 633 av herr *Virgin m. fl.* och II: 722 av herr andre vice talmannen *Cassel m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta

1) att förvärvsavdragets maximum skulle höjas från 2 000 till 3 000 kr., med rätt för den som kunde styrka högre kostnader för barnens omhänderthavande än 3 000 kr. att inom ramen för 20 % av inkomsten få avdrag här för;

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

2) att förvärvsavdraget för gift kvinna som haft inkomst av jordbruksfastighet liksom avdraget vid s. k. faktisk sambeskattnings skulle, där hustrun haft hemmavarande barn under 16 år och styrkta kostnader för barnens omhänderthavande som överstege 300 kr., medges för de verkliga kostnaderna, dock högst med 20 procent av det värde vartill hustruns arbete uppskattades; samt

3) på grund härav antaga i motionerna framlagt förslag till lag om ändrad lydelse av 46 § 3 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

XX) motionen I: 625 av fru *Myrdal*, vari hemställts,

1) att riksdagen måtte för sin del antaga förslag, som innehölls i proposition nr 14, om förordning angående ändrad lydelse av 4 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstkatt, dock med den ändringen — i princip inom ramen för det i propositionen beräknade skatteuttaget — att däri angivna belopp för schabloniserad minimigräns för kommunalskatteavdrag upptoges till lika belopp för samtliga skattskyldiga med egen inkomst utan hänsyn till civilstånd samt att för gifta i äktenskap där endast den ena maken vore inkomstagare, liksom för ensamstående med hemmavarande barn under 18 år finge medges ett extra avdrag beräknat till en tredjedel av schablonavdraget; samt

2) att vederbörande utskott måtte utarbeta erforderlig författningstext;

XXI) motionen II: 716 av herrar *Kärrlander* och *Kristenson*, vari hemställts,

»1) att riksdagen vid behandling av propositionen måtte beakta vad i motionen anförts samt

2) att beslut måtte fattas om att skatten på cigaretter från den 1 juli 1965 höjs från för närvarande två till fyra öre per styck»;

XXII) motionen II: 717 av herr *Mun-debo m. fl.*;

XXIII) motionen II: 721 av herr *Carlsson* i Göteborg *m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte för sin del antaga i motionen intaget förslag till förordning om ändrad lydelse av anvisningarna till 10 § förordningen den 16 maj 1958 (nr 295) om sjömansskatt;

XXIV) motionen II: 723 av herr förste vice talmannen *von Friesen*, vari hemställts, »att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära en skyndsam utredning om möjligheten att avskaffa läskedrycksskatten i samband med en motsvarande revision av skatteskalorna för alkoholhaltiga drycker»;

XXV) motionen II: 725 av fru *Gärde Widemar* och herr *Sjönell*;

XXVI) motionen II: 726 av herr *Hansson* i Önnarp, vari hemställts, »att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 14 måtte hos Kungl. Maj:t begära prövning och förslag rörande en sådan utformning av inkomstbeskattningen, att avdrag för egenavgifter för tilläggssjukpenningförsäkring och grupplivförsäkring kan medges i enlighet med motionens syfte»;

XXVII) motionen II: 732 av fru *Kristensson*, vari hemställts, »att riksdagen måtte besluta,

1) att förvärvsavdragets maximum skall höjas från 2 000 till 3 000 kronor med rätt för den som kan styrka högre kostnader för barnens omhändertagande till avdrag härför intill ett belopp av 10 000 kronor;

2) att vederbörande utskott måtte utarbeta härför erforderlig lagtext; samt

3) att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att den av finansministern tillsatta arbetsgruppen för familjebeskattnings utformning måtte få i uppdrag att pröva frågan om att tillämpa tudelningsprincipen i fråga om förvärvsavdragets utformning»;

XXVIII) motionen II: 733 av herr *Krönmark m. fl.*;

XXIX) motionen II: 735 av herrar *Nordgren* och *Bohman*;

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

XXX) motionen II: 741 av herrar *Petersson* och *Nordgren*, vari hemställts, »att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 14 i vad avser där föreslagen höjning av bensinskatten»;

XXXI) motionen II: 745 av herr *Westberg m. fl.*, vari hemställts, »att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 14 måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till en sådan differentiering av drivmedelsskatten som i motionen angivits, innebärande att priset på bensin och olja blir enhetligt över hela landet»; ävensom

XXXII) motionen II: 746 av fröken *Wetterström m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att för ålders- och invalidpensionär skulle utgå förhöjda ortsavdrag, nämligen med 3 600 kronor för ensam pensionär, med 6 000 kronor för makar av vilka en vore pensionär och med 7 200 kronor för makar som båda vore pensionärer samt på grund härav antaga i motionen framlagda förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370) samt till förordning om ändrad lydelse av 8 § och 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt.

De ovan under I) upptagna motionerna I: 612 och II: 728 hade hänvisats till statsutskottet, såvitt motionerna avsåge långsiktsplaneringen av statens utgifts- och inkomstpolitik, och i övrigt till bevillningsutskottet.

De under XI) upptagna motionerna I: 623 och II: 739 hade hänvisats till statsutskottet, såvitt motionerna avsåge en sammanställning för flerårsbedömningen av det statliga budgetläget, och i övrigt till bevillningsutskottet.

De under XVIII) upptagna motionerna I: 632 och II: 748 hade hänvisats till lagutskott, såvitt motionerna avsåge förslaget till lag angående ändring i lagen den 25 maj 1962 om finansiering av folkpensioneringen, och i övrigt till bevillningsutskottet.

Såvitt avsåge de under XIII) upptagna motionerna I: 626 och II: 743 behandlade utskottet i förevarande betänkande endast de i punkt 3) i motionernas hemställan upptagna yrkandena. De yrkanden i motionerna, som avsåge den allmänna varuskatten, behandlade utskottet i annat sammanhang.

Följande i anledning av proposition nr 14 väckta motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 619 av herr *Helge Karlsson m. fl.* och II: 730 av herr *Johansson* i Öckerö *m. fl.*, samt

2) de likalydande motionerna I: 627 av herr *Stefansson* och II: 738 av herr *Nordgren m. fl.*,

behandlades av utskottet i annat sammanhang.

Till behandling i detta sammanhang hade utskottet jämväl upptagit följande vid riksdagens början väckta, till bevillningsutskottet hänvisade motioner, nämligen

I) de likalydande motionerna I: 22 av herr *Lundström m. fl.* och II: 28 av herr *Ohlin m. fl.*, vari hemställts, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära en skyndsam utredning för att granska frågan om familjeskattningens fortsatta utformning, varvid speciell uppmärksamhet ägnas möjligheterna att övervinna de svårigheter som skulle uppstå vid en eventuell övergång från sam- till särbeskattning»;

II) de likalydande motionerna I: 36 av herr *Ferdinand Nilsson m. fl.* samt II: 42 av herrar *Larsson* i Luttra och *Persson* i Heden, vari hemställts, »att riksdagen måtte avslå förslag om bensinskattehöjning med 5 öre per liter bensin»;

III) de likalydande motionerna I: 95 av herr *Wallmark m. fl.* och II: 118 av herr *Fridolfsson* i Stockholm;

IV) de likalydande motionerna I: 123 av herrar *Gösta Jacobsson* och *Yngve Nilsson* samt II: 158 av herrar *Nilsson*

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

i Svalöv och *Nordgren*, vari hemställdts, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning av frågan om sådan ändrad avfattning av 1952 års förordning med bestämmelser om begränsning av skatt i vissa fall, att den 80-procentiga reduktionsregeln vid inkomst- och förmögenhets-taxeringen blir effektiv»;

V) de likalydande motionerna I: 210 av herr *Sundin m. fl.* och II: 256 av fröken *Elmén m. fl.*, vari hemställdts,

A. 1) att riksdagen måtte göra ett uttalande av innebörd att prissättningen på alkoholdrycker ägnades fortlöpande uppmärksamhet av regeringen och föranledde denna att vid inträffade förändringar av köpkraften föreslå prisjusteringar för att förebygga ur nykterhetspolitisk synpunkt ogynnsam effekt av ett relativt förbilligande av sådana drycker,

2) att priset på brännvin höjdes med 3 kr./liter och priserna på övriga spritdrycker i samma proportion som den föreslagna prishöjningen för brännvin medfört i förhållande till det nuvarande brännvinspriset, samt

B. att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till erforderliga författningsändringar;

VI) de likalydande motionerna I: 215 av herr *Virgin m. fl.* och II: 259 av herr *Heckscher m. fl.*, vari hemställdts, att riksdagen måtte antaga i motionerna framlagda förslag till lag om ändring av 48 § 2 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370) samt till förordning angående skatteberäkning för barnfamiljer i vissa fall;

VII) de likalydande motionerna I: 350 av herr *Adolfsson* samt II: 375 av fru *Ryding* och herr *Karlsson* i Huddinge;

VIII) de likalydande motionerna I: 483 av herrar *Sundin* och *Lundström* samt II: 584 av herrar *Ohlin* och *Hedlund*, vari hemställdts,

»1) att riksdagen måtte besluta följande ändringar i reglerna för förvärvs-

avdraget vid beskattningen att gälla fr. o. m. den 1 januari 1966:

a) för gift kvinna med inkomst av eget arbete eller av rörelse höjes kvotavdraget från 20 till 25 procent av inkomsten och förvärvsavdragets maximum från 2 000 till 4 000 kronor, att gälla i de fall där familjen har hemmavarande barn under 16 år;

b) för ensamstående barnförsörjare höjes förvärvsavdraget i samma mån som ovan;

c) för gift kvinna som verksamt deltagit i skötseln av familjens jordbruk eller rörelse skall — i de fall hemmavarande barn under 16 år finnes — tillgodoräknas ett förvärvsavdrag utgörande 300 kronor jämte 25 procent av det belopp som motsvarar en femtedel av mannens inkomst av jordbruket eller rörelsen, dock sammanlagt högst 1 000 kronor; ävensom

2) att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till erforderlig författningstext»;

IX) motionen II: 7 av herr *Westberg*, vari hemställdts, att riksdagen måtte beträffande avdraget i 46 § 2 mom. kommunalskattelagen för icke-vårdnadshavare för underhåll till eget barn besluta att fr. o. m. 1965 års inkomster höja avdragets maximibelopp till 2 000 kr. och således antaga i motionen framlagt förslag till lag om ändrad lydelse av 46 § 2 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

X) motionen II: 84 av fru *Ryding m. fl.*, vari hemställdts, »att riksdagen i skrivelse till regeringen hemställer om förslag att förvärvsavdraget höjes till 4 000 kronor och kvotavdraget till 30 procent»;

XI) motionen II: 157 av fru *Kristensson* och fröken *Ljungberg*, vari hemställdts, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att en parlamentarisk utredning tillsättes i syfte att förutsättningslöst utreda frågan om familjebeskattningen»; ävensom

XII) motionen II: 588 av herr *Ullsten*,

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

vari hemställt, att riksdagen vid sin behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 14 angående allmän varuskatt m. m. måtte besluta sådan ändring av skattesatsen för den allmänna varuskatten som i motionen förordats.

Utskottet hemställde,

A) att riksdagen — *dels* med förklara-
rande att Kungl. Maj:ts förevarande
proposition nr 14, i vad densamma
hänvisats till bevillningsutskottet, icke
kunnat av riksdagen oförändrad anta-
gas, *dels* med bifall till motionen II: 721
av herr Carlsson i Göteborg m. fl., *dels*
ock i anledning av de likalydande mo-
tionerna I: 483 av herrar Sundin och
Lundström samt II: 584 av herrar Ohlin
och Hedlund, I: 618 av herr Gösta Ja-
cobsson m. fl. samt II: 720 av herrar
Bengtson i Solna och Nordgren, I: 633
av herr Virgin m. fl. och II: 722 av herr
Cassel m. fl. ävensom motionerna II: 7
av herr Westberg, II: 84 av fru Ryding
m. fl., II: 588 av herr Ullsten, II: 716
av herrar Kärrlander och Kristenson
samt II: 732 av fru Kristensson — måtte

I) antaga vid propositionen fogade
förslag till

1) förordning angående ändrad lydelse av 4 § 1 mom. och 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt;

2) förordning angående ändring i förordningen den 26 juli 1947 (nr 577) om statlig förmögenhetsskatt;

3) förordning angående ändring i förordningen den 1 december 1959 (nr 507) om allmän varuskatt med de ändringar och tillägg att ingressen och 14 §, 18 § 3 mom. samt 48 och 69 §§ nämnda förordning erhöles av utskottet angiven lydelse;

4) förordning angående ändring i förordningen den 25 maj 1941 (nr 251) om särskild varuskatt med den ändringen att bilagan till förordningen erhöles av utskottet angiven lydelse;

5) förordning angående ändring i förordningen den 5 mars 1948 (nr 85) om försäljningsskatt;

6) förordning angående ändrad lydelse av 2 § förordningen den 7 april 1961 (nr 372) om bensinskatt;

7) förordning angående ändrad lydelse av 2 § förordningen den 16 juni 1961 (nr 394) om tobaksskatt med den ändringen att 2 § andra stycket erhöles av utskottet angiven lydelse;

8) förordning om ändrad lydelse av 4 § 1 mom. uppbördsförordningen den 5 juni 1953 (nr 272); samt

9) förordning om ändrad lydelse av 22 § 1 mom. taxeringsförordningen den 23 november 1956 (nr 623);

II) antaga av utskottet framlagt förslag till lag om ändrad lydelse av 46 § 2 och 3 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

III) antaga av utskottet framlagt förslag till förordning angående ändrad lydelse av anvisningarna till 10 § förordningen den 16 maj 1958 (nr 295) om sjömansskatt;

IV) med godkännande av de grunder för nya sjömansskattetabeller, som angivits i propositionen, bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet med dessa grunder upprätta och fastställa nya sjömansskattetabeller att gälla från och med den 1 januari 1966;

B) att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 22 av herr Lundström m. fl. och II: 28 av herr Ohlin m. fl.,

2) de likalydande motionerna I: 36 av herr Ferdinand Nilsson m. fl. samt II: 42 av herrar Larsson i Luttra och Persson i Heden,

3) de likalydande motionerna I: 95 av herr Wallmark m. fl. och II: 118 av herr Fridolfsson i Stockholm,

4) de likalydande motionerna I: 123 av herrar Gösta Jacobsson och Yngve Nilsson samt II: 158 av herrar Nilsson i Svalöv och Nordgren,

5) de likalydande motionerna I: 210 av herr Sundin m. fl. och II: 256 av fröken Elmén m. fl.,

6) de likalydande motionerna I: 215

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

av herr Virgin m. fl. och II: 259 av herr Heckscher m. fl.,

7) de likalydande motionerna I: 350 av herr Adolfsson samt II: 375 av fru Ryding och herr Karlsson i Huddinge,

8) de likalydande motionerna I: 483 av herrar Sundin och Lundström samt II: 584 av herrar Ohlin och Hedlund,

9) de likalydande motionerna I: 612 av herr Torsten Andersson m. fl. och II: 728 av herr Hedlund m. fl., i vad motionerna hänvisats till bevillningsutskottet,

10) de likalydande motionerna I: 613 av herr Torsten Andersson m. fl. och II: 729 av herr Hedlund m. fl.,

11) de likalydande motionerna I: 614 av herr Gustaf Henry Hansson m. fl. samt II: 734 av herrar Nilsson i Bäste-kille och Stiernstedt,

12) de likalydande motionerna I: 615 av herr Gustaf Henry Hansson m. fl. och II: 744 av herr Turesson,

13) de likalydande motionerna I: 616 av herrar Torsten Hansson och Lars Larsson samt II: 719 av herr Arvidson m. fl.,

14) de likalydande motionerna I: 617 av herrar Hübinette och Isacson samt II: 718 av herr Stiernstedt m. fl.,

15) de likalydande motionerna I: 618 av herr Gösta Jacobsson m. fl. samt II: 720 av herrar Bengtson i Solna och Nordgren,

16) de likalydande motionerna I: 620 av herrar Lager och Adolfsson samt II: 731 av herr Karlsson i Huddinge m. fl.,

17) de likalydande motionerna I: 621 av herr Nils Theodor Larsson och II: 727 av herr Hansson i Önnarp m. fl.,

18) de likalydande motionerna I: 622 av herr Lundin m. fl. och II: 747 av herr Wikner m. fl.,

19) de likalydande motionerna I: 623 av herr Lundström m. fl. och II: 739 av herr Ohlin m. fl., i vad motionerna hänvisats till bevillningsutskottet,

20) de likalydande motionerna I: 624

av herr Lundström m. fl. och II: 740 av herr Ohlin m. fl.,

21) de likalydande motionerna I: 626 av herr Ferdinand Nilsson samt II: 743 av herrar Svensson i Vä och Börjesson i Glömminge, i vad motionerna behandlades i detta betänkande,

22) de likalydande motionerna I: 628 av herr Stefanson samt II: 736 av herrar Nordgren och Petersson,

23) de likalydande motionerna I: 629 av herr Stefanson m. fl. och II: 737 av herr Nordgren m. fl.,

24) de likalydande motionerna I: 630 av fröken Stenberg m. fl. samt II: 742 av herr Ringaby och fröken Ljungberg,

25) de likalydande motionerna I: 631 av herrar Sundin och Stefanson samt II: 724 av herrar Gustafson i Göteborg och Magnusson i Borås,

26) de likalydande motionerna I: 632 av herr Virgin m. fl. och II: 748 av herr andre vice talmannen Cassel m. fl., i vad motionerna hänvisats till bevillningsutskottet,

27) de likalydande motionerna I: 633 av herr Virgin m. fl. och II: 722 av herr andre vice talmannen Cassel m. fl.,

28) motionen I: 625 av fru Myrdal,

29) motionen II: 7 av herr Westberg,

30) motionen II: 84 av fru Ryding m. fl.,

31) motionen II: 157 av fru Kristensson och fröken Ljungberg,

32) motionen II: 588 av herr Ullsten,

33) motionen II: 716 av herrar Kärrlander och Kristenson,

34) motionen II: 717 av herr Mundebo m. fl.,

35) motionen II: 723 av herr förste vice talmannen von Friesen,

36) motionen II: 725 av fru Gärde Widemar och herr Sjönell,

37) motionen II: 726 av herr Hansson i Önnarp,

38) motionen II: 732 av fru Kristensson,

39) motionen II: 733 av herr Krönmark m. fl.,

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

40) motionen II: 735 av herrar Nordgren och Bohman,

41) motionen II: 741 av herrar Petersson och Nordgren,

42) motionen II: 745 av herr Westberg m. fl., ävensom

43) motionen II: 746 av fröken Wetterström m. fl.,

måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Reservationer och särskilda yttranden hade avgivits enligt följande.

Beträffande riktlinjerna för en skattereform

1. *Reservation* av herrar *Stefanson, Lundström, Sundin, Gustafson* i Göteborg, *Vigelsbo, Eriksson* i Bäckmora och *Enskog*, vilka ansett, att utskottet under punkterna B 9 och 19 i vad gällde riktlinjerna för en samlad skattereform bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionerna I: 623 av herr Lundström m. fl. och II: 739 av herr Ohlin m. fl. samt I: 612 av herr Torsten Andersson m. fl. och II: 728 av herr Hedlund m. fl. i här aktuella delar måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att riksdagen snarast förelades förslag till en samlad skattereform enligt i reservationen angivna riktlinjer, syftande till lättnader i den direkta inkomstskatten samt en reformering av den indirekta beskattningen och företagsbeskattningen, som stärkte konkurrensförmåga och kapitalförsörjning.

2. *Reservation* av herrar *Yngve Nilsson, Gösta Jacobsson* och *Magnusson* i Borås, vilka under åberopande av innehållet i de likalydande motionerna I: 632 av herr Virgin m. fl. och II: 748 av herr andre vice talmannen Cassel m. fl. ansett, att utskottet under punkt B 26 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till nyssnämnda motioner måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte till 1966 års riksdag framlägga

förslag till en skattereform baserad på grundtankarna i allmänna skatteberedningens förslag med de ändringarna, att den direkta inkomst- och förmögenhetsbeskattningen lättades ytterligare under hänsynstagande till de besparingsförslag och det yrkande om tillsättande av en besparingsutredning, som högerpartiet vid årets riksdag framfört.

Beträffande familjebeskattningen

3. *Reservation* av herrar *Stefanson, Lundström, Sundin, Gustafson* i Göteborg, *Vigelsbo, Eriksson* i Bäckmora och *Enskog*, vilka ansett, att utskottet under punkt B 1 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av de likalydande motionerna I: 22 av herr Lundström m. fl. och II: 28 av herr Ohlin m. fl. måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära att den utredning, som påbörjats inom finansdepartementet för att granska frågan om familjebeskattnings fortsatta utformning, måtte ske under medverkan av en bredare parlamentarisk representation med åtföljande remissförfarande i sedvanlig ordning samt att speciell uppmärksamhet måtte ägnas möjligheterna att övervinna de svårigheter, som skulle uppstå vid en eventuell övergång från sam- till särbeskattning.

4. *Reservation* av herrar *Yngve Nilsson, Gösta Jacobsson* och *Magnusson* i Borås, vilka ansett, att utskottet under punkterna B 24 och 31 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionerna I: 630 av fröken Stenberg m. fl. samt II: 742 av herr Ringaby och fröken Ljungberg ävensom motionen II: 157 av fru Kristensson och fröken Ljungberg måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära, att den utredning som påbörjats inom finansdepartementet för att granska frågan om familjebeskattnings fortsatta utformning borde ske under medverkan av en bredare parlamentarisk representation samt att speciell uppmärksamhet borde ägnas möjligheterna att övervinna

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

de svårigheter som skulle uppstå vid en eventuell övergång till tudelningsprincipen.

Beträffande förvärvsavdragen

5. *Särskilt yttrande* av herrar *Stefanson, Lundström, Sundin, Gustafson* i Göteborg, *Vigelsbo, Eriksson* i Bäckmora och *Enskog*.

6. *Särskilt yttrande* av herrar *Yngve Nilsson, Gösta Jacobsson* och *Magnusson* i Borås.

Beträffande kommunalskatteavdraget och skatteskalorna

7. *Reservation* av fröken *Ranmark*, som ansett, att utskottet under punkterna A I 1 och B 28 bort hemställa,

att riksdagen — med bifall till motionen I: 625 av fru Myrdal — måtte antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning angående ändrad lydelse av 4 § 1 mom. och 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt, med den ändringen att 4 § 1 mom. erhöles i reservationen angiven lydelse.

8. *Reservation* av herrar *Yngve Nilsson, Gösta Jacobsson* och *Magnusson* i Borås, vilka ansett, att utskottet under punkterna A I 1 och B 26 bort hemställa,

att riksdagen med avslag å Kungl. Maj:ts proposition i motsvarande del

måtte med bifall till de likalydande motionerna I: 632 av herr Virgin m. fl. och II: 748 av herr andre vice talmanen Cassel m. fl. antaga det vid motionerna fogade förslaget till förordning om ändrad lydelse av 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt.

9. *Reservation* av herrar *Stefanson, Lundström, Sundin, Gustafson* i Göteborg, *Vigelsbo, Eriksson* i Bäckmora och *Enskog*, vilka under åberopande av vad som i fråga om skatteskalornas utformning anförts i de likalydande motionerna I: 623 av herr Lundström m. fl. och II: 739 av herr Ohlin m. fl. samt de likalydande motionerna I: 612 av herr Torsten Andersson m. fl. och II: 728 av herr Hedlund m. fl. ansett, att utskottet under punkterna A I 1 samt B 9 och 19 i vad gällde skatteskalornas utformning bort hemställa,

att riksdagen måtte fastställa sänkta skalor för den statliga inkomstskatten i enlighet med i motionerna angivna förslag att gälla fr. o. in. den 1 januari 1966 och

att riksdagen således måtte antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning angående ändrad lydelse av 4 § 1 mom. och 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt med den ändringen, att 10 § 1 mom. nämnda förordning erhöles följande ändrade lydelse:

10 §

1 m o m. Statlig inkomstskatt — — — angivna grundbelopp.

För skattskyldig — — — beskattningsbara inkomsten;

när den beskattningsbara inkomsten överstiger

12 000 men icke	16 000 kr.:	1 200 kr. för	12 000 kr. och 15 % av återstoden;
16 000 " "	20 000 " :	1 800 " "	16 000 " " 21 % " " ;
20 000 " "	24 000 " :	2 640 " "	20 000 " " 26 % " " ;
24 000 " "	30 000 " :	3 680 " "	24 000 " " 33 % " " ;
30 000 " "	40 000 " :	5 660 " "	30 000 " " 41 % " " ;
40 000 " "	60 000 " :	9 760 " "	40 000 " " 48 % " " ;
60 000 " "	100 000 " :	19 360 " "	60 000 " " 54 % " " ;
100 000 " "	150 000 " :	40 960 " "	100 000 " " 59 % " " ;
150 000 kr.		70 460 " "	150 000 " " 65 % " " .

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

För annan — — — beskattningsbara inkomsten;
när den beskattningsbara inkomsten överstiger

6 000 men icke	8 000 kr.:	600 kr. för	6 000 kr. och 15 % av återstoden;
8 000 " "	10 000 " :	900 " "	8 000 " " 20 % " " ;
10 000 " "	15 000 " :	1 300 " "	10 000 " " 25 % " " ;
15 000 " "	20 000 " :	2 550 " "	15 000 " " 30 % " " ;
20 000 " "	25 000 " :	4 050 " "	20 000 " " 35 % " " ;
25 000 " "	30 000 " :	5 800 " "	25 000 " " 39 % " " ;
30 000 " "	40 000 " :	7 750 " "	30 000 " " 44 % " " ;
40 000 " "	60 000 " :	12 150 " "	40 000 " " 49 % " " ;
60 000 " "	100 000 " :	21 950 " "	60 000 " " 54 % " " ;
100 000 " "	150 000 " :	43 550 " "	100 000 " " 59 % " " ;
150 000 kr.		73 050 " "	150 000 " " 65 % " " .

Ändå att — — — — — denna inkomstdel.

Med familjestiftelse — — — ekonomiska intressen.

Beträffande avdrag för försäkringspremier

10. *Reservation* av herrar *Stefanson, Yngve Nilsson, Lundström, Gösta Jacobsson, Sundin, Magnusson* i Borås, *Gustafson* i Göteborg, *Vigelsbo, Eriksson* i Bäckmora och *Enskog*, vilka ansett, att utskottet under punkt B 37 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionen II: 726 av herr Hansson i Önnarp i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära prövning och förslag rörande en sådan utformning av inkomstbeskattningen, att avdrag för egenavgifter för tilläggssjukpenningförsäkring och grupplivförsäkring kunde medges i enlighet med vad i motionen anförts.

Beträffande ortsavdragen

11. *Reservation* av herrar *Yngve Nilsson, Gösta Jacobsson* och *Magnusson* i Borås, vilka ansett, att utskottet under punkt B 6 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till de likalydande motionerna I: 215 av herr Virgin m. fl. och II: 259 av herr Heckscher m. fl. måtte antaga de vid motionerna fogade förslagen till

a) lag om ändring av 48 § 2 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370); samt

b) förordning angående skatteberäkning för barnfamiljer i vissa fall.

12. *Reservation* av herrar *Yngve Nilsson, Gösta Jacobsson* och *Magnusson* i Borås, vilka ansett, att utskottet under punkt B 43 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen II: 746 av fröken Wetterström m. fl. måtte antaga de vid motionen fogade förslagen till

a) lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370); samt

b) förordning om ändrad lydelse av 8 § och 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt.

13. *Reservation* av herrar *Stefanson, Lundström, Sundin, Gustafson* i Göteborg, *Vigelsbo, Eriksson* i Bäckmora och *Enskog* angående ortsavdrag för ålders- och invalidpensionärer, utan angivet yrkande.

Beträffande indexreglering av skattesystemet

14. *Reservation* av herrar *Stefanson, Yngve Nilsson, Lundström, Gösta Jacobsson, Sundin, Magnusson* i Borås, *Gustafson* i Göteborg, *Vigelsbo, Eriksson* i Bäckmora och *Enskog*, vilka ansett, att utskottet under punkterna B 9,

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

19 och 26 i vad gällde inflationens skat-tehöjande verkningar bort hemställa,

att riksdagen i anledning av de lika-lydande motionerna I: 612 av herr Torsten Andersson m. fl. och II: 728 av herr Hedlund m. fl., I: 623 av herr Lundström m. fl. och II: 739 av herr Ohlin m. fl. samt I: 632 av herr Virgin m. fl. och II: 748 av herr andre vice talmannen Cassel m. fl. i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att under-sökningar komme till stånd rörande me-toder att undvika inflationens skatte-höjande verkningar samt att förslag i anledning härav förelades riksdagen.

Beträffande förmögenhetsskatten

15. *Reservation* av herrar *Yngve Nilsson, Gösta Jacobsson* och *Magnusson* i Borås, vilka ansett,

a) att utskottet under punkterna A I 2 och B 11 bort hemställa,

att riksdagen måtte med avslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 14, i vad den avsåge ändring i förordningen den 26 juli 1947 (nr 577) om statlig förmö-genhetsskatt, och med bifall till de li-kalydande motionerna I: 614 av herr Gustaf Henry Hansson m. fl. samt II: 734 av herrar Nilsson i Bäckemåla och Stiern-stedt antaga det i motionerna angivna förslaget till förordning angående änd-rad lydelse av 10 § och 11 § 1 mom. för-ordningen den 26 juli 1947 (nr 577) om statlig förmögenhetsskatt;

b) att utskottet under punkterna B 11, 17 och 19 bort hemställa,

att riksdagen måtte i anledning av de likalydande motionerna I: 614 av herr Gustaf Henry Hansson m. fl. samt II: 734 av herrar Nilsson i Bäckemåla och Stiern-stedt, I: 621 av herr Nils Theodor Lars-son och II: 727 av herr Hansson i Önn-arp m. fl. samt I: 623 av herr Lund-ström m. fl. och II: 739 av herr Ohlin m. fl. hos Kungl. Maj:t anhålla att en utredning tillsattes i syfte att utan dröjsmål vidtaga en förutsättningslös översyn av förmögenhetsbeskattningen.

16. *Reservation* av herrar *Stefanson, Lundström, Sundin, Gustafson* i Göte-borg, *Vigelsbo, Eriksson* i Bäckmora och *Enskog*, vilka ansett, att utskottet i anledning av motionerna I: 123 av her-rar Gösta Jacobsson och Yngve Nilsson samt II: 158 av herrar Nilsson i Svalöv och Nordgren, I: 621 av herr Nils Theo-dor Larsson och II: 727 av herr Hans-son i Önnarp m. fl. samt I: 623 av herr Lundström m. fl. och II: 739 av herr Ohlin m. fl. under punkterna B 4, 17 och 19 i vad gällde förmögenhetsskatten bort hemställa,

att riksdagen måtte besluta att i skri-velse till Kungl. Maj:t begära en skynd-sam utredning angående förmögenhets-beskattningen.

Beträffande förordningen med bestämmelser om begränsning av skatt i vissa fall

17. *Reservation* av herrar *Yngve Nilsson, Gösta Jacobsson* och *Magnusson* i Borås, vilka ansett, att utskottet under punkt B 4 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till de lika-lydande motionerna I: 123 av herrar Gösta Jacobsson och Yngve Nilsson samt II: 158 av herrar Nilsson i Svalöv och Nordgren måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning av frågan om sådan ändrad avfattning av 1952 års förordning med bestämmelser om begränsning av skatt i vissa fall, att den 80-procentiga reduktionsregeln vid inkomst- och förmögenhetstaxeringen bleve effektiv.

Beträffande den allmänna varuskatten

18. *Reservation* av herrar *Stefanson, Yngve Nilsson, Lundström, Gösta Ja-cobsson, Sundin, Magnusson* i Borås, *Gustafson* i Göteborg, *Vigelsbo, Eriksson* i Bäckmora och *Enskog* angående be-skattningsvärdet för maskiner och in-ventarier, utan angivet yrkande.

19. *Reservation* av herrar *Stefanson* och *Gösta Jacobsson* angående reduce-rat beskattningsvärde vid uttag av all-

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

män varuskatt å reparationer och underhåll av maskiner och inventarier, utan angivet yrkande.

**Beträffande försäljningsskatten på
guldmedelvaror**

20. *Särskilt yttrande* av herrar *Stefanson, Yngve Nilsson, Lundström, Gösta Jacobsson, Sundin, Magnusson* i Borås, *Gustafson* i Göteborg, *Vigelsbo, Eriksson* i Bäckmora och *Enskog*.

Beträffande bensinskatten

21. *Reservation* av herrar *Yngve Nilsson, Gösta Jacobsson* och *Magnusson* i Borås, vilka ansett, att utskottet under punkt A I 6 bort hemställa,

att riksdagen med ändring av Kungl. Maj:ts proposition nr 14 i vad avsåge bensinskatten måtte antaga i reservationen framlagt förslag till förordning angående ändrad lydelse av 2 § förordningen den 7 april 1961 (nr 372) om bensinskatt, av innebörd att höjningen av bensinskatten begränsades till tre öre per liter.

22. *Reservation* av herrar *Sundin, Vigelsbo* och *Eriksson* i Bäckmora, vilka ansett, att utskottet under punkt B 42 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen II: 745 av herr Westberg m. fl. måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till sådan differentiering av drivmedelsskatten som i motionen angivits, innebärande att priset på bensin och olja bleve enhetligt över hela landet.

Beträffande tobaksskatten

23. *Reservation* av herrar *Stefanson, Lundström, Sundin, Gustafson* i Göteborg, *Vigelsbo, Eriksson* i Bäckmora och *Enskog*, vilka ansett, att utskottet under punkterna A I 7 samt B 10 och 20 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionerna I: 613 av herr Torsten Andersson m. fl. och II: 729 av herr Hedlund

m. fl. samt I: 624 av herr Lundström m. fl. och II: 740 av herr Ohlin m. fl. måtte besluta att den i propositionen nr 14 föreslagna höjningen av cigarrettskatten skulle gälla från och med den 1 maj 1965.

**Beträffande beskattningen av sprit och
läskedrycker**

24. *Reservation* av herrar *Stefanson, Wärnberg, Lundström, Gustafson* i Göteborg, *Vigelsbo, Engkvist, Eriksson* i Bäckmora och *Enskog*, vilka ansett, att utskottet under punkt B 5 bort hemställa,

att riksdagen — i anledning av de likalydande motionerna I: 210 av herr Sundin m. fl. och II: 256 av fröken Elmén m. fl. — måtte antaga i reservationen framlagt förslag till ändrad lydelse av 2 § 1 mom. förordningen den 24 maj 1957 (nr 209) om skatt på sprit och vin.

25. *Reservation* av herrar *Stefanson, Wärnberg, Lundström, Gustafson* i Göteborg, *Vigelsbo, Engkvist, Eriksson* i Bäckmora och *Enskog*, vilka ansett, att utskottet i anledning av motionerna I: 210 av herr Sundin m. fl. och II: 256 av fröken Elmén m. fl. under punkt B 5 i vad gällde uttalande angående prissättningen på alkoholdrycker bort hemställa,

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala att prissättningen på alkoholdrycker borde ägnas fortlöpande uppmärksamhet av regeringen och föranleda denna att vid inträffade förändringar av köpkraften föreslå riksdagen prisjusteringar för att förebygga ur nykterhetspolitisk synpunkt ogynnsamma effekter av ett relativt förbilligande av sådana drycker.

26. *Reservation* av herrar *Stefanson, Lundström, Gustafson* i Göteborg, *Vigelsbo, Eriksson* i Bäckmora och *Enskog*, vilka ansett, att utskottet under punkt B 35 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionen

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

II: 723 av herr förste vice talmannen von Friesen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsam utredning av möjligheten att avskaffa läskedrycks-skatten i samband med en motsvarande revision av skatteskalorna för alkoholhaltiga drycker.

Beträffande åtgärder för att förhindra en fortsatt allmän pris- och kostnadshöjning

27. *Reservation* av herrar *Stefanson, Lundström, Sundin, Gustafson* i Göteborg, *Vigelsbo, Eriksson* i Bäckmora och *Enskog*, vilka ansett, att utskottet under punkterna B 9 och 19 i vad gällde åtgärder mot inflationen bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionerna I: 623 av herr Lundström m. fl. och II: 739 av herr Ohlin m. fl. samt I: 612 av herr Torsten Andersson m. fl. och II: 728 av herr Hedlund m. fl. måtte i här aktuella delar i skrivelse till Kungl. Maj:t ge till känna vad i motionerna anförts om särskilda åtgärder för att komma till rätta med en hotande fortsatt allmän pris- och kostnadshöjning.

28. *Reservation* av herrar *Yngve Nilsson, Gösta Jacobsson* och *Magnusson* i Borås, vilka ansett, att utskottets yttrande beträffande åtgärder för att förhindra en fortsatt allmän pris- och kostnadshöjning bort ha annan, av reservanterna angiven lydelse.

Herr TALMANNEN yttrade:

Överläggningen rörande detta betänkande må omfatta även andra lagutskottets utlåtande nr 17. Yrkanden beträffande sistnämnda utlåtande framställes dock först sedan detsamma föredrags.

Vad utskottet hemställt föredrogs; och anförde därvid:

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Inte ens finansminister Sträng har kunnat förneka att skatte-

systemet efter hans senaste skatteförslag är ett veritabelt lapptäcke. Förslaget var en stor besvikelse för stora folkgrupper, som tyckt sig ha anledning vänta en genomgripande skattereform.

På en punkt kunde regeringspartiet inte hålla ut längre än två månader mot den samlade kritiken från tjänstemannaorganisationerna och den politiska oppositionen. Den förbättring av förvärvsavdragen som uppnåddes genom en kompromiss i utskottet innebär ett avsteg från finansministerns förslag och en väsentlig förbättring på detta område.

Jag kan, herr talman, också anföra ett annat exempel som visar att det lönar sig med en saklig och målmedveten opposition mot regeringspartiets skattepolitik. Vi har från vårt håll under flera år drivit frågan om rätt till frivillig särbeskattning — en rätt som vi anser vara av stor betydelse, särskilt för de gifta kvinnor som har en kvalificerad utbildning och som hittills tyckt att sambeskattningen i deras inkomstlägen haft en sådan effekt att det inte lönat sig mycket för dem att arbeta. Också härvidlag har nu finansministern efter en insats från löntagarorganisationerna och den politiska oppositionen funnit anledning lägga fram ett förslag om rätt till frivillig särbeskattning.

Men, herr talman, hur viktiga dessa förbättringar än är för de kategorier som berörs av dem, är de ändå bara detaljer. Den avgörande frågan är om finansminister Sträng är villig att genomföra en ordentlig skattereform i stort sett enligt de tankegångar som låg bakom hans egna direktiv till skatteberedningen år 1960 och som skatteberedningen sedan redovisade i sitt förslag. Jag tror att det finns många i detta land som skulle vilja ha ett besked från finansministern på den punkten.

På s. 61 i bevillningsutskottets betänkande nr 16 uttalar utskottsmajoriteten: »Skatteberedningens målsättning har under remissbehandlingen allmänt god-

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

tagits.» Ja, det är otvetydigt. Man skulle t. o. m. kunna gå längre och säga, att det är inte bara målsättningen som godtagits utan man har på flera håll också ansett att skatteberedningen bort gå längre i sitt reformarbete.

I detta sammanhang vill jag skjuta in en reflexion rörande remissyttrandena över skatteberedningens betänkande. Finansministern har lovat att dessa skall tryckas och kunna vara tillgängliga för alla intresserade. Det hade ju varit önskvärt att remissyttrandena förelegat tryckta nu, så att de kunnat tjäna som underlag för debatten i kammaren. Men alla de talare som kommer att uppträda här i dag måste yttra sig utan att i detalj känna till remissinstansernas utlåtanden.

Det hade alltså varit värdefullt om remissyttrandena varit tryckta till denna debatt. Jag vill nu fråga finansministern när han räknar med att kunna presentera dessa remissyttranden i tryckt skick.

Herr talman! Skatteberedningens målsättning har sålunda allmänt godtagits. Men när man läser utskottsmajoritetens yttrande i anslutning till ett uttalande i propositionen, att de av finansministern i år framlagda förslagen överensstämmer med de allmänna riktlinjerna i skatteberedningens betänkande, så tror man knappast sina ögon. Ingen av skatteberedningens många ledamöter kan ha den uppfattningen, att de förslag som föreligger i årets skatteproposition från finansministern skulle stå i överensstämmelse med de allmänna riktlinjerna i skatteberedningens betänkande. Jag skulle inte tro att t. ex. en enda av TCO:s 517 000 medlemmar, efter den omfattande informationsverksamhet som har ägt rum i skattefrågan under de senaste månaderna bl. a. inom tjänstemannaorganisationerna, anser att finansministerns skatteförslag står i överensstämmelse med de allmänna riktlinjerna i skatteberedningens betänkande. Finansministern har gått ifrån

inte bara skatteberedningens förslag utan också de direktiv som han själv lagt fram för skatteberedningen.

Det felaktiga i utskottsmajoritetens påstående belyses bäst, om vi ser på frågan om marginalskatterna, d. v. s. den skatt som man får betala på de belopp, med vilka man ökar sin inkomst. Hälften av alla gifta inkomsttagare drabbas f. n. av progressiv skatt mot bara en fjärdedel för ungefär 10 år sedan. Eftersom finansministern i motsats till skatteberedningen inte har föreslagit någon som helst höjning av det s. k. proportionella skiktet, kommer ett växande antal löntagare med vanliga inkomster att drabbas av stigande skattesatser.

För skatteberedningen var det i enlighet med direktiven en huvudfråga att minska progressionen i beskattningen och man ville helst om möjligt söka undvika höjningar av de statliga marginalskattesatserna i vanliga inkomstlägen.

Det förslag som man från alla politiska partiers sida enades om i skatteberedningen var ganska försiktigt. LO:s, TCO:s och SACO:s representanter ansåg att skatteberedningen hade varit alldeles för försiktig när det gällde att minska progressionen. Beredningen själv ansåg att man på längre sikt borde eftersträva en längre gående progressionsutjämning.

När löntagarrepresentanterna skulle motivera sina förslag om att sänka marginalskatterna utöver vad beredningens majoritet föreslagit, uttalade man sig på följande sätt: »Ett framträdande mål vid en reform av fysiska personers beskattning måste vara att reducera den direkta inkomstbeskattningens och marginalskatternas storlek.» I ett annat sammanhang uttalar man: »Den reducering av marginalskattesatserna, som vi sålunda föreslår, ligger i linje med den minskning av den direkta beskattningen som enligt direktiven bör ligga till grund för utredningens arbete.»

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

Under remissbehandlingen var det, såsom jag nyss antydde, många som ville gå ännu längre än vad t. o. m. reservanterna i beredningen föreslagit. TCO ville gå längre i denna riktning och från bl. a. Kooperativa förbundets och från tre socialdemokratiska landshövdingars sida uttalades en stor sympati för löntagarrepresentanternas reservation om en kraftigare sänkning av marginals-katten.

Herr talman! En sänkning av marginals-katterna var alltså en avgjord huvudpunkt i skatteberedningens förslag. Vad säger då finansministern på denna huvudpunkt? Jo, han uttalar på sid. 24 i årets finansplan: »Marginals-katten blir i huvudsak opåverkad.» Bakom detta lakoniska uttalande ligger det förhållandet, att marginals-kattesatserna visserligen sänks något i vissa skikt, men i gengäld skärps de något i vissa andra skikt.

För linjen att lämna marginals-katterna i huvudsak opåverkade kan inte finansministern åberopa något egentligt stöd i remissutlåtandena med undantag av dem som avgivits av Landsorganisationen och några socialdemokratiska organisationer. I övrigt är man helt med på den huvudmålsättning, som skatteberedningen hade, nämligen att man skall sänka marginals-kattesatserna.

Nu har finansministern tillsatt några arbetsgrupper som skall fortsätta att utreda skattefrågan. En arbetsgrupp skall syssla med mervärdeskatten och socialförsäkringsavgifterna. En annan arbetar med familjebes-kattningen och ytterligare en med en utredning om definitiv källskatt. Det finns dock ingen grupp som har till uppgift att behandla den avgörande frågan i skatteberedningen i detta ärende, nämligen frågan om marginals-kattesatsernas höjd.

Självfallet kan inte familjebes-kattningsgruppen om den skall göra upp förslag till nya skatteskalor undgå att känna till ungefär hur progressiviteten skall utformas. Men såvitt jag vet har fi-

nansministern inte givit denna arbetsgrupp några direktiv, och dess huvudsakliga uppgift måste vara att avväga beskattningen av å ena sidan familjer och å andra sidan ensamstående. Denna arbetsgrupp måste rimligen ha någon vägledning från finansministern när det gäller dennes uppfattning om de lämpliga marginals-kattesatserna.

Därför skulle jag vilja fråga finansministern: *Är herr Sträng villig att genomföra en skattereform som innebär en genomgripande sänkning av marginals-katten i minst den omfattning som skatteberedningen föreslagit?* Det är en fråga som jag tror att det är angeläget att vi får svar på nu, så att vi får reda på om det ligger något som helst bakom finansministerns uttalande att det förslag som lagts fram för årets riksdag skulle kunna sägas ligga i linje med de allmänna riktlinjerna för skatteberedningens arbete. *Svarar finansministern inte ja på den frågan, innebär det att finansministern nu definitivt överger en av huvudmålsättningarna i skatteberedningens betänkande.* Ingen — inte heller finansministern — har såvitt jag vet bestridit att det förslag som skatteberedningen lade fram om en sänkning av marginals-katten var i direktivens anda.

Herr talman! I reservation 1 i betänkande nr 16 — en reservation som har avgivits av samtliga folkpartister och centerpartister gemensamt — har lagts fram ett skatteprogram som omfattar fem punkter.

Den första punkten gäller sänkningen av marginals-katterna, så att skatten på extrainkomster och inkomstökningar blir mindre. Det gäller alltså en reformering av den direkta beskattningen i samklang med de tankegångar som fanns i skatteberedningens förslag.

I punkt 2 föreslås avskaffande av den nuvarande omsättningsskatten som bromsar produktionsutvecklingen och minskar vår konkurrenskraft gentemot utlandet. Samtidigt bör energibes-katt-

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

ningen tas bort och dessa skatter ersätts med en beskattning av mervärdeskattens typ. Denna mervärdeskatt måste sättas så att den också kan bidra till sänkningen av den direkta skatten. Finansministern har i årets finansplan på flera punkter framfört kritik mot mervärdeskatten. Jag skall inte gå in på den nu; jag vill bara säga att jag inte finner att de argument som där framförs är särskilt hållbara.

Som en tredje åtgärd föreslår vi i detta skatteprogram en avveckling av alla punktskatter utom de som har en social motivering eller ingår i den nuvarande vägfinansieringen. Min medreservant, herr Enskog, kommer att närmare beröra detta, varför jag skall gå förbi det i detta sammanhang.

Punkt 4 gäller företagsbeskattningen som enligt vår uppfattning bör reformeras så att den får en produktionsfrämjande utformning och göras neutral med hänsyn till olika företagsformer. Eftersom företagsskatteutredningen nu utreder denna fråga vill jag bara uttrycka den förhoppningen, herr finansminister, att, om nu företagsskatteutredningen skulle lägga fram ett förslag i direktivens anda, finansministern inte hoppar av också från det förslaget.

Punkt 5 i detta skatteprogram gäller förmögenhetsskatten. Skattesystemutredningen, som ju nu har slutat sitt arbete, hade i uppdrag att utreda också frågan om förmögenhetsskatten. Jag vill gärna citera en passus ur finansministerns direktiv till allmänna skatteberedningen på denna punkt:

»Utredningen bör vidare uppmärksamma de frågor som sammanhänger med beskattningen av förmögenhet och dess avkastning. Nuvarande regler innebär i princip att förmögenhetsinkomst beskattas hårdare än arbetsinkomst, där förmögenheten underkastas särskild beskattning. Häremot kan i och för sig inte resas någon invändning. Förmögenhetsbeskattningen tillhör emellertid de frågor som ständigt står under diskus-

sion och den bör helt naturligt ingå i den allmänna omprövning av beskattningen som skall ankomma på utredningen. Bland de spörsmål på förmögenhetsbeskattningens område som blir föremål för diskussion kan särskilt nämnas det förhållandet att förmögenhetsskatten i förening med inkomstskatten på avkastningen i vissa fall kan ta så gott som hela avkastningen i anspråk. Det har också ifrågasatts det berättigade i att ta ut förmögenhetsskatt på förmögenhet som är nedlagd i produktionsmedel t. ex. lantbruk — — —.»

Skatteberedningen lade fram ett provisoriskt förslag beträffande förmögenhetsskatten, vilket herr Sträng emellertid nu strukit ett streck över. Finansministern föreslår visserligen en höjning av det fria beloppet från 80 000 till 100 000, men i övrigt vill han inte veta av allmänna skatteberedningens förslag. Men utredningen sade också att den hade för avsikt att fortsätta utredningsarbetet i enlighet med de direktiv den hade fått. Jag skulle vilja fråga finansministern: Anser inte finansministern att det är aktuellt längre att företa den utredning när det gäller förmögenhetsbeskattningen som finansministern ansåg vara motiverad 1960? Vad är det i så fall som har inträffat sedan 1960 som skulle göra att det nu inte finns motiv att utreda frågan om förmögenhetsbeskattningen? Jag ställer denna fråga framför allt med tanke på de synpunkter som framfördes i direktiven. Vi har ju fått en fortgående inflation sedan dess, men det borde ju snarare förstärka än försvaga motiven för en utredning. Menar finansministern alltså att det inte skall bli någon reformering på förmögenhetsskattens område alls under de närmaste åren?

En fråga som får särskild aktualitet i inflationstider är ju frågan om man skall indexreglera skatteskalorna och ortsavdragen. Allmänna skatteberedningen anslöt sig i princip till en så-

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

dan indexreglering. Om priserna stiger och inkomsttagarna får kompensation för prisstegringarna, så kommer skatterna — om skatteskalorna inte ändras — i det progressiva skiktet att stiga procentuellt mer än inkomsterna. Även om en inkomsttagare inte får större inkomstökning än vad som motiveras av penningvärdets fall, får han alltså ändå betala en större del av sin inkomst i skatt. Vi begär en utredning också på denna punkt. Om man anser att det av politiska skäl inte är möjligt att rätta till skatteskalorna för inkomster som ligger något över medelinkomsterna, innebär det att personer i dessa inkomstgrupper får en automatisk skärpning av skattetrycket, som riksdagen aldrig beslutat utan som är en direkt följd av inflationen. Det är därför viktigt att denna fråga inte kommer bort i skattedebatten.

Familjebeskattningen utgör en viktig del av reformarbetet. Den frågan bereds, som jag sade, i en arbetsgrupp inom finansdepartementet. Vi anser att denna fråga är så viktig att den bör bli föremål för en parlamentarisk utredning, och vi har ett yrkande på den punkten. Jag vet att andra talare senare kommer att ta upp den frågan, och jag skall därför gå förbi den.

Herr talman! Det jag nu nämnt är det väsentligaste i de reservationer, som centerparti- och folkpartiledamöterna gemensamt fogat till utskottets betänkande: kravet på en samlad, genomgripande reform av skattesystemet. Vi begär också att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall begära en sådan reform.

Nu kan man ställa den frågan — och jag vet att finansministern ställt den i andra sammanhang: Varför har inte oppositionen lagt fram en motion med förslag om att riksdagen skulle antaga skatteberedningens förslag? Jag berörde den frågan i remissdebatten, och jag skall därför inte gå närmare in på den nu. Jag vill bara nämna, att en så stor

reform som ett genomförande av skatteberedningens förslag innebär förutsätter ett detaljerat förslag till riksdagen. Detta gäller inte minst i fråga om mervärdesskatten. Eftersom det på den punkten pågår en teknisk bearbetning som tycks vara motiverad på några punkter, så var det inte ens tekniskt möjligt för oss, som inte har ett stort kansli till vårt förfogande, att lägga fram ett förslag. Vi anser inte att vi kunde föreslå en höjning av den nuvarande omsättningsskatten i syfte att möjliggöra en sänkning av den direkta skatten, eftersom vi anser att den nuvarande omsättningsskatten är felkonstruerad.

Till detta kommer att det enligt vår uppfattning på grund av regeringens oskickliga politik på det här området har skapats ganska stora inflationsförväntningar. Sådana inflationsförväntningar är farliga för vår ekonomi. Därför har vi inte velat lägga fram förslag som skulle medföra en svagare budgetbalans än den som finansminister Sträng föreslagit. Av den anledningen har förslag om vissa, väl motiverade skattesänkningar fått anstå någon tid. Jag vill i detta sammanhang nämna att vi i motioner till årets riksdag föreslagit åtgärder mot inflationen. Dessa förslag behandlas emellertid i huvudsak i andra utskott och kommer att bli föremål för debatt i riksdagen senare. Vi har emellertid i en reservation velat fästa uppmärksamheten på det problemet.

I detta läge är alltså möjligheterna att lägga fram direkta förslag om skattesänkningar till årets riksdag begränsade. Våra förslag gäller i första hand skatteskalorna. Vi begär en begränsad sänkning av marginalskatterna: för ensamstående inkomsttagare i inkomstskikten mellan cirka 13 000 och 40 000 kronor — med tyngdpunkten lagd på inkomster under cirka 22 000 kronor, för gifta inkomsttagare i inkomstskikten mellan cirka 25 000 och 55 000 kro-

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

nor. Vårt förslag innebär också att vi inte höjer tudelningsgränsen. Detta skulle medföra att, som framgick av vad jag tidigare sade, de ensamstående inte skulle behandlas lika hårt som enligt finansministerns förslag. Vårt förslag om att inte höja tudelningsgränsen skulle också ha det goda med sig att det underlättar en eventuell framtida övergång till särbeskattning.

Man kan göra gällande att det inte blir så förfärligt stora skattesänkningar i kronor räknat om vårt förslag genomförs. Det är möjligt att talesmän för regeringspartiet kommer att visa att det kommer att röra sig om högst ett par hundralappar. Man kan säga, att det inte betyder någonting. Vi tror emellertid att det har en mycket stor psykologisk betydelse, att man i varje fall tar ett första steg för att sänka marginalskatterna för mellangrupperna, när man nu av samhällsekonomiska skäl inte kan sänka marginalskatterna så särskilt mycket. Tillsammans med de åtgärder som vi föreslagit när det gäller förvärvsavdraget skulle vårt förslag på den här punkten i alla fall innebära att en barnfamilj, där mannen tjänar 20 000 kronor och hustrun 15 000 kronor, skulle få en sänkning av statsskatten med 1 500 kronor. Genom den kompromiss i bevilningsutskottet, som jag förut nämnde, kommer en sådan familj i alla fall att få knappt 1 000 kronor lägre direkt skatt än vad den nu har.

Vad uppnådde vi genom kompromissen i bevilningsutskottet? I anslutning till en motion av herr Ullsten angående en avjämning av omsättningsskattebeloppet — något som man inte minst från köpmannahåll hade pläderat för — var det möjligt att träffa en överenskommelse om en höjning av förvärvsavdraget, nämligen på så sätt att man höjer det så kallade kvotavdraget från 20 till 25 procent och maximivdraget från 2 000 till 3 000 kronor. Detta innebär, att samtliga barnfamiljer,

vilka nu har förvärvsavdrag, får en höjning på minst 25 procent av detta avdrag. Det är givetvis en förbättring. Vidare fick vi en motion, som kommit tillbaka år efter år från herr Westberg, tillgodosedd. Herr Westberg har påtalat det egendomliga förhållandet, att den som betalar underhåll till sina barn som inte är i egen vård bara kan få dra av 1 000 kronor per år, oavsett hur mycket han eller hon betalat till barnen och oavsett hur många barn det är. Genom denna kompromiss blev alltså beslutat, att den som har en sådan underhållsplikt mot barn får dra av 1 000 kronor för varje barn. Det kommer att betyda ganska mycket för dem som har varit hårt pressade i detta sammanhang.

Vi fick också igenom ett förslag om lägre omsättningsskatt än som förutsätts i propositionen i fråga om färdig betongmassa. Detta bör underlätta rationaliseringen av byggandet.

I fråga om förvärvsavdraget anslöt vi oss till kompromissförslaget för att få ett omedelbart beslut. Som vi framhållit i ett särskilt yttrande innebär detta inte att vi anser 3 000 kronor som den lämpligaste siffran för ett maximumavdrag. Vi anser att 4 000 kronor hade varit mera välmotiverat. Vi anser också att det blir en förbättring när nu skatteberedningens förslag i fråga om den faktiska sambeskattningen i princip blir genomfört — enligt de nya bestämmelserna får en hustru som deltar i mannens verksamhet rätt att dra av de första 1 000 kronorna av sin arbetsinsats. När nu skatteberedningens förslag blir genomfört på denna punkt i fråga om de faktiskt sambeskattade, hade det varit naturligt att detta också hade gällt för övriga som har förvärvsavdrag. Vi kommer att fortsätta att arbeta för bättre förvärvsavdrag så länge den nuvarande sambeskattningen består.

Samtliga tre oppositionspartier har en blank reservation i fråga om be-

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

skattningsvärdet för maskiner och inventarier. Vi har på denna punkt föreslagit att som ett första steg på vägen till en konkurrensneutral indirekt beskattning omsättningsskatten på investeringar i maskiner och inventarier skall räknas på 50 i stället för 60 procent av värdet. Genom ett missförstånd som uppstod i utskottet i samband med kompromissen hade olika meningar framkommit om huruvida vi har teknisk rätt att ställa ett yrkande på denna punkt. Det hela får enligt min uppfattning betecknas som ett olycksfall i arbete. Någon inverkan i sak har det inte.

De ändringar i fråga om en schablonisering av kommunalskatteavdraget som finansministern föreslagit anser jag inte vara tillfredsställande. De har fått godtagas som tillfälliga nödlösningar i avvaktan på en ordentlig skattereform.

I betänkandet behandlas också frågan om skatten på sprit o. s. v. Denna fråga kommer att tas upp av min medreservant herr Enskog, varför jag går förbi den nu.

Jag skall, herr talman, säga några ord om en annan motion av herr Westberg. Den gäller införandet av en differentierad skatt på bensin i syfte att få till stånd ett enhetligare bensinpris i hela landet. Från folkpartiets sida har vi inte anslutit oss till reservationen. Detta beror inte på att vi inte anser att herr Westbergs önskemål skulle vara förtjänta av en utredning, utan det beror på att vi inte tror att det är möjligt att genom denna metod komma fram till sådana resultat.

Herr talman! Ett bifall till de reservationer som avlämnats gemensamt av folkpartiet och centerpartiet skulle innebära ett bestämt uttalande för en genomgripande skattereform, som enligt vår uppfattning måste komma till stånd. Finansministern hade rätt år 1960 när han ansåg att det nuvarande lappverket inte kunde bestå. Vi vill nu

ansluta oss till den uppfattning som finansministern då hade. Här måste ske en ordentlig reform, och den kan man uppnå genom ett bifall till våra reservationer.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationerna 1, 3, 9, 10, 14, 16 och 27. I detta sammanhang vill jag säga att ett bifall till reservation nr 9 får konsekvenser i fråga om sjömansskatten. Jag får därför under punkt A IV angående grunderna för de nya sjömansskattetabellerna yrka, att dessa fastställs i enlighet med utskottets förslag med den ändringen att de i reservation nr 9 angivna skatteskalorna skall ligga till grund för sjömansskattetabellernas utformning.

Herr VIGELSBO (cp):

Herr talman! Den föregående talaren har i stort sett gått igenom alla punkter på bevillningsutskottets betänkande nr 16. Jag ber därför att endast få göra en del kommentarer till det föreliggande förslaget och till de reservationer folkpartiet och centerpartiet har inlämnat.

När vår skattefråga de närmast föregående åren har diskuterats har man allmänt bibringats den uppfattningen, att en ganska genomgripande omläggning av det nuvarande skattesystemet skulle komma till stånd. Tillsättandet av den allmänna skatteberedningen samt de direktiv som denna erhöll styrker ytterligare denna uppfattning. Finansministern har emellertid hesiterat inför de svårigheter han ansett skulle uppstå med den nya reformens genomförande och tillämpning. Jag skulle tro att man i långa stycken kan ge statsrådet rätt i hans antaganden. Skatteberedningens förslag om mervärdeskatten synes i vissa avsnitt innehålla reformförslag, vilka vid ett närmare påseende verkar ganska invecklade. Finansministern konstaterar att skatteberedningens målsättning under remissbehandlingen allmänt har godtagits, åtminstone av nä-

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

ringslivets organisationer, men den har också på vissa håll utsatts för en mycket stark kritik. Kritiken har härvid främst riktat sig mot sättet för familjebeskattnings finansiering och mot mervärdeskatten. Det är förståeligt att finansministern av denna anledning vill titta på förslaget ytterligare en gång samt att via ett par studiegrupper inom departementet ge det en kompletterande överarbetning.

Men det har också, som finansministern vid något tillfälle låtit oss förstå, förelegat andra skäl. Det har sålunda sagts att böndernas svårigheter att hålla reda på fakturor, för vilka de skulle ha skatterestitution, har gjort statsrådet betänksam. Vi ber att få tacka för detta. Jag är inte mannen att bedöma om det var böndernas bortkomna fakturor som var en bidragande orsak till finansministerns betänksamhet eller om det, som man understundom trott på en del andra håll, var herr Hermanssons bristande förståelse för förslaget som fällde utslaget. Vart och ett av de anförda skälen kan ju i och för sig ha utgjort ett tillräckligt starkt motiv för finansministerns avhopp.

Resultatet blev emellertid att den stort upplagda skatteberedningen — med några blommor ur finansministerns hand som tack för dess arbete — koplades bort från vidare engagemang. Jag har fått intrycket att herr Gustafson i Göteborg som ledamot av denna skatteberedning föga har uppskattat denna finansministerns uppvaktning.

När skatteberedningen avkopplats ålåg det finansministern att sätta sig ned och snickra ihop ett nytt skattepaket. Det är detta som vi behandlar här i dag. När vi på vårt håll började att titta på detta förslag syntes det oss inte vara särskilt illa uttänkt som underlag för en temporär och för året gällande skattereform. Detta konstaterande innebär ingalunda att vi reservationslöst kunnat svälja allt som döljer sig bakom detta förslag. Våra erinring-

ar har framförts motionsvägen och, i den mån de ej vunnit bevillningsutskottets beaktande, lett till i betänkandet avgivna reservationer.

Vi är överens med finansministern om att reformens utgifter och inkomster så långt detta är möjligt i nuläget bör till väsentliga delar balanseras mot varandra. Här skall visserligen medges att man kan misstänka att felräkningar föreligger både av finansministern och av oss. Om finansministern får in större inkomster än vad han beräknat är det inte första gången som något sådant sker. När det kommer till kritan får han kanske även det beräknade lånebehovet täckt. Det bör emellertid inte läggas finansministern till last att han räkenskapsmässigt ser till att alltid vara på den säkra sidan. Det bör, som jag ser det, vara en styrka att tillämpa denna metod både i offentlig och enskild budgetberäkning. Det är en styrka att kunna diskutera utifrån premissen att den ram man rör sig inom kommer att hålla. Att förhandsmässigt räkna med förutsättningar som inte visar sig föreligga kan inte vara lämpligt. Jag kan för min del inte finna något större fel i dessa finansministerns beräkningsprinciper.

Vi har från centerpartiets sida följt samma princip som finansministern. Har vi på ett håll föreslagit ändringar vilka medfört inkomstbortfall eller ökade kostnader, har vi på andra håll samtidigt föreslagit inkomstförstärkningar som väl täckt den uppkomna utgiftsökningen eller inkomstminskningen. Vi har följaktligen tillämpat samma balanseringsprincip som statsrådet själv. Om statsrådet och riksdagen inte accepterar detta tillvägagångssätt eller inte godtar de balansposter som vi »skjutit in» i vårt förslag som ersättning för andra poster som fallit bort på grund av de av oss föreslagna ändringarna är det en sak som inte vi kan ta ansvar för. Men jag vill kraftigt understryka att den budget vi föreslagit inte är någon överbudsbudget.

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

Av finansministerns budgetresonemang synes framgå att han nu resignerat i fråga om möjligheterna att kunna bemästra inflationen. Från detta resignationens uttryck av hjälplöshet till att acceptera en viss procentuell inflation synes mig steget vara ganska långt. Det är troligt att en viss inflation inte går att undvika — en inflation av växlande omfattning har alltid ägt rum utan att dock förhållningsmässigt till sin storlek ha kommit till uttryck i en budgetkalkyl.

Detta innebär emellertid inte att det skulle finnas någon som tvivlar på att finansministern, i denna fråga åtminstone, blir sannspådd. Den omfördelning av skattebördan som kommer till uttryck i föreliggande förslag ansluter vi oss i princip helt till. Men vi skulle gärna ha sett att man kunnat gå något längre vad det gäller att fila av den s. k. skattepuckeln. Även den kan ju bli ett frö till nya inflationstendenser, eller i varje fall bidra till den. Detsamma kan man kanske också säga beträffande höjningen av barnbidragen och folkpensionerna. Finansministern har här emellertid haft att välja mellan de rättvisekrav som pockar på uppmärksamhet och risken för ökad inflation. Vi har sett saken från precis samma utgångspunkt: löne- och inkomstutvecklingen liksom kostnadsutvecklingen har konsekvenser som man i rättvisans namn inte kan lämna obeaktade. När det sålunda gäller skattepuckeln har vi av rättviseskäl ansett oss böra påyrka att man går ett steg längre.

I reservation nr 1 har vi givit uttryck för denna vår uppfattning. Vi hemställer där att riksdagen måtte besluta att uttaget av skatt för gift skattskyldig i inkomstskikten 16 000—40 000 kronor beskattningsbar inkomst sänkes med ytterligare en procentenhet och att beträffande ensamstående inkomsttagare uttaget sänkes med två procentenheter i inkomstskikten 8 000 till 15 000 kronor samt med en enhet i inkomstskikten 15 000 till 30 000 kronor, allt i be-

skattningsbar inkomst. Detta förslag skulle om det godtages nästa budgetår medföra ett skattebortfall beräknat till 44 miljoner kronor. För helt år blir skattebortfallet beräkningsmässigt ca 130 miljoner kronor. Skattebortfallet kan synas bli stort men ur rättvisesynpunkt bör det likväl tas. Täckningsintäkter för beloppet har av oss presenterats i annan ordning, till vilket vi ber att senare få återkomma.

Vi accepterar med tillfredsställelse utskottets förslag beträffande förvärvsavdragen, om höjningen av kvotavdraget och maximibeloppets höjande från 2 000 till 3 000 kronor, likaså den av oss länge eftersträfvade och påyrkade rättvisereformen, att hemarbetande gift kvinnas rätt till förvärvsavdrag höjes från nu gällande 300 kronor till ett belopp maximerat till 1 000 kronor. Denna reform kostar visserligen statsverket 45 miljoner kronor, men får likväl betraktas som en gärd av rättvisa mot de gifta kvinnor med barn som trots detta deltar i produktivt arbete, inom eller utom mannens förvärvsområde. Detta skattebortfall täckes mer än väl genom den föreslagna höjningen av omsättnings-skatten till jämnt tio procent, vilket beräknas ge en ökad skatteintäkt på 55 å 60 miljoner kronor.

Den allmänna skatteberedningen var i princip inställd på en annan fråga som dock synes helt ha förbigått finansministern, nämligen frågan om indexregleringen av skattesystemet. Med hänsyn till inflationens skattehöjande verkningar har vi ansett det nödvändigt att denna fråga skyndsamt blir föremål för sakkunnig översyn. Jag hemställer på denna punkt om bifall till reservationen nr 14.

Vad beträffar avdrag för försäkringspremie föreligger betydande orättvisor för vissa företagargrupper. Om en företagare av någon anledning väljer att stå utanför ATP utestängs han samtidigt från den obligatoriska sjukförsäkringens tilläggssjukpenning. För en så-

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

dan företagare är det därför med hänsyn till familjen nödvändigt att skaffa sig ett försäkringsmässigt skydd. De försäkringar som då kommer i fråga är missgynnade ur beskattningssynpunkt. En utredning av denna fråga synes vara i hög grad motiverad. Jag hemställer på denna punkt om bifall till reservation nr 10.

Skatteberedningen föreslog att det skattefria förmögenhetsbeloppet skulle höjas till 125 000 kronor. Vi har inte velat i detta sammanhang dra upp denna fråga i annan mån än att vi önskar att förmögenhetsbeskattningen i sin helhet underkastas en skyndsam utredning. Jag hemställer därför om bifall till reservation nr 16.

Den indirekta beskattningen kommer senare att beröras av min kamrat i bevilningsutskottet, herr Eriksson i Bäckmora, varför jag inte här skall närmare gå in på denna. Den rör då närmast sprit- och tobaksbeskattning, vilka sammantagna ger täckning för de ändringsförslag vi framfört.

Jag vill sluta, herr talman, med att säga att vi betraktar det nu föreliggande förslaget till lösning av våra skattefrågor endast som ett provisorium i avvaktan på att något annat presenteras. Vi vill hoppas att de arbetsgrupper som nu tagit till sin uppgift att överarbeta skatteberedningens riktlinjer inte kommer att förpuppas som eljest understundom händer med sådana arbetsgrupper, utan att de med kraft och skyndsamhet griper sig verket an. Ur näringslivets synpunkt vore det säkert önskvärt att få dessa för dess vidkommande så viktiga frågor mera långsiktigt lösta så att man i fortsättningen slapp att nödgas inordna sig under ständigt föränderliga provisorier.

Jag hemställer således, herr talman, om bifall till samtliga de reservationer vartill vi lämnat vår medverkan vid detta bevilningsutskottets betänkande nr 16.

Herr MAGNUSSON i Borås (h):

Herr talman! Under efterkrigstiden har ordet beskattning ofta förekommit i detta land, och anledningen till detta är väl främst att söka i det förhållandet att vi under denna tid har haft en ständigt pågående skatteskärpning. I vårt land har ett skattesystem tillämpats vilket medför att över en tredjedel av nationalinkomsten nu går till skatter och att samhället lägger beslag på den större delen av de nya inkomsterna. Det är rätt naturligt att en sådan utjämning har medfört att människorna har börjat känna sig något illa till mods över detta förmynderskap. Denna utveckling har medfört att beskattningen med sin nuvarande utformning har blivit ett hinder för arbetsvilja, sparande och företagsamhet. Det är ett faktum, och det torde väl nu också inses av alla. Inte minst passar vårt nuvarande skattesystem dåligt in i den ständigt pågående penningvärdeförsämringen.

Nödvändigheten av ett nytt skattesystem torde väl också ha insetts av regeringen, när den tillsatte skatteberedningen för några år sedan, ty det kan väl ej vara på det sättet att skatteberedningen tillsattes bara för att tysta ned den hårda kritiken från högerpartiet mot de ständiga skattehöjningarna. Man skulle nästan kunna tro att det var en sådan kringgående rörelse från finansministerns sida när man nu ser resultatet av skatteberedningens förslag. För alla dem som utfört ett stort arbete i denna utredning — jag tänker på politikerna, näringsorganisationerna, löntagarorganisationerna och experterna — måste det kännas något bittert att se den med stor möda ihopkomna kompromissen röna så liten förstäelse på högre ort. Det är förvånansvärt att inte finansministern begagnat denna enighet till att lösa några för vårt samhälle så viktiga frågor som just dessa skattefrågor utgör. Trots skatteberedningens bundenhet av direktiven

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

att inte få angripa det totala skatetrycket är det framlagda förslaget ingen dålig kompromiss, även om det finns problem som skulle ha kunnat lösas på annat sätt. Remissmyndigheterna har också ställt sig välvilliga till förslagen, vilket borde medföra nära nog en skyldighet för regeringen att fullfölja de framlagda förslagen. Man borde framför allt ha tillvaratagit grundtankarna i förslaget att genom ett nytt skattesystem förbättra vår konkurrensförmåga gentemot utlandet, och detta torde ha kunnat åstadkommas genom införande av mervärdeskatten.

Vi måste se till, herr finansminister, att vi får ett skattesystem som tar hänsyn till skatteförmågan och som främjar den ekonomiska utvecklingen genom en ökad arbets- och sparvilja. Vårt progressiva skattesystem har många nackdelar. Ett av de mest allvarliga är att skatterna stiger automatiskt utan att några beslut fattats i riksdagen när penningvärdet försämras genom att den inflationistiska ökningen av inkomsterna medfört att allt fler inkomsttagare kommer upp i högre skatteskalor. Sedan ett flertal år har högerpartiet krävt indexreglering av skatteskalan och ortsavdragen. Denna inte beslutade skattehöjning kan för det kommande året säkerligen beräknas bli åtskilligt över 500 miljoner. Ett sådant system kan inte få fortgå, och därför ansåg också skatteberedningen det vara av största vikt att vi får en utredning omedelbart som försöker skapa ett system för indexreglering av skatteskalor och ortsavdrag.

Regeringen föreslår nu en höjning av den allmänna varuskatten med 50 procent, vilket innebär nära nog en lika hård indirekt beskattning som vad en 13-procentig mervärdeskatt skulle gjort, men skattebetalarna får inte tillnärmelsevis den reduktion av den direkta skatten som skatteberedningen tänkt sig. I verkligheten innebär detta att vi nu tar en växande andel av nationalinkoms-

ten och disponerar den för det allmänna.

Det är denna utveckling som vi i högerpartiet såsom varande ett oppositionsparti inte vill vara med om och därför så har vi i motioner — som även fullföljts i reservationer till utskottets betänkande — föreslagit en hel del betydande skattesänkningar.

Den kraftiga progressionen i vår beskattning och därav följande hårda marginalbeskattning speciellt i de mera vanliga inkomstlägena har vi sedan många år påtalat. Skatteberedningen har givit oss rätt på den punkten. Vi anser att man redan nu bör gå längre i sänkningar för att förbättra arbetsvilja, sparande och företagsamhet. Ortsavdragen bör förbättras, och vi kräver nu att beslut omedelbart fattas om införande av ortsavdrag även för barnen med 1 000 kronor per barn. Vi kan inte hålla på med att på detta område helt bortse från skatteförmågan och beskatta inkomster som inte har någon skattekraft. Vi tillämpar ett egendomligt system i vårt land. Om en familjeförsörjare mäktar åstadkomma så stora inkomster, att dessa i och för sig är tillräckliga för familjens försörjning, så kommer samhället och gör ett så stort ingrepp genom beskattning att vederbörande måste ha någon form av bidrag för att klara sin försörjningsbörda. Skatteberedningen hade stor förståelse för detta mångåriga krav från högerpartiet, och bland remissinstanserna har bl. a. LO intagit en relativt positiv inställning till barnavdragen och säger sig kunna tänka sig en sådan kombination av avdrag och bidrag som vi från högerpartiet föreslagit.

Vi vill också höja ortsavdragen för folkpensionärerna, så att dessa kan ha mindre inkomster vid sidan om pensionen utan att drabbas av beskattning. Stora svårigheter föreligger bl. a. att få anstaltsvård för alla gamla. Det är då angeläget att dessa kan kvarbo så länge som möjligt i sina bostäder, men

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

den vården drar också speciella kostnader, och därför är det berättigat att dessa fördyrade levnadskostnader kompenseras av högre ortsavdrag.

Förvärvsavdragen, som i dagens samhälle spelar en stor roll, har, såsom herr Gustafson i Göteborg redan har antytt, genom en kompromiss i bevillningsutskottet förbättrats så till vida, att maximiavdraget höjts till 3 000 kronor och kvotavdraget till 25 procent. Glädjande är också att ett gammalt krav från vårt parti om att rätt till sådant avdrag även skall medges för de hustrur, som arbetar i mannens jordbruk eller affärsföretag, kunnat tillgodos. Detta kvotavdrag har satts till 1 000 kronor. Vårt krav på rätt till avdrag för de verkliga kostnaderna kvarstår givetvis. Utrymme för dessa skattelättnader har åstadkommits genom en höjning av varuskatten med en tiondels procent, varigenom denna skatt vid öppen redovisning blir exakt 10 procent.

Företagsbeskattningen behandlas inte i detta betänkande i vidare omfattning än vad som gäller varuskatten och punktskatterna. I en gemensam borgerlig motion hade föreslagits att beräkningsvärdet vid fastställande av varuskatten på maskiner och inventarier skulle sänkas från 60 procent till 50 procent. Som redan har antytts från denna talarstol har genom ett missförstånd i den delegation som inom bevillningsutskottet behandlade bl. a. dessa problem, reservation nu inte kunnat fullföljas till utskottsbetänkandet, och detta är förklaringen till att vi endast har en blank reservation vid detta avsnitt. Varuskattens uttagande på investeringarna är dock av så produktionshämmande effekt, att den måste avskaffas i sin helhet, vilket kan åstadkommas om varuskatten ersättes med mervärdeskatt. Mervärdeskatten skulle ju också enligt skatteberedningens förslag ersätta punktskatterna, och det är också angeläget att man får bort

dem. Bland punktskatterna bör med det snaraste skatten på guldvaror avskaffas. Den är till utomordentligt stort hinder för branschen, och dessutom mycket svårkontrollerad.

Bland övriga krav bör särskilt nämnas en sänkning av förmögenhetsskatten, som inte minst genom de nya taxeringsvärdena och den fortgående inflationen blir alltmer tyngande. Vi har nu föreslagit att skatteberedningens försiktiga förslag skulle genomföras, vilket innebär en höjning av det skattefria bottenbeloppet till 125 000 kronor och någon liten sänkning i skalan på förmögenheter upp till en miljon kronor. Dessa sänkningar utgör endast en kompensation för penningvärdeförsämringen. Vidare yrkar vi utredning om att förmögenhetsskatt inte skall utgå på produktionsmedlen. I princip skall ju skatten aldrig överstiga 80 procent av inkomsten. Genom att förmögenhetsskatten inte är avdragsgill inträffar det inte sällan att den blir högre, och ibland kan det t. o. m. inträffa att den överstiger hela inkomsten. Det kan inte vara rimligt att man har kvar ett sådant system, och därför bör enligt krav från högerpartiet även frågan om att rätta till detta utredas.

Regeringen har föreslagit att skatten på bensin skall höjas med 5 öre per liter från 38 till 43 öre. Högerpartiet har reserverat sig för att denna höjning bör begränsas till 3 öre, så att höjningen blir ungefär densamma som på alla andra varor som drabbas av höjningen av varuskatten. För glesbygderna med långa avstånd är detta en angelägenhet av stor betydelse. Detsamma kan också sägas om näringslivet i dess helhet, alldenstund kostnadsstegringar där är mycket allvarliga. Det kan väl näppeligen finnas någon anledning för riksdagen att försvåra levnadsförhållandena för de människor som alltfjänt bor i glesbygder utan att kunna göra anspråk på all den service som finns i tätorterna. Det fins väl också anledning

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

att ställa sig frågan, om det är rimligt att beskatta bilismen som helhet på ett så kraftigt sätt. När gott och väl halva bensinpriset utgöres av skatt och därtill lägges de dryga fordonsskatterna samt extraskatten för högertrafiken måste man säga att samhällets krav på bilismen är mycket stort. Bilen är nuförtiden inte någon lyxartikel — den är snart sagt varje mans självklara nyttoartikel. Dagens samhälle skulle fungera ganska dåligt utan bilismen. Det är mot den bakgrunden som vi i högerpartiet inte kunnat acceptera att man nu begagnar detta tillfälle till att lägga en extra beskattning på bilägarna, vilken blir resultatet om utskottsmajoritetens förslag bifalles. Vi anser därför att höjningen nu bör begränsas till samma höjning som träffar alla andra varor genom höjningen av omsättningsskatten.

I motion har föreslagits att spritbeskattningen skall höjas. Högerpartiets representanter i bevillningsutskottet har inte kunnat ansluta sig till detta krav. Dels är det inte särdeles länge sedan spritskatten höjdes, dels drabbas även spritvarorna av omshöjningen, vilken torde innebära att höjningen på en flask sprit blir i det närmaste en krona.

Regeringen föreslår något alldeles nytt inom vår skattelagstiftning, nämligen ett schablonavdrag för erlagda kommunalskatter. Detta förslag får de egendomliga verkningarna att en del personer kan få avdrag för utgifter som de aldrig har haft med belopp ända upp till 1 800 kronor, medan andra inte får något. Den som råkar bo i en kommun med låga kommunalskatter får också större nytta av avdraget än den som bor i en kommun med hög beskattning. De lägre inkomsttagare, som regeringen vill gynna genom denna åtgärd, tillgodoses på ett riktigare sätt genom högerpartiets förslag om en sänkning av uttagsprocenten för det proportionella skiktet med 30 procent.

Det förhåller sig, som fru Myrdal säger i en motion, så att detta förslag

inte har varit föremål för någon remiss. Inte ens till våra rättsvårdande myndigheter på beskattningens område har regeringen ansett sig behöva remittera detta förslag. Högerpartiet har i sin motion krävt att denna del av propositionen före avgörandet i riksdagen borde ha remitterats till kammarrätten, riksskattenämnden och några länsstyrelser. Detta ville utskottsmajoriteten inte vara med om mer än i så måtto, att man skulle hemställa till presidenten för kammarrätten och chefen för riksskattenämnden att de muntligen skulle framlägga sina synpunkter för utskottet. Detta har emellertid avböjts. Reservation emot detta majoritetens beslut har avlämnats i utskottet.

Högerpartiet har den uppfattningen, att den i år av regeringen väntade inflationen framför allt har sin grund i de av regeringen själv vidtagna åtgärder. Det är den våldsamt svällande budgeten med en utgiftsökning på cirka 4 000 miljoner kronor som i sig själv är inflationsdrivande. Det är de härigenom höjda skatterna och avgifterna som kräver kompensationer och fördyrar vårt kostnadsläge och därmed också försämrar vår konkurrensförmåga. Härtill kommer den mycket kraftiga kommunala expansionen.

Högerpartiet har med sina besparingsförslag försökt dämpa denna utgiftsexpansion och därigenom också skapa underlag för omedelbara skattesänkningar, som i sin tur skulle minska kompensationstänkandet. Vi menar att i dag räcker det inte att framföra önskemål utan det är nödvändigt att man framlägger konkreta krav. Högerpartiets skattesänkingsförslag innebär skattelättnader med cirka 1 000 miljoner kronor per år. Dessa skattelättnader vill vi i första hand tillföra barnfamiljerna, men även de ensamstående får genom våra förslag ganska goda skattesänkningar. Vi är medvetna om att de åtgärder som vi här föreslagit ingalunda är tillräckliga utan att det behövs mera. Det är

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

nödvändigt att ansträngningarna inriktas på att ytterligare lätta skattetrycket. Våra fortsatta skattesänkningar måste därför i första hand inriktas på att skatteberedningens förslag fullföljes. Vi har i högerpartiet inte svikit den kompromiss som man där har åstadkommit. Vi måste höja ortsavdragen och vi måste införa barnavdrag samt höja ortsavdragen för folkpensionärerna. Detta är skattesänkningar som betyder oerhört mycket för de mindre inkomsttagarna. Men vi måste också sänka statsskatten genom införande av lägre skatteskalor och minskande av den hårda progressiviteten för att speciellt mellangrupperna skall få en lägre skatt. Över hela linjen är det verkligen befoget med rejäla skattesänkningar. Vi måste göra det mer lönande att spara och det måste bli ett slut på plundringen av småspararna genom penningvärdeförsämringen.

Framför allt gäller det emellertid att åstadkomma en konkurrensvänlig varu-beskattnings och att få bort de ojämnt och många gånger orättvist verkande punktskatterna. Vi måste ha en företagsvänlig beskattning som befördrar produktionen. Beskattningen måste syfta till ett stärkande av näringslivets självfinansieringsmöjligheter och befrämja rationaliseringar. Vårt näringsliv måste, herr finansminister, kunna konkurrera effektivt — det är en av grundförutsättningarna för ett fortsatt framåtskridande.

Vi inom högerpartiet är mellertid fullt på det klara med att dessa skattesänkningar inte kan genomföras med mindre än att utgifterna begränsas. Därför har vi också föreslagit att en parlamentarisk besparingsutredning omedelbart skulle tillsättas, så att redan nästa års riksdag kunde ta ställning till ett helt nytt, genomgripande förändrat skattesystem som innebär lättnader i beskattningen, till nytta för arbetsvilja, sparsamhet och företagsamhet.

Herr talman! Jag ser framför mig

bilden av ett idogt arbetande svenskt folk som är belastat med den socialistiska regimen skattebörda på cirka 25 miljarder kronor utöver vad kommuner och landsting utkräver i skatt. Högerpartiet är genom sina konkreta förslag till skattesänkningar i färd med att plocka bort en av dessa miljarder för att därigenom minska på skattebördan. Det är bara beklagligt att högerpartiet har lämnats ensamt att utföra detta arbete.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationerna nr 2, 4, 6, 8, 10, 11, 12, 14, 15, 17, 21 och 28 samt vid punkt IV till det ändringsförslaget, att Kungl. Maj:t bemyndigas att upprätta nya sjömansskattetabeller med hänsynstagande till vad som anförts i reservation nr 8 samt i övrigt efter de grunder som är angivna i propositionen.

Herr BRANDT (s):

Herr talman! Under de senaste åren har vi förskonats från de hårda skattedebatter som förekommit tidigare. Det beror väl delvis på att oppositionen alltmer har insett att det inte går att pocka på ökade samhällsinsatser inom olika områden samtidigt som man kräver skattelättnader. Men det beror nog också på att vi sedan 1960 haft en stor parlamentarisk församling med representanter även för de stora intresseorganisationerna som har sysslat med vårt skattesystem, nämligen allmänna skatteberedningen. Utredningen hade fria händer att förutsättningslöst omstöpa skattesystemet, och alla förväntade ett revolutionerande resultat av dess arbete, med genomgripande praktiska reformer på skatteområdet som skulle, trodde man, åtminstone dämpa ned skattedebatten ytterligare i vårt land under överskådlig tid.

Visst innehöll också utredningens förslag stora förändringar i vårt skattesystem. Utredningen hade utfört ett förtjänstfullt arbete genom att belysa skatteproblemen på olika avsnitt både

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

när det gäller den direkta och indirekta skatten och familjebeskattningen. Enligt min mening går det att hämta mycken skattevisdom i dess betänkande. Nackdelarna med skatteberedningens förslag var emellertid många, och förslaget mottogs med stark kritik på många håll, främst beträffande familjebeskattningen, socialförsäkringarnas finansiering och mervärdesskatten. Enligt mångas mening gynnades de högre inkomsttagarna på de lägres bekostnad, och dessutom belastades kommunerna synnerligen hårt, med inte mindre än 800 miljoner kronor efter vad jag vill minnas.

Därtill kom att hela skatteförslaget var komplicerat och att särskilt mervärdesskatten var praktiskt svårhanterlig. Jag tror att tidskriften *Sunt Förnuft* — som jag annars inte brukar finna anledning att återropa — hade rätt när den skrev att skatteberedningens totala förslag innebar ett komplicerat system, som väl ingen riktigt kunde tränga in i och som var uppbyggt på en rad förutsättningar om vilka man inte visste mycket. »Det var säkerligen», framhöll tidskriften, »den mest komplicerade och svåröverskådliga utredning som någonsin presenterats i vårt land på skatteområdet.»

Förklaringen därtill ligger måhända till stor del i att skatteberedningen försökte svepa över så mycket på en gång, men framför allt kanske däri, att dess förslag var resultatet av en enda, med stor möda hopsnickrad kompromiss, varvid ingendera parten vågat, velat eller kunnat framföra förslag till lösningar som man ansåg riktigast och bäst.

Detta är egentligen också nackdelen med våra dagars parlamentariska kommittéer, som oppositionen så varmt och energiskt pläderar för — det sker ju även i det föreliggande utskottsbetänkandet. Jag tror att man bör hålla den saken i minnet. Att några få personer skulle genom att sinsemellan träf-

fa ett slags kompromiss kunna trollo bort kontroversiella problem och lägga fram ett förslag som riksdagen sedan skulle kunna godta, det är enligt min mening en önskedröm.

Det var även i själva verket en förunderlig skatteberedning. Sedan finansministern kommit med sitt skattepaket har jag sett flera ledamöter av beredningen med nästan rörande glädje notera att han inte i allt har följt vad beredningen föreslog.

När finansministern nu skrotade ned detta förslag blev det ändå en häftig kritik från oppositionen. Den fortsatte även sedan finansministern Sträng presenterat sitt eget skatteförslag, fastän då i något mera dämpad och försiktig ton. Herr Ohlin förklarade att han var besviken och kallade förslaget ett lapptäck som sannerligen inte gav uttryck för någon storvulnhet i greppet från finansministerns sida. Herr Hedlund instämde i talet om lapptäck, men han var som vanligt litet försiktigare. Han sade att han ville avvakta. Kanhända finns det, sade han, vissa delar i förslaget som innebär ett steg på väg mot en reform som i stort sett liknar skatteberedningens förslag. Herr Heckscher var naturligtvis mest kritisk. Enligt hans mening finns det från skattepolitisk synpunkt ingenting värre än den socialdemokratiska regeringen. Här finns dock möjligheter både till skattesänkningar och utgiftsminskningar, menade han.

Efter alla dessa kritiska och samstämmiga uttalanden väntade man sig naturligtvis ett friskt och käckt, genomgripande och samlande grepp i verkligt storvulen anda från oppositionens sida, men det blev bara en västgötaklimax. Den gordiska skatteknuten är troligen ännu olöst.

Anledningen till att finansministern presenterade sitt skatteförslag är det statsfinansiella läget som kräver en inkomstförstärkning. Under det kommande budgetåret ökar statsutgifterna med

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

bortåt 4 miljarder kronor. De största utgiftsökningarna går till folkpensioneringen, barnfamiljerna, undervisningen, försvaret, arbetsmarknadspolitiken och skatteutjämning till kommunerna. Men på praktiskt taget alla avsnitt av samhällslivet görs nya betydelsefulla insatser. Därtill kommer en automatisk utgiftsökning på 1 750 miljoner kronor.

Detta är ökade statsutgifter som vi alla i stort sett varit ense om och som måste täckas av ökade statsinkomster. Om detta inte sker skulle staten behöva låna bortåt 2 miljarder, vilket är en omöjlighet i dagens samhällsekonomiska situation. Därmed skulle de eftersträvade ökningarna av kommunernas och industriens investeringar omöjliggöras. En statlig inkomstförstärkning var helt enkelt ofrånkomlig.

Genom finansministerns statförslag ökar nu statens inkomster budgetåret 1965/66 med cirka 750 miljoner kronor, och upplåningsbehovet nedbringas till cirka 1 miljard kronor — även det enligt många mening en alldeles för stor upplåning.

Herr talman! Vad innebär nu skatteförslaget? För att man skall få en bakgrund till oppositionens förslag vill jag tillåta mig att i korthet erinra om det skattepaket vi har att behandla. Finansministerns förslag bygger på skatteberedningens, men han har omstuvat det enligt egna intentioner. Herr Gustafson i Göteborg menar att det var felaktigt skrivet i utskottsbetänkandet. Jag vill erinra om att skatteberedningens förslag innebär ett bibehållande av principerna för den nuvarande direkta beskattningen. Förändringarna var inom dess ram. Man föreslog, och detta var väl det väsentliga, en förändring från direkt till indirekt skatt, bortsett nu från det stora betydelsefulla mervärdeskatteförslaget. Finansministerns förslag innebär en omfördelning av skattebördan till förmån för de mindre inkomstagarna och barnfamiljerna utan

att kommunerna drabbas. Han följer skatteberedningens förslag långa stycken när det gäller omfördelningen från direkt till indirekt skatt. Han städar upp i punktskattensnåret, justerar progressionsskalan, så att den s. k. skattepuckeln till en viss grad utjämnas, och höjer tudelningsgränsen.

Genom en schablonisering av kommunalskatteavdraget vid den statliga beskattningen garanteras ett visst miniavdrag på högst 4 500 kronor för gifta och 2 250 kronor för ensamstående. Alla med inkomster upp till cirka 30 000 kronor får därigenom en skattelindring. Jag vill erinra om att sjömän som kommer hem och behöver arbete, studerande som inte haft någon inkomst men som tar arbete, pensionärer och andra får stor nytta av detta, eftersom de ju inte har något kommunalskatteavdrag att göra under det första året, de eventuellt återinträder i arbete.

Därjämte skall folkpensionsavgiften beräknas på den beskattningsbara inkomsten i stället för som nu på den taxerade inkomsten och på ett maximum av 30 000 kronor mot nu 15 000 kronor, vilket betyder en höjning av avgiften från nuvarande högst 600 kronor till 1 200 kronor. Denna ändring av folkpensionsavgiften ger alla med inkomster under cirka 25 000 kronor en lägre avgift. Vid högre belopp blir det en höjning med upp till 600 kronor.

Slutligen föreslår finansministern att skattepliktgränsen för förmögenhet höjs från 80 000 till 100 000 kronor samt i särskild proposition en frivillig särskattning av makar.

Herr talman! Alla skattskyldiga utom juridiska personer får genom dessa åtgärder en sänkning av den direkta skatten. Skattelättnaden för gifta uppgår till 400—500 kronor vid inkomster mellan 9 000 och 32 000 kronor, till 500—700 kronor i inkomstläget 32 000—53 000 kronor och till 700 kronor vid inkomster över 53 000 kronor. För ensamstående är skattelättnaden cirka

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

200 kronor i de lägsta inkomstlägena och minskar till 150 kronor vid inkomster över 51 000 kronor.

Visst vore det önskvärt om man, som reservanterna vill, kunde minska skatten ännu mera för ensamstående, men detta har inte varit möjligt, om man skall få den avvägning man önskar till barnfamiljernas och de lägre inkomsttagarnas förmån. Jag tror också att den övervägande delen av de ensamstående är ungdomar med relativt god skatteförmåga. Visst finns det också många ensamstående som har det svårt, men dem får vi väl försöka hjälpa på annat sätt, åtminstone till dess att vi har gjort en översyn av familjebeskattningen.

De största skattelättnaderna får barnfamiljerna med inkomster mellan 6 000 och 18 000 kronor samt gifta utan barn i dessa inkomstlägen. För barnfamiljerna tillkommer dessutom höjningen av barnbidraget från den 1 juli med 200 kronor till 900 kronor.

Dessa skattelättnader plus förslaget om frivillig särbeskattning innebär ett skattebortfall på cirka 1 200 miljoner kronor per år, och därtill kommer höjningen av barnbidragen, som kostar 340 miljoner kronor. Det är alldeles uppenbart att ett sådant skattebortfall inte är möjligt, då statens inkomster i stället måste förstärkas med minst 750 miljoner kronor. För att klara den inkomstförstärkningen föreslås en höjning av omsättningsskatten till 9 procent, en höjning av bensinskatten med 5 öre per liter samt en höjning av cigaretterpriset av 2 öre per cigarett. Detta gör för nästa budgetår 1 700 miljoner kronor, och det ger finansministern utrymme även för vissa justeringar av punktskatterna.

Hur bemöts nu detta förslag, som jag inte skall ingå på mera i detalj, av den opposition som tidigare var så kritisk? Folkpartiet och centern slukar praktiskt taget allt utom skatteskalen, kryper som finansministern sade snabbt

under lapptäcket, faller pladask på finansministerns grepp. Det är visserligen inte mindre än 28 reservationer fogade till utskottets betänkande, men det mesta i dem är ofarligt tal utan handling om prisstegringar, höga skatter och indexreglering, som är till intet förpliktande, samt särskilda yttranden. Svenska Dagbladet skrev mycket riktigt i går att de innebär »en viss uppstramning i ord, inte i handling».

Reservationerna ger också en återspeglning av oppositionens splittring och oförmåga att enas om ett alternativ i skattefrågan. Där har svenska folket sannerligen inte mycket att vänta i form av djärva tag. Mittenpartierna godtar höjningen av omsättningsskatten och bensinskatten, schabloniseringen av kommunalskatteavdraget och omläggningen av folkpensionsavgiften.

Det enda egentliga avsteg man gör är en liten justering nedåt av skatteskalen, en justering som mottagits med hän även i den egna partipressen efter allt tal om storvulnhet i förslaget. Mittenpartierna går också med på en upplåning av 1 miljard kronor, trots att man talat om en svag budget och om inflationsrisker. I själva verket betyder deras egna förslag en ännu större budgetförsvagning.

Från oppositionens håll sades det i TV att man hade en »något starkare budget än herr Sträng, nämligen 46 miljoner kronor». Detta föranledde Vestmanlands Läns Tidning att skriva: »Att den där marginalen på 46 miljoner kronor i nämnvärd grad skulle bidra till att rädda vårt penningvärde, det kan naturligtvis ingen inbilla sig.»

Då är det att lägga märke till att mittenpartierna söker rädda sitt anseende med att yrka på en höjning av spritpriset, som ger 130 miljoner kronor. Spritkonsumenterna skall alltså betala den skattelättnad man med stor ansträngning försöker bereda de allra största inkomsttagarna. Utskottet har inte ansett att vi skall gå fram på det

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

sättet och låta en viss grupp i samhället betala dessa lättnader. Skall vi justera spritpriset, så skall det göras av nykterhetspolitiska skäl, men det är inte det som är det innersta syftet med detta förslag.

Högern däremot går fram på en särlinje. Den vill inte beblanda sig med herr Strängs vapendragare, säger Svenska Dagbladet, inte sälla sig till dem som »glidit åt vänster», för att åter citera samma tidning. Nej, högern yrkar avslag på schabloniseringen av kommunalskatteavdraget och vill heller inte gå med på en så stor höjning av folkpensionsavgiften som föreslagits. Högern yrkar på större skattelättnader än de andra partierna och regeringen och skaffar sig skatteutrymme genom att försvaga budgeten med flera hundra miljoner kronor samt föreslår dessutom besparingar, som går ut över bl. a. bostadssubventionerna och leder till kraftiga hyreshöjningar. Detta är en skattelättnad som i verkligheten förvandlas i väsentligt ökade levnadskostnader för de flesta människor i vårt land.

Högern har också i sista stund skilt sig från de övriga partierna genom att kasta fram ett förslag om en mindre höjning av bensinskatten. Samtidigt talar man om hur svårt bilisten har det. Jag har själv bil, men jag har inte märkt att jag har det så förskräckligt svårt i jämförelse med andra, och jag åstadkommer kanske större besvärigheter för samhället än vad samhället åsamkar mig. Men nu har vi fått en utredning som skall se över hela detta problem, och då får vi väl anta att bilismen skall bli rättvist behandlad även ur herr Magnussons i Borås synpunkt.

Totalt lär emellertid högersns skattesänkning betyda omkring 900 miljoner kronor i ett läge då även högern medger att den statsfinansiella situationen kräver försiktighet. Finns det någon inom det borgerliga lägret som drömt om en samlad borgerlig front — eller

rättare offensiv — på skattepolitikens område, så finner han nu att det var en bedräglig hägring, en enda stor chimär.

Men låt oss nu se vad folkpartiet och centern å ena sidan och högern å den andra vill ge mer än finansministern. För gifta — vi kan hålla oss till dem eftersom det är de gifta hemmafruarna man vill ha ut i förvärvslivet — betyder folkpartiets och centerpartiets förslag om ytterligare sänkning av skatteskalen med en procentenhet vid inkomster över 25 000 kronor, att den som har 30 000 kronor skulle få 43 kronor större skattelättnad än vad herr Sträng har föreslagit. Den som har 40 000 skulle få 129 kronor, och den som har 50 000 i inkomst skulle få 212 kronor större skattelättnad. Jag måste säga till centerns ledamöter, att nog trodde jag att centern var ute efter någonting helt annat än denna lättnad — visserligen så liten — endast för de relativt stora inkomsttagarna.

Om den som har 30 000—40 000, ja upp till 50 000—60 000 kronors inkomst skulle tjäna ytterligare 100 kronor — det är det man brukar tala om — skulle han enligt mittenpartiernas förslag få behålla 83 öre mer än vad herr Sträng vill ge honom. Vad är detta för revolutionerande mirakelmedicin, som skulle få hemmafruarna att rusa ut i förvärvsarbetet och tjänstemännen att gnugga händerna av belåtenhet över den storslagna skattesänkningen från mittenpartierna. Jag frågar ännu en gång: Vad är det för storvulet och djärvt grepp som man har krävt av finansministern?

Högern däremot vill ge den som är gift och har 15 000 kronors inkomst 71 kronor mer än herr Sträng, den som har 20 000 kronor 21 kronor mer och den som har 50 000 kronor över 1 000 kronors större skattesänkning än propositionen. Högern är alltför den trogne gårdvaren utanför de rikas boningar — det kan vi slå fast.

Som redan sagts har utskottet i vissa

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

avseenden avvikit från propositionen. Sålunda yrkas höjning av omsen med 9,1 procent, vilket motsvarar ett pålägg på varan med jämnt 10 procent. Det betyder en merinkomst för staten på ca 60 miljoner kronor. Det anser vi vara motiverat av praktiska skäl. Denna merintäkt kan användas till att täcka den merutgift som uppstår genom höjning av förvärvsavdraget till högst 3 000 kronor och höjning av avdraget för underhåll av icke hemmavarande barn, som här redan tidigare har redogjorts för och som utskottet enats om.

Andra kommer här att tala om förvärvsavdraget och mycket annat som jag icke ämnar uppehålla mig vid. Men jag vill tillägga ytterligare något. Finansministern har ju inte velat föreslå någon ändring av förvärvsavdraget därför att en arbetsgrupp inom finansdepartementet har till uppgift att skyndsamt överse familjebeskattningen, varvid självfallet även förvärvsavdraget kommer in i bilden.

Detta gäller också frågor rörande socialförsäkringarnas finansiering och mervärdesskatten, vilka frågor inte är definitivt avsågade utan även de föremål för överarbetning. Att eventuella förslag sedermera blir föremål för remissbehandling i vanlig ordning utgår utskottet från. För övrigt arbetar företagsskatteberedningen alltför med problem som berör företagens beskattning.

Innan jag slutar vill jag säga några ord med anledning av herr Magnussons i Borås anmärkning om att man inte inom utskottet gick med på en remiss av propositionen. Det var helt enkelt av den anledningen, att det inte är brukligt att man remitterar kungl. propositioner. Till slut gick man med på att man skulle åtminstone fråga om man kunde få höra någon representant från kammarrätten och riksskattenämnden. Men det ville inte ens alla högerledamöter i utskottet vara med om. De ansåg att det är olämpligt att kalla på tjänstemän och fråga vad de tycker om

en kungl. proposition. Förslaget var helt enkelt synnerligen märkligt. Det är inte praxis när man har kommit så långt att det föreligger en kungl. proposition, att tjänstemän skall yttra sig om den är antagbar eller inte.

Herr talman! Om jag nu skall summera skatteförslagets olika detaljer vill jag understryka att det är ett gott provisorium med hänsyn till omständigheterna. På det sättet betraktar vi nämligen förslaget — det vill jag också understryka. Det är en förbluffande jämn total skattelättnad över hela skatteskalan som finansministern lyckats åstadkomma. Det kan alla som ser på tabellerna komma underfund med. Ingen skattekommitté har hittills, såvitt jag kunnat se, kunnat prestera en sådan jämnhet i skattelättnaden mellan lägre och högre skattebetalare. Om det inte är ett så storvult grepp som oppositionen önskat, så är det i varje fall ett mycket skickligt, i vissa stycken genialt, och för de allra flesta inkomsttagare mycket sympatiskt skatteförslag med de möjligheter som stod buds. Det innebär, herr talman, en omfördelning av skattebördan till förmån för de mindre inkomsttagarna och barnfamiljerna. Det återspeglar en strävan till solidaritet, som man bör eftersträva även i beskattningen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp)
kort genmäle:

Herr talman! Herr Brandt har anlagt den käcka och hurtfriska ton, som han alltid använder när han tycker att han själv har en ganska dålig sak att försvara.

Jag noterade att herr Magnusson i Borås inte solidariserade sig med den missvisande kritik, som från Svenska Dagbladet riktats mot mittenpartierna. De applåder som tidningen nu får från herr Brandt ger anledning till vissa reflexioner.

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

Något som är intressant i herr Brandts inlägg är att han å ena sidan säger, att oppositionen och även mittenpartierna går fram med krav på stora lättnader för de höga inkomsttagarna och slår vakt om dessas intressen; han är förvånad över att t. ex. centerpartiet vill vara med om detta. Men å andra sidan säger han nästa minut att de stora inkomsttagarna inte får någonting. Han påstår t. o. m. att de bara skulle få 83 öre enligt vårt förslag. Detta visar tydligt i vilket debattläge herr Brandt för närvarande befinner sig. Det är sant att förslaget i vad gäller skatteskalorna bara är ett första steg. Man kan inte få mer än några extra hundralappar i skattesänkning genom det förslag till ändrade skatteskalor som vi framlagt.

Vi har uttryckligen sagt ifrån att det är viktigt, att vi börjar arbeta på att sänka marginalskatterna. Såsom jag också påpekat innebär det förslag vi har framlagt kanske inte några jättelika sänkningar av förvärsavdragen för barnfamiljerna. För en barnfamilj där mannen har 20 000 kronor och hustrun 15 000 kronor i inkomst blir det dock en skattelättnad i förhållande till regeringens förslag med 1 500 kronor per år. Men det väsentliga i den gemensamma reservationen nr 1 från folkpartiets och centerpartiets sida är det framlagda skatteprogrammet och det krav som ställs på en skattereform. Om kammaren vill ha en ordentlig skattereform, bör den bifalla denna reservation.

Herr Brandt fällde ett egendomligt yttrande beträffande statsbudgeten. — Det är så att i detta läge där finansminister Sträng skapat inflationsförväntningar har vi ansett, att man inte kan ha en svagare budgetbalans än den som herr Sträng föreslog. Vår budgetbalans är i själva verket starkare.

Jag hoppas att vi senare får höra finansministern yttra sig, eftersom framför allt hans uppfattning beträffande utformningen av marginalskatterna är

något som inte bara jag utan också stora delar av mellangrupperna av inkomsttagare i vårt land är intresserade av.

Herr MAGNUSSON i Borås (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Brandt utnämnde mig älskvärt till en trogen gårdvar utanför de rikas boning. Om herr Brandt emellertid något litet studerar det skatteförslag som vi lagt fram skall han finna att det är utomordentligt fördelaktigt för de lägre inkomsttagarna. Jag erkänner att det är speciellt fördelaktigt för de s. k. mellangrupperna, de som i dag har de vanligaste arbetsinkomsterna.

Jag skall bara ta ett exempel. Vi kan, herr Brandt, se vad en enbarnsfamilj med 18 000 kronor i inkomst — det är ändå ingen stor inkomst i dag — får i skattesänkning enligt vårt förslag. Lindringen i den direkta beskattningen blir 222 kronor större än vad som föreslås i propositionen, medan en tvåbarnsfamilj får 487 kronor och en trebarnsfamilj får 752 kronor större skattesänkning.

Herr Brandt anklagar högerpartiet för att vilja sänka skatterna för mycket för familjer med 40 000 kronors inkomst. En sådan familjeinkomst är i dagens läge inte så ovanligt hög. En sådan familj skulle med ett barn få ungefär 1 500 kronor i skattesänkningar. Det kan t. ex. vara fråga om en familj, där mannen är byggnadsarbetare och hustrun är verksam inom något värdyrke. Under sådana förhållanden är man omedelbart uppe i denna inkomst. Vi kan alltså, herr Brandt, vara överens om att det är fall av denna typ som vi i dag resonerar om.

Vidare sade herr Brandt att det inte är ett naturligt tillvägagångssätt att remittera propositioner efter det att de kommit till riksdagen. Jag skall gärna erkänna att det inte hör till vanligheten att ett sådant yrkande ställs i

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

riksdagen. Men att vi från högerpartiet ställt krav på en sådan remiss i just detta fall beror uteslutande på att den socialdemokratiska regeringen har frångått den vanliga principen att man, innan man inför en alldeles ny princip i skattelagstiftningen, också bör ha remitterat frågan i varje fall till de rättsvårdande myndigheterna på beskattningens område. Jag tycker att ett sådant yrkande är ett ringa krav.

Det är inte något direkt oskyldigt förslag som framlagts i detta ärende. Två inkomsttagare som båda har en inkomst på t. ex. 20 000 kronor kan utnyttja det maximala ortsavdraget. Men om de råkar bo i olika kommuner, den ena med 20 kronors och den andra med 17 kronors kommunal utdebitering, skiljer det 450 kronor i avdragsrätten vid beskattningen. Det är icke någon liten siffra.

Herr VIGELSBO (cp) kort genmäle:

Herr talman! När herr Brandt nyss från talarstolen redovisade alla de förmaner som man skulle få genom skatteförslaget, började jag räkna över hur mycket jag skulle ha att fordra. Av det resonemang som förts får man ju nästan intrycket att skattebetalarna över lag skall få en slant att fordra i stället för att betala — så fördelaktigt lät det när herr Brandt redovisade förslaget. Jag ställer emellertid detta i starkt tvivelsmål.

Låt mig också säga, i fråga om de inkomstbelopp för vilka vi vill ha en ytterligare nedskärning av puckeln, att det gäller inte de höga belopp som herr Brandt talat om utan inkomster på 15 000—30 000 för gifta och 8 000—15 000 för ogifta. Herr Brandt måste väl medge att skattetrycket i dessa inkomstlägen är ganska hårt åtminstone för de ensamstående.

Vad spriten beträffar — detta kommer närmare att behandlas av en kamrat till mig i bevillningsutskottet — säger han, att inte kan man väl ge sig

till att ta ut högre skatt på spriten. Det är både herr Magnusson i Borås och herr Brandt överens om, och det har finansministern också sagt. Tänk så synd det är om pensionärerna i detta hänseende, säger man. Men det är inte synd om pensionärerna när man höjer omsättningsskatten på t. ex. fläsk och korv — varor som de är tvungna att köpa — medan spriten dock är en vara som de i värsta fall kunde undvara och som följaktligen också skulle tåla ett visst skattetryck.

Det har vidare sagts att högern alltså är den trogne gårdvaren vid storfinansens farstutrappa. Jag skall inte ge mig in på att bedöma det, men det förefaller mig som om det också skulle finnas djur som är ganska farliga i den moderna skattedjungeln.

Herr BRANDT (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag förstår att det var mycket besvärligt för herr Gustafson i Göteborg att klara ut denna sak, ty det går inte att vederlägga vad jag sade.

Herr Gustafson påpekade att jag nämnt beloppet 83 öre. Men det är inte fråga om 83 öre utan det är fråga om en skattelättnad på 130 miljoner kronor i ett samhällsekonomiskt läge där man anser att skattelättnader över huvud taget är något äventyrligt.

Fastän det alltså är ett så pass stort belopp, som man vill att spritkonsumenterna skall betala, gör sänkningen inte mer i förhållande till propositionsförslaget än 43 kronor för den som har 30 000 kronors inkomst, 129 kronor för den som har 40 000 kronors inkomst och 212 kronor för den som har 50 000 kronors inkomst. Det går inte att komma ifrån detta. Och om man tjänar ytterligare 100 kronor — det brukar talas om marginskatt — blir skatten bara 83 öre mindre än enligt propositionsförslaget.

Om folktopartisterna själva verkligen räknat ut beloppen, så hade de förstätt hur futtigt deras förslag egentligen är,

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

särskilt mot bakgrund av deras tidigare tal om storvulenhet och djärva tag.

Till herr Magnusson i Borås vill jag säga, att det är som jag sade: skattelättnaden enligt ert förslag blir 21 kronor större än enligt propositionsförslaget för den som har 20 000 kronors inkomst men över 1 000 kronor större för den som har 50 000 kronors inkomst. Kan inte detta karakteriseras på det sätt jag gjorde? Jag finner inte anledning att återta något av vad jag sade. Det är ändå så, att 56 procent av alla inkomsttagare har under 15 000 kronor i inkomst.

Till herr Vigelsbo har jag inte många ord att säga. Han undrar om jag anser att propositionsförslaget är så fördelaktigt att man rent av kommer att få tillbaka pengar. Nej, det tror jag inte, men oppositionen vill ju göra gällande att de förslag den framlagt är ännu mycket gynnsammare.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp) kort genmäle:

Herr talman! Den väsentliga frågan är: Skall vi *börja* sänka marginalskatterna eller skall vi inte göra det? Finansministern lämnar marginalskatterna oförändrade enligt sitt eget uttalande. Då blir en väsentlig fråga för mellangrupperna i samhället: Kommer finansministern att vidhålla denna upplåtning att marginalskatterna i stort sett skall vara oförändrade eller vill han, i enlighet med de direktiv han gav 1960, arbeta för en successiv sänkning av marginalskatterna, så att det kan bli mindre skatt på extrainkomst, på inkomstökningar, så att det över huvud taget lönar sig att arbeta?

Det är den väsentliga frågan. Frågan är alltså inte hur mycket man kan ge i första omgången, även om jag tycker att herr Brandts oscillerande mellan 83 öre i ena fallet som det lilla beloppet och 130 miljoner kronor i det andra

fallet såsom ett mycket stort belopp — han erkänner ju att vårt förslag rörande skatteskalorna kostar så mycket — är synnerligen egendomligt. Det betyder väl i vilket debattläge herr Brandt befinner sig.

Men den väsentliga frågan är — jag upprepar det: Skall vi börja sänka marginalskatterna i samhället eller skall vi inte göra det?

Herr MAGNUSSON i Borås (h) kort genmäle:

Herr talman! Det är ju alldeles självklart, herr Brandt, att den som har en större inkomst i kronor räknat också kommer att få en större skattesänkning än den som har mindre inkomst — det är ett resultat av den progressiva beskattningen som vi aldrig kan komma ifrån.

Men om herr Brandt ser på den procentuella minskningen av skatterna skall han snart komma underfund med att när det gäller barnfamiljerna redovisas i högerpartiets förslag avsevärt större procentsiffror för lägre inkomsttagare. En tvåbarnsfamilj med 8 000 kronors inkomst får en skattesänkning på 56,5 procent, medan motsvarande familj med 40 000 kronors inkomst får en skattesänkning på 17,1 procent.

Nyligen har på riksdagens bord lagts en proposition om särbeskattning. Hur är det med det förslaget, herr Brandt? Förslaget har framlagts av den socialdemokratiska regeringen, men jag har för mig att de större inkomsttagarna enligt förslaget får en större skattesänkning än de lägre inkomsttagarna.

Låt mig också säga några ord om bilismen, som jag inte hann ta upp i mitt föregående inlägg. Vad jag reagerat mot i detta fall, herr Brandt, är att man i samband med höjningen av varuskatterna passar på att höja skatten på bensin mer än vad de andra varorna höjs. Vi menar att skattehöjningen för bensinen bör vara densamma som för övriga varor.

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

Herr BRANDT (s) kort genmäle:

Herr talman! Tillåt mig endast påpeka för herr Gustafson i Göteborg att folkpartiet och centerpartiet har svårt praktiskt taget hela propositionsförslaget. Det enda avvikande förslag man har gäller skatteskalorna, som man nu vill göra till en stor sak. I övrigt har man endast framlagt vissa till intet förpliktande särskilda yttranden och förslag om skrivelser till Kungl. Maj:t.

Herr Magnusson i Borås säger, att eftersom vi har en progressiv skatteskala så måste de personer som har de största inkomsterna få större skattelättnader i pengar räknat. Men, herr Magnusson i Borås, finansministern har ju visat att detta inte är nödvändigt, och det är just detta som jag betraktar som det geniala i den proposition som lagts fram.

Särbeskattningen är ett speciellt problem, eftersom endast tre à fyra procent av de sambeskattade förlorar på sambeskattningen, medan alla andra tjänar på den. Det är den »skönhetsfläcken» — om jag får använda det uttryck som ni själva tidigare använt — som finansministern vill ta bort genom förslaget om frivillig särbeskattning.

Herr ENSKOG (fp):

Herr talman! Jag skall inte fortsätta den debatt om en samlad skattereform som nu pågått under ett par timmar. Jag vill dock liksom herr Gustafson i Göteborg m. fl. beklaga att finansministern inte lagt fram ett sådant förslag trots att såväl parlamentariker som representanter för olika intresseorganisationer i allmänna skatteberedningen enats om just ett sådant förslag.

Till herr Brandt vill jag i detta sammanhang säga att det är omöjligt för oppositionen att under några få motionsdagar framlägga ett helt nytt förslag med anledning av Kungl. Maj:ts proposition. Vi har varken tid eller resurser att göra det.

Eftersom ett flertal av de punkter som tas upp i utskottets betänkande re-

dan behandlats, bl. a. av herr Gustafson, skall jag inskränka mig till att säga några ord om ett par avsnitt av skattebestämmelserna för den indirekta beskattningen.

Skatten på guldsmedsvoror behandlas i reservation nr 20 i utskottets betänkande. Denna skatt är en värdeskatt. Finansministern har föreslagit borttagande av vissa punktskatter — t. ex. på spelkort och grammfonskivor — som utgått som styckeskatt, men han föreslår att viss värdeskatt skall behållas, t. ex. på guldsmedsvoror och på pälsvaror. Utskottet säger om värdeskatten bl. a.: »Man torde kunna anlägga andra synpunkter på en avveckling av punktbeskattningen än varornas lyxkaraktär, vilken måste bestämmas efter förhållandevis subjektiva bedömningar. Det kan inte heller anses helt klarlagt, att en värdeskatt i alla lägen är att föredra framför en styckeskatt. Med hänsyn till det begränsade ekonomiska utrymme, som stått till buds för de nu föreslagna ändringarna på de särskilda varuskatternas område, anser utskottet sig kunna biträda Kungl. Maj:ts förslag i denna del.»

Redan 1952 års kommitté för indirekta skatter betonade det angelägna i att den indirekta skatten gjordes likformig. En vara borde således inte beskattas högre än en annan, om inte särskilda motiv för den högre beskattningen förelåg. Kommittén anförde bl. a.: »Dyliga motiv föreligger beträffande sådana varor som enligt utbildad praxis anses böra beskattas i särskild ordning, såsom spritdrycker, maltdrycker, tobak, samt motorfordon och motorbränslen. Övriga punktskatter förutsättes av kommittén komma att upphöra.»

I motioner till riksdagen såväl i år som tidigare har just svårigheterna med skatten på guldsmedsvoror påtalats. Genom försäljningsskatten har priset på sådana varor blivit avsevärt högre i Sverige än t. ex. i Danmark — där den särskilda skatten slopades redan 1963

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

— och i Italien. I år har den danska regeringen framlagt en proposition om återinförande av särbeskattning av guldsmidsvaror. Det utskott som behandlat förslaget i Folketinget har dock enhälligt gått emot det. Det är önskvärt att denna skatt får samma behandling i vårt land.

Genom skattens utformning är det möjligt för vissa företag och grupper av företag att medelst olika manipulationer undgå beskattning av sin försäljning eller viss del därav. Jag vill dock understryka att dessa manipulationer inte har stöd i gällande förordning. Det nuvarande systemet synes emellertid inte ge kontrollstyrelsen såsom kontrollmyndighet möjlighet att komma till rätta med missförhållandena. Med anledning av de betydande olägenheter som försäljningsskatten på guldsmidsvaror — liksom pålsvaruskatten — är behäftad med har vi i reservation 20 yrkat att vid en kommande punktskatteavveckling särskild hänsyn skall tas till de speciella skäl som talar för ett skyndsamt avskaffande av denna skatt.

Herr talman! Jag citerade nyss 1952 års kommitté för indirekta skatter, som anförde att det fanns vissa varor, bl. a. spritdrycker, maltdrycker och tobak, för vilka det fanns motiv för beskattning i särskild ordning, d. v. s. en högre skatt än för andra varor. Jag delar helt den uppfattning som kommittén framförde. Departementschefen säger i proposition 90/1963: »Den speciella beskattningen av rusdryckerna fyller, som jag i olika sammanhang framhållit, en viktig funktion i de nykterhetspolitiska strävandena som ett värdefullt stöd åt de positiva åtgärderna på området. För att beskattningen skall kunna fylla sin nykterhetspolitiska funktion är det givetvis lämpligt att skattesatserna justeras tid efter annan, så att rusdryckspriserna hålls i nivå med prisutvecklingen på andra varor.»

Huruvida skattesatsen skall justeras

efter prisutvecklingen på andra varor eller efter inkomstutvecklingen i samhället — varvid den kanske borde anknytas till t. ex. löneuppgången för industriarbetare — har tidigare diskuterats i riksdagen. Vilket alternativ man än väljer bör en prisjustering nu ske, detta så mycket mer som alkoholkonsumtionen fortsatt att stiga efter prishöjningen 1963. Alkoholkonsumtionen per invånare över 15 år var, räknad i ren alkohol, 1960 4,82 liter, 1961 5,06 liter, 1962 5,14 liter, och strejk- och prishöjningsåret 1963 sjönk den till 5,08 liter. Under fjolåret steg priskonsumtionen till 5,43 liter per invånare över 15 år. Den ökade köpkraften kan ha varit en bidragande orsak till denna utveckling.

I reservation 24 uttalar vi att den kontinuerliga prisjusteringen bör syfta till att som ett minimianspråk förhindra en sänkning av det relativa realpriset på sådana drycker. Vi föreslår därför en höjning av den nuvarande skatten på sprit men inte på vin. Den utgår nu med 50 procent och en fast avgift på 30 öre per liter och alkoholprocent. Förslaget går ut på att den fasta avgiften skall öka med tre öre till 33 öre. Detta betyder, om man inkluderar den nuvarande 6-procentiga omsättningsskatten, en höjning av utminuteringspriset på renat brännvin med 2,93 kronor per liter.

I reservation 25 föreslår samma reserveranter — herrar Stefanson, Wærnberg, Lundström, Gustafson i Göteborg, Vigelsbo, Engkvist, Eriksson i Bäckmora och Enskog — att prissättningen på alkoholdrycker skall ägnas fortlöpande uppmärksamhet av regeringen och föranleda denna att vid inträffade förändringar av köpkraften föreslå riksdagen prisjusteringar för att förebygga ur nykterhetspolitisk synpunkt ogynnsamma effekter av ett relativt förbilligande av sådana drycker.

I reservation 23 har vi yrkat att den föreslagna höjningen av cigarrettskat-

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

ten skall gälla fr. o. m. den 1 maj 1965 i stället för fr. o. m. den 1 juli. I motioner hade vi begärt att ändringen skulle gälla från den 1 april, men med hänsyn till att behandlingen av detta ärende skett så sent som den sista mars har vi nu föreslagit den 1 maj. Anledningen till den föreslagna tidigareläggningen är vissa framlagda alternativa skatteförslag som diskuterats tidigare i dag.

I reservation 26 i anledning av herr von Friesens motion nr II: 723 hemställer vi om en utredning beträffande möjligheten att avskaffa läskedrycksskatten i samband med en motsvarande revision av skatteskalorna för alkoholhaltiga drycker. Reservanterna säger att mycket talar för att läskedrycksskattens avvecklande borde behandlas vid behandlingen av en eventuell avveckling i samband med övriga punktskatter men att ännu starkare skäl talar för att frågan tas upp i samband med behandlingen av spritheskattningen ur nykterhetspolitisk synpunkt. Vi begär en skyndsam utredning härom.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till reservationerna nr 20, 23, 24, 25 och 26.

I detta anförande instämde herr *Wiklund* och fröken *Elmén* (båda fp).

Herr **ERIKSSON** i Bäckmora (cp):

Herr talman! De talare som före mig uppträtt i debatten har ganska utförligt redogjort för vad det föreliggande utskottsbetänkandet innehåller och för proposition nr 14 som ligger till grund för betänkandet. Jag kommer därför att inskränka mig till att anföra några motiveringar för de punktvīs gjorda yrkandena och de reservationer som fogas till utskottets betänkande.

För en finansminister är det väl ganska naturligt att frågan om skattehöjningar kommer igen med jämna mellanrum. Men för skattebetalarna, som har att släppa till pengarna, ställer det sig något annorlunda. För dem är det

ta också en fråga om skatt efter bärkraft. Man må dra i tvivelsmål om just omsättningsskattens princip tillgodoser kravet på rättvisa härvidlag. Jag föreställer mig att folkpensionärerna och de barnrika familjerna inte känner sig så värst förnöjda med omsättningsskatten. Även om dessa grupper kompenseras i form av högre bidrag, torde många av dessa familjer, där familjemedlemmarna är många, få vidkännas en direkt skatteskärpning.

Finansministern har tydligen gripits av en så stor kärlek till omsättningsskatten, att han nu kommit med sin tredje utgåva sedan 1959 då denna skattereform infördes. Med den turordning, som dessa utgåvor presenterats här i riksdagen — nämligen 1959 och 1961 — skulle riksdagen i dag vara redo att ta ställning till finansministerns Kärlek 3.

Nu får jag i rättvisans namn erkänna att jag inte tror att finansministern skriver sådana här propositioner för sitt eget nöjes skull, utan läget är ju det att vi har stora hål i budgeten som måste täckas, och då är det ju lätt att tillgripa omsättningsskatten. Lagstiftningen finns redan, och det behövs bara en ändring av uttagsprocenten för att de nya miljonerna skall forsa in i statskassan. Vad man emellertid måste hysa betänkligheter mot är de starka tendenser till inflation som kännetecknar samhällsekonomin och som får till följd ett försämrat penningvärde, vilket i sin tur driver priser och skatter i höjden.

Detta är en allvarlig fråga som finansministern har ägnat alltför liten uppmärksamhet åt. Vi kan inte fortsätta med dessa ständigt stigande skatter och priser. Då riskerar vi att samhällsekonomin får en slagsida som gör att låginkomstgrupperna och känsliga delar av vårt näringsliv, bland annat jordbruk och småindustri, kommer i ett ännu sämre läge.

Att, som finansministern gör, kallt räkna med en årlig prisstegring till

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

följd av inflationen på cirka 3 procent som något normalt är ett låt-gå-system som kan få allvarliga återverkningar. Med en sådan tolerans i uppfattningen som den finansministern ger uttryck för vore det på sin plats att i dag av finansministern få veta, var den gräns går där han anser att inflationsbekämpande åtgärder är påkallade. Jag vore mycket tacksam om finansministern under dagens lopp ville ge ett svar på den frågan.

Sedan 1946 har penningvärdet i vårt land sjunkit med 50 procent. Att 1946 års krona i dag är värd endast 50 öre är väl ett så allvarligt faktum att omedelbara åtgärder är motiverade, t. ex. sammankallandet av en rundabordskonferens med arbetsmarknadens parter och företrädare för jordbruk, handel och industri i syfte att försöka hejda den pågående inflationsutvecklingen. Men regeringen får inte dröja för länge med sådana åtgärder om det skall finnas någonting kvar av 1946 års krona.

Samtidigt med dessa åtgärder måste vi även få till stånd en flerårsbedömning av statens utgifter och inkomster. Därvid bör vederbörlig hänsyn tas till skatteförmågan hos olika inkomstgrupper och till skatterna som helhet, hur de främjar den ekonomiska utvecklingen i landet.

I det budgetförslag som centerpartiet framlagt i anslutning till föreliggande proposition har man, som också framgått av debatten tidigare i dag, gått litet längre än vad finansministern gjort i fråga om en lindring av den direkta skatten i vissa inkomstskikt. Förslaget gäller både gifta och ogifta i fråga om den statliga beskattningen. Det skattefall som härigenom uppstår skaffar vi täckning för genom att i våra motioner och reservationer yrka på dels ett tidigare ikraftträdande av cigarrettskatten, dels en höjning av spritpriserna.

Jag är, herr talman, angelägen framhålla detta faktum därför att man i den socialdemokratiska buskpropagandan

ofta påstår att centerpartiet visserligen vill bjuda på reformer men att socialdemokraterna får skaffa fram de pengar som går åt för att finansiera dessa reformer. Det förhåller sig inte så i verkligheten. Om vi inom centern föreslår reformer, ser vi också till att skaffa pengar till kostnaderna för dessa. I vårt budgetförslag finns det täckning intill sista öret för de skattereformer som vi förordar. Att sedan inte utskottsmajoriteten har kunnat biträda våra motionsyrkanden kan vi knappast lastas för.

När vi föreslår en höjning av spritpriserna är det en åtgärd som i främsta rummet är motiverad av nykterhetspolitiska synpunkter. Alkoholkonsumtionen fortsätter att stiga i vårt land och den ökade köpkraften kan vara en orsak här till. Då är det också viktigt att spritpriserna justeras uppåt så att realpriset på alkoholhaltiga drycker åtminstone hålles oförändrat och inte sänkes. Någon höjning av spritpriserna har inte skett sedan 1963. Jämfört med andra konsumtionsvaror har spriten blivit billigare, och något sådant kan väl ändå inte vara motiverat. Man får här inte bortse från den konsumtionshämmande och nykterhetspolitiska effekt som spritpriserna ändå visat sig ha.

Jag ber på denna punkt, herr talman, att få yrka bifall till reservationerna nr 24 och 25.

I reservation 25 yrkas på en skrivelse till Kungl. Maj:t med uppmaning att ägna prissättningen på alkoholdrycker en fortlöpande uppmärksamhet i syfte att förebygga ur nykterhetspolitiska synpunkter ogynnsamma effekter vid inträffade förändringar av köpkraften.

Jag ber även att få yrka bifall till reservation 23 avseende att höjningen av skatten på cigaretter skall gälla fr. o. m. 1 maj 1965.

I anslutning till yrkandet om en revision av skatteskalorna för alkoholhaltiga drycker har också väckts en motion om en utredning beträffande möj-

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

ligheterna att avveckla den särskilda skatten på läskedrycker. En sådan prövning bör också enligt min mening ske utifrån nykterhetspolitiska synpunkter, där målsättningen bör vara att helt och hållet avskaffa skatten på alkoholfria drycker för att göra dessa konkurrenskraftiga i förhållande till alkoholhaltiga sådana. Vi stöder också därför yrkandet härom i reservation 26.

I finansminister Strängs s. k. skattepaket ingår även en höjning av bensinskatten med 5 öre per liter. Centerns ledamöter i utskottet anslöt sig till denna höjning men under den uttryckliga förutsättningen att de medel, som härigenom inflyter, oavkortade går till vägarna, där stora upprustningsbehov ännu föreligger. På denna punkt finns det också en enskild motion, som vänder sig mot det högre bensinpris som vi norrlänningar får betala. Vi instämmer med motionären i att detta högre bensinpris är en orättvisa mot befolkningen i Norrland, som förutom att den har de längsta avstånden också ofta har de sämsta vägarna. Norrlänningarna skall inte behöva betala en extra straffskatt genom ett högre bensinpris. Hur detta enhetliga bensinpris skall kunna åstadkommas får prövas av den utredning som motionären föreslår, och vi från centern har ensamma i reservation 22 ställt oss bakom motionärens yrkande, varför jag ber att också på den punkten få yrka bifall till reservationen.

En länge efterlängtd skattereform, som det stått åtskilliga strider om här i riksdagen men som nu i föreliggande utskottsbetänkande synes närma sig en lösning, gäller förvärvsavdraget, som nu beloppsmässigt höjes. Jag hälsar detta med tillfredsställelse och i alldeles särskild grad att företagarrhustrurnas möjlighet att nu få ett förvärvsavdrag på 1 000 kronor mot tidigare 300 kronor genomföres. Tyvärr kan jag inte överrätta någon blomma till finansministern från dessa kvinnor för detta tillmötesgående, eftersom det var finansminis-

terns partivänner i bevillningsutskottet som varit med om att träffa denna kompromiss, vilken vi hälsar med tillfredsställelse. Finansministern behöver heller inte bekymra sig över inkomstbortfallet och utskottets »utsvävningar» på denna punkt, eftersom ledamoten av denna kammare herr Ola Ullsten ryckt in som biträdande finansminister och skaffat fram de pengar som reformen kostar genom att varva på herr Strängs procentuttag. Jag ber att få gratulera herr Ullsten till denna lyckade debut i riksdagen.

Den justering av skatteskalorna i den statliga beskattningen som finansministern föreslagit ligger i sådana inkomstskikt, att den inte ger några skattelättnader för låginkomstgrupperna. Det är därför som jag med tillfredsställelse noterar förslaget om ett kommunalskatteavdrag upp till 4 000 kronor för dessa grupper. Denna schablon får en skattesänkande verkan, som är klart motiverad för dessa grupper, även om jag anser att den är otillräcklig. Vi har därför helt och fullt stött detta förslag i utskottet. Förslaget har dessutom den förtjänsten att det inte medför något skattebortfall för kommunerna.

Herr talman! Jag ber med detta att få yrka bifall till reservationerna 3, 5, 9, 10, 13, 14, 16, 18, 22, 23, 24, 25, 26 och 27.

Herr BJÖRKMAN (h):

Herr talman! För oss som tillhör andra talaromgången är det inte lätt att undvika upprepningar av vad som tidigare sagts i debatten. Man behöver en bakgrund till vad man har att anföra för att inte framställningen skall hänga i luften.

Herr Magnusson i Borås inledde sitt anförande med att tala om det hårda skattetrycket i Sverige. Jag skulle vilja uttrycka det så, att Sverige leder den internationella skatteligan. Enligt en sammanställning gjord av OECD i Paris och som gäller 1963 låg Sverige i

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

täten flera varv före närmaste medtävlare när det gäller den direkta beskattningen. I fråga om indirekt skatt låg vi samma år något efter många andra länder, men det direkta skattetrycket var så mycket högre i Sverige än i andra länder att vi totalt ledde med flera procent före närmaste medtävlare, nämligen Österrike. För ett par år sedan låg Västtyskland några decimaler före oss totalt, om man inräknar också socialförsäkringsavgifterna. För Sverige var 1963 det totala uttaget av skatter och avgifter i procent av bruttonationalinkomsten 35,9 procent. Vi torde därmed ha distanserat även Västtyskland när det gäller det totala uttaget.

Sverige har mycket snabbt ryckt fram till täten. Ännu 1947 var procenttalet 22,5. Efter det beslut som riksdagen sannolikt kommer att fatta i dag torde vi definitivt ha distanserat alla andra konkurrenter i Europa. Den största ökningen ligger på den statliga beskattningen.

Det är mot denna oavbrutna stegring vi från högerpartiet vänt oss under en lång följd av år. Tillsättandet av den stora skatteberedningen väckte förhoppningen om att vi skulle komma fram till ett bättre skattesystem med ett rimligare skattetryck, även om direktiven direkt lade hinder i vägen för utredningen att inrikta sitt arbete på en sänkning av den totala skattenivån. Det var endast frågan om en omfördelning. Men i dessa direktiv underströk finansministern bl. a. att det var angeläget att inte öka det totala skattetrycket. Utredningen borde inte rygga tillbaka för långt gående reformer, hette det. Förhoppningarna sträckte sig väl även till en förenkling av det komplicerade skattesystemet.

Hur ser det då ut i dag, fem år efter det skatteberedningens tillsättande tänkte en gnista av hopp? Beredningen ligger i grus och aska, både beredningen och dess resultat, inte på grund av remissmyndigheternas beskjutning; snarare

var det en fullt hörbar viskning från den mäktige LO-ordföranden Arne Geijer som fick huset att rasa ihop. Ur spillrorna har finansministern räddat en del råvaror och halvfabrikat för vidare bearbetning, framför allt inom finansdepartementet. Finansministern, som har suttit här så tåligt hela förmiddagen, har nu gått någon annanstans; jag skulle annars gärna ha velat begagna tillfället — men kanske någon av hans partikamrater kan framföra det till honom — att ställa frågan: Vart har den sammanställning av remissyttrandena över skatteberedningens förslag tagit vägen som finansministern utlovade i ett svar till mig här i kammaren för fyra och en halv månader sedan? Jag hoppas att den inte har kommit bort på grund av andra och nyare utredningar i finansdepartementet eller att det hänt någon olycka med hela denna sättnings, som då faktiskt hade satts igång. Men det skulle ha varit intressant om vi, när vi skall föra denna debatt, hade kunnat få tillfälle att studera denna sammanställning av remissyttrandena över skatteberedningens betänkande som åberopas i så många sammanhang.

I stället för den grundliga skattereform, som skatteberedningen enades om efter mycken möda för ungefär ett år sedan, fick vi: en höjning av omsen med 50 procent, en höjning av bensinskatten med 5 öre, en höjning av cigarettskatten med 2 öre per cigarett, en höjning av folkpensionsavgiften för inkomster över 24 500 kronor för äkta makar och 21 000 kronor för ogift. Den sistnämnda ändringen är ganska karakteristisk för regeringens skattepolitik. Förra året beslöt riksdagen, mot våra röster, och — vill jag minnas — mot alla borgerliga röster att i två steg avskaffa avdragsrätten för folkpensionsavgiften. Hälften försvann vid deklarationen i år, andra hälften skall försvinna nästa år. Innan denna skärpning ens binner fullt träda i kraft föreslår

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

finansministern nu en höjning av folkpensionsavgiften som innebär en fördubbling från 600 till 1 200 kronor för personer med beskattningsbar inkomst på 30 000 kronor och därutöver.

En del av de föreslagna skattehöjningarna och de därmed ökade statsinkomsterna ger finansministern tillbaka. Vår mångåriga kritik mot den s. k. puckeln i skatteskalan har finansministern äntligen hörsammat; den hyvlar han bort. Finansministern höjer tadelningsgränsen vid sambeskattningen från omkring 24 500 till 34 000 kronor. Inom utskottet har, som flera talare påpekat, träffats en kompromiss om förvärvsavdraget, vilket höjts till maximalt 3 000 kronor. Det sammanfaller med ett krav som vi länge har ställt. Man har också höjt kvotavdraget från 20 till 25 procent, en linje som folkpartiet länge har drivit. Där har vi alltså lyckats komma framåt. Dessa justeringar noteras naturligtvis med tacksamhet.

Beträffande tadelningsmetoden har vi nu kommit en bra bit på vägen sedan 1950. Då metoden först fördes fram av högerpartiet låg gränsen vid 16 000 kronor — det är alltså mer än en fördubbling på femton år. Därutöver har finansministern föreslagit en schablonisering av kommunalskatteavdraget som torde höra till det märkligaste som sett dagens ljus på skattefronten, även om vi har vant oss vid åtskilligt från finansministern under årens lopp. Förslaget har inte varit ute på remiss hos myndigheterna; det har herr Magnusson redan talat om. Just de myndigheter som närmast berörs av detta invecklade förslag har över huvud taget inte haft tillfälle att yttra sig. Förslaget innebär att de som har förmånen att bo i kommuner med låg kommunal utdebitering får en större förmån än de som bor i kommuner med hög utdebitering. Hur den socialdemokratiska rättvisan kan förlika sig med ett sådant resultat undandrar sig vårt bedömande. Jag vet inte om det var detta som herr Brandt

i Aspabruk ansåg vara särskilt genialt i skattepropositionen. Då är våra anspråk på genialitet ganska olika.

Ingen torde kunna hävda att vi genom förslaget om schabloniseringen begåvats med någon sådan förenkling av skattesystemet som vi borde försöka komma fram till. Inte heller ökar enkelheten och överskådligheten genom det i förra veckan framlagda förslaget om frivillig särbeskattning, även om det har stora förtjänster för vissa grupper av inkomsttagare. Men det redan nu så färgrika lapptäcket blir med varje år allt brokigare. När man ser på utvecklingen under gångna år, så frågar man sig vad nästa drag kan bli från finansministern. Vilken pjäs på schackbrädet skall han flytta nästa gång? Kommer de tabeller över effekten av ändringarna i skattesystemet — de som presenteras i propositionen — någonsin att gälla för ett helt kalenderår? De kanske kan te sig angenäma för en del och är mindre angenäma för andra. Men det måste komma en budget även nästa år, och vem vet hur det statsfinansiella läget då är. Nettoresultatet av finansministerns operationer i år blir i alla fall ökade skatteinkomster för staten under kommande budgetår på 750 miljoner. De indirekta skattehöjningarna träder i kraft redan den 1 juli i år men sänkningarna av de direkta skatterna träder i kraft först nästa år.

Vi i högerpartiet har inte kunnat acceptera hela innehållet i regeringens skattepaket. Det kan kanske synas otacksamt att inte ta emot när någon kommer med gåvor, men det finns en gammal regel om att man skall vara mistänksam mot danaerna även när de kommer med skänker. Förpackningen såg tilltalande ut, men den innehöll saker som vi inte tycker om. Vi kan inte nöja oss med att finansministern bara hyvlar av puckeln i skatteskalorna. Det är den hårda progressiviteten och därmed marginalbeskattningen som är den onda roten i skattesystemet. Vi vill gå

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

betydligt längre för att bryta ner marginal effekten. Finansministern har stannat på halva vägen. Trycket på inkomsttagarna i mellanskiktet består, och marginalskatten skärps. Vårt förslag till skatteskalor gynnar främst barnfamiljerna, för vilka sänkningarna blir väsentligt mycket större än enligt regeringens förslag. Samma gäller vårt gamla förslag om återinförande av barnavdrag med 1 000 kronor för barn upp till 18 år. Vid en inkomst på exempelvis 20 000 kronor skulle en familj med ett barn få en skattesänkning med 728 kronor och en familj med två barn 992 kronor. Vid en inkomst på 25 000 skulle motsvarande sänkningar bli 879 och 1 209 kronor.

Jag var liksom herr Magnusson i Borås något förvånad när herr Brandt talade om att högern alltså var en trogen gårdvar utanför de rikas boningar. Det är ju intressant att höra att herr Brandt i Aspabruk anser inkomsttagare med 25 000 à 30 000 — som han nämnde som exempel — tillhöra de rika. Om inflationen fortsätter som den har börjat, så kanske herr Brandt får anledning att ompröva sitt uttalande nästa år, ty då är det kanske socialdemokraterna som är trogna gårdvarar utanför de rikas boningar.

Allt som utskottsmajoriteten egentligen har att säga om vårt förslag till skatteskalor är att det inte är möjligt för närvarande att binda sig för skattesänkningar som nämnvärt går utöver förslagen i propositionen. Jag menar att det är angeläget att den nyligen inom finansdepartementet tillsatta arbetsgruppen för familjebeskattningen arbetar helt förutsättningslöst och inte blir låst vid vissa lösningar. Den borde ändras till en fristående utredning med representanter för samtliga demokratiska partier och för arbetsmarknadens parter och kvinnoorganisationerna. Utredningen kan inte gå förbi barnavdragen och tudelningsprincipen. Särskilt för faktiskt sambeskattade makar som

inte kan utnyttja frivillig särbeskattning kan tudelningsprincipen inte vara borta ur bilden. Det finns remissinstanser med särdeles hög sakkunskap som förordat tudelningsmetodens genomförande fullt ut. Även förslaget om barnavdrag har stöd på skilda håll.

Jag vill därvidlag framhålla vad skatteberedningen framhållit. Den sade bl. a. att barnavdrag är att bedöma som ortsavdrag i beskattningen, de är »i och för sig lika berättigade som de för ensamstående och makar utgående avdragen». Gentemot det ständigt upprepade argumentet att barnavdrag skulle gynna speciellt högre inkomsttagare, och detta på de lägre inkomsttagarnas bekostnad, säger beredningen att »läget inte är annorlunda än det som inträffar om man höjer de vanliga ortsavdragen». Beredningen säger klart ut att vissa skäl kan åberopas för införande av barnavdrag och att sådana avdrag inte utan vidare bör avvisas därför att det skulle ge förment oberättigade förmåner för högre inkomsttagare. Efter det uttalandet från skatteberedningen vill jag uttala en stilla förhoppning att detta ständigt upprepade argument från framför allt socialdemokratiskt håll, som nu har blivit ordentligt sönderskjutet av skatteberedningen, kunde upphöra.

Från regeringspartiets sida talar man oupphörligt om hur nödvändigt det är att öka samhällets resurser för att kunna fortsätta vad man kallar en progressiv politik. För majoritetspartiet är inkomstförstärkningar alltid aktuella.

Ni övervärderar inom regeringspartiet progressivitetens betydelse för att få statsinkomsterna att räcka till. Den högsta skattesatsen är nu 65 procent. Om den sänktes till 50 procent skulle inkomstbortfallet begränsas till 70 miljoner. Det är inte mycket i en budget på 29 miljarder. Sänktes högsta skattesatsen till 40 procent, blev inkomstbortfallet 270 miljoner. Inte heller det är särskilt mycket.

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

Ni underskattar däremot den effekt på arbetsvilja, företagsamhet och sparande som en radikal skattesänkning skulle innebära. Ni är så lästa vid vad jag skulle vilja kalla ett statiskt betraktelsesätt att varje sänkning automatiskt betyder minskade skatteinkomster. Jag tror tvärtom att en ordentlig sänkning skulle få en så stimulerande effekt på människornas arbetsvilja att statens inkomster på litet längre sikt inte skulle minska utan tvärtom öka. Det skulle lätta bristen på arbetskraft inom vårdområdena och inom undervisningsväsendet. Det skulle bli fler inkomster att beskatta. Erfarenheterna från andra länder visar att inkomstbortfallet inte blir det som man räknat med när man genomfört en skattesänkingsreform. Varför skulle Sverige därvidlag utgöra ett undantag? Ni i regeringspartiet måste försöka frigöra er från invanda föreställningar. Att ett nytt tänkande kanske var på väg tyckte man sig kunna spåra i direktiven till skatteberedningen, där finansministern bl. a. uttalade att »en jämförelse med utlandet visar att olikartade lösningar är tänkbara». Vi behöver en annan lösning än den regeringen lagt fram.

Herr KARLSSON i Huddinge (k):

Herr talman! Det är ostridigt att skatteproblemen tillspetsas. De samhälleliga utgiftsbehoven ökar. Alldeles särskilt visar kommunal- och landstingsskatterna en uppåtgående trend. Hotet om en ytterligare, väsentligt ökad skattefinansiering av investeringarna i stadsområdena varslar om nya skattekliv.

Som tidigare framhållits från vårt håll är vi inte negativt inställda till den skattepolitiska giv som regeringens budgetförslag innebär. Denna måste, som redan skett, givetvis betraktas i relation till allmänna skatteberedningens program. Detta program har blivit utsatt för hård kritik, visserligen inte så mycket från de vanliga remissinstan-

ernas sida, men däremot inom arbetarrörelsen, inte minst den fackliga. Det är med hänsyn härtill förvånande att de borgerliga, som framgår av motioner och reservationer, alltså tycks ha för sig att det skulle vara realistisk politik att tänka sig att oavkortat kunna genomföra denna skatteberedningsreaktionära idéer. Det är enligt min mening reaktionärt att flytta över skattebördan från företagen och förmögenhetsägarna till löntagarna, vilket är beredningsförslagets huvudlinje. De som tror att en sådan skattepolitik är realistisk överskattar sig själva och underskattar framför allt den svenska arbetarrörelsen.

Om de samhälleliga behoven skulle ha tillgodosetts i den omfattning som föreslagits i årets statsverksproposition, skulle väl skatteberedningens förslag ha medfört att omsättningsskatten — eller mervärdeskatten — namnet spelar i sammanhanget ingen roll — skulle ha hamnat någonstans mellan 15 och 20 procent.

Ändå talar de borgerliga reservanterna vitt och brett om nödvändigheten av åtgärder mot prisstegringar och inflation!

I finansplanen behandlade finansministern skatteberedningens propå om att slopandet av omsättningsskatten på företagens investeringsvaror skulle vara av väsentlig betydelse för företagens investerings- och konkurrensförmåga. Han förklarade där: »Kostnadsnivån och kostnadsutvecklingen för de svenska företagen bestäms, vilket är en självklarhet, på ett helt dominerande sätt av andra faktorer. När som skäl för en omläggning av den indirekta beskattningen åberopas principen om konkurrens på lika villkor med utländska företag må framhållas att konkurrensläget för Sveriges näringsliv under en följd av år varit sådant att bytesbalansen i regel varit positiv. En omläggning av skattesystemet kan inte motiveras med en jämförelse mellan skatte-

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

system i olika länder. Det avgörande är om förskjutningar inträffar i det faktiska konkurrensläget, så som detta bestämmes av samtliga de faktorer som påverkar konkurrenskraften.»

Jag hoppas att finansministerns uttalande får gälla också framöver och att förslaget om omsättningsskatteavlyftningen från företagen får för över-skådlig tid ligga kvar långt nere i skriv-bordslådan.

Finansministern har emellertid till-mötesgått företagen och därmed skatte-beredningslinjen så till vida att den föreslagna 3-procentiga höjningen av omsättningsskatten inte skall drabba diverse kapitalinvesteringar. Därmed överges det argument som ofta anförts att omsättningsskatten bör vara gene-rell. Inte minst har detta använts då frågan om att undanta livsmedlen från omsättningsskatt förts på tal från kom-munistiskt håll.

Vi varken kan eller vill bestrida att företagens utveckling och konkurrens-förhållanden är av väsentlig betydelse för samhällsekonomin, men ett faktum är ju att konjunkturerna är goda, att sysselsättningen i stort motsvarar vad som finns av arbetskraft och att vins-terna är sådana att en särskild aktie-vinstbeskattning framstår som alltmer befogad. I detta läge kan inte undan-tag från höjningen av omsättningsskat-ten i fråga om företagsinvesteringar vara befogat. Skulle undantag göras borde i stället viktigare livsmedel kom-ma i första hand, med hänsyn till barn-familjer, folkpensionärer och de många för vilkas hushåll livsmedelsprisernas stegring är särskilt betungande.

Med hänsyn härtill, herr talman, vill jag i anslutning till samma tankegångar i var motion hemställa att 18 § 3 mom. förordningen om allmän varuskatt samt anvisningarna till 18 § samma förord-nings bibehållas i sin nuvarande lydelse.

Regeringsförslaget skiljer sig fördel-aktigt från skatteberedningens förslag också därigenom att lättnaderna i den

direkta skatten framför allt kommer de mindre inkomstagarna till godo. I frå-ga om justeringen av skatteskalorna kan vi ansluta oss till regeringsförslaget. Detsamma gäller omläggningen av folk-pensionsavgiften. Schablonavdraget för kommunalskatter är också ett accepta-belt sätt att något minska skattetrycket för mindre inkomstagare eller, kanske rättare sagt, i större eller mindre mån kompensera dem för den samtidigt ökade varubeskattningen.

Jag anser emellertid att schablonav-dragets utformning inte är tillfredsstäl-lande med hänsyn till de ensamstående. Utskottets argumentation på denna punkt är inte hållbar. Vem anser nu-mera att ortsavdragets utformning för gifta och ogifta är tillfredsställande och rättvis? En annan sak är svårigheterna att ändra dem. Men varför skall man utforma en ny sak efter ett gammalt underkänt mönster? Vi har föreslagit att schablonavdraget maximeras till 4 500 kronor för gifta och 3 000 kronor för ogifta, vilket för de senare betyder en höjning med 750 kronor jämfört med propositionen. Detta anser vi desto mer motiverat som skattelättnaderna enligt regeringsförslaget är mindre betydande för ensamstående. För rätt måttliga in-komster eller för 15 000 kronor och därutöver innebär förslaget en skärp-nings.

Jag yrkar därför, herr talman, bifall till motion nr 731 i denna del, alltså vad beträffar kommunalskatteavdraget.

Vi är i princip för särbeskattning och kan därför acceptera regeringens för-slag om frivillig särbeskattning även om vi vet att den, med sambeskattnin-gens nuvarande utformning, endast kom-mer att utnyttjas av personer med för-hållandevis goda inkomster.

I rättvisans namn bör också noteras att till regeringsförslagets positiva si-dor hör en lättnad i fråga om den kom-munala beskattningen så till vida som staten nu från kommunerna övertar de kostnader för folkpensioneringen som

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

beslutats av staten. Ett gammalt krav från vår sida har därmed tillmötesgått. Vi hoppas att fortsättning skall följa, d. v. s. att skolkostnaderna skall överföras dit de hör hemma, alltså till staten.

Regeringsförslagets plus kan emellertid inte få undanskymma dess negativa, icke acceptabla sidor. Vi vill inte i nuvarande läge och med hänsyn till de sänkningar av skatter via skattsedlarna som föreslagits motsätta oss varje höjning av omsättningsskatten och — som en följd därav — uppräknings av bensin- och tobaksskatterna. Men vi anser att även andra skattekällor bör provas.

I en situation då livets nödtorft fördyras utöver vanlig prisstegring har vi föreslagit en viss, men inte särskilt hårdhänt, höjning av förmögenhetsbeskattningen. Vi har därvid accepterat att det skattefria beloppet höjes från 80 000 till 100 000 kronor, som regeringen har föreslagit. Utskottet har inte ens försökt argumentera i frågan. Vårt förslag skulle ge statskassan ytterligare 150 miljoner kronor om året. Om företagens investeringar också får vidkännas omshöjning betyder det 100 miljoner i statsinkomster för varje procent, d. v. s. om omsen höjs med föreslagna 3 procent betyder detta 300 miljoner kronor i ökade statsinkomster.

Vi yrkade i vår motion att riksdagen, d. v. s. främst dess bevillningsutskott, allvarligt borde pröva möjligheterna för en mindre omshöjning, särskilt med tanke på övriga prisstegringar som tillsammans med omshöjningen hotar att medföra ett nytt prishopp. Särskilt betänkligt är detta med hänsyn till att de direkta skattesänkningarna liksom nya löneavtal inte genomföres förrän nästa år.

Rimligt hade också varit att bevillningsutskottet, som vi förordat, hade väntat med skatteförslaget till i maj när utgifterna är klara. Att man bestämmer skatten först sedan staten är behandlad borde väl vara en riktig ordning.

Ännu står många både besparingsförslag och utgiftsökningar öppna. Utskottet borde inte ta för givet att allt skall gå efter ritningarna.

Egentligen borde jag, herr talman, med hänsyn till det senast anförda yrka återremiss på hela utskottsförslaget med uppmaning till utskottet att komma igen vid rätt tidpunkt, d. v. s. om halvannan månad, då staten är klar och då för övrigt det statsfinansiella läget måhända kan överblickas något bättre än i dag. Jag skall emellertid inte göra detta, då utskottet redan haft denna propå i vår motion till behandling.

Utskottet viftar bort alla synpunkter om inkomstförbättringar för att minska omsuttaget. T. o. m. förbättringen av förvärvsavdraget jämfört med regeringens förslag, vilken förbättring jag naturligtvis med glädje noterar, kompenseras med ett högre omsuttag — låt vara att för detta finns vissa tekniska skäl. Utskottet har tydligen inte det ringaste bekymrats av att avtalen är lästa, att kompenserande skattesänkningar kommer först om ett halvår och att priserna ständigt stiger, omsen förutan.

Vi kan inte acceptera detta utskottets ställningstagande. Om man inte vill medge ett lägre omsuttag, kanske med hänsyn till de framtida statsfinanserna, borde man i varje fall ha diskuterat och prövat möjligheterna för ett uppskov med omshöjningen till nyår. Då skulle höjningen av den indirekta beskattningen sammanfalla med sänkningen av den direkta. Dessutom skulle man ta rimliga hänsyn till löntagarna, vilkas avtal i allmänhet utlöper omkring årsskiftet.

Det är givet att ett uppskov betyder visst inkomstbortfall för staten. Detta borde till stor del kunna kompenseras genom att omshöjningen göres lika för alla, att större förmögenheter får bidra med något mer, som vi föreslagit, att vissa besparingar göres varvid inte heller militärutgifterna får vara tabu

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

och slutligen genom att vissa beräknade kompensationer naturligen uppskjutes.

Herr talman! Jag vill med hänsyn till det anförda föreslå att ikraftträdandebestämmelserna gives den utformning som erfordras för att föreslagna ändringar skall träda i kraft den 1 januari 1966.

För detta yrkande finnes också ett annat mycket väsentligt skäl. Vi har länge ansett att statsmakterna måste göra mera för att hejda prisstegringarna och inflationen. Vi har med tillfredsställelse — det erkänner jag — noterat att detta krav tillmötesgåtts så till vida att en utredning tillsatts inom handelsdepartementet. Resultatet av denna utredning har man lovat att redovisa så snabbt att vissa förslag kunde framläggas redan vid vårriksdagen.

Vi har ännu inte sett dessa förslag och vet ännu mindre vad de i praktiken kan innebära. Under tiden fram till årsskiftet borde emellertid kunna åstadkommas en prisstegringsbekämpande beredskap, som utesluter prisstegringskliv av den omfattning som allmänt befaras.

Herr talman! Jag hemställer i detta sammanhang att sista meningen i första stycket av utskottets skrivning på s. 90 i betänkandet får följande lydelse: »Utskottet förutsätter att utredningen bedrivs med skyndsamhet och att förslag förelägges årets vårriksdag.»

Den omständigheten att regeringen hittills inte har gjort något för att i praktiken hejda prisstegringarna är ett för oss mycket tungt vägande skäl för uppskov med höjning av omsen. Med hänsyn till det statsfinansiella läget kan vi likväl acceptera att bensin- och tobaksskatterna höjes vid halvårsskiftet. Av samma orsaker skulle rimligen ändringen av försäljningsskatten kunna uppskjutas till årsskiftet, vilket skulle innebära ett budgetplus på 50 miljoner kronor.

Jag kommer, herr talman, att eventuellt senare framställa yrkande om ett

uppskov av detta slag. Yrkandet blir i så fall villkorligt, beroende på om yrkandet angående uppskov med höjning av omsättningsskatten vinner bifall eller icke.

Herr förste vice talmannen övertog ledningen av förhandlingarna.

Herr ANDERSSON i Essvik (s):

Herr talman! Till utskottets betänkande har fogats inte mindre än 28 reservationer. Dessutom är ett 30-tal talare anmälda till denna debatt. Dessa omständigheter kan emellertid inte dölja det faktum att inom utskottet enighet har uppnåtts i mycket väsentliga frågor. Störst torde enigheten vara när det gäller den allmänna varuskatten. Därvidlag har finansminister Sträng blivit så rikligt bönhörd att utskottet t. o. m. har höjt det procenttal han presenterat i propositionen.

Alla har vi väl ett minne av hur oppositionen reagerade när finansminister Sträng år 1959 framlade sitt förslag om varuskatt. Det skulle vara något av en riksolycka, om detta förslag gick igenom. I sin reservation medger nu representanterna för mittenpartierna att dessa olycksprofetior inte har slagit in. Man skriver: »De skäl, som tidigare med rätta anförts mot en indirekt beskattning, har genom samhällsutvecklingen med stigande levnadsstandard och förbättrade sociala förmåner förlorat i styrka.» Sedan gör man också det mycket riktiga konstaterandet att det fortfarande finns stora inkomstklyftor mellan stora och små inkomstagare samt att åtgärder bör vidtas för att kompensera grupper med svag ekonomisk bärkraft.

Jag delar denna uppfattning om behovet av ökade åtgärder till förmån för de svaga här i samhället. Kvar står emellertid det faktum att den industriella och samhällseliga utvecklingen under denna tid har gått framåt och att de sociala förmånerna har förbättrats.

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

Spådomarna har följaktligen på intet sätt besannats.

En annan enligt mitt förmenande viktig punkt, där utskottet har kunnat enas, gäller det s. k. förvärvsavdraget. Utskottet föreslår i huvudsak att procenttalet höjes från 20 till 25 procent och att det högsta medgivna avdragsbeloppet ökas från 2 000 till 3 000 kronor. I de särskilda yttranden, som återfinns på s. 108 och 109 i utskottsutlåtandet, kommer dels mittenpartierna och dels högern med en hel del funderingar. För mittenpartiernas del innebär detta att de försäkrar varandra att de i framtiden kommer att arbeta eller rättare sagt att motionera för en fortsatt reformering av förvärvsavdraget. De tre högermännen i utskottet lovar varandra samma sak och tillägger dessutom att de skall kämpa för rätt till avdrag för styrkta kostnader över 3 000 kronor för barnens vårdnad.

Man frågar sig vad man skall säga om en dylik skrivning. Ingen här i kammaren vare sig kan, vill eller har lust att hindra någon av de tre partierna att motionera om vad de anser vara rätt och riktigt. Nog verkar det dålig teater när man måste offentligt deklarera sin vilja till fortsatt motionerande. Eller misstror herrarna på något sätt varandra?

I reservationerna nr 11 och nr 12 yrkar högerens representanter i utskottet bifall till högermotionen om extra avdrag med 1 000 kronor utöver ortsavdraget för varje hemmavarande barn under 18 år som inte har haft en inkomst på 2 400 kronor. Man ställer även yrkande om en sådan lagstiftning att skattskyldig som icke kunnat utnyttja den på barnen löpande ortsavdragshöjningen skulle påföras vad man kallar en negativ skatt för det outnyttjade beloppet.

Utskottet har inte kunnat följa motionärerna. Vi anser att stödet åt barnfamiljerna bör även i framtiden utgå genom direkta bidrag i olika former i

stället för genom avdrag vid beskattningen.

Hur skulle det för övrigt bli för de barnfamiljer som av olika anledningar saknar inkomst på grund av tillfällig arbetslöshet, sjukdom o. s. v.?

Högerreservanterna har även slagit vakt om fröken Wetterströms motion om höjning av ortsavdragen för ålders- och invalidpensionärer. Enligt nu gällande bestämmelser har taxeringsnämnderna möjlighet att utöver ortsavdraget medge ett extra avdrag på 4 500 kronor. Meningen bakom denna regel är att en folkpensionär som för sin försörjning är helt beroende av folkpensionen skall få ett extra avdrag så att skatt inte uppstår. För extrainkomst vid sidan av folkpensionen kan han regelmässigt få avdrag utan särskild ansökan. I särskilda fall kan ett pensionsspar helt befrias från skatt, även om inkomsten uppgår till 9 500 kronor och de vid inkomstens förvärvande inte haft några utgifter för dessa inkomster.

Herr Eriksson i Bäckmora m. fl. har tagit upp resonemanget om utskottets negativa ställning till deras reservation angående höjning av spritskatten. Jag skall helt förbigå denna sak. Från utskottets sida kommer herr Kristenson att argumentera närmare på denna punkt. Kanske bör det dock sägas redan nu att utskottet inte har velat medverka till denna höjning, främst beroende på att det alltid varit nykterhetspolitiska skäl som förespeglat dylika höjningar, inte finanspolitiska.

Till motion 745 i andra kammaren har herr Sundin m. fl. fogat en reservation. Man är ense med utskottet om att det finns svårigheter att genom en differentiering av drivmedelsskatten söka åstadkomma ett enhetligt pris på bensin och olja. Man önskar dock en utredning för att kunna lösa problemet. Jag vill minnas att det finns en gammal utredning om oljedistributionen som utmynnade i, om jag inte missminner mig, att staten skulle stå för denna. Jag

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

tror att om något skall göras i detta avseende så att man även kan komma fram till enhetliga oljepriser för Norrlands vidkommande, måste det göras enligt den nyss återopade utredningen. Jag tror att det för närvarande är fullständigt ogörligt att få en överenskomelse till stånd med de olika distributionsbolagen om en enhetlig prisbildning. Vill följaktligen herrar reservanter vara med om ett arrangemang i den riktning som jag här sökt skissera kan jag försäkra att de har att räkna med mitt stöd.

Herr talman! Slutligen har utskottet medverkat till att avdraget för skattskyldig som underhåller icke hemmavarande barn utökas till 1 000 kronor för varje barn till vars underhåll vederbörande bidrar. Det var med viss tvekan som jag medverkade här till. Kanske var det i första hand av rent principiella skäl ty det är, såvitt jag vet, här fråga om den enda grupp i samhället som får göra avdrag för kostnader för sina egna barn. Bestämmelsen var emellertid redan införd och då utökningen innebar en bättre kontroll, föll jag för den praktiska sidan av saken. Det är tyvärr så att det bland detta klientel finns många som förväxlar ådömt underhållsbidrag med utbetalat underhållsbidrag, och det är inte alltid precis samma sak. Genom den skrivning som har åstadkommits i utskottet måste vederbörande nu styrka sina utgifter härvidlag genom intyg från någon kommunal förtroendeman, och därigenom underlättas ju även taxeringsförfarandet.

Herr talman! Med dessa ord ber jag få yrka bifall till utskottets förslag på samtliga punkter.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara göra några reflexioner med anledning av det anförande som herr Andersson i Essvik nyss hållit.

Herr Andersson i Essvik talade om den indirekta beskattningen och sade att den kritik som vi tidigare riktat mot den nu skulle vara helt försvunnen. När omsättningsskatten infördes kritiserade vid den på grund av det sätt på vilket den var utformad, men från folkpartiets sida begärdes samtidigt i en motion att man skulle sätta igång en utredning om avvägningen mellan direkt och indirekt beskattning. Denna utredning har också kommit till stånd, och den föreslog en annan indirekt beskattning än den nuvarande omsättningsskatten. Vi anser fortfarande att den nuvarande omsättningsskatten är felkonstruerad och vill ha en annan indirekt beskattning.

Beträffande det som herr Andersson i Essvik sade om yrkandet om extra ortsavdrag för folkpensionärer vill jag bara hänvisa till — jag gjorde det inte i mitt tidigare anförande — att vi inom folkpartiet i annat sammanhang motionerat om möjligheterna till höjning av avdraget för folkpensionärerna vid nedsatt skatteförmåga samt också om bättre regler när det gäller extra inkomster.

Beträffande förvärvsavdraget tycktes herr Andersson i Essvik ha något att invända mot att vi i ett särskilt yttrande sagt att vi ville fortsätta reformarbetet. Men detta särskilda yttrande är helt naturligt därför att vi gick med på en kompromiss i utskottet som inte gick så långt på alla punkter som vi hade begärt. Det är naturligt att vi inte kan ansluta oss till utskottets skrivning här utan måste säga att vi fortsätter att kämpa för ett ordentligt förvärvsavdrag. Det förvärvsavdrag vi vill komma fram till, herr Andersson i Essvik, är minst det förvärvsavdrag som skatteberedningen föreslår och som t. ex. Landsorganisationen i sitt mycket omtalade remissyttrande ansåg vara ett minimum. Jag kan inte förstå annat, herr Andersson i Essvik, än att det då är på sin plats att säga ifrån, att man avser att

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

kämpa för ett förvärvsavdrag av minst den storleksordning som t. ex. Landsorganisationen ansett vara ett minimum.

Herr ANDERSSON i Essvik (s) kort genmäle:

Herr talman! Får jag först säga att det är klart att man alltid kan motivera en ändrad ståndpunkt. Faktum kvarstår väl ändå att herrarna nu röstar för omsättningsskatten. När den första gången presenterades var ni däremot direkta motståndare och ansåg att den skulle medföra mycket stora olyckor. Man ansåg att den industriella verksamheten skulle stagnera, och man målade allt i mörka färger. Hela det resonemanget har ju utvecklingen vederlagt, och det är kanske bara klokt att man även på politikernas sida vänder i god tid.

Vad jag sade beträffande det särskilda yttrandet skall herr Gustafson inte ta som någon anmärkning för att det fanns där. Vad jag tyckte, och fortfarande tycker, är anmärkningsvärt, det är att yttrandet utmynnar i att utskottets centerpartister och utskottets folkpartister försäkrar varandra att man skall fortsätta och kämpa för den här saken. Det må vara herrarna fritt att göra det, men för mig verkar det på något sätt unikt.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag kanske får upplysa herr Andersson i Essvik om att de särskilda yttranden som fogats till bevillningsutskottets betänkande ingalunda är tillkomna för att reservanterna har velat upplysa varandra, utan de är avsedda för herr Andersson i Essvik och hela den övriga svenska allmänheten.

Herr EDLUND (h):

Herr talman! Jag skall be att något få beröra den reservation, som herr Hübner och jag har gjort i anslutning till andra lagutskottets utlåtande nr 17.

När rätten till avdrag vid inkomst-taxeringen för folkpensionsavgiften förra året togs bort, väntade nog många av oss på ungefär den fortsättning som följt i år, då avgiftsmaximum höjts till det dubbla och den reella bördan av avgiften till det flerdubbla för en hel del skattebetalare.

Under förra årets debatt här i kam-maren yttrade finansministern att folk-pension utgår som en i långa stycken skattefinansierad social rättighet och att det är en fiktion att avgiften skulle vara en premie. Ja, detta är ju alldeles sant, och de flesta av oss anser också att det är riktigt att folkpensionerna till stor del — kanske största delen — bör skattefinansieras.

Men genom regeringens egna åtgär-der börjar tyvärr en hel del medbor-gare anse att också talet om folkpen-sionen såsom en förmån till stor del vilar på en fiktion. Så länge regeringen försöker upprätthålla denna fiktion bör det emellertid, enligt vad vi reservan-ter anser, också finnas någon relation mellan det man kallar för en förmån — eller social rättighet, som finansminis-tern sade — och motsvarande skyldig-het eller avgift.

Nu höjs emellertid även det som allt-jämt kallas för folkpensionsavgift så mycket att det för den som måste be-tala maximiavgift skulle vara väsentligt billigare att ordna motsvarande försäk-ring helt privat via ett försäkringsbo-lag. Enligt vår uppfattning är detta bland annat ur psykologisk synpunkt mycket olämpligt. Lyckligast är ju om alla medborgare verkligen betraktar våra sociala åtaganden såsom förmå-ner eller rättigheter. Denna försäk-ringsmässigt helt omotiverade höjning av folkpensionsavgiften är emellertid en sådan åtgärd som kommer allt fler skattebetalare att anse, att ett sådant betraktelsesätt vilar just på en sådan fiktion som finansministern talar om.

Allt fler betraktar dessvärre inte läng-re folkpensionen såsom någon förmån

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

eller rättighet utan i stället som en alltmär tyngande skyldighet eller börda eller — ännu värre — kanske som en ny metod att bakvägen pressa skatteprogressionen i höjden.

Herr talman! Jag ber att få återkomma med mitt yrkande vid behandlingen av andra lagutskottets utlåtande nr 17.

Herr ANDERSON i Sundsvall (fp):

Herr talman! Av skattepropositionen är det endast avsnittet om folkpensionsavgiften, som remitterats till andra lagutskottet. Det avsnittet behandlas i utskottets här föreliggande utlåtande nr 17.

I propositionen föreslås ändrade grunder för beräkningen av folkpensionsavgiften. Den skall i fortsättningen beräknas på den beskattningsbara inkomsten i stället för det taxerade inkomstbeloppet, och avgiften skall i fortsättningen som hittills beräknas efter 4 procent. För att kompensera det avgiftsbortfall som blir en följd av de ändrade grunderna föreslås att avgiftsmaximum skall höjas från nuvarande 600 till 1 200 kronor per år, lika för sambeskattade makar och ensamstående. Detta innebär en kraftig höjning av det maximala avgiftsbeloppet.

Att avgiften i fortsättningen beräknas på det beskattningsbara i stället för det taxerade beloppet innebär utan tvekan en väsentlig förbättring. Reformen betyder en förenkling i taxerings- och uppbördsförfarandet, som kan hälsas med tillfredsställelse. Fördubblingen av den maximala avgiften betyder däremot en kraftig höjning av avgiften i vissa inkomstlagen, vilket naturligtvis är en olägenhet. Jag föreställer mig, att makar, som planerat att använda sig av möjligheten till särbeskattning, kommer att avstå därifrån på grund av den fördubblade pensionsavgift, som då kommer att uttagas. Men trots denna skönhetsfläck har andra lagutskottet tillstyrkt propositionen i den del som utskottet haft att behandla. Det sam-

manlagda avgiftsuttaget beräknas bli detsamma som tidigare, och inom utskottet är man självfallet medveten om att folkpensionerna inklusive de höjningar som skall träda i kraft den 1 juli i år måste betalas.

Andra lagutskottet har alltså inte kunnat biträda högerns motion om en maximering av pensionsavgiften till 800 kronor. Man bör emellertid observera att högern i princip har accepterat de nya grunderna för beräkning av avgiften med undantag för det maximala beloppet. Man har accepterat att beräkningen sker på den beskattningsbara inkomsten, och man föreslår ingen ändring beträffande den procentsats efter vilken avgiften skall beräknas. Högern godtar också att avgiften utgår med samma belopp för såväl makar som ensamstående.

Högerförslaget om maximering av avgiften till 800 kronor innebär att den högsta avgiften skall tas ut vid en beskattningsbar inkomst på 20 000 kronor i stället för propositionens förslag att den skall uttas på ett maximibelopp av 30 000 kronor. Högerns förslag innebär ingen sänkning av avgiften i låga inkomstlagen. I inkomstlagen över 20 000 kronor beskattningsbar inkomst — vilket väl i realiteten i de flesta fall betyder en taxeringsbar inkomst på 30 000 kronor och däröver — skulle däremot avgiften bortfalla helt. Utskottet har inte kunnat biträda detta förslag.

Härutöver vill jag endast tillägga, att jag för min del har uppfattat förslaget om beräkningen av folkpensionsavgifterna, sådant det är utformat i propositionen, som ett provisorium. Konstruktionen har sina skönhetsfläckar, och därför är det enligt min mening önskvärt att grunderna för avgiftsuttaget blir föremål för omprövning, när möjligheter därtill gives.

Vad herr Edlunds reflexion beträffar, att avgiften och förmånerna bör stå i relation till varandra, så ville herr Edlund tydligen låta påskina att

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

med nuvarande avgiftsbetalningar till folkpensionen skulle det vara fördelaktigt att i stället ta en pensionsförsäkring med motsvarande avgifter i en frivillig försäkring. Jag vet inte från vilken källa herr Edlund har hämtat de uppgifter, som ger anledning till ett sådant omdöme. Jag har faktiskt låtit undersöka den saken något och kommit till det resultatet att avgiftsbetalningen, även om den utsträcks över 40 år, skulle bli väsentligt högre än de nu föreslagna folkpensionsavgifterna, om man vill tillförsäkra sig samma förmåner som folkpensioneringen ger. Detta skulle i synnerhet bli fallet om man tar hänsyn till att folkpensionen är värdebeständig.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till vad andra lagutskottet har föreslagit i sitt utlåtande nr 17.

Herr OHLIN (fp):

Herr talman! Herr Brandt gav finansministerns budget betyget att den var genialisk. Nu vet alltså herr Sträng att han är ett geni, även om han i dag har kapat sin understundom något Beatles-liknande frisyr och ser ut som vi vanliga människor.

Herr Brandt sade att budgeten var ett uttryck för en strävan efter solidaritet. Ja, det är alldeles klart att herr Brandt visar en mycket utpräglad strävan efter solidaritet med regeringen. Men herr Brandt demonstrerar i sina kommentarer till skattesänkningarna sannerligen ingen strävan till solidaritet med löntagarorganisationernas representanter, som i skatteberedningen har föreslagit längre gående reduktioner av marginalbeskattningen, eller med de representanter för näringslivet, vilka också kraftigt har förordat en mera genomgripande skattereform.

Man måste med beklagande konstatera, att finansminister Sträng all sin duglighet till trots inte haft kraft eller kurage nog att föra skatteberedningens

arbete vidare och i år genomföra en stor skattereform. Vi i folkpartiet tror att en sådan reform kommer att pressa sig fram, att den kommer att innebära en väsentlig sänkning av den direkta beskattningen och en indirekt beskattning av mervärdeskattens typ — en konstruktion som är vida att föredra framför den nuvarande omsättningskatten.

En praktiskt taget enig skatteberedning visade hur stora olägenheter en hög omsättningsskatt för med sig och att mervärdeskatten därvidlag är vida att föredra. Hur klokt var det inte av oppositionspartierna, när herr Sträng började tala om att slå vakt om omsättningsskattens konstruktion, att år efter år vägra att binda sig vid just denna uppbyggnad av den indirekta beskattningen.

Jag tror att mittenpartiernas skattepolitiska program, vilket på några väsentliga punkter finns antytt i motionerna och i en reservation i detta ärende, kommer att visa sig ha framtiden för sig. Det innebär en övergång till mervärdeskatt och sänkta marginalskatter, borttagande av större delen av punktbeskattningen utöver den som gäller sprit och tobak, en mera produktionsbefrämjande företagsbeskattning, utökade åtgärder som uppmuntrar till enskilt sparande och även en översyn av förmögenhetsbeskattningen.

Självfallet kan ett oppositionsparti inte genomföra en skattereform av så omfattande slag. Jag tror att vi gagnar utvecklingen bäst genom att utöva ett ständigt tryck på regeringspartiet och påvisa att en sådan reform är väl befogad. Att nu lägga fram förslag om en mera genomgripande reform skulle troligen vara att fresta regeringspartiet att låsa sig fast i en negativ hållning, vilket icke kan gagna utvecklingen på detta område.

Men man kan naturligtvis gå fram steg för steg. På en eller ett par punkter gör också herr Sträng detta och

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

utskottet gör det i ytterligare något avseende. Jag tänker på att finansministern nu framlagt förslag om den rätt till frivillig särbeskattning, som vi från vårt håll så ofta har påyrkat. Vi vill också att regeringen skall pröva hur i framtiden en övergång till allmän särbeskattning skall kunna ske. Denna medför nämligen ovanligt stora övergångsproblem som måste lösas, så att inte orättvisor begås mot de familjer, där hustrun för 20, 30 eller 40 år sedan inte hade de möjligheter till utbildning som nu erbjuds de unga kvinnorna.

Herr Gustafson i Göteborg har så utförligt, koncentrerat och sakligt framfört de grundläggande synpunkter, som vi företräder, att jag för min del i huvudsak vill hänvisa till vad han sagt. Det gäller bl. a. att påbörja en sänkning av marginalskatterna. Herr Brandt och andra har naturligtvis använt det bekväma greppet att säga, att det inte blir så stor sänkning denna gång, fastän man å andra sidan påpekar att det minsann rör sig om en summa på 130 miljoner. Men även om det inte betyder så mycket denna gång är det dock ett första steg. Jag tror att de organisationer, vilkas företrädare i skatteberedningen har velat gå ännu längre, med tillfredsställelse ser på att vi på vårt håll nu vill börja gå denna väg.

Jag har aldrig förstått argumentet att det skulle vara fel att börja med ett litet steg, även om det inte finns resurser för att ta ett stort steg med en gång. Den justering av skatteskalorna som vi föreslår innebär en sänkning av marginalbeskattningen för såväl makar som ensamstående. Sänkningen är något större för ensamstående i vissa inkomstlägen — inkomsttagare med ett beskattningsbart belopp på 8 000—15 000 kronor får den största sänkningen.

Herr Strängs proposition innebär däremot en förskjutning till de ensamståendes nackdel, eftersom hans för-

slag till schablonbeskattning kommer att verka i denna riktning. Vi vill på vårt håll också höja förvärvsavdragen, vilket vi anser vara både rättvist och produktivt. Det gäller här att ordna så att det lönar sig för alla dem som vill arbeta att göra detta. De bör få en verklig valfrihet under ekonomiskt rimliga betingelser.

Förslaget att omsättningsskatten skulle beräknas på 50 procent av omsättningen vid näringslivets investeringar i stället för på 60 procent av denna omsättning behöver väl inte ytterligare motiveras utöver vad som redan har sagts.

Naturligtvis kan det invändas, att det är en hel del reformer som från vår sida både nu och tidigare förordas men vilka inte kan genomföras i det konjunkturläge som råder. Även härvidlag gäller emellertid att man hellre bör *börja* på några punkter än vänta.

Ett uttryck för herr Strängs obenägenhet att ta ett principiellt och fast grepp på skattefrågorna i stället för att klara sig med ett lapptäcke är att han — och med honom utskottet — inte vill ta upp frågan om inflationens inverkan på skattesystemet. Inflationen åstadkommer att skatteskalorna blir andra än de var när de genomfördes. De tankar som har legat bakom dessa skalor från början blir nu inte förverkligade. En helt irrationell förändring av skatteskalorna inträder — det gäller både inkomstbeskattningen och förmögenhetsbeskattningen. Inte ens herr Brandt skulle väl kunna beteckna det som genialiskt att finansministern låter inflationen snedvrida skatteskalorna, så att vi får ett annat skattesystem än det som riksdagens majoritet en gång har varit med om att genomföra. Skall vi verkligen år efter år acceptera att det blir ett annat skattesystem än det som från början av majoriteten ansågs vara någorlunda väl avvägt?

Finansministern och utskottet skjuter bara frågan ifrån sig. Det finns all-

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

tid någon skatteutredning som pågår, och då kan man säga att resultatet av den och den utredningen skall avvaktas. Men utskottet har inte kunnat redovisa något skäl till att det skulle vara nödvändigt att avvakta resultatet av dessa utredningar. Det gäller en principfråga om inflationens verkningar som man sannerligen har anledning att ta upp till utredning utan att krypa bakom en eller annan utredning som pågår.

Men det är kanske inte så överraskande, mot bakgrund av finansministerns tidigare uttalanden, att han i år inte är villig att gå närmare in på frågan om inflationen och dess bekämpande. Jag tänker inte heller nu ta upp problemet i hela dess vidd, då väl riksdagen om ett par veckor får tillfälle att närmare diskutera saken på grundval av utlåtande från bankoutsittet.

Men låt mig säga, herr talman, att när utskottet skriver som om prisövervakningen kunde lösa hela problemet med inflationen — utskottet menar att prisövervakningen skall göras litet effektivare — så går man verkligen förbi det väsentliga. Finansministern är inte vidare intresserad; han lyckas alltid finna något land eller kanske flera länder som under någon period haft större prisstegring än Sverige, och därmed är regeringen ursäktad och inflationen kan få fortgå i oförändrad eller ibland t. o. m. ökad takt. Vårt land har dock så gynnsamma förutsättningar ekonomiskt och genom att vi inte varit inblandna i världskriget samt psykologiskt — vilket kanske sammanhänger med att vi undgick världskriget — att det borde vara möjligt för oss att åstadkomma ett bättre resultat i fråga om inflationens bekämpande än de flesta andra länder.

De många sparare som förlorar en miljard eller mera varje år på inflationen är till stor del människor med mycket små inkomster och blygsamma levnadsvillkor. Jag slutar aldrig att för-

våna mig över hur finansminister Sträng, liksom för övrigt hans företrädare, kan tala om dessa inflationsföruster för sparsamma människor bland de smärre inkomsttagarna utan att det kommer in ett enda tonfall av social medkänsla. Nej, denna medkänsla reserveras för helt andra situationer.

Men det rör sig faktiskt här om en social orättvisa av stora mått, och den gäller det att ta allvarligt. Dessutom är det ju dumt att avskräcka människor från att spara genom att beröva dem en väsentlig del av sparandets frukter.

Det finns för övrigt andra möjligheter — man kan inte bara bekämpa inflationen utan också införa värdesäkra lån — för att minska olägenheterna av den inflation som inte kan undgås.

Herr talman! Det vore självfallet önskvärt med större skattesänkningar än dem som folkpartiet denna gång föreslår — vårt förslag är ju i huvudsak detsamma som centerpartiets — men det är nödvändigt att tänka på budgetbalansen. Alla experter är vederligtvis ense om att det i ett konjunkturläge som det nuvarande inte är tillrådligt att försvaga budgeten. Det gäller inte bara de närmaste sex månaderna utan även per kalenderår räknat. Man får alltså tänka på hur skatteförslagen slår över ett helt år. Vi har strävat efter att snarare något förstärka än försvaga herr Strängs budget; vi tror nämligen att man i annat fall riskerar att ge de inflationsdrivande krafterna ökad styrka.

Inom högerpartiet har man en annan inställning. Man är inte rädd för, när det gäller ett helår, att lägga fram förslag som syftar till en försvagning av budgeten med — om jag ser inte på bokföringen utan på de verkliga samhällsekonomiska konsekvenserna — ganska många hundratal miljoner kronor.

Vi tror inte att detta är en klok politik. Jag vill med glädje konstatera att

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

man här i dag från högerhåll inte framfört den mycket hårda kritik mot mittenpartierna för deras skatteförslag, som överflödat i presskampanjen de senaste veckorna. Det innebär förmodligen att de talare från högerpartiet som kommer upp efter mig inte kommer att solidarisera sig med den kampanj mot mittenpartiernas skatteförslag, vars måttfullhet bottnar i den begränsning av skattesänkingsmöjligheterna som vi anser att det rådande konjunkturläget medför. Skulle det vara så att man inom högern vill ta upp en debatt med oss har vi naturligtvis ingenting emot detta, men jag konstaterar med glädje att vi hittills i dag undgått en avspiegling av den föga sakliga pressdebatt, som pågått från högerhåll under de senaste veckorna.

Herr HEDLUND (cp):

Herr talman! I dagens debatt tycks det råda en ganska stor enighet i många avseenden. Man är ense om att en övergång från direkt till indirekt beskattning bör äga rum och om att barnfamiljerna och folkpensionärerna i detta sammanhang skall erhålla en kompensation. Men på vissa punkter råder emellertid oenighet.

Redan vid omsbeslutet 1959 var centerpartiet för en övergång till ökad indirekt beskattning, men vi var tveksamma huruvida omsen verkligen var den rätta formen. Sedan den väl en gång blivit införd var vi ett par år senare beredda att ge vår fulla anslutning till omsen och vi medverkade då till en höjning av omsen, mot att vi fick skattelättnader på andra områden. Det var det s. k. skattesänkingspaketet — det har ibland kallats bara skattepaketet, men det rätta namnet är skattesänkingspaketet.

Allmänna skatteberedningen har kommit fram till att omsen bör ersättas av en mervärdeskatt. Våra representanter i utredningen har liksom andra

gjort en del medgivanden. Varken finansministern eller vi behöver känna oss bundna av utredningsförslaget; det är ett förslag som skall prövas och sedan bli föremål för ställningstaganden. Men det kan då vara anledning att rekommendera en viss försiktighet innan man alltför mycket viker av ifrån den enighet, man omsider på detta sätt kommit fram till. Det är naturligtvis till stor fördel för vårt samhälle om skattereformen kan ske under så stor enighet som möjligt.

Jag tvivlar emellertid inte alls på att det beträffande mervärdeskatten finns möjligheter att i detaljer göra förbättringar som skulle göra det lättare att acceptera den typen av skatt. Den nuvarande omsen drabbar som vi vet näringslivet när det gäller investeringar, reparationer och förbrukningsvaror, vilket naturligtvis är mest betänkligt när det gäller konkurrensen på utlandsmarknaden.

Frågan om punktskatterna skall jag inte uppehålla mig vid. Naturligtvis bör de försvinna i samband med en allmän skattereform.

Ett av skälen till att regeringen nu nöjt sig med att föreslå endast en mycket liten skattereform förefaller vara den kritik som från vissa håll framkommit mot skatteberedningens förslag i fråga om socialförsäkringsavgifterna. Jag tycker inte att det på den punkten skulle vara så svårt att komma fram till en rimlig avvägning. Centerpartiledamoten i skatteberedningen framhöll i ett särskilt yttrande, att de grundläggande socialförsäkringsförmånerna bör helt skattefinansieras, medan de inkomstgraderade förmånerna bör kunna finansieras genom arbetsgivaravgifter. På det sättet tror jag att man skulle vinna en lättnad i beskattningen i de lägre inkomstskikten, och det skulle också förenkla den direkta beskattningen både när det gäller deklaration, taxering och uppbörd. Vi tycker på vårt håll — och det kanske inte är så

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

märkvärdigt — att det finns anledning att ta fasta på just det förslaget.

Enligt regeringens förslag skall om-sen höjas till 10 procent. Däremot står en sänkning av den direkta skatten, vilken åstadkommes genom en ändring av skatteskalorna, höjning av tudelningsgränsen och en schablonisering av kommunalskatteavdraget. Längre fram i år får vi räkna med att fatta ett beslut som medför en ökad kommunalskatte-utjämning. Denna lösning genom en schablonisering av kommunalskatteavdraget, som i själva verket medför att man ytterligare krånglar till det hela, betraktar vi som en temporär lösning i en situation där man var inne på del-reformer och inte hade möjligheter till en helhetssyn och en helhetsavvägning.

Vi tycker också att det är en svaghet i regeringens förslag, att progressivite-ten skärps i vissa inkomstlägen. Cen-terpartiet och folkpartiet har därför föreslagit att skatteuttaget skall sänkas med ytterligare en procentenhet — det är alltså inte fråga om bara 1 procent utan om en procentenhet, vilket kan bli några procent. Jag skall inte närmare gå in på den saken. Utskottsmajoriteten medger att en sådan skala är att före-dra, men man har inte velat gå med på ett genomförande av den.

Vad det finansiella utrymmet beträf-far har det tidigare påpekats från den-na talarstol, att vi föreslagit en höjning av spritskatten som kompensation för det intäktsbortfall som blir en följd av det framlagda förslaget. Vi tycker att det är en lämplig väg. Det förvånar oss att man inte har nappat på det försla-get i stället för att bl. a. föreslå en skärpning av progressiviteten.

En sak som inte behandlats i pro-positionen är frågan om förvärvsavdra-get för gifta kvinnor. Jag skall inte gö-ra någon lång historieskrivning på den punkten. Jag skall bara nämna att vi på centerpartihåll i fjol väckte motio-ner som avslogs och att motsvarande yrkanden sedan togs upp och förorda-

des av skatteberedningen. Det har inte kommit något förslag från finansminis-tern i enlighet med vad skattebered-ningen förordnat. Vi var då tvungna att i år på nytt ta upp frågan, och har på den punkten lyckats uppnå en kompro-miss som innebär att avdraget på 2 000 kronor höjs till 3 000 kronor. Den höj-ningen är inte alls tillräcklig för att kompensera de ökade utgifterna för mödrar med barn som vill ha arbete utanför hemmet. Men 3 000 kronor är dock mer än 2 000 kronor, och man får lov att kompromissa sig fram här i världen om man vill komma någon vart. Därför godtog vi höjningen till 3 000 kronor trots att vi är på det klara med att den inte räcker till.

Som jag nämnde är vi i centerpartiet mycket angelägna om att behålla bud-getbalansen. Jag är mycket förvånad över att högern har intagit en annan ståndpunkt och velat försvaga budge-ten, något som i den situation vi har i dag skulle få till följd att statens låne-behov skulle öka och därmed lånemöj-ligheterna för enskilda beskäras. Hur gärna vi än vill ha en skattesänkning på den ena eller andra punkten är det inte möjligt för oss att handla på det sättet.

Höjningen av barnbidragen är väl-kommen. I detta sammanhang har hö-gern på nytt kommit med sitt förslag om ett barnskatteavdrag med 1 000 kro-nor per barn. Ett sådant avdrag skulle få stort värde för familjer med bety-dande inkomster men ganska litet vär-de för familjer med låga inkomster. En sådan bakvänd ordning vill centerpar-tiet inte vara med om.

Från högerhåll har man också före-slagit ett extra ortsavdrag för folkpen-sionärerna. Folkpensionärerna har i allmänhet en låg skattekraft, och detta förslag kan vara mer befogat. Men inte gäller det alla folkpensionärer. Det finns t. ex. riksdagsledamöter som upp-bär folkpension, och man kan ju inte säga att de — om man jämför med

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

många andra inkomsttagare — är i något särskilt behov av skattelättnader för folkpensionens del. Det är litet svårt att följa med i svängarna på den punkten. Det finns nog ingen annan möjlighet att åstadkomma en skattelättnad för folkpensionärer, som utöver folkpensionen endast har någon liten inkomst, än genom avdrag för nedsatt skatteförmåga. En sådan anordning behövs enligt min uppfattning icke nödvändig göra en individuell prövning utan kan åstadkommas genom en normerad bedömning i taxeringsnämnderna.

En annan sak är att det för folkpensionärer som utöver folkpensionen endast har obetydliga inkomster förefaller vara en överloppsgärning att lämna in den sedvanliga deklarationen. De skall fylla i fyra sidor, och taxeringsmyndigheterna skall kontrollera, granska och kontrollräkna. När den taxeringskontrollen är gjord, utmynnar det hela oftast i att det inte skall bli någon skatt.

Man kan räkna med att en ensamstående folkpensionär med en inkomst på i runt tal 5 000 kronor inte påföres någon skatt och att äkta makar, som är folkpensionärer med en inkomst upp till 9 000 kronor, inte heller påföres någon skatt. Skall det då vara nödvändigt med hela denna procedur för deras vidkommande? Går det inte med den sakkunskap man förfogar över i finansdepartementet att fundera ut litet enklare former? Vid behov skulle man kunna förenkla hela förfaringsättet så att vederbörande bara behövs lämna in ett papper med namn och adress samt en försäkran om att inkomsten inte gått upp till mer än låt oss säga 5 000 kronor för ogift folkpensionär och 9 000 kronor för gift folkpensionär.

Skatter och statsfinanser har åtskilligt gemensamt. Det kan därför vara på sin plats att något beröra dessa frågor. Under årens lopp har vi då och då fått vidkännas höjningar av skatten. Det

har varit skattehöjning på skattehöjning undan för undan. Det har varit nödvändigt att skaffa pengar till de nya utgifterna. Alla partier har varit ganska aktiva att begära kostnadskrävande reformer, reformer som medfört nya utgifter, nya inkomster och därmed nya skatter.

Går det att göra på det sättet hur länge som helst? Naturligtvis inte! Frågan är bara när gränsen är nådd. För min del är jag benägen att säga att det inte är möjligt att nu gå mycket längre i fråga om skattehöjningar. Har man ändå inte i stort sett nått den övre gränsen? Jag tror det, i varje fall är man inte så långt ifrån den. Om man nu nått den övre gränsen, hur skall man då bära sig åt för att finansiera de ytterligare reformer som föreslås och som kommer att föreslås?

Efter hand som det svenska folkets inkomster stiger får också staten öka inkomster, men de kommande inkomstförbättringarna för staten kan lika litet som inkomstförstärkningarna för enskilda personer utan vådor börja att tas ut i förskott. Utgifterna får helt enkelt inte ligga hästlängder före inkomsterna. I stort sett kan man nog säga att så är förhållandet nu, men vi har klarat underskottet genom att dra åt skatteskraven och därmed ta in mera pengar. Om detta inte skulle gå i längden, finns väl bara en utväg, nämligen att skjuta upp en del reformer till ett annat år. Jag tror inte att det är nödvändigt att uppskjuta något längre för att statens inkomstutveckling skall komma i bättre kontakt med statens utgiftsutveckling.

Det är klart att det är förenat med betydande svårigheter att genomföra en sådan sak. Utan enighet går det inte. Alla partier vill ha reformer; det ena vill ha ett önskemål tillgodosett, det andra vill ha ett annat tillgodosett. Frågan är om man ändå inte helt enkelt måste försöka att komma fram till en gemensam angelägenhetsgradering.

Men jag tror inte så mycket på den

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

möjligheten beroende på partistrukturen. Det finns nämligen ett parti som har för många röster. Socialdemokraterna har för stor anpart av väljarna för att vara särskilt intresserade. Detta är icke någon erinran emot partiet och dess politik över huvud taget, utan endast ett konstaterande av att partiets anpart av valmanskåren är så stor att det icke i samma utsträckning har behov av resonemang och hänsynstagande som skulle ha varit fallet, om vi inte hade haft ett enpartivälde i vårt land.

Ärade kammarledamöter och herr finansminister, som icke tillhör denna kammare! Efter 1962 års valframgång fick man faktiskt det intrycket att socialdemokraterna visade en tilltagande obenägenhet till resonemang och hänsynstaganden. Det bakslag som drabbade det största partiet 1964 var inte så stort att det kastade om situationen och tvingade fram ett hänsynstagande till och resonemang med övriga partier om hur man skulle lägga upp politiken.

Man brukar tala om någon som påminner: »Kom ihåg att du är dödlig!». Jag undrar om inte en sådan erinran skulle kunna göra effekt i detta sammanhang, men jag är inte säker på saken. Däremot vet jag att svenska folket år 1966 och 1968 kan skapa förutsättningar för att resonemang upptas i dessa viktiga frågor. Det svenska folket kan skapa förutsättningar för att den hänsyn, som är demokratiens livsnerv, tas från olika intressegrupper. Svenska folket kan göra detta.

Centerpartiet har i år i en motion föreslagit att överläggningar skall tas upp mellan partier, intressegrupper o. s. v. i syfte att utvärdera möjligheterna att till en början komma till rätta med inflationsproblemet. Det är i viss mån ett annat problem än det jag nyss dröjde upp. Jag hyser inte stor tilltro till att det nu blir något av med detta, men det kommer, förr eller senare. Om man inte lyssnar till dessa funderingar, finns det nog inga andra än valmännen

som kan göra slag i saken. Därvidlag tillkommer det oss inom centerpartiet att hjälpa till.

Herr **HECKSCHER** (h):

Herr talman! Det råder uppenbarligen en viss osäkerhet om vad slags debatt vi egentligen befinner oss i för ögonblicket.

När jag lyssnade till herr Hedlund undrade jag om han tagit fel på månad och trodde att vi befann oss i januari och att det var remissdebatten som pågick. När jag tidigare i dag lyssnade till herr Brandt, och delvis också till herr Ohlin, undrade jag om de föreställde sig att det var den allmänna ekonomiska debatten som nu ägde rum.

I år har vårt debatterande delats upp — om jag fränser remissdebatten — i en skattedebatt och en ekonomisk debatt. Jag föreställer mig att vi i dag inte skall diskutera den allmänna ekonomiska politiken utan själva skattesystemet. Av den anledningen skall jag inte gå in på de frågor som herr Brandt uppehöll sig vid. Han talade om omställningsskatt, upplåningsbehov, skattesänkningarnas samhällsekonomiska verkningar, bostadssubventioner, försvagning eller förstärkning av budgeten etc. Av samma skäl skall jag inte heller ge mig in i någon debatt med herr Ohlin om de allmänna statsfinansiella och samhällsekonomiska frågor som han berörde i sitt anförande.

Jag kanske får säga ytterligare en sak till herr Hedlund. Vi har väl alla litat på att han skulle finna anledning att i denna debatt angripa högerpartiet. Jag vill bara framföra mina lyckönskningar till honom för att han i detta avseende visat sig absolut pålitlig.

Dagens diskussion avser i första hand vilket skattesystem vi skall ha. Herrar Magnusson i Borås och Björkman har tagit upp de olika momenten i högerpartiets förslag. Jag skall begränsa mig till vissa punkter som jag tycker är av allmänt intresse.

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

Först vill jag då gärna framhålla, att man kanske inte helt kan komma ifrån att en diskussion om skattesystemet också i någon mån måste bli en diskussion om hur hård beskattningen skall vara, ty det kan vara så att ett skattesystem som fungerar ganska bra när skattenivån som helhet är låg får alldeles vansinniga verkningar om skattenivån blir verkligt hög.

Det skattesystem, som vi har i Sverige och som statsrådet Sträng trots sitt »geniala» förslag uppenbarligen alltså jämt håller fast vid, har vi i stort sett haft alltsedan en tid då skatteuttaget var mycket lägre än vad det är för närvarande. Man kan t. ex. konstatera att skatteuttaget i förhållande till nationalprodukten, d. v. s. vad vi åstadkommer med vårt arbete här i landet, på mindre än 20 år mer än fördubblats.

1947 utgjorde det totala uttaget av skatter och avgifter 22,5 procent. Det utgör nu 34 procent av nationalinkomsten. Ökningen ligger huvudsakligen på statsbeskattningen. Den har stigit från 17 till 25 procent. Jag ber om ursäkt för en felsägning nyss. Jag sade att skatteuttaget mer än fördubblats. Så är inte fallet; det har ökat med 50 procent. Men också en ökning med 50 procent är en så betydande ökning att man måste överväga om själva systemet över huvud taget kan fungera tillfredsställande med denna nya ordning.

Det finns särskilda skäl som talar för att vi borde övertänka hela systemet. Marginalskatterna har i dag en mycket stor betydelse för löntagarnas handlande. Många löntagare frågar sig: Hur mycket tjänar jag egentligen netto på en ytterligare arbetsinsats och till hur stor del arbetar jag åt herr Sträng? Dessutom har marginalskatterna mycket stor betydelse för löntagarnas villighet att spara. Med hårda marginalskatter blir sparviljan mycket mindre. Den försämring av penningvärdet som sker innebär samtidigt att det vid oförändrade skatter inträder en skärpning för så

gott som alla skattebetalare: skatteprocenten är ju beräknad med hänsyn till inkomsten i pengar, inte med hänsyn till inkomstens verkliga värde. I detta sammanhang vill jag gärna fästa uppmärksamheten på den gemensamma borgerliga reservation, nr 14, till detta betänkande, som föreslår att man skall undersöka möjligheterna att få till stånd en indexreglering för att sådan skattehöjning genom inflation skall kunna undvikas.

Dessa frågor är ändå av ganska stor betydelse. När herr Brandt talar om att skatteförslaget är genialiskt, tycks han ha ganska små anspråk på genialitet. Han ansåg tydligen inte att ett genialiskt skatteförslag behövde beröra dessa frågor. Dem kunde man uppenbarligen gå förbi och vara ett geni ändå. Men skatteberedningen gick på sin tid inte förbi dessa frågor. Anledningen till att herr Sträng inte ville godta skatteberedningens förslag var kanske den, att det var — jag vill inte säga alltför genialiskt, men skatteberedningen hade i alla fall genomskådat herr Sträng i en utsträckning som han inte tyckte var riktigt trevlig. Statsrådet Sträng och jag har gång efter annan diskuterat uppgörelsen i skatteberedningen. Herr Sträng har upplyst mig om att socialdemokraterna i skatteberedningen inte hade samma nära kontakt med sitt parti som de borgerliga partiernas representanter i skatteberedningen hade med sina partier. De borgerliga partiernas företrädare företrädde verkligen sina partier. De talade å partiernas vägnar; de socialdemokratiska representanterna i skatteberedningen talade bara för sig själva. Om vi sammanställer detta med den erfarenhet som vi tidigare hade av samarbetet i besparingsutredningen, så kan vi konstatera att vad herr Sträng egentligen vill ha sagt är att sådana uppgörelser som man från borgerligt håll träffar med herr Ericsson i Kinna inte gäller. Det är en ordning som vi för vår del

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

har mycket svårt att godta. Vi kan nämligen inte komma ifrån att vi känner oss bundna även av överenskommelser som vi träffar med herr Ericsson i Kinna, vilket ju framgått bl. a. av vad herr Magnusson i Borås i dag meddelade angående vår ståndpunkt till omläggningsskatten på maskiner och inventarier. Vår representant i bevillningsutskottet träffade en uppgörelse med herr Ericsson i Kinna, och den står vi fast vid, trots att hans roll i det socialdemokratiska partiet numera skall vara att skickas fram för att kunna bli övergiven när det finns anledning till det.

Herr Gustafson i Göteborg har redan ställt frågan varför vi inte under sådana förhållanden helt enkelt lade fram skatteberedningens förslag motionsvis. Herr Gustafson i Göteborg besvarade också frågan. Anledningen är helt enkelt att ett oppositionsparti har mycket svårt att lägga fram ett detaljerat förslag till en skattereform som är så komplicerad och av sådan omfattning som det här är fråga om. Finansdepartementet har möjligheter att göra det. Där har man resurserna för det, och man har också tid på sig. Man kan bestämma när man skall göra det, och man kan ta några månader på sig. Ett oppositionsparti har ett par veckor på sig och dessutom inte alls samma resurser. Därför har vi från högerpartiets sida nöjt oss med det yrkande som finns i reservation nr 2 till detta betänkande, där vi föreslår att riksdagen skall hemställa hos Kungl. Maj:t att Kungl. Maj:t — som har resurserna och möjligheterna att göra det — skall till 1966 års riksdag lägga fram förslag till en skattereform, baserad på grundtankarna i allmänna skatteberedningens förslag. Det är ett av våra huvudyrkanden i detta sammanhang. I övrigt har vi tvingats begränsa oss till provisoriska förslag till skatteändringar.

Om de provisoriska förslag som vi nu lägger fram säger herr Brandt att

högern är »den trogne gårdvaren utanför de rikas boningar». Jag förväntar mig en trevlig karikatyr — jag har redan börjat fundera på hur jag kommer att se ut — t. ex. i Stockholms-Tidningen i morgon. Det är riktigt trevligt; de har ju bra tecknare, så man kan ju hoppas att de skall kunna göra någonting roligt av det.

Om herr Brandt menade någonting med det han sade, om det var mer än bara en klyscha eller någonting som var avsett att användas av tidningarnas karikatyrtecknare, måste det ju betyda att han påstår att vi med våra förslag har satsat framför allt på skattesänkningar för de stora inkomsttagarna. Annars är uttalandet fullständigt meningslöst. Det kan vara roligt ändå, men det är då i varje fall meningslöst.

Hur är det med den saken? Herr Magnusson i Borås och herr Björkman har redan påvisat hur våra förslag ser ut ur den enskildes synpunkt, hur pass mycket våra förslag betyder också för de mindre inkomsttagarna. Om någon av kammarens ledamöter är intresserad av att mera ingående ta reda på hur det förhåller sig med den saken kan jag hänvisa till den tabell som finns på sid. 12 i motion 748 i denna kammarare av herr Cassel m. fl. Jag skall inte nu bry mig om att läsa in den i protokollet, även om jag vet att kammarens ledamöter inte brukar läsa motioner så förfärligt mycket; de har i varje fall *möjlighet* att läsa den, och de som inte är intresserade av att läsa är säkert inte heller intresserade av att lyssna på vad jag säger. Jag vill i förbigående passa på att understryka att anledningen till att mitt namn inte finns under den motionen inte är politisk utan medicinsk. Jag är helt införstådd med de förslag som där har framförts.

Om man ser högerpartiets förslag tillsammans som en helhet, så är de inriktade på skattesänkning för alla inkomsttagare, och den skattesänkningen är, om man bortser från ett mycket be-

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

gränsat antal barnlösa familjer och ensamstående, större än den skattesänkning regeringen har föreslagit. Det är den ena sidan av saken. Men vi har också försökt att räkna på ett annat sätt, som jag skall försöka klargöra för kammarens ledamöter; det står nämligen inte i motionen.

Högerpartiets förslag syftar till en samlad sänkning av de direkta skatterna med ungefär 2 000 miljoner kronor. Det är den skattesänkning vi här förordar. Av den summan räknar vi med att använda ungefär hälften till skattesänkning åt familjer och enskilda som har inkomster på mindre än 25 000 kronor per år. Ytterligare ungefär 13 procent — siffrorna kan inte bli så exakta — går till skattelindring åt folk som har inkomster på mellan 25 000 och 30 000 kronor om året. Man kan alltså säga att nära två tredjedelar av den summa vi räknar med i skattelindringar går till familjer eller ensamstående med inkomster som ligger under 30 000 kronor om året. På den inkomstnivån befinner sig det stora flertalet arbetar- och tjänstemannafamiljer i detta land. Ytterligare 20 procent av summan — alltså ytterligare en femtedel — går till skattelindring åt folk som har inkomster på mellan 30 000 och 40 000 per år. På den nivån ligger ett stort antal tjänstemannafamiljer och även en hel del arbetarfamiljer. Låt oss ta som exempel en metallarbetare i Stockholm som har en hustru som är sjuksköterska. Det är mycket troligt att deras familjeinkomst ligger ungefär på den nivån. Men det är däremot bara 8 procent av hela beloppet som används till skattelindring åt dem som har 50 000 kronor om året eller därutöver.

Hur man kan säga, när det förhåller sig på det viset, att detta skulle vara ett förslag där man lade tonvikten på att gynna de stora inkomsttagarna, det kan jag inte begripa. Jag kan bara förmoda, att när herr Brandt fällde sina förtjusande ord om gårdvaren utanför de rikas

boningar, så hade han inte tagit reda på hur det förhöll sig. Och det är klart att detta är ursäktligt; inte ens en ledamot av bevillningsutskottet kan ju förväntas veta allting, och herr Brandt var kanske inte intresserad av att ta reda på hur det var med den här saken. Men inte kan man väl på socialdemokratiskt håll ändå mena att det stora flertalet tjänstemän och arbetare i detta land skall avstå från skattesänkningar bara därför att de inte vill att också ett litet fåtal större inkomsttagare skall komma i ett förbättrat läge. Skulle det vara så att man såg saken på det sättet, att man alltså ansåg att det viktiga var att hindra att några större inkomsttagare fick det bättre, även om det måste ske till priset av att det stora flertalet *inte* fick det bättre, hur skulle man då kunna försvara det nu framlagda förslaget till frivillig särbeskattning, som är utformat på det viset att det bara kan utnyttjas av familjer med tämligen höga inkomster, men inte av de vanliga arbetar- och tjänstemannafamiljer, där frågan om sambeskattningen i verkligheten har den största betydelsen ur både personlig och ekonomisk synpunkt?

Herr talman! Jag har velat utveckla de här tankarna en smula. I övrigt skall jag bara be att få instämma i de yrkanden som här tidigare under debatten har framförts av herr Magnusson i Borås.

Herr BRANDT (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag känner mig föranlåtten att bara säga några få ord till herr Heckscher. — Då tänker jag inte så mycket på att han med stor förväntan avvaktar karikatyrerna i morgon utan mera på vad han sade om att skatteförslaget inte skulle ha den verkan jag talat om.

Jag har en tabell här som är noga uträknad och som det inte finns något att anmärka på. I den yrkar högern, som jag har sagt, på att den som har 18 000

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

kronor skall få behålla 43 kronor mera än vad propositionen föreslår, den som har 20 000 kronor skall få 21 kronor mera och den som har 60 000 kronor skall få 1 819 kronor mera. Jag kan inte betrakta detta på annat sätt än att det är de allra största inkomsttagarna som man tänker på, och jag tror att min karakteristik var riktig.

Herr **HECKSCHER** (h) kort genmäle:

Herr talman! Det är naturligtvis så, att när man talar om olika saker, då är det svårt att komma till samma resultat. Vad jag försökte klargöra för herr Brandt var alltså att när vi satsar på en skattesänkning på 1 000 miljoner kronor mer än regeringens — sammanlagt alltså, när det gäller den direkta beskattningen 2 000 miljoner kronor — så är större delen därav satsad på skattesänkningar för de mindre inkomsttagarna och en mycket liten del satsad för de större inkomsttagarna.

När sedan herr Brandt säger, att det inte är detta det är frågan om, utan att det är så förskräckligt farligt att de större inkomsttagarna skulle få en större skattesänkning, då är det just det resonemang som jag talade om nyss, att de lägre inkomsttagarna skall avstå från en skattesänkning bara därför att inte de som har litet större inkomster också skall kunna få den. Herr Brandts siffror är riktiga — det tror jag åtminstone, jag har inte kontrollerat dem — men det hindrar inte att hela hans resonemang kan vara felaktigt, därför att han talar om något helt annat än vad diskussionen nu gäller.

Herr **MAGNUSSON** i Borås (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill endast inför kammaren påpeka att när herr Brandt gjorde jämförelserna angav han beträffande de mindre inkomsttagarna siffrorna för familjer utan barn men beträffande de största inkomsttagarna, med inkomster på 60 000 kronor, angav

han siffrorna för familjer med ett barn. Jag förmodar att det var en felläsning av herr Brandt och jag tycker att det är angeläget att misstaget rättas till.

Herr **BRANDT** (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag har talat om gifta utan barn, och de siffror jag anfört är absolut riktiga. Att jag huvudsakligen rört mig med siffrorna för gifta beror på att jag klart och tydligt har velat åskådliggöra vad folkpartiets, centerpartiets och högerns förslag betyder. De försöker fånga in tjänstemännen genom att säga: »Så här mycket mera vill vi erbjuda er.» De försöker också göra gällande att de genom sina förslag skall kunna locka ut hemmafruarna på arbetsmarknaden. I själva verket rör det sig om småfuttigheter.

Beträffande högerns förslag däremot rör det sig om en väsentlig förhöjning för de allra största inkomsttagarna. Herr Heckscher säger att det blir sammanlagt så mycket mera pengar på de mindre inkomsttagarna. Men finansministern har visat att det går att åstadkomma ett skattesystem där man får en skattelättnad på mellan 400 och 700 kronor. Även den som har 1 miljon kronor i inkomst får inte större skattelättnad än 700 kronor. Det är detta som jag har kallat genialt. Ingen skatteberedning, trots att det suttit många sådana under åres lopp, har kunnat hitta på ett skattesystem som, medan vi har en progressiv beskattning, ger denna jämna skattelättnad över hela skalan.

Herr **GUSTAFSON** i Göteborg (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Brandt har upprepade gånger sagt att han håller sig till skalan för gifta utan barn. Det kan man förstå att han gör. Finansministern har nämligen behandlat de ensamstående särskilt hårt, och det har vi försökt rätta till för de lägre inkomstklasserna.

Beträffande vad herr Brandt sade om

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

mittenpartiernas förslag för att underlätta för hemmafruar att gå ut på arbetsmarknaden vill jag framhålla, att herr Brandt och socialdemokraterna haft förståelse härför. Herr Brandt har sålunda ansett sig nödsakad att i motsats till vad herr Sträng föreslog gå med på en höjning av förvärvsavgiften som framför allt är till hjälp för hustrur i denna situation.

Herr Brandt tyckte inte att det var så förfärligt mycket om tjänstemän får ett par hundra kronor mindre i skatt per år. Herr Brandt, som är van att röra sig med miljoner, kanske inte tycker att det är så mycket, men jag tror att vanliga människor är tacksamma också för skattesänkningar som räknas i hundralappar och inte i tusenlappar.

Herr HECKSCHER (h) kort genmäle:

Herr talman! Vad jag ville säga till herr Brandt kanske kan uttryckas på följande sätt: Herr Brandt är ju specialist på genialiska skatteförslag. Han kan tydligen bolla hur som helst med själva skattesystemet. Men om man skulle ta bort hela den skattesänkning, som vi från högerpartiets sida räknar med för personer med inkomster över 50 000 kronor, skulle mer än nio tiondelar av förslaget ändå vara kvar. Jag hoppas att herr Brandt nu förstår vad jag menar.

Herr MAGNUSSON i Borås (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Brandt förklarade klart och tydligt att han läste upp de siffror som gäller för familjer utan barn. De siffrorna innebär emellertid att inkomsttagare utan barn med 60 000 kronor i inkomst enligt vårt förslag får en skattesänkning med 1 000 kronor. I kolumnen med siffrorna för familjer med ett barn blir skattesänkningen 1 780 kronor. Om man därifrån drar de 97 kronor som upptagits i den andra tabellen blir det 1 700 kronor,

d. v. s. samma siffra som herr Brandt angav för inkomsttagare med 60 000 kronor i inkomst. Herr Brandt har läst snett i tabellen, och jag har velat påpeka att skall man för de lägre inkomsttagarna använda ett exempel så skall man använda samma exempel även för de högre inkomsttagarna.

Herr OHLIN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag tror att det är nödvändigt att än en gång erinra herr Brandt om att det i skatteberedningen rådde en mycket stor enighet om att man ville ha en betydande sänkning av marginalbeskattningen. Löntagarrepresentanterna i utredningen var inte nöjda — de ville ha en ännu större sänkning av marginalbeskattningen. När nu folkpartiet och centerpartiet föreslår en måttlig sänkning av marginalbeskattningen detta år, eftersom resurserna för närvarande inte är så stora, angriper herr Brandt detta. Han vill inte betrakta det som ett första steg utan säger att det är så litet. Men själv försvaret herr Brandt ett system som innebär, genom skattekonstruktionen och inflationen, en successiv skärpning av marginalbeskattningen. Jag undrar vilket som är att föredra, att man börjar med en måttlig reduktion eller att man accepterar en automatisk skärpning av marginalbeskattningen.

När jag hör och ser herr Heckscher uppträda som jultomte här och dela ut, icke miljonernas utan miljardernas mångfald i skattesänkningar känner jag mig frestad att rekommendera honom att studera Fröding: Man vet ju hur man vill ha det — men »Erk du, Maja du, var skall vi ta't?»

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet STRÄNG:

Herr talman! För att fortsätta Frödingscitatet gick det ju aldrig ihop för Erk och Maja, därför att en var för fattig och en var för lat. Vilken av de båda

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

herrarna som skall ha det ena eller andra epitetet får ni göra upp för er själva. Jag skall inte citera Fröding längre.

Regeringens skatteförslag har sedan den 10 januari löpt gatlopp under en skur av kritiska kommentarer. I början var det till sin innebörd socialistiskt och socialistiskt nivellerande. Det var illa genomtänkt, och det var ett misslyckat lapptäcke — det uttrycket har använts även i dag. Det är således de mera kända och vanliga kommentarerna. Detta förslag behöll ju också det höga skattetrycket, och det saknade planmässig framtidsvy och framtidssyn. Detta är kommentarer som jag kanske skulle vilja referera som kommentarer i mera balanserad form.

Förslaget har genomgått kritikernas skärseld i ett oändligt antal föredrag från olika talarstolar ute i landet och i kommenterande artiklar i den svenska dagspressen. Nu har det även varit utsatt för kritisk granskning i bevillningsutskottet, och eftersom bevillningsutskottets ledamöter, oavsett politisk partifärg, är tvingade på grund av ämbetets vikt och värdighet att nogsamt tänka igenom problemen, innan de talar och innan de skriver, så finner vi här — jag skall villigt erkänna till min egen glada överraskning — att det oerhört nedkritiserade förslaget har accepterats i varje fall av majoriteten i det borgerliga oppositionsläget.

Förslaget innebär en förändring av folkpensionsavgiften, vars innebörd tidigare har presenterats. Till detta säger centerpartiet och folkpartiet ja. Förslaget innebär ett schablonavdrag för kommunalutskylder. Till detta säger båda dessa partier ja. Förslaget innebär en justering av progressivskalan. Till det säger man från det hållet ja med det tillägget att man vill göra ytterligare en förändring i fråga om marginalskatten i några inkomstlagen. Förslaget innebär en höjning av det skattefria beloppet i fråga om förmögenhetsskatten. Till detta säger man ja. Förslaget inne-

bär en höjning av omsättningsskatten för att finansiera dessa reformer. Till detta säger man ja. Förslaget innebär en höjning med 5 öre i fråga om bensin och 2 öre i fråga om cigaretter. Till det säger man ja. Förslaget innebär en bibehållen energiskatt. Till det säger man ja. Förslaget innebär vissa justeringar av punktskatterna. Till det säger man ja. Förslaget innebär oförändrade ortsavdrag. Till det säger man ja. Förslaget innebär oförändrade förvärvsavdrag. På den punkten har centerpartiet och folkpartiet i samråd med mitt partis ledamöter i utskottet gjort en kompromiss. Förslaget innebär vidare förhöjda barnbidrag. Till det säger man ja. Förslaget innebär att man skulle uppskjuta ställningstagandet till frågan om mervärdeskatt och utformningen av socialavgifterna och familjebeskattningen och låta dessa frågor särskilt utredas. Till det säger man ja.

Vi finner nu att detta på så många punkter nya skatteprogram, vilket mottagits med så mycken klagan, har vunnit anklag hos majoriteten inom oppositionspartierna — det vore för mycket sagt om jag skulle säga med entusiasm. Men det har i varje fall accepterats av majoriteten inom oppositionspartierna.

Diskussionen i dag har i flera inlägg rört sig om släktet canis och varför inte: hunden är ju det bästa hos människan. Om jag skulle brodera litet vidare på det, kanske jag skulle säga, att folkpartiet och centerpartiet skäller men de bits inte, det har ju deras ståndpunktstaganden i utskottet givit vid handen.

Nu skulle jag naturligtvis vara den siste att häckla oppositionen för denna sinnesändring. Jag är ärligen glad och tillfredsställd över den, glad över att man med bortseende från alla överord i den offentliga debatten har låtit förståndet tala, när man har kommit till en saklig behandling. Jag tycker det vittnar om realism och sinne för den

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

verklighet, efter vilken naturligtvis skattepolitiken måste anpassas.

Jag vågar mig inte på att gradera mina lovord mellan herr Hedlund och herr Ohlin. Jag har självfallet inte haft någon möjlighet att följa de initierade överläggningarna. Men jag har ändå inte kunnat uraktlåta att fundera över utgångsläget för de båda partierna och det slutliga resultatet. Framför allt med utgångspunkt från herr Ohlins tal om hurusom förslaget innebar en socialistisk nivellering har jag kommit till det resultatet — och jag vill glädja herr Hedlund med det — att herr Hedlunds famntag var såpass effektivt att det var herr Ohlin som fick släppa till det mesta av luften. Jag har en gång tidigare hälsat herr Ohlin och herr Hedlund hjärtligt välkomna under det strängska lapptäcket. Jag vill till den hälsningen också uttrycka en försäkran att jag skall göra mitt bästa för fortsatt trivsel och trevnad.

För att komma över till vad som kan kallas nyanserna i skattediskussionen så skulle det vara frestande att rätt länge uppehålla sig vid högerpartiets förslag. Men kammaren har ju nu i nära fem timmar diskuterat skattefrågan och jag tror att ledamöterna håller mig räkning för att jag denna gång försöker att inte dröja kvar i talarstolen lika länge som ni tyvärr ofta tidigare haft erfarenhet av.

Naturligtvis finns det vissa nyanser, om man ser högerförslaget kontra de båda mellanpartierna eller, som det numera visst heter, mittenpartiernas förslag. Högerens förslag innebär ju en påtaglig försämring av budgetbalansen. Jag har räknat fram en miljard i inkomstminskning, men nu har vi av högerledaren själv fått veta att detta belopp är alldeles för blygsamt tilltaget; det är snarare fråga om två miljarder.

Visserligen försöker man på högerhåll bakom en allmän diskussionsridå av dimmor och halvkvädna visor göra gällande att vissa saker skall man ta

igen och vissa saker skall man pruta, men det är uppenbart att om vi lägger ihop två och två, så blir saldot — därest nu herr Heckscher verkligen är inställd på att pruta och har möjlighet därtill — inte ens för de små inkomsttagarna var herr Heckscher räknade med när han bara talade om halva sanningen. Efter vad jag har kunnat finna vid ett studium av högermotionerna är högerens krav på utredningar och vissa besparingar på en eller annan punkt — högern har ju förståndigt nog inte rört vid de stora tunga posterna — ingenting att lägga i vågskålen för att uppväga så djärva skattesänkingsförslag som herr Heckscher och hans partivänner har presenterat. Följaktligen kvarstår som en ytterst påtaglig verklighet en försämring och försvagning av finanspolitiken vilket i dagens läge utgör en omöjlig linje — om vi kom mellan skål och vägg, skulle jag nog inte ha svårt att övertyga herr Heckscher därom.

Centerpartiets och folkpartiets s. k. mittenlinje skiljer sig väl från regeringens bara i fråga om marginalbeskattningen. Mycket har i denna debatt talats om den saken och jag skall därför inte göra mig skyldig till alltför många upprepningar.

Det kan naturligtvis låta underligt, om man säger att det är en liten förändring som föreslagits från mittpartiernas sida, samtidigt som man konstaterar att förslaget kostar rätt mycket pengar. Men det förhåller sig dock på det sättet. Effekten för den enskilda individen blir liten, men det kostar mycket pengar att röra vid marginalbeskattningen. Av dem som varit ute med svärdet draget har jag ibland fått rådet: »Gör slut på allt vad progressiv beskattning heter!» Det kostar, mina damer och herrar, 3 000 miljoner att göra det. Man har också sagt: »Gör slut på hälften av den progressiva beskattningen!» Ja, det kostar 1 500 miljoner.

När centerpartiet och folkpartiet nu

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

— mera i optiskt syfte — vill göra den lilla justeringen med 1 procent för gifta personer i vissa inkomstlagen och 1 respektive 2 procent för ogifta i vissa inkomstlagen, är det frågan om obetydliga förändringar ur den enskildes synpunkt, men för staten kostar det hela 130 miljoner kronor. Jag skall emellertid gärna ge mittpartierna ett erkännande för att de har velat skaffa dessa pengar på annat sätt. De har haft sinne för nödvändigheten av att finanspolitikens resultat inte försämrats och de har som kompensation för inkomstminskningen föreslagit en höjd spritbeskattning. Detta förslag kan ge anledning till ganska intressanta jämförelser. Från talarstolen här i dag har ställts frågan: Är det riktigt att de ensamstående skall i skattehänseende behandlas illa av finansministern? Ja, men är det riktigt att förbrukare av en bestämd vara skall behandlas illa av centerpartiet och folkpartiet? Det ena argumentet är nog ungefär lika gott som det andra.

Jag vill också understryka att om man noggrant läser regeringspropositionen, skall man finna att förslaget inte missgynnar skattebetalarna i de inkomstlagen som anföres i reservationen. En mera omsorgsfull bedömning av regeringsförslaget ger vid handen att om jag först tar gifta personer i inkomstlagen 18 000—30 000 kronor, så får lika många en sänkt marginalsatt som en höjd marginalsatt. Situationen är även i stort sett likartad när det gäller ogifta och ensamstående. Då vi har satt oss ned och försökt räkna på detta, har vi kommit till den slutsatsen att regeringsförslaget inte kan sägas innebära en skärpning av marginalsatten. Det är fråga om en skärpning i vissa inkomstlagen och en sänkning i andra inkomstlagen, men i stort sett är marginalsatten oförändrad. Nu har jag dessutom den uppfattningen, som jag kanske skall utveckla litet närmare, att marginalsatten i och för sig inte är avgörande. Vid alla bedömningar måste det

vara en fråga om hur mycket skatt vederbörande betalar på den inkomst han har. Om den skatten kommer på det proportionella, det marginella eller något annat skikt tycker jag inte är det avgörande.

Jag vill säga ytterligare några ord om tanken att skaffa pengarna för en sänkning av marginalsatten genom en skärpning av spritbeskattningen. Som jag nyss sade drabbas även denna skatt en viss folkgrupp och under min tid som finansminister — jag skall villigt göra ett undantag för 1958 då det gällde att skaffa fram pengar till en försvarsöverenskommelse — har jag alltid strävat efter att inte betrakta skatten på sprit som en fiskal skattefråga utan har försökt att betrakta den som en skatt som motiveras från nykterhetspolitiska utgångspunkter.

Nu blir ju inte spriten oberörd av den justering som sker av omsättningsskatten. Spriten beskattas med kronor 1:13 mera enbart på grund av höjningen av omsättningsskatten. Det finns emellertid ingenting beträffande utvecklingen på konsumtionssidan eller på andra områden då det gäller nykterhetsproblemet som talar för att vi just i dag skulle vara färdiga med en ny nykterhetspolitiskt motiverad prisökning mot bakgrund av att den senaste gjordes så sent som 1963. Reder man ut begreppen, och det kan ibland vara hälsosamt finner man att det inte kan vara fråga om någon låg eller dålig beskattning då en vara som i produktion och distribution betingar ett pris av kr 2: — i sista försäljningsledet kostar 37:50. När kr 2: — är varans naturliga pris och kr 35:50 är skatten, tycker jag nog att man från rent fiskala utgångspunkter tills vidare kan se tämligen lugnt på ett oförändrat pris och låta denna fråga ha sin naturliga motivering, nämligen den nykterhetspolitiska.

Den andra ändringen som bevilningsutskottet gjort är den kompromiss och den uppgörelse som kommit till stånd i

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

utskottet i fråga om förvärvsavdragen. Regeringen gav för sitt förslag om oförändrade förhållanden i detta avseende följande motivering. Eftersom förvärvsavdragen konsumerar skatteunderlag för kommunerna och eftersom de är en integrerande del i familjebeskattningen fanns det i dagsläget två skäl för att man inte skulle röra detta. Mina betänkligheter har i stor utsträckning varit betingade av just konsumtionen av det kommunala skatteunderlaget. När jag nu läser utskottsutlåtandet och finner denna kompromiss måste jag säga att utskottet varit konsekvent så långt, att det genom en smärre justering av omsättningsskatten har skaffat täckning för det skattebortfall som gäller för staten, och detta tycker jag är mycket tacknämligt. Kvar står emellertid att denna justering av förvärvsavdraget konsumerar 40 miljoner kronor för de svenska kommunerna. Med andra ord är den kommunala skatteutjämningsproposition som regeringen gick ut med och som innebar netto 400 miljoner kronor till kommunerna efter denna operation netto 360 miljoner kronor. Jag har bara velat säga detta för att vi skall veta vad det är fråga om. Jag har ingen anledning att polemisera häremot. Jag kan på samma sätt som herr Hedlund säga att det är önskvärt att en sådan stor reform kan genomföras utan alltför många skärningspunkter mellan de olika partierna, och då denna kompromiss gjorts i bevillningsutskottet av skäl som anförts under dagens debatt har den — det kan jag också säga — min välsignelse. Jag har emellertid haft ett behov av att tala om konsekvenserna av kompromissen.

Vi ser i utskottsutlåtandet en borgerlig enhet som är rätt påfallande när det gäller centerpartiet och folkpartiet. Där emot går högerpartiet sin egen väg. Jag tyckte att min värderade partivän Brandt var litet för elak när han så hårt brännmärkte den borgerliga splittringen.

Läser man utskottsutlåtandet noggrant

finner man nämligen att alla de tre borgerliga partierna varit ense om tre ting. Det första var att beställa en utredning om förmögenhetsskatten i framtiden, det andra att om man i fortsättningen kommer fram till en avveckling av punktbeskattningen man inte skall glömma bort guldsmidsvarorna, och den tredje punkten där man manifesterat en borgerlig enhet är reservation nr 18, som är en blank reservation. Jag förstår svårigheterna. Skattepolitiken är en kontroversiell fråga och svår att enas om.

Jag kanske efter detta ändå, trots att detta inte skall vara någon remissdebatt och trots att jag vet att vi längre fram får en allmän ekonomisk debatt, skulle säga någonting om de mera allmän-ekonomiska synpunkterna. Jag tror att vi har rätt goda utsikter att kunna komma fram till en god balans i samhällsekonomin, och jag tror att vi skall kunna hålla prisstegringen inom den rimliga kontroll som är nödvändig och erforderlig. Även om det inte är så mycket av nya ting, skall jag ändå anföra vad jag tycker bör skrivas in i riksdagens protokoll.

Det är lätt att beskärma sig över att prisstegringen har gått så snabbt och att vi, som det heter, är inne i en inflationistisk utveckling eller, som det också brukar heta, att finansministern sitter helt resignerat och rullar tummarna. Jag tror att man gör de bästa upptäckterna om man analyserar utvecklingen och ser hur den har varit under låt oss säga 1964. Då steg priserna med 3,8 procent från december 1963 till december 1964. I efterhand kan vi avläsa att en procent av denna höjning är effekten av prisstegringar på importvaror och internationellt prissatta råvaror, som vi inte har haft någon som helst möjlighet att påverka. Vidare har till höjningen medverkat vissa mer eller mindre samhällskontrollerade prisrörelser. Dit får vi bl. a. räkna bostadsposten, där räntestegringen och en av riksdagen beslutad avveckling av vissa subventioner har

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

pressat upp priserna med 0,6 enheter. Jordbruksuppgörelsen, som också är en automatisk sak enligt sexårsavtalet, drev upp priserna med mellan 0,3 och 0,4 enheter. Diverse taxor och trafikomläggningsskatter — den omständigheten att vi en septemberdag 1967 skall börja köra på högra vägbanan i stället för på den vänstra har sedan två år tillbaka haft sin påtagliga influens på levnadskostnaderna — har höjt index med 0,4 procentenheter.

Detta är alltså den stegring som berott på gemensamma beslut i detta hus och på höjda priser på importerade råvaror. Därefter kvarstår $1\frac{1}{2}$ procent, som hänför sig till livsmedelsindustrin samt distributions- och servicenäringarna, som i genomsnitt torde ha höjt priset på sina tjänster med 3 å 4 procent, samtidigt som lönekostnaderna per arbetstimme steg med ungefär 8 procent. Där har det i stor utsträckning varit fråga om låglöneområden, där man inte har kunnat rationalisera bort lönekostnadsökningarna.

Om man gör sig besväret att på rent vetenskaplig bas studera dessa frågor, får man följaktligen förklaringsgrunden för utvecklingen. Finns det då anledning tala om att detta gamla land är ute i en inflationistisk utveckling? Det enda resultatet av det talet är — vilket jag har understrukit många gånger tidigare — att en del människor som inte är tillräckligt informerade mer eller mindre gripes av panik. Vi märkte det på börskurserna i början av detta år. Dessbättre torde kurserna nu ha återgått till det läge de hade innan inflationsdiskussionen började. Och som jag tillätit mig säga en gång tidigare blir det inte de erfarna köparna som då förlorade pengar utan det blir en del nya och oerfarna köpare. Det är då alldeles onödigt att föra detta som jag tycker onyanserade tal.

Denna gång har oppositionen inte på samma sätt som i årets remissdebatt talar för den s. k. överläggningen mellan

alla intresserade organisationer för att på den vägen åstadkomma en pacifiering av löne- och prisutvecklingen. Herr Hedlund tog upp den saken i sitt inlägg men var nu betydligt mera tveksam om huruvida en sådan överläggning verkligen skulle kunna ge någonting av värde. Vad som var speciellt intressant var när han kom in på frågan om man inte på det politiska planet borde samla sig till en överenskommelse, som anpassade reformpolitiken till resurserna eller med andra ord tog en tvåårspaus för att komma i kapp med de resurser som vi kan räkna med under en normal utveckling. Herr Hedlund slutade emellertid med att säga att förmodligen är det ganska meningslöst; det blir väl ingen överenskommelse på den punkten heller. Detta tror jag är ett tillfrisknande i tankegångarna.

Nå, nu är jag kanske elak mot min gamle vän Gunnar Hedlund. Han var förmodligen lika frisk i huvudet under remissdebatten som han är i dag, men hans ord tydde på ett tillfrisknande i sättet att uttrycka sig om ett allvarligt problem. Det kanske är en riktigare karakteristik.

Beträffande frågan om sådana överenskommelser — med ett engelskt uttryck brukar de ibland kallas »income policy»; jag vill minnas att herr Ohlin har använt uttrycket före mig, så jag kan inte bli beskylld för att använda utländska ord — ligger det så till, att även om man inbjuder till sådana överläggningar, så kommer det många parter dit med den allmänna inställningen att först måste jag städa litet i mitt kök, innan en allmän överenskommelse kan träffas. Var och en kommer då med en mängd mer eller mindre motiverade — i många fall kanske väl motiverade — uppfattningar att här finns det vissa detaljer som först måste klaras upp, innan en sådan s. k. pacificeringsöverenskommelse kan träffas.

Jag läste med stort intresse en ledande artikel i den facktidsskrift, vars orga-

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

nisation bland sina medlemmar har den respektabla yrkesgruppen svenska professorer. I den ledaren talades det om att alla professorer först och främst måste ha en lönehöjning på 6 000 kronor för att återföras till den relativa och reala löneställning som de hade 1963. Det var det första minimivillkoret, innan man kunde börja att resonera om vad som sedan skulle komma. Nu vet jag inte om mina två värderade oppositionsledare, som ju rent formellt skulle ha möjligheter att ansluta sig till den här fackföreningen, är anslutna till den och känner sig bundna av detta uttalande. Det är mycket möjligt att de inte gör det, och jag skall inte föra denna diskussion så långt. Jag bara tar det som ett allmänt uttryck för att även i de »fina familjerna» — det har ju talats någonting om detta tidigare i debatten — där lönerna ligger på 60 000 per år tycker man att en fasansfull orättvisa är begången, såvida det inte först görs en justering som motsvarar tredjedelen av årslönen för de flesta kroppsarbetarna här i landet, innan man sätter sig ned och diskuterar i vilken takt de fortsatta lönehöjningarna skall äga rum.

Så här tror jag nog att det är realistiskt att se på diskussionen om överläggningarna. Herr Hedlund tröstar sig med — när han nu reviderat sina uppfattningar i förhållande till remissdebatten — att till slut kommer de svenska väljarna att tvinga oss fram till denna som han anser nödvändiga uppgörelse i återhållsamhetens tecken. Jag tror det var Heidenstam som en gång sade: »Driv oss tillsammans med gisselslag, och den blåaste vår skall knoppas.» Det är möjligt att herr Hedlund har rätt, men än har vi inte riktigt känt gisselslagen på ryggen, och den blå våren kanske ligger ganska långt framme. Som den tyvärr jordbundne finansminister jag råkar vara vill jag kanske inrätta mig efter förhållandena som de är i dag.

Jag skall ta upp — artig som jag alltid är — i tur och ordning en del av

de frågor som har ställts under den tidigare debatten. Jag tror inte att jag skall ge mig in på att bemöta herr Gustafson i Göteborg när han talar om besvikelsen för de stora grupperna med anledning av regeringens förslag. De blir ju ungefär lika besvikna om de får klart för sig vad herr Gustafsons linje innebär. Herr Gustafson kan stå i talarstolen i Göteborg eller någon annanstans — jag reserverar mig för platsen — och säga: »Nu skall Sträng ställas mot vägen, nu skall han få tala om i vilken utsträckning han vill sänka marginals-katten i framtiden.» Det kan naturligtvis låta bra i en talarstol. Men det finns naturligtvis även i de kretsar där herr Gustafson rör sig rätt mycket folk som tar fram utskottsutlåtandet och räknar ut vad en skillnad på 1 procent i marginals-katten i vissa inkomstlägen betyder. Om mannen har 25 000 kronor och hustrun 15 000, är marginals-katten, d. v. s. skatten på den sista hundralappen, i dag 50 kronor. Jag tror inte det har någon avgörande betydelse för arbetsviljan om herr Gustafson, ärlig som han ju är, går ut och säger till sitt auditorium: »Nu har jag skött om så att Sträng skall nöja sig med 49 kronor och 20 öre där han tidigare tog femtiolappen, och ni skall få behålla 50 kronor och 80 öre, medan ni enligt Strängs kritiserade förslag fick nöja er med 50 kronor.»

Det är klart att dessa variationer inte spelar någon roll. Herr Ohlin, som är en gammal erfaren man, begriper också detta. Därför presenterar han förslaget närmast så, att det är behövligt att demonstrera ett första steg. Ja, om man inte har för stora ambitioner beträffande steglängden kan jag hålla med honom. Annars skulle jag närmast vilja kalla detta för ett tuppfjät. Om detta behov att demonstrera finns hos folkpartiet må det vara dess sak. Det finns inte på regeringssidan, det kan jag ärligt understryka. Det bör nog synas litet mera konkret och påtagligt innan man går ut

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

och presenterar folkpartiets marginalskatteförslag som en väsentlig och stor framgång.

Men så frågar herr Gustafson: »Vill finansministern säga om han är beredd att göra en radikal reform?» Skall vi i dagens debatt röra oss i dessa hypotetiska sfärer, vill jag påminna om att det som alla vet inte finns någon som tar ut mera skatt än man behöver för att klara två elementära ting. Jag är ledsen att behöva stå här och vara pedagog. Det är framför allt påkostande att vara tvungen att göra det för samma publik gång på gång, när jag vet att denna publik så väl förstår vad det är fråga om. Det är alltså två ting som man skall klara med finans- och skattepolitiken. Det ena är att skaffa pengar till de reformer som beslutats i detta hus. Det andra är att finanspolitiken är så avvägd, att den passar in i det samhällsekonomiska mönster som för tillfället råder. Sedan kan man naturligtvis sitta och göra alla möjliga vackra planer för framtiden. Men dessa två ting kommer vid varje särskilt tillfälle att vara avgörande för ställningstagandet.

»Ämnar finansministern i framtiden reformera marginalbeskattningen?» frågar herr Gustafson. Vore herr Gustafson nu den verkligt noggranna person som jag ändå tror att han är, så borde han väl säga: »Är finansministern beredd att i framtiden reformera marginalbeskattningen och betala reformen med den eller den skattehöjningen.» Då först har man ju ett realistiskt utgångsläge. Ja, därvidlag tror jag att man ständigt får göra en avvägning när utvecklingen går vidare mot att allt större grupper av människor kommer upp i marginalskaftet. I dag är det för att ta bara de gifta familjerna 48 procent som drabbas av marginalskaft medan 52 procent ligger under det streck där marginalskaften sätter in, d. v. s. 20 000 kronors årsinkomst.

I denna utveckling kommer marginal-

skatten successivt att spela en allt större roll i avvägningarna. Men man kan inte behandla problemet så enkelt och isolerat, att man bara diskuterar marginalskafter. Man får se hur det passar ihop med de skattesänkingskrav vilka ställs från den andra hälften av människorna, som icke drabbas av marginalskaft. Tyvärr är det så i det praktiska livet, att de som icke drabbas av marginalskaft, är personer med mindre inkomster än de som utsätts för denna beskattning.

Därför är det fel att såsom herr Gustafson bara tala om marginalskaften. Han kan visserligen göra det med utgångspunkt från vissa speciella motiveringar, som jag dock inte här skall utveckla. Finansministern är alltid tvungen att se frågorna i hela deras vidd. Därför får det bli en allmän bedömning av på vilket sätt man skall utnyttja ett eventuellt finansiellt utrymme för en konkret skattesänkning.

Så långt är vi väl överens, att skattepolitiken framöver på samma sätt som skett under 60-talet kommer att ge klar-tecken för en fortsatt successiv omläggning från den direkta beskattningen till den indirekta. Detta gjorde vi år 1960 vid omsättningsskattens införande, då vi genomförde vissa liberaliseringar i den direkta skatten.

När centerpartiledaren Gunnar Hedlund och jag slog in det s. k. skattepaketet 1961 införde vi sänkningar i den direkta skatten och höjningar av den indirekta. Herr Hedlund har i dag presenterat detta såsom varande ett skattesänkingspaket, inte bara ett skattepaket.

Det förslag, som nu presenteras och som behandlas i det utlåtande vi har framför oss, har följt samma linje. Det föreslås lindringar på den direkta beskattningens område, vilka kompenseras genom höjningar i den indirekta beskattningen.

Så långt kan man man avge deklarationer om hur vi ser på alla dessa problem

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

om sänkningar och höjningar, om avvägningar mellan reformer och skattesänkningar och mellan proportionell och marginell skatt. Det är ganska meningslöst att bryta ut en komponent och uttala att jag på denna punkt har en alldeles speciell uppfattning.

Jag lyssnade i min bänk med glatt hjärta till vad herr Vigelsbo hade att anföra. Han började med att säga att även han blivit betänksam rörande mervärdeskattens välsignelser. Han höll med mig om att man när man ser något närmare på detta spörsmål kommer till den uppfattningen att en omarbeting är både nödvändig, rimlig och lämplig. Han gick så långt att han sade, att regeringens förslag i själva verket inte är så illa uttänkt och att det inte bör läggas finansministern till last, om han i sina allmänna beräkningar om kommande inkomster och utgifter går fram med en viss försiktighet.

Jag vet inte hur många gånger jag påpekat, att jag inte tillåter mig göra några subjektiva bedömningar om huruvida budgetberäkningarna är försiktiga eller inte försiktiga. Vi insamlar data från de ansvariga ämbetsverken och försöker avläsa den internationella och nationella konjunktur- och löneutvecklingen. Med utgångspunkt från detta söker vi dra så objektiva slutsatser som möjligt.

I varje fall präglades dock herr Vigelsbos anförande av en stor tolerans och förståelse, icke allenast mot finansministern personligen utan även mot regeringens skatteförslag, och jag vill gärna uttala ett varmt tack till herr Vigelsbo för detta!

Herr Magnusson i Borås sade att skatten är ett hot mot sparandet och företagsamheten. Detta är något av en patentklyscha. Det finns möjligheter för vem som helst som är intresserad av den ekonomiska statistiken att avläsa, att vi i vårt land ingalunda är några dåliga sparare trots den skattebelastning vi har. Vi torde höra till de internatio-

nellt sett bästa spararna — sparandet då taget i vid bemärkelse — och vi sparar mer än tidigare. Vi sparar nu väsentligt mer än när vi inte hade någon skatt att tala om, hur egendomligt detta än kan låta.

Herr Magnusson i Borås sade, att vi måste se till att företagsamheten får möjligheter att konkurrera med framgång. Han beklagade skattekommitténs förolyckande och ömmade för bilismen. Han talade även, om jag minns rätt, om det idoga folket, som pressat av skattebördan ändå gjorde sin trägna och trogna tjänst i folkhushållets intresse. Detta var en dramatisering av förhållandena, som var tilltagen något i överkant. I vart fall tyckte jag att man personligen borde se något mera pressad ut än herr Magnusson när man gör sig till talesman för de pressade medborgarna i vårt land. Jag vet dessutom även att herr Magnusson som företagare är mycket framgångsrik, så det är kanske inte så dåligt ställt för företagsamheten heller.

Vidare talade herr Magnusson om budgetens ansvällning och om de därmed följande riskerna för en inflationistisk utveckling. Jag är rädd för att jag nu håller på att komma över i den gamla vanliga budgetdebattsterminologien, men jag har ändå ett behov av att försöka klara ut detta.

Budgetens kostnadsstegring nästa år är uppskattad till i runt tal 3,5 miljarder. Det är därför inte sagt att den i runda tal 15-procentiga ökningen av statens utgifter är abnorm, sedd i förhållande till den allmänna utgiftsökningen i samhället. Staten kan bara konkurrera med andra sektorer — det må vara kommuner eller fria företagare eller bostadsbyggare eller vad som helst — om staten tar hand om de reala resurserna, d. v. s. tar hand om kapitalet och om arbetskraften, för att expandera den statliga investeringen och den statliga konsumtionen. Jag har faktiskt försökt räkna ut hur detta ter sig och funnit att den statliga expansionen då kan be-

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

gränsas till cirka 1 miljard. Med det utgångsläge vi har blir det i så fall ungefär samma ökningstakt som vi räknar med för nationalprodukten. De andra 2,5 miljarderna är transfereringar, omflyttningar från vissa befolkningsgrupper till andra.

Att vi allesammans som skattebetalare ser till att folkpensionärerna får litet mera att röra sig med har ingenting med den statliga driften att göra. Att vi allesammans i egenskap av skattebetalare styr över mera till barnfamiljerna än till familjer utan barn har inte heller med den statliga driften att göra. Att staten tar på sig utgifter som tidigare legat på kommunerna innebär en omflyttning mellan olika sektorer på samma sätt som det — enligt vad jag nyss beskrev — sker en transferering mellan olika befolkningsgrupper. Alla dessa ting är sålunda, ärade kammarledamöter, helt neutrala till den diskussion man i oklarhetens intresse ofta för, när man tar slutsumman av budgetökningen och säger: Se där ett uttryck för den statliga expansionen!

Går jag ännu längre i den vetenskapliga analysen kan jag fråga mig: Betyder dessa omflyttningar att jag skapar en större köpkraft på efterfrågesidan än om jag inte gör dem? Ja, jag är inte beredd att ge något absolut svar på den frågan heller. Det är inte säkert att de som tar emot pengarna är så mycket mer energiska efterfrågare och köpare än vad de som lämnar pengarna skulle vara om de fick ha sina pengar kvar till följd av en viss lägre beskattning.

Jag har velat klara ut detta, då jag tycker att denna diskussion kommer tillbaka så ofta och är så likartad varje gång, att det är angeläget att visa vad som är svart och vad som är vitt.

Det väsentliga är, säger herr Gustafson i Göteborg, reservationen nr 1 till bevillningsutskottets betänkande. Den reservationen innebär att man begär ett förslag till riksdagen om sänkt direkt skatt och höjd indirekt skatt, det

senare i mervärdeskattens form. Jag har redan svarat herr Gustafson härvidlag: jag reserverar mig för formen, som inte, som jag ser saken, är det helt avgörande.

Herr talman! Jag skall, för att fortsätta försöka vara så objektiv som möjligt i detta framträdande och begränsa mig till rimligt tidsutrymme, sluta med att i allra största korthet bemöta de värderade oppositionsledarna.

Herr Ohlin började sitt inlägg med en mycket personligt färgad karakteristik av min ringa person och gav mig en komplimang för att jag övergivit Beatles-frisyren och uppträder som en vanlig människa i fråga om hårets längd och utseende. Jag är naturligtvis mycket smickrad över att bli så personligt observerad av oppositionen, även om jag kanske tycker att man kunde lägga ned sin energi på något värdigare ting. Men det må ju vara herr Ohlins ensak vad han vill karakterisera.

Vidare tog herr Ohlin upp den geniförklaring av mig som jag med en viss rodnad har avlyssnat. Det har sagts mig av människor som kände herr Ohlin innan han blev politiker, att herr Ohlin då var något av ett geni, i varje fall om man går tillräckligt långt tillbaka i hans ungdom. Men jag är rädd för att det finns en och annan här i kammaren som inte är beredd att skriva under en sådan karakteristik efter det att herr Ohlin blivit politiker. Om jag nu efter tjugo års träget slit i Kungl. Maj:ts regering blir förklarad för genial via detta skatteförslag, så är det kanske bara uttryck för en något senkommen likstälthet mellan herr Ohlin och mig och skall då betraktas endast på detta sätt och inte göras större än vad det i själva verket är. Anlägger man det betraktelsesättet kanske också geniförklaringen skall revideras för oss båda i rätt väsentlig utsträckning.

Herr Ohlin sade att han åtminstone hade väntat sig att jag, när jag diskuterar skattefrågan, skulle anslå något ton-

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

fall av social medkänsla med de ensamstående som enligt herr Ohlins mening blir hårt drabbade. Ja, man gör naturligtvis inte politik på social medkänsla. Man gör inte heller politik på att bara beskärma sig över höga skatter. Jag tror att den sociala medkänslan har sin plats i själva den viktiga avvägningsproceduren.

När jag nu tänker efter litet närmare tror jag mig minnas att herr Ohlin drog in begreppet social medkänsla just när han talade om penningvärdeförsämringen som skulle drabba penningsspararna, vilka han menar är illa behandlade. Men de är inte uteslutande penningssparare. De här gamla rentiererna som fanns någon gång vid århundradets början och som levde på avkastningen av sitt kapital är mycket sällsynta figurer i dag. Vår personliga status är inte så okomplicerad, att någon är bara penningssparare och lever enbart på de slantar som räntan ger. Många av spararna är egnahemsägare. De får följaktligen en värdestegring på sina egna hem, vilket de för bara några veckor sedan kunde avläsa i de nya taxeringsvärdena, en del av dem kanske med blandade känslor. Många är pensionärer och får följaktligen en förbättrad pension inte bara i takt med penningvärdeförsämringen utan dessutom en standardförbättring. Vad som är avgörande är att hela det sociala reformprogram, som vi i detta hus i forcerad takt burit fram under senare decennier, har byggt på bl. a. den ekonomiska politik som regeringen föreslagit och i stor utsträckning fått accept och godkännande för.

Det är således att förenkla problematiken att bedöma en persons status uteslutande ur spararsynpunkt. Bilden är mycket mera mångfasetterad än så; man behöver flera begrepp för att avläsa om vederbörande har förlorat eller inte på utvecklingen. Det avgörande är väl att vi har drivit en ambitiös sysselsättningspolitik även om den då och då medfört tendenser till inflation. På det

hela taget hävdar vi oss emellertid gott handelspolitiskt, valutamässigt och i det internationella handelsutbytet, där vår grad av inflation ställs emot andras grad av inflation, om man nu skall använda detta enligt min mening oriktiga uttryck.

Jag läste för en tid sedan i en försäkringstidning, att man har kommit fram till att trots denna mycket omdiskuterade penningvärdeförsämring realräntan under senare delen av 1950-talet och under 1960-talet ändå varit ungefär 3 procent. Herr Ohlin skakar på huvudet; han får väl då rikta sina invändningar till de försäkringstekniker som har räknat fram dessa siffror. Jag accepterar dem. Även med den prisstegring, som jag i dagens heta konjunktur menar är svår att undvika och som jag preciserat till mellan 2 och 3 procent, ges det möjligheter att få ut en realränta av relativt rimliga mått, om man disponerar sitt kapital och alltså inte sitter fast i gamla obligationer från 1920- och 30-talen, vilka skall konverteras någon gång 1980.

Jag har redan förut bemött herr Hedlund. Jag hörde med ett visst intresse på herr Hedlunds ganska fräna attack mot herr Heckscher när han kommenterade högermotionen om en specifik skattefrihet för folkpensionärerna. I sak delar jag helt herr Hedlunds uppfattning i den frågan. Det var ganska välgörande att få det beskedet från herr Hedlund. Jag skall vara så ärlig och uppriktig att jag säger, att jag tror att det var herr Hedlunds ärliga övertygelse som talade ur detta och inte någon ting av inställningen »vad har du på mitt område att göra?»

Herr Hedlund frågade vidare i en stund av självvrannsakan: Hur långt skall vi gå i det fortsatta reformarbetet? Är vi inte snart framme vid skattegränsen? Intecknar vi inte framtiden för hårt om vi inte besinnar oss och försöker att — för att nu glädja herr Hedlund med ett gammalt bondskt uttryck — hålla fötterna innanför skinnfällan?

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

Att man skulle skjuta på reformerna några år för att komma ikapp vad beträffar den ekonomiska situationen är ett intressant uppslag, men jag tror herr Hedlund är realist när han säger att ett sådant initiativ förmodligen skulle notas ned i den första öppna valrörelse vi har. Även om vi kan göra överenskomelser kring ett runt bord så har vi ju inte möjligheter att kontrollera vad alla våra partivänner från olika håll säger när de uppträder vid landsvägsskälet, på logbacken eller i hembygdsgården, för att nu ta några exempel på skiftande platser där man kan hålla politiska anföranden.

Däremot vill jag bestrida herr Hedlunds påstående, att socialdemokratiska partiet har blivit självsvåldigt. Det hände 1960, men vi har blivit något bättre efter 1962, säger herr Hedlund. Jag efterlyser en närmare precisering. Vi har inget intresse av att vara självsvåldiga, och kan herr Hedlund övertyga mig om att vi har burit oss illa åt och hängivit oss åt sådana simpla ambitioner, är det klart att vi skall ta mycket allvarligt på detta.

Herr Heckscher var föredömligt kortfattad i sitt inlägg, och mitt bemötande skall också bli mycket koncentrerat. Herr Heckscher använde emellertid ett uttryckssätt, som jag reagerade mot. Hans ord föll så här: Hur länge arbetar jag åt mig själv och hur länge arbetar jag åt herr Sträng? Det där är gamla toner; vi känner dem från 1950-talet. Om det är ett slags deklaration från herr Heckschers sida att han nu i eget väl förstått intresse har dragit på sig den mörkblå dresen, så får vi acceptera det. Herr Heckscher har naturligtvis full frihet att göra det utan att behöva bli kritiserad av mig. Men jag tycker ändå att det bör höra till den politiska debattens enkla anständighet, att man i varje fall i denna kammare uttrycker sig något försiktigare. Vore det inte riktigare, herr Heckscher, att säga: Hur länge arbetar jag åt mig själv och hur

länge arbetar jag åt våra folkpensionärer, åt våra sjuka, åt våra handikappade, åt våra barnfamiljer och åt de studerande ungdomarna? Jag tror att diskussionen i så fall bleve mer adekvat än om en partiledare går upp i talarstolen och säger: Hur länge arbetar jag åt mig själv och hur länge arbetar jag åt herr Sträng?

Herr Heckscher har svårt att komma ifrån sin gamla diskussion — vi har fört den många gånger här i kammaren — där han gruffar på mig för att jag inte följde skatteberedningen. Han försöker i dag att spela ut på det här sättet: »Skall vi inte alls tropå överenskomelser med herr Ericsson i Kinna i fortsättningen? Har herr Ericsson i Kinna blivit övergiven?» Jag tror att det för det framtida parlamentariska arbetet är viktigt, att vi låter utredningarna vara vad utredningarna är och förbehåller regering och riksdag rätten att ganska oberoende av utredningarna ta ställning till de aktuella problemen i enlighet med de uppfattningar man kommer fram till. Sådana här förhandsbindningar i utredningarna har jag alltid reagerat emot. Det har jag gjort även i detta fall. Jag har vägrat att binda mitt partis folk i utredningen, även om man på andra kanter varit mindre betänksam härvidlag. Jag kan emellertid försäkra herr Heckscher att det inte finns någon rancune mellan finansministern och bevillningsutskottets ordförande som ett resultat av det sätt på vilket den här materian har hanterats. John Ericsson är sannerligen inte övergiven. Han är mycket värdefull för finansministern när det gäller att få råd i många bekymmersamma situationer, och han har precis samma anseende som han tidigare haft; det försäkrar jag herr Heckscher.

Kan vi, frågar herr Heckscher, räkna med att till 1966 års riksdag få fram ett förslag till riksdagen som bygger på kommittébetänkandets grundläggande idéer och tankegångar? Jag måste nog svara, att jag inte har några möjlighe-

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

ter att ge ett sådant löfte. Vad är det som är betänkandets grundläggande tankegångar? Jo, bl. a. en omläggning till mervärdeskatt. Jag föreställer mig också att denna kammare och medkammaren vill ha ett ordentligt förslag på familjebeskattningsens område, även om den frågan inte berör betänkandets grundläggande tankegångar. Det finns också andra ting som närmare skall plöjas igenom, analyseras, utredas och remissbehandlas, och så småningom skall regeringen ta ställning och lägga fram sina förslag för riksdagen. Jag tror att det vore litet för djärvt att säga, att allt detta skall klaras under sommaren 1965 och att dessa viktiga ting skall hinna få en ordentlig remissbehandling före, låt oss säga, november månad, ty man behöver också några månader i kanslihuset för att kunna skriva en proposition om dessa kontroversiella ting.

Jag kan således inte med bästa vilja i världen ge herr Heckscher det löfte han ville ha. Vad jag kan lova honom är att detta arbete kommer att fullföljas utan tidsutdräkt och med den energi som finansministern, hans utredningsmän och övriga medarbetare är mäktiga att prestera. Huruvida förslaget sedan kommer att vara strömlinjeformat efter skattekommitténs grundläggande tankegångar har jag ingen uppfattning om. Jag har nämligen i det här fallet samma syn som när det gäller andra frågor: låt utredningen arbeta och låt oss fria och obundna och förutsättningslöst ta ställning till utredningens förslag.

Jag kan glädja kammaren med att jag efter detta utomordentligt korta och koncisa inlägg nu skall sluta för denna gång.

Herr talmannen återtog ledningen av förhandlingarna.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp) kort genmäle:

Herr talman! Finansministern räkna-
de upp tre saker som de tre oppositions-

partierna var överens om när det gällde detta betänkande. Men finansministern glömde reservation nr 14 beträffande inflationens inverkan på skattesystemet, i vilken det begärs ett förslag om indexreglering av skatteskalorna m. m. Det är nog ganska många människor här i landet som tycker att finansministern ibland glömmer inflationens inverkan i många hänseenden. Jag hoppas att finansministerns glömska när han skulle redovisa de tre partiernas gemensamma reservationer inte innebär att han i framtiden kommer att ta lätt på denna fråga, ty den är utomordentligt viktig.

En av de saker som finansministern berörde var den gemensamma hemställan från de tre oppositionspartierna att få till stånd en utredning om förmögenhetsbeskattningen. Ja, det är just den utredning som finansministern år 1960 själv begärde och då ansåg vara motiverad men som finansministern nu inte tycks vara beredd att fullfölja. Därvidlag kvarstår frågan huruvida finansministern ändrat uppfattning sedan 1960. Här kommer vi in på frågan om de s. k. sinnesändringar över huvud taget som finansministern vill tillvita oppositionen. Otvetydigt lade skatteberedningen fram ett förslag som hade en sänkning av marginalskatterna som en huvudpunkt. Att detta förslag var i direktivens anda har ingen bestridit, men finansministern har lämnat förslaget helt åsido. Han har för detta fått kritik inte bara från den politiska oppositionen utan också från tjänstemannaorganisationerna. Här har hänt någonting sedan 1960, då direktiven framlades. Det är detta som är det anmärkningsvärda i sammanhanget.

Nu har finansministern gjort ett stort nummer av att de förslag, som mittenpartierna lade fram till konkreta beslut vid årets riksdag, inte är av så stor omfattning. Ja, det förklaras av det enkla skälet att det för ett oppositionsparti, som inte har hela kanslihuset till

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

sitt förfogande, är tekniskt sett mycket besvärligt att lägga fram ett detaljerat skatteförslag, framför allt därför att som vi vet mervärdesskatten kan behöva en viss teknisk bearbetning och därför att det inte går att göra en sådan utan vidare. Också enligt skatteberedningens förslag, där man förutsatte att regeringen skulle lägga fram en proposition, skulle det ta fem år att genomföra skatteprogrammet.

Det väsentliga i dagens läge är alltså, som jag påpekade och som finansministern påminde om, vad som står i reservation nr 1, nämligen frågan om efter vilka riktlinjer vi vill utforma skattesystemet i framtiden. Det är det som är det väsentliga. I denna reservation har vi som första punkt frågan om en sänkning av den direkta skatten med tyngdpunkt — precis som skatteberedningen — på frågan om sänkning av marginals skatten.

Finansministern säger nu att marginals skatten inte spelar särskilt stor roll. Om jag får behålla 48, 49 eller 50 kronor av varje hundralapp jag tjänar, spelar enligt herr Strängs mening inte så stor roll. Tidigare har han sagt att om man skall minska progressionen, måste man ta ett ordentligt tag. Man måste då ta bort åtminstone hälften och sänka med 1 500 miljoner kronor. Då kan det tyckas att de 130 miljoner som mittenpartierna föreslagit inte är så mycket.

Men frågan är: skall vi över huvud taget sänka marginals katterna eller inte? Det är riktigt, herr finansminister, att jag i ett föredrag har sagt att finansministern under denna debatt skulle ställas inför frågan, om han är villig att arbeta för en sänkning av marginals katten. Jag har ställt denna fråga men kan inte finna att jag har fått något egentligt svar. Det är inte bara fråga om att avväga marginals katten med hänsyn till den finanspolitiska situationen o. s. v. För den grupp som nu skall arbeta och som vi hoppas sedan skall utvidgas till en parlamenta-

risk utredning är det framför allt väsentligt, att den vet hur en avvägning skall ske när den skall göra upp skateskalorna för familjebes kattningen. Skall avvägningen ske efter de riktlinjer som skatteberedningen hade eller enligt herr Brandts »geniala» idé, som innebär att människor i mellangrupporna får en automatisk skärpning genom inflationen?

Herr talman! Ett bifall till reservation nr 1 innebär beslut om en genomgripande successiv skattereform. Om herr Sträng vill ligga kvar under sitt lapptäcke, skall han inte finna oss där. Vi arbetar för en ordentlig skattereform.

Herr HECKSCHER (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Sträng talade om att han höll på att falla in i den gamla vanliga budgetdebattsterminologien. Det hade väl inte varit så farligt om han inte också hade hållit på att falla in i den gamla vanliga budgetdebattslängden på sitt anförande. Trots de avväpnande orden i slutet av hans anförande måste jag säga, att om det skulle vara ett kort anförande, så bevare mig för de långa!

Hans anförande var också i många hänseenden mycket svårt att riktigt följa. Det var vissa saker som han sade att han skulle tala om mellan skål och vägg. Jag hade svårt att förstå vad han avsåg därmed, om det möjligen var hans motivering för att inte höja spritskatten eller något annat. Vad han har att tala om bör han enligt min mening säga här i kammaren.

När jag sedan hörde statsrådet Sträng säga att han skulle gå in på ekonomiska resonemang väntade jag med en viss spänning på vad som skulle komma och hoppades att han skulle ge oss någon antydning om innehållet i kompletteringspropositionen. Men det gjorde han inte. I stället läste han praktiskt taget innantill ur den statsverkspropo-

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

sition som vi allesammans mottog i början av januari. Hans anförande innehöll i den delen inte någonting som inte redan var publicerat i statsverkspropositionen.

Det är inte oviktigt att konstatera detta, ty när herr Sträng här för sina resonemang försöker han hela tiden glida över från frågan om vilket skattesystem och vilken skattenivå vi i princip skall ha till de tidsbetonade ekonomiska resonemang som inte alls hör hemma i denna debatt. Jag tänker för min del inte låta lura mig att gå in i den diskussionen — inte ens mellan skål och vägg och ännu mindre här i kammaren. Vi är nämligen inte klara med statsutskottets behandling av statsutgifterna för 1965/66. Vi har inte ens fått alla regeringens propositioner. Också en del av dem som kanske inte direkt berör statsutgifterna kan ha ekonomiska verkningar. De besparingsförslag som högerpartiet lagt fram är inte mer än till en del behandlade av riksdagen. Det är alltså orimligt att vid denna tidpunkt gå in i en debatt sådan som den herr Sträng vill föra. Låt mig bara understryka — och jag tror att herr Sträng kommer att finna det när vi är framme vid den rätta debatten — att vi inte förordar någon försvagning av budgeten för 1965/66. Däremot har vi lärt oss att det är meningslöst att hålla på att resonera med statsrådet Sträng om vad som skall komma efter den budget som man nu har under behandling, ty vi vet aldrig vad han företar sig i fortsättningen. Budgetbalansen för kommande år är därför fullständigt omöjlig att beräkna.

I själva verket bör oppositionspartierna så gott de kan för att bevara en budgetbalans som är rimlig med hänsyn till det samhällsekonomiska läget. Men för statsrådet Sträng är det alltid på det sättet, att utgångspunkten är att man till varje pris måste godta den skattenivå som han har fått regeringen att bestämma sig för. Bara om man gör

det kan ens förslag anses vara godtagbara.

Nu talar vi inte om detta utan om skattesystemet. På den punkten hade herr Sträng inte mycket att svara mig. Han gick inte alls in på den fråga som jag försökte ta upp till diskussion, nämligen att ett skattesystem som kunde fungera någorlunda hyggligt när skattenivån var låg kan komma att fungera fullkomligt vansinnigt när skattenivån blivit så hög som den för närvarande är.

När herr Sträng talade om utgifterna gick han så in på professorernas förening och dess önskemål i fråga om professorslönerna. Jag har en gång förut sagt i denna kammare, och jag skall gärna upprepa det, att jag aldrig har tyckt att professorer skall vara föremål för social medkänsla. Det är över huvud taget inte den synpunkt jag tycker att man där har skäl att anlägga. Jag är medlem av den förening som statsrådet Sträng talade om och jag känner mig ungefär lika bunden av den föreningens uttalanden som statsrådet Sträng gör av herr Ericssons i Kinna uttalanden i skatteberedningen. Jag kan också yttra mig med lika stor vänlighet om den föreningen som statsrådet Sträng gör om herr Ericsson i Kinna. Vänligheten kan vi vara överens om. Men vi trodde från vårt håll att det från regeringens sida var fråga om litet mer än bara vänlighet. Vi trodde att herr Ericsson i Kinna satt i utredningen som dess förtroendeman och att man därför kunde komma överens med honom i förhoppning om att det skulle gå att uppnå praktiska resultat. Vi har fått lära oss att det inte är på det sättet. Vi har fått lära oss att de krav på att stå fast vid överenskomelser, som har drivits med sådan våldsam, skulle jag vilja säga, bokstavstrohet i exempelvis skolfrågorna, inte godtas av regeringen när det gäller skattefrågorna, ty där är det finansministern och ingen annan som vill bestämma.

Hans huvudinvändning mot skatte-

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

beredningens förslag tror jag inte har kommit fram i dag. Den är helt enkelt att skatteberedningens förslag till skattesystem skulle minska finansministerns makt och möjligheter att själv bestämma, att binda och låsa riksdagen och oppositionen så att de inte skulle få något inflytande på skattepolitiken. Det är därför som skatteberedningens i och för sig förnuftiga förslag avvisas från regeringens sida.

Herr HEDLUND (cp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Heckscher och jag har för vana att tala ett öppet språk med varandra. I sitt första anförande berömde han mig för att vara pålitlig när det gäller att kritisera högern. I den mån detta är befogat, herr Heckscher, skulle det vara något fel?

Vad jag kritiserade var att högern framför allt går in för en försvagning av budgeten — jag hoppas att finansministern inte tycker att jag jagar för mycket på hans område — med alla de konsekvenser detta har. Tror inte herr Heckscher att både centerpartiet och folkpartiet skulle känna en mycket stor tillfredsställelse över att kunna gå ut till valmännen och säga: Vi vill sänka skatten, inte bara med det belopp som högern nämner, utan med tre, fyra eller fem gånger mera. Tror inte herr Heckscher att det skulle vara utomordentligt angenämt för oss att få göra detta? Att vi nu inte gör det beror på att vi inte kan; det går inte, eftersom det inte är förenligt med ansvar för samhällsekonomin. Så enkelt är det!

Herr Sträng tackade litet till höger och vänster, och jag skall instämma med herr Heckscher och tacka finansministern för att han var ordhällig och höll ett mycket kort anförande.

Finansministern uppehöll sig länge vid att centerpartiet och folkpartiet sade ja på en hel del punkter till finansministerns förslag. Visst har vi gjort det, men som finansministern mycket väl vet sammanhänger detta med att bå-

de centerpartiet och folkpartiet vill ha en god budgetbalans. Därför har vi gått med på förslagen.

Ja, då kan finansministern väl säga, att ni kunde väl ha gjort om hela luntan och kommit med något annat. Men det är väl för mycket begärt av ett oppositionsparti att åstadkomma en hel skattereform. Om man skulle kunna göra det, vad skulle vi då med ett finansdepartement till? Och, för resten, vad skulle vi med en finansminister till? Vad man kan göra, det är väl att ange allmänna riktlinjer för en bearbetning inom finansdepartementet och av finansministern. Det är praktiskt handlande. Den som fordrar av ett oppositionsparti att det skall kunna gå längre, han måste dra de konsekvenser jag nyss gjorde.

Några detaljer. Är det riktigt, undrar finansministern, att en viss grupp — de som använder alkohol — skall behandlas illa? Finansministern talar om att råvaran kostar 2 kronor men att man tar 37 kronor. Jag tror han för exakthetens skull tog med örena också, 37:50. Ja, herr finansminister, då har nog både finansminister Sträng och många förutvarande finansministrar behandlat den lilla gruppen mycket illa om man skall karakterisera skillnaden mellan råvarupris och utförsäljningspris så som finansministern här vill göra. Den höjning som nu är ifrågasatt genom omsen svarar inte alls emot inflationens verkningar. Man behåller inte realpriset.

Nu är ju finansministern inte så noga med inflationsresonemang och sådant. Visserligen nämner han en del siffror: 1964 var inflationen ungefär 4 procent. Vi har inte fått höra vad finansministern väntar sig för 1965, men uppenbarligen blir det en högre siffra. »Det där kan jag inte göra någonting åt», säger finansministern, och det är ju beklagligt. Än värre är att finansministern tar så lätt på den saken, utom när det gäller en detalj, nämligen att av denna

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

fördyring på 4 procent faller 0,3 procent på jordbruket. Det var visst en mycket viktig detalj i sammanhanget, att jordbruket fick denna kompensations för alla ökade omkostnader.

Herr OHLIN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Till vad herr Gustafson i Göteborg och herr Hedlund har sagt skulle jag bara vilja foga en ytterligare reflexion: Herr Sträng talar om att mittenpartierna accepterar stora delar av hans budgetförslag. Det gör vi som ett provisorium. Vi har föreslagit en hel del ändringar och föreslår riktlinjer för en annan finanspolitik. Det låtsar herr Sträng inte om. Jag vet inte om det är varma känslor för högerpartiet eller vad det är som gör att herr Sträng så starkt understryker sitt uttalande om att vi accepterar budgeten. I verkligheten är ju den avgörande skillnaden att herr Sträng inte vill acceptera de riktlinjer för den framtida finanspolitiken som mittenpartierna dragit upp.

Till herr Strängs lapptäcke har vi samma inställning som tidigare: Vi vill ha ett annat mönster som hämtat väsentliga drag från skatteutredningens förslag. Men i dagens läge är det inte möjligt att försvaga budgeten om man inte vill ha ökad inflationsrisk, kris på kapitalmarknaden, ökad statlig reglering och ransonering på kapitalmarknaden, ökat statligt inflytande över näringslivet. Därför avstår vi från att dela ut presenter i form av långtgående skattesänkningar.

Jag förstår väl att herr Heckscher tycker att vi inte skall diskutera finanspolitikens samhällsekonomiska verkningar, men enligt vår mening är det omöjligt att undgå detta.

Herr Sträng talar om att en viss höjning av spritbeskattningen som skulle återföra ungefär samma relation mellan spritpris och inkomster som vi hade för några år sedan inte var motiverad, men finansministern ville själv betrakta denna sak inte ur finanspolitiska

synpunkter utan med tanke på nykterhetspolitiken. Det är just vad vi gör. Då kan jag inte se att ett relativt förbilligande av spriten skulle motiveras av de uppgifter som föreligger om alkoholmissbruket.

De åsikter som jag tror har varit gemensamma i denna kammare, i varje fall för det övervägande flertalet, vad det gäller det nykterhetspolitiska greppet på spritbeskattningen leder i stället till de slutsatser som vi har dragit i dagens läge.

Finansministern talade om oppositionens enighet, och han glömde därvid en sak, påpekade herr Gustafson. Men han glömde flera saker. Han glömde enigheten om bättre förvärvsavdrag, t. ex. Där har oppositionen till och med lyckats få med sig socialdemokraterna i utskottet, mot herr Strängs önsknings som dessa framträder i hans budgetförslag. Jag förstår att det väcker olust hos herr Sträng om oppositionen inte bara är enig utan också får med sig socialdemokraterna så att herr Sträng inte har annat att göra än att acceptera. Men jag tycker den enigheten är värdefull.

Herr Sträng *förklarar* prisstegringarna, genom ett resonemang som tiden inte tillåter mig att analysera. Men, herr Sträng, Ni förklarar och folket betalar. Hur Ni än förklarar känner folket denna prisstegring, det kan Ni vara övertygad om.

Vad beträffar inkomstpolitiken tror jag inte, herr Sträng, att jag brukar tala engelska i denna kammare, men det kanske inte är så viktigt vem som gör det.

Vad beträffar inkomstpolitiken gäller det väl att söka se efter vad man kan komma fram till. Rätt stora grupper inom TCO och SACO har under de senare åren fått realinkomstsänkningar. Att de inte glömmer bort det finner jag helt naturligt. Jag vet inte om det är en olyckshändelse att så skett eller om det är ett uttryck för socialdemokratiens lust att nivellera att man drivit sin

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

ståndpunkt så hårt att parterna för tillfället ansett sig behöva acceptera den men kräver rättvisa i efterhand. Jag skulle ju kunna fråga finansministern huruvida han har räknat ut om ett statsråd, som väl om han är medlem av riksdagen har något sådant som 110 000 kronor om året, har fått en realinkomst-sänkning under senare år.

Oppositionens förslag till marginalskattesänkning är bara ett tupp fjät, säger herr Sträng. Fortfarande denna strävan att inte vilja se att om man deklarerar en tankegång och ett visst år endast kan ta ett litet steg i den riktningen, så är detta dock bättre än att bara polemisera mot tankegången utan att ta något steg alls! Herr Sträng talar om att det blir så litet denna perioden. Man det kommer ju flera perioder! Herr finansminister! Var inte så bunden av tolv månader stänkandet! Tänk litet framåt! Om man accepterar den successiva minskningen av marginalskatten, kan ju tupp fjäten tillsammans bli ganska betydelsefulla.

Herr Sträng säger att han inte tar ut mera pengar än vad som behövs för att täcka utgifterna och anpassa politiken efter konjunkturläget. Men det har flera gånger påvisats att herr Sträng gör tvärtom. Han tar ut större överskott när det är dåliga tider än när det är goda tider.

Herr MAGNUSSON i Borås (h) kort genmäle:

Herr talman! Finansministern var i sitt anförande i dag i stor utsträckning mycket gladlynt och på sitt allra bästa humör. Han sade att det inte såg ut som om jag hade dignat under hans hårda skattetryck, och han tillade bl. a. att det inte måtte vara så dåligt att vara företagare i det här landet. Det är möjligt, herr Sträng, men skenet kan kanske också i någon mån bedra. Jag ber att få returnera den stora vänligheten och säga, att det ser inte ut att vara alltför

dåligt att vara finansminister i det här landet heller.

Finansministern försöker neutralisera mitt tal om verkningarna av den svällande budgeten, och han säger att den inte får dessa verkningar. Jo, det är just vad den får! Det blir nämligen på det sättet, att om budgeten får svälla alltför mycket så kommer det också att innebära att man måste ta ut större skatter för att därigenom få det hela att gå ihop. Det är då som vi ögonblickligen får ett kompensationskrav, vilket omedelbart innebär att vi får ett högre kostnads- och löneläge, och detta skruvar hela spiralen uppåt till ingen som helst nytta. Jag tror att finansministern själv i vissa fall känner sig orolig på den punkten. Jag har ett tidningsurklipp här, där det står att finansministern för ett par veckor sedan var ute och manade kommunerna till återhållsamhet. Detta tyder väl på att han även själv känner en sådan oro. Då vore det ju logiskt att iaktta en sådan återhållsamhet även i vad det gäller den statliga ansvällningen.

Jag tror att det är angeläget att vi får en sådan politik som gör att beskattningen kommer att underlätta möjligheterna för den framtida investeringen. Jag tror att också finansministern i viss mån har visat en oro över att de industriella investeringarna inte har ökat i tillräcklig grad; det visar i varje fall vissa av de åtgärder som finansministern har föreslagit.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet STRÄNG:

Herr talman! Jag tyckte nog att herr Gustafson i Göteborg drog litet för snabba slutsatser. Om man drog den slutsatsen, att finansministern menar att kan man inte göra en förändring av marginalskatten som rör sig om 1 500 miljoner, då är det bara småförändringar. Det finns ju distans — det finns hållplatser, menar jag — mellan 130 miljoner och 1 500 miljoner; det är

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

ingen tvekan om det. Vad jag har velat säga är att marginalskatten får betraktas på samma sätt som alla andra skatter, d. v. s. avvägas och bedömas i det sammanhanget, då däremot herr Gustafson envist gör marginalskatten till den helt dominerande skattepolitiska frågan.

Slutligen är det väl bara att inregistrera att i denna allmänna välvilja, där man presenterar den ene efter den andre som upphovsman till geniala förslag, hann herr Gustafson även med att presentera herr Brandts förslag såsom geniala. Det är nu tillfört riksdagsprotokollet, och därför är det nu snart en liten trevlig bukett av genier som kommer att ha figurerat i den här debatten.

Sedan förklarade herr Gustafson: Vi kommer ju inte att stanna under lapptacket hos herr Sträng. Just nu är vi, härtill nödda och tvungna, då det inte finns någonting annat att skyla oss med. Jag kan försäkra att lapptacket kan vara både varmt och slitstarkt, och jag tycker nog att ni skall tala om det där andra skedet när den dagen blir aktuell. Jag inskränker mig till att konstatera att hittintills har ni trivts under tacket. Tala om den dag då ni inte trivs längre, så inte skall jag hålla er kvar i onödan, det förstår ni väl!

Sedan säger herr Heckscher: »Varför talar inte herr Sträng om vad han ämnar säga i kompletteringspropositionen? Vad han sade i statsverkspropositionen i januari månad har vi hört förr, och det var tämligen onödigt att stå och högläsa om det på nytt.» Ja, tyvärr, herr talman! Det finns ju en del lyssnare som aldrig får nog av repetitioner. Herr Heckscher tycks tillhöra dem, och det är detta som är förklaringen till att jag kom tillbaka och refererade ting som redan är sagda.

»Vi gör så gott vi kan i högerpartiet,» säger herr Heckscher. Det tror jag. Det är bara det felet att era utgångspunkter och era förutsättningar enligt min mening är alldeles felaktiga.

Jag skall naturligtvis inte ta upp beskyllningarna om makthunger hos mig, ett slags behov att binda riksdagen genom förslag. Jag begrep inte det talet. Det gjorde på mig ett helt förvirrat intryck. Jag tyckte ärligt talat att det var ganska oförskämt, inte så mycket mot mig — jag är van vid oförskämdheter — utan mot bevillningsutskottets värderade ledamöter av olika partifärg och mot de kammarledamöter som om en stund, kanske om några timmar, kommer att rösta om detta förslag. Anledningen till att de kommer att rösta för regeringsförslaget och avvisa högerförslagen är nämligen inte att de känner sig bundna av finansministern. De kommer inte att göra det på grund av någon känsla av personlig makthunger hos finansministern utan därför att de tycker att hans förslag är vettigare och riktigare än högerens. Det är att underskatta omdömet och förmågan att dra självständiga slutsatser hos denna kammars ledamöter, om man uttrycker sig på det sätt som herr Heckscher gör.

Herr Hedlund säger att oppositionspartierna ju inte kan åstadkomma ett nytt skatteförslag; det är finansministerns ämbetsplikt att utforma det, och sedan har oppositionspartierna att i riksdagen granska regeringsförslaget och föreslå ändringar. Jag skall inte förneka att det ligger mycket av sanning i detta. I allmänhet är det väl på det sättet. I dag föreligger emellertid den skillnaden att skatteberedningen har avlämnat sitt betänkande. Det finns alltså färdiga lagförslag på varje punkt med de olika tankegångarna redovisade. om man alltså från de borgerliga partiernas sida hade föredragit skatteberedningens tankegångar framför regeringens tankegångar, så skulle det inte ha förelegat några hinder att direkt kopiera både tankegångar och lagförslag ur det massiva utredningsbetänkande på 680 sidor som skatteberedningen presterat.

Herr Gunnar Hedlund beskyllde mig

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

för att ta för lätt på inflationsproblemet. Det får stå för herr Hedlunds räkning. Det finns andra som i det dagliga umgänget har konfronterats med mig och som har en annan uppfattning än den som herr Hedlund gör sig till tolk för. En sak är emellertid att prata, en annan sak att försöka göra någonting i den riktning man anser vara erforderlig. Jag har presenterat en finanspolitik som jag tycker är så pass hård som det är praktiskt möjligt att få gehör för. Herr Hedlund och herr Ohlin har trots den ståndpunkt de intar i denna fråga icke presenterat en hårdare finanspolitik än finansministern. Jag står helt bakom riksbankens penningpolitik som tar sig uttryck i en sträv hållning gentemot penninginstituten, i ett relativt högt ränteläge och i ett beaktande av att investeringar icke får ske med inflationspengar utan skall ske med naturligt sparande. Så länge man inte från oppositionens sida framlägger alternativa förslag som innebär en hårdare finanspolitik och en hårdare skattläggning än regeringen presenterar, så länge man inte från oppositionens sida säger att vi måste föra en stramare räntepolitik, kreditpolitik och riksbankspolitik, så länge har man inte underlag för att kritisera finansministern. Vad man inte är beredd att göra själv får man inte begära att andra skall göra, även om det är en bekväm attityd. Jag tycker att man från vanliga enkla renhåriga utgångspunkter bör vara beredd att göra något mer i fråga om inflationsbekämpande, innan man beskyller finansministern och regeringen för att göra för litet.

Vad herr Ohlin beträffar skall jag bara bemöta ett av hans uttryck; jag tror det var en illa genomtänkt klyscha han begagnade sig av. »Ni förklarar», sade herr Ohlin med adress till mig, »och folket betalar». Det får väl uppfattas som ett ogillande från herr Ohlins sida av den politik som förs. Jag kan svara honom på exakt samma sätt som jag sva-

rade herr Hedlund för en stund sedan. Jag skulle visserligen som svar till herr Ohlin kunna utveckla saken ytterligare och säga: Vad finns det för medicin som möjliggör att folket inte skall behöva betala? Herr Ohlin kan föra ett allmänt såpbubbelresonemang om att det skall vara en allmän politik, mera förtroende för företagsamheten och för den enskilda människan, det skall vara en sparsvänlig politik och det skall vara en framstegsvänlig politik. Allt detta till inte förpliktande har vi så många gånger hört till leda. Men vad är herr Ohlin i dagens situation beredd att föreslå konkret, som innebär en hårdare ekonomisk politik, det må vara på det finanspolitiska, skattepolitiska, penningpolitiska eller kreditpolitiska området?

Till herr Magnusson i Borås vill jag säga att visst kan skenet bedra. Visst kan man gå omkring och se välmående ut men ändå ha anledning att upphäva kassandrarop. Jag tror emellertid att för herr Magnussons del är skenet ganska signifikativt. Men skillnaden mellan herr Magnusson och mig är att även om vi båda går omkring och ser relativt välmående ut, så klagar herr Magnusson, men finansministern accepterar situationen som den är, och det är ju en högst väsentlig skillnad i vår attityd till skattepolitik och politiska problem.

Ja, herr talman, jag är fortfarande förredömligt kortfattad, och jag skall försöka hålla stilen.

Herr **HEDLUND** (cp) kort genmäle:

Herr talman! I mitt första anförande uppehöll jag mig en stund vid de ideliga skattehöjningarna, och jag sade att det blir skattehöjningar praktiskt taget alla gånger. Enda undantaget var när herr Sträng och jag gjorde i ordning skattesänkningsspaketet. Sedan konstaterade jag att längre i fråga om skattetryck kan man inte gärna gå — inte mycket längre i varje fall — och jag frågade finansministern vad han vill göra i den situationen. Måste man då inte välja ut

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

sådana utgiftsposter som kan anstå något, så att inkomsterna får växa i kapp och man kan klara dessa utgifter utan de skattehöjningar som inte går att ta ut? Är inte det ganska logiskt, herr finansminister?

Sedan säger finansministern: »Vad vill nu oppositionen göra åt inflationen? Den har inte någon ny finanspolitik och inte någonting annat heller.» Ja, herr finansminister, en ny finanspolitik förutsätter att vi gör en ny statsverksproposition. Vad skall då svenska folket betala finansdepartementet och finansministern för? Det är den nakna sanningen om man drar ut konsekvenserna. Det är väl ändå finansministern som får anses ha ansvaret för att penningvärdet kan hållas så fast som möjligt.

Finansministern sade att jag hade reviderat min uppfattning från januari, då jag talade för konferenser. Jag har inte alls reviderat den — det är bara mina förhoppningar jag har reducerat.

Finansministern talade om att han vill rätta sig efter förhållandena sådana som de är just nu. Det måste han naturligtvis göra. Men bör inte en finansminister tänka även på morgondagen?

Jag vet inte hur herr Ohlin trivs under lapptäcket, men jag trodde att vi hade lyckats tala om att i ansvar för samhällsekonomin fann vi oss i att ligga under lapptäcket.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp) kort genmäle:

Herr talman! När jag talade om herr Brandts geniala metod avsåg jag faktiskt att det skulle vara citationstecken omkring ordet »geniala». Jag är ledsen att jag inte genom åtbörder och tonfall lyckades få finansministern att förstå detta.

Vad jag ville ha sagt var helt enkelt att när man gör upp ett skattesystem har man möjlighet att å ena sidan göra en sådan konstruktion, som finansministern har gjort, nämligen att låta marginalskatterna vara opåverkade. Detta

anser herr Brandt vara en genial metod. Å andra sidan kan man gå den väg som skatteberedningen föreslog med en successiv sänkning av marginals-katten. Det innebär att det blir mer lönande att arbeta och att skaffa sig inkomstökningar genom att arbeta på övertid. Inflationen skärper då inte heller automatiskt skatetrycket. Här står vi helt enkelt inför en skiljeväg, och jag tycker att finansministern skulle ha givit ett ord på vägen åt den arbetsgrupp inom finansdepartementet som skall arbeta med familjebeskattningen. Den kan inte göra upp skatteskalor, om den inte vet huruvida finansministern vill följa herr Brandts metod eller skatteberedningens huvudtanke.

Jag trivs sannerligen inte under lapptäcket. Jag anser mig över huvud taget inte vara där, herr finansminister, eftersom vi på punkt efter punkt lagt fram andra förslag än finansministerns. Vi kommer att fortsätta att arbeta härmed därför att vi vet att en saklig och målmedveten opposition lönar sig. Beslutet om förvärvsavdragen och propositionen om frivillig särbeskattning är endast ett par bevis på att det lönar sig att opponera sig. Vi kommer att fortsätta det arbetet.

Herr HECKSCHER (h) kort genmäle:

Herr talman! Statsrådet Sträng envisas liksom herr Ohlin med att vi i denna debatt skall diskutera det samhällsekonomiska läget. Får jag i all vänlighet säga, att jag tycker mycket om sill-sallat — på julafton men inte i andra kammarens debatter. I sinom tid skall vi nog sörja för att här kommer att klargöras vilken högerpartiets ståndpunkt är till det samhällsekonomiska läge som för närvarande råder, vilka förslag vi ställer och vilken avvägning vi anser rimlig. Men vad vi talar om i dag är inte dagens samhällsekonomiska läge, utan vi talar om ett skattesystem som skall kunna vara tillämpligt även i ett annat samhällsekonomiskt läge än det

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

nuvarande. Det är därför som det är så tokigt att i dag föra resonemang som hör hemma i remissdebatten och i den årliga ekonomiska debatten.

Det är så typiskt när herr Sträng då kommer in på sina repetitioner. Han ropade uppenbarligen att han behövde läsa högt för mig ur statsverkspropositionen därför att jag inte hade märkt vad där stod. Det hade jag nog gjort, men jag var inte förtjust på alla punkter. Och framför allt drog jag andra slutsatser än statsrådet Sträng gör, och det blir inte bättre för att jag får höra högläsning en gång till. Vad frågan gäller är att det system vi nu skall besluta om är avsett inte just för dagens samhälls-ekonomiska situation, utan också för andra situationer.

Statsrådet Sträng var förolämpad över vad jag sade om hans maktfullkomlighet m. m. Vi har en mycket stor erfarenhet av hur tåliga — för att använda ett vackert uttryck — herr Strängs partivänner är i fråga om att låta statsrådet och chefen för finansdepartementet få utöva sin makt. Förklaringen ligger kanske däri att det tillhör själva den socialdemokratiska åskådningens natur att makten skall samlas i finansdepartementet.

I ett avseende kan jag däremot helt och hållet instämma med statsrådet Sträng, nämligen när han sade att han och vi på högerhåll har olika utgångspunkter. Just det, herr talman! Vi har helt andra utgångspunkter än statsrådet Sträng, och därför kommer vi också till andra slutsatser i denna principfråga, liksom även kommer att vara fallet när det gäller de slutsatser som vi drar beträffande dagens samhällsekonomiska läge.

Herr OHLIN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Till herr Heckscher skulle jag bara vilja säga att verkan av skattepolitiken på samhälls ekonomien är ju en av de avgörande förutsättningarna för de budgetförslag vi har att dis-

kutera. Om konjunkturerna vore dåliga, skulle man kunna föreslå stora skattesänkningar. Vid en extrem högkonjunktur går det inte att göra detta. Det är omöjligt att komma ifrån den saken.

Finansministern vill bestämma även i det avseendet att vi andra skall trivas under hans lapptäcke. Herr Hedlund och herr Gustafson i Göteborg har redan förklarat att vi inte trivs. Men vi förbehåller oss också att välja de metoder som enligt vår mening erbjuder de största möjligheterna att uppnå ett resultat när det gäller att få finansministern att vara med om att åstadkomma ett annat lapptäcke med ett bättre och mera sammanhängande mönster. Beträffande inflationen säger finansministern att frågan gäller, om man bara vill prata eller om man vill göra någonting. Men inflationsproblemet har, herr finansminister, bl. a. två aspekter. Den ena är den samhällsekonomiska balansen och den talar Ni om. Den andra är kostnadsinflationen. I England har Edra kolleger i labourregeringen ansett att kostnadsinflationen utgör ett centralt problem. Demokrati är ju styrelse genom debatt. Jag tror att det icke skulle vara en olöslig uppgift att försöka minska kostnadsinflationen här i landet, och detta skulle leda till en större reell standardhöjning för alla folkgrupper än vad inflationspolitiken gör.

När det gäller frågan om vilka som betalar och icke betalar inflationen vill jag svara finansministern att det finns många småsparare som förlorar stora belopp på att deras sparkapital minskar i värde. Det finns också många med enskilda försäkringar som förlorar mycket pengar. Jag vill bara nämna ett exempel. En dam på något över 60 år, som har en enskild pensionsförsäkring, kan konstatera att realvärdet av denna pension sjunker varje år. På grund av sin pensionsförsäkring får hon inte något kommunalt bostadstillägg. Hon kommer därigenom upp i en något mindre samlad inkomst än en annan dam som bor

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

i samma hus och som bara har folkpension och kommunalt bostadstillägg.

Tycker finansministern att detta är ett rimligt och rättvist sätt att behandla den som har sparat för att skaffa sig en pensionförsäkring? Och det finns många sådana fall, herr finansminister.

Till sist, herr talman, bara några ord i anledning av finansministerns diskussion med herr Hedlund om självsvåld och ändrade attityder. Nog tycker jag att man kan säga att 1963 och 1964 var herr Sträng svår att komma till tals med, och jag vill ge honom en komplimang för att han i år faktiskt har blivit bättre i det avseendet. Därför att socialdemokraterna förlorat sin majoritet vid gemensamma omröstningar kamrarna emellan, därför att finansministern är rädd för att han skall få vidkännas ett nederlag om kamrarna röstar ned hans förslag — därför har herr Sträng blivit så mycket snällare.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **STRÄNG**:

Herr talman! Jag lyssnade med stort intresse till herr Hedlunds senaste replik. Om jag inte missuppfattade herr Hedlund, ansåg han att man inte kunde göra om finansministerns skatteförslag, eftersom man då inte fick något utbyte av den lön som man betalade finansministern för att han sitter i kanslihuset och utarbetar skatteförslag. Jag får säga att detta var en överraskande konklusion, som jag inte tidigare har hört. Med den inställningen från herr Hedlunds sida bör jag emellertid rimligtvis kunna fortsätta med min erkänt goda nattsöm.

Herr Gustafson i Göteborg ville framhålla att han inte personligen befinner sig under det strängska lapptäcket. Det var ju en alldeles riktig reflexion av herr Gustafson. Om någon av kammarens ledamöter till äventyrs skulle ha levat i den föreställningen att lapptäcket finns i sinnevärlden, så var det av avgörande betydelse att herr Gustafson

tog upp den saken. Fysiskt sett finns det inte något lapptäcke; det har varit en symbolisk debatt som vi i det avseendet fört.

Jag har ingenting nytt att bemöta herr Heckscher med, och därför får det vara till en annan gång.

Herr Ohlin gör också deklarationen: »Vi trivs inte under lapptäcket.» Ja, herr Ohlin, det är kanske bäst att inte ha några förutfattade meningar. Kammaren skall ju nu rösta om skatteförslaget, och sedan får vi se hur vi kan anpassa oss till varandra. För min del har jag förklarat att jag vill göra allt vad jag kan för att skapa trivsel och trevnad.

Med det sagda, herr talman, tror jag att jag kan sluta både skattedebatten och diskussionen om de här sängkamarinteriörerna som i dag spelat en så stor roll.

Herr **HERMANSSON** (k):

Herr talman! Jag är ledsen, men jag måste börja med att bidra till finansminister Strängs sängkamarinteriörer. När man har fått vänta på ordet många timmar vill man inte gärna släppa chansen från sig. Finansminister Sträng har ju varit mycket bitsk i dag och bl. a. talat om hundliv — eller släktet canis som det heter på ett av de språk som finansministern älskar. Han har också uttalat sin tillfredsställelse över att folkpartiet och centerpartiet uppför sig mycket välartat från denna speciella synpunkt, men jag tycker inte han skall vara så belåten. Jag vill erinra honom om ett gammalt ordspråk på detta ädla latinska tungomål som lyder: cave canem — frukta hunden. I varje fall tror jag man bör vara litet försiktig, innan man släpper ned hundar under »lapptäcket»!

Så över till skattefrågan. Utgångspunkten för skattedebatten under det senaste året har varit förslaget från den allmänna skatteloweredningen. Det framställes från början som en kompromiss, varvid man sade att fyra partier var

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

eniga. Huvudtendenserna i detta förslag var att man skulle sänka skatten för de stora förmögenhetsinnehavarna, för bolagen och för de stora inkomsttagarna. Eftersom man skulle räkna med oförändrade statsinkomster innebar det att det skulle bli högre skatter för de små och medelstora inkomsttagarna. Det var ett reaktionärt och odemokratiskt förslag. Det är intressant att se att de borgerliga partierna i princip står fast vid detta förslag, fastän de för tillfället inte vågar lämna fram det i form av motioner.

Högern är sig helt lik. Det är skrämmande när man från högerhåll hör att vårt folkpensionssystem skulle vara en belastning för allmänheten. Jag skulle vilja se den högertalare som vågar yttra det som sades här i kammaren på ett möte för folkpensionärer.

Med anledning av debatten mellan herr Heckscher, herr Brandt m. fl. skulle jag vilja säga: Om herr Brandt har läst på snedden i skattetabellerna skall jag inte yttra mig, men jag vill erinra om att högerns reservation i bevillningsutskottet kräver lättnader i förmögenhetsbeskattningen. Man kan väl inte från högerhåll påstå att dessa lättnader skulle tillfalla de mindre inkomsttagarna, eftersom lättnaderna helt och hållet skulle komma de personer till godo som har över 100 000 kronor i förmögenhet. Vid lägre förmögenhet betalar man ju ingen förmögenhetsskatt.

Den allmänna skatteberedningens förslag blev föremål för stark kritik, bl. a. från fackföreningsrörelsen. Vi har hela tiden ansett det mycket tillfredsställande att regeringen tvingades att lägga förslaget på hyllan. Det framlagda regeringsförslaget innebär ett framsteg jämfört med den allmänna skatteberedningens förslag. Om man räknar med höjda barnbidrag och höjda folkpensioner blir det totalt sett lägre skatter för de stora grupperna av inkomsttagare.

Men man bör inte dölja att det också

finns stora brister i regeringsförslaget. Barnfamiljerna får ingen reell höjning av sin standard — de får bara kompensation. De kan få en reell höjning om man bifaller vår motion som går ut på att barnbidragen skall indexregleras. Folkpensionärerna får inte heller någon egentlig standardförbättring. Att verkligen förbättra folkpensionärernas ställning i det svenska samhället är en av de viktigaste uppgifterna under de närmaste åren.

Omsättningsskatten skall enligt bevillningsutskottets förslag höjas redan den 1 juli, men sänkningen av den direkta skatten kommer inte förrän den 1 januari. Jag vill ställa följande fråga: Varför gör man denna skillnad? Varför genomför man inte båda dessa saker vid samma datum? Nu kommer ju löntagarna att drabbas mycket hårt under andra halvåret 1965. Vi vet också att avtalen är bundna, och det har dessutom enligt mångas bedömning varit dåliga avtal, särskilt med hänsyn till den prisstegring som ägt rum. Det är därför som vi har lagt fram vårt förslag om att uppskjuta höjningen av omsättningsskatten till den 1 januari. Skattereformen bör vara en helhet, och då bör också besluten träda i kraft samtidigt.

Det finns utrymme för denna mildring av höjningen i konsumtionsbeskattningen. Man kan höja förmögenhetsskatten. Jag vill erinra om att den nu är mycket låg. Det är förträffligt att statsråd i det TV-program som vi såg häromkvällen uttalar sin indignation över den ojämna förmögenhetsfördelningen i vårt samhälle, men det vore ändå bättre, om de ville medverka till att i praktiken ändra på dessa orättvisor. I verkligheten har vi fått en mycket lindrigare förmögenhetsbeskattning under de senare åren än vi hade tidigare.

Vi anser också att man kunde genomföra en större belastning av företagen. Det kan företagen mycket väl bära — det visar de senaste boksluten. Høj-

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

ningarna av omsättningsskatten bör enligt vår mening gälla även investeringsvaror. Det har sagts i pressdebatten att detta förslag skulle vara företagsfientligt, men jag vill erinra om att det här finns tre ståndpunkter som framförts i skattedebatten, nämligen att man skall beskatta investeringsvarorna till 50 procent av deras värde, till 60 procent, som majoriteten vill, och till 100 procent som vi har föreslagit. Skillnaden mellan dessa ståndpunkter kan inte vara avgörande för vad som är företagsfientligt eller inte. Genomförandet av dessa skatteskräpningar jämte oförändrade militära utgifter ger utrymme för att vi skall kunna uppskjuta höjningen av omsättningsskatten till den 1 januari.

Vi anser också att de ensamstående har blivit orättvist behandlade, såväl i regeringens som senare i utskottets förslag. Skattesänkningen, som blir följden av förslaget, slutar tidigt när det gäller ensamstående — vid 12 000—15 000 kronor. Vi tycker att det vore rimligt att höja denna gräns till åtminstone 20 000 kronor. Det kan man göra genom att man höjer kommunalskatteavdraget till 3 000 kronor för ensamstående, vilket inte är så synnerligen dyrbart.

Troligen kommer det här i kammaren, liksom i första kammaren, att finnas majoritet för en omedelbar höjning av omsättningsskatten. Denna majoritet bildas av socialdemokrater och de borgerliga grupperna. Det betyder att vi får kraftiga prisstegringar efter den 1 juli. Höjningen av omsättningsskatten kommer att läggas ovanpå höjningen av andra priser. Sedan regeringen nonchalerat prisfrågorna under lång tid blev det efter valet lyckligtvis ett ökat intresse. Det tillsattes en kommitté inom handelsdepartementet. Men man måste ställa frågan: När kommer förslaget från regeringen i denna fråga?

Nu föreligger det bara i utskottets utlåtande en mycket vag skrivning, där man talar om att »förslag kan föreläggas

årets riksdag, om så skulle visa sig önskvärt». Men det förpliktar ju inte regeringen till någonting. Vi anser att förslag om skärpta åtgärder på prispolitikens område borde ha förelagts riksdagen för beslut samtidigt med besluten i skattefrågan. Det är beklagligt att så inte har skett. Det är visserligen formellt handelsdepartementet som sköter denna utredning, men hela regeringen är givetvis ansvarig. Om inte finansminister Sträng hade haft så bråttom att avlägsna sig ur kammaren, hade jag ställt frågan direkt till honom; nu får den stå i protokollet: Kan finansministern försäkra riksdagen att det verkligen kommer förslag till värriksdagen om en mera aktiv och skärpt prispolitik?

Höjningen av omsättningsskatten och hela prisutvecklingen i övrigt drabbar särskilt hårt låglönegrupperna. Det kommer att bli speciella svårigheter för dessa grupper under sista halvåret 1965. Hela denna fråga måste ägnas ökad uppmärksamhet.

Några talare har här ställt frågan: Går det att höja skatterna mera? Herr Hedlund svarade nej på den frågan. Det är naturligtvis ett mycket viktigt problem. Vi tror för vår del att staten, det allmänna, måste söka nya skattekällor. Jag vill peka på möjligheten att genom nya statsägda företag få inkomster till statsbudgeten och framhålla hur nödvändigt det är att beskatta de stora vinsterna på markvärdestegring och de stora vinster på aktiebörsen som fortfarande finns kvar i stor utsträckning. Det är nödvändigt att utnyttja alla dessa skattekällor, om man skall kunna hålla beskattningen på fysiska personer vid en rimlig nivå. Bearbetningen av dessa frågor får inte bedrivas så långsamt som hittills skett.

Jag noterade att det också fanns ett borgerligt intresse för frågan om att bekämpa inflationen. Detta har ju också kommit till uttryck i en reservation till utskottsutlåtandet. Det är tacknäm-

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

ligt, men i debatten bör ytterligare erinras om att ifall skatteberedningens förslag hade följts och alltså de borgerliga partierna fått igenom sin linje, skulle priserna på konsumtionsvaror den 1 juli ha höjts ännu mer än vad som kommer att ske genom den höjning av omsättningsskatten som nu träder i kraft.

Både herr Hedlund och herr Ohlin var villiga att betyga, att regeringen var mycket mera mjuk när det gällde att diskutera efter valet 1964 än vad den hade varit tidigare. Det är en mycket intressant iakttagelse. Jag är inte säker på att herrarna har alldeles rätt. Vad som hände i valet 1964 var ju att samtliga borgerliga partier liksom socialdemokratien gick tillbaka, medan endast det kommunistiska partiet kunde öka sitt röstetal. Jag kommer inte till samma slutsatser som herrar Ohlin och Hedlund. Jag har av valutgången dragit den slutsatsen när det gäller skattefrågan, att den ledde till att vi fick ett bättre skatteförslag än vad vi annars skulle ha fått. Det är, tror jag, skattebetalarna mycket tacksamma för.

Som tiden nu var långt framskriden och många talare anmält sig för yttrandes avgivande, beslöt kammarerna på

förslag av herr talmannen att uppskjuta den fortsatta behandlingen av förevarande utlåtande samt behandlingen av övriga på föredragningslistan upptagna ärenden till kl. 19.30, då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

§ 6

Meddelande ang. plena

Herr TALMANNEN yttrade:

Behandlingen av bevillningsutskottets betänkande nr 16 och andra lagutskottets utlåtande nr 17 avses skola avslutas vid dagens sammanträde.

Vid kammarens plenum onsdagen den 7 april kommer att såsom första ärende upptagas statsutskottets utlåtande angående främjande av bostadsförsörjningen m. m. Onsdagens sammanträde kommer att fortsättas på kvällen medan däremot kvällsplenum icke kommer att anordnas fredagen den 9 april. Det kan bli erforderligt att anordna arbetsplenum torsdagen den 8 april. Detta kommer i så fall att ta sin början kl. 14.00.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 16.50.

In fidem
Sune K. Johansson

Onsdagen 31 mars

Kl. 19.30

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet; och leddes förhandlingarna därvid till en början av herr förste vice talmannen.

§ 1

Upplästes följande till kammaren inkomna protokoll:

År 1965 den 31 mars sammanträdde de riksdagens valmän som fått i uppdrag att utse fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret för att jämlikt § 4 i stadgarna för Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond förrätta val av styrelse i denna fond; och befunnos efter valförrättningens slut ha blivit utsedda till

ordförande

för tiden den 1 april 1965—den 31 mars 1968:

herr Segerstedt, Torgny, professor, med 47 röster;

övriga styrelseledamöter

för tiden den 1 april 1965—den 31 mars 1968:

herr Müntzing, Arne, professor, med 43 röster;
herr Rexed, Bror, professor, med 43 röster;
herr Svennilson, Ingvar, professor, med 43 röster;
herr Åsbrink, Per, riksbankschef, med 43 röster;
herr Geijer, Lennart, ledamot av första kammaren, med 43 röster;
fru Sjövall, Elisabet, ledamot av andra kammaren, med 43 röster;
herr Dahlén, Olle,

ledamot av första kammaren, med 43 röster;
herr Martinsson, Bo, ledamot av andra kammaren, med 43 röster;
herr Larsson, Nils Theodor, ledamot av första kammaren, med 43 röster;
fröken Ljungberg, Blenda, ledamot av andra kammaren, med 43 röster;

suppleant för herr Segerstedt, T.:

herr Lindberg, Folke, professor, med 47 röster;

suppleant för herr Müntzing, A.:

herr Rudberg, Erik, professor, med 43 röster;

suppleant för herr Rexed, B.:

herr Tiseliuss, Arne, professor, med 43 röster;

suppleant för herr Svennilson, I.:

herr Holm, Lennart, docent, med 43 röster;

suppleant för herr Åsbrink, P.:

herr Callans, Arne, bankdirektör, med 43 röster;

suppleant för herr Geijer, L.:

herr Hagnell, Hans, ledamot av andra kammaren, med 43 röster;

suppleant för fru Sjövall, E.:

fröken Bergegren, Astrid, ledamot av andra kammaren, med 43 röster;

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen*suppleant för herr Dahlén, O.:*

herr Hilding, Per,
ledamot av första
kammaren, ... med 43 röster;

suppleant för herr Martinsson, B.:

herr Johansson, Tage,
ledamot av första
kammaren, ... med 43 röster;

suppleant för herr Larsson, N. Th.:

herr Grebäck, Erik,
ledamot av andra
kammaren, ... med 43 röster;

suppleant för fröken Ljungberg, B.:

herr Eskilsson, Carl,
ledamot av första
kammaren, ... med 43 röster.

Gustaf Elofsson *G. Ivar Virgin*
Ingemund Bengtsson *Eric Nelander*

På förslag av herr förste vice talman-
nen beslöt kammaren, att nämnda pro-
tokoll skulle läggas till handlingarna
ävensom att kanslideputerade skulle un-
derrättas om dessa val samt anmodas
låta uppsätta förslag dels till förord-
nanden för de valda, dels ock till skri-
velse till Konungen med anmälan om
de verkställda valen.

§ 2

**Omläggning av den direkta och indirekta
beskattningen**
(forts.)

Herr förste vice talmannen medde-
lade, att överläggningen rörande bevil-
lingsutskottets betänkande nr 16, i an-
ledning av Kungl. Maj:ts proposition
med förslag till förordning angående
ändrad lydelse av 4 § 1 mom. och 10 §
1 mom. förordningen den 26 juli 1947
(nr 576) om statlig inkomstskatt, m. m.,
jämte i ämnet väckta motioner, såvitt
propositionen och motionerna hänvi-
sats till bevillningsutskottet, nu komme
att fortsättas; och lämnades därvid or-

det, i enlighet med förut gjord anteck-
ning, till

Herr KRISTENSON (s), som yttrade:
Herr talman! Valresultatet i septem-
ber månad förra året ingav väl oppo-
sitionen vissa förhoppningar att vid
början av 1965 års riksdag möta en
svag socialdemokrati. Oppositionen hop-
pades väl också att motionsvägen och
på andra sätt kunna göra den inbryt-
ning som oppositionen under många
år väntat på att få göra.

Men när regeringen presenterade
statsverkspropositionen och skatteför-
slagen i övrigt blev väl oppositionen än-
då tagen på sängen. Det var inte en
kraftlös socialdemokrati man mötte utan
en socialdemokratisk regering som kun-
de se framåt och som både i statsverks-
propositionen och i andra proposition-
er för rätt lång tid framöver kunnat
presentera förslag som i de allra flesta
fall innebär hyggliga lösningar.

Herr Ohlin har vid flera tillfällen sagt
att det behövs nya, konstruktiva linjer
i politiken och framför allt i skattepoli-
tiken. Efter allt detta tal om en kon-
struktiv politik hade vi naturligtvis vän-
tat oss att folkpartiet vid årets riksdag
skulle framlägga motioner som visade
på vilket sätt folkpartiet kraftfullt skulle
vara med om att avskaffa det kösam-
hälle som är folkpartiets eget påhitt. Vi
trodde väl alla att folkpartiet nu skulle
visa ett ändrat sinne. Valrörelsen
tycktes ändå ge ett besked — att fram-
för allt folkpartiet men till stora delar
också centerpartiet skulle sluta med
sin överbudspolitik.

I den skattediskussion vi nu för på
grundval av regeringens proposition har
det emellertid visat sig att det är oppo-
sitionen som verkligen är kraftlös. Efter
allt tal om en konstruktiv framstegspo-
litik har oppositionen i stort sett enbart
accepterat regeringens skatteförslag i
dess praktiska utformning. I sina reser-
vationer har oppositionen dock försökt
att lägga ett slags dimridår för allmän-
heten. Oppositionen vill dölja sin kraft-

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

löshet och begär exempelvis i reservation 1 »att riksdagen snarast förelägges förslag till en samlad skattereform enligt ovan» — d. v. s. i reservationen — »angivna riktlinjer, syftande till lättnader i den direkta inkomstskatten samt en reformering av den indirekta beskattningen och företagsbeskattningen, som stärker konkurrensförmåga och kapitalförsörjning».

Vad innebär då ordet »snarast»? Vill folkpartiet och centerpartiet ha denna stora skattereform genomförd inom ett, två eller tre år? Innebär uttrycket »syftande till lättnader i den direkta inkomstskatten» att man vill sänka det totala skattetrycket och skatteuttaget? Vad blir det då för möjligheter över för framför allt folkpartiet att avskaffa köpsamhället?

Inom alla partier ställs väl vi riksdagsledamöter, när vi är ute och talar på interna partimöten eller i andra sammanhang, ofta inför krav från mötesdeltagarna att vi skall motionera om de och de reformerna. Vi socialdemokrater kan i regel svara vårt aktiva partiolk, att vi säger inte nej till dessa reformer men ni måste förstå att de kostar pengar. Vi skall emellertid undersöka, brukar vi säga, om vi kan placera in dem nästa år eller året därefter — vi skall undersöka möjligheterna att till dess skaffa statskassan de för reformernas genomförande nödvändiga inkomsterna.

Men hur bär sig oppositionspartiernas talare åt, när de på partimöten ställs inför kravet att de och de reformerna, som mötesdeltagarna anser angelägna, skall genomföras? Kan ni på oppositionssidan då klara er genom att säga, att dessa reformer är inte de mest angelägna, utan den allra angelägnaste reformen är att sänka skattetrycket och det totala skatteuttaget? Samtidigt skriver ju både mittenpartiernas tidningar och andra tidningar att det behövs fler bostäder för att avskaffa bostadsbristen, ökat bostadsbyggande i de expan-

derande industriorterna, förbättrad undervisning, förbättrad sjukvård, mindre skolklasser.

Och det mest underliga förslaget under de senaste åren är centerpartiets krav på sänkt pensionsålder. Hur skall centerpartiet kunna sänka det totala skattetrycket samtidigt som man sänker pensionsåldern med den ökning av pensionskostnaderna detta kommer att medföra? Hur skall man från oppositionens sida få denna ekvation att gå ihop?

Låt mig gå vidare i läsningen av reservation nr 1. Folkpartiet och centerpartiet uttalar där, att »skatten på mer- och extrainkomster bör sänkas». Vad menar man med extrainkomster? Är det en extrainkomst löntagaren får vid en normal avtalsförhöjning eller vid en opåräknat stor löneförhöjning genom ett avancemang inom företaget? Avser man inkomster av fria yrken eller andra av avtalsförhandlingar icke bundna inkomster?

Och vad menar man med att skatten skall sänkas på dessa extrainkomster? Vill man ge skattesänkningar på de inkomster, som människor med god fysik eller andra speciella förutsättningar kan skaffa sig vid sidan av den ordinarie arbetstiden? I så fall drabbas alla de människor som av en eller annan anledning inte kan åtaga sig sådant arbete.

Skall vi för övrigt på detta sätt uppmåna folk att arbeta längre när vi samtidigt har en utredning med uppgift att undersöka möjligheterna att sänka arbetstiden från 45 timmar i veckan ned mot målsättningen 40 timmar per vecka? Är det folkpartiets modell för framtiden att genom skattesubventioner eller skattelättnader försöka få folk att arbeta mer än 45 timmar per vecka?

I reservation 3 uttalar man bl. a. följande: »Nuvarande sambeskattningsystem är så konstruerat att en familj får en mycket hård skattebelastning på den inkomstökning som inträder, när hemmavarande maka skaffar sig för-

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

värvsarbete utanför hemmet.» Ja, är detta så säkert? Om en tidigare icke förvärvsarbetande hemmafru går ut och tar ett förvärvsarbete och får en inkomst på exempelvis 10 000 kronor per år, blir den skatt hon får på dessa pengar lägre än den som skulle ha utgått, om mannen i äktenskapet hade fått 10 000 kronor i löneförhöjning, eftersom den förvärvsarbetande hustrun om det icke finns hemmavarande barn under 16 år kan tillgodogöra sig ett extra avdrag på 300 kronor. I och med det förslag som utskottet nu har framlagt kommer det dessutom från och med nästa år i deklARATIONEN att ges möjlighet att göra ett förvärvsavdrag på 3 000 kronor, om det finns barn under 16 år.

I detta sammanhang vill jag också påpeka, att denna gränsdragning vid 3 000 kronor är ett kompromissförslag, som vunnit enhälligt anslutning inom utskottet. Jag tillät mig ändå att i utskottet göra den kritiska anmärkningen, att en hel del förvärvsarbetande fruar, som har barn i 10—12-årsåldern och som nu för första gången efter giftermålet går ut i direkt förvärvsarbete, får möjlighet att tjäna 3 000 kronor skattefritt. Dessa mödrar har i regel inga utgifter för barntillsynen.

Folkpartiet uttalar visserligen i ifrågavarande reservation att en familj, där båda makarna förvärvsarbetar, också har andra utgifter. Men naturligtvis kan alla familjer råka ut för sådana utgifter.

Vidare vill enligt vad som deklarerar i en av reservationerna folkpartiet och centerpartiet byta ut omsättningsskatten mot en mervärdeskatt. Denna fråga har tidigare ställts till framför allt centerpartiet: Vill ni som säger er slå vakt om landets jordbrukare och småföretagare verkligen vara med om att ålägga dessa kategorier att bli skattebetalare i samband med införandet av den mervärdeskatt ni vill ha med den bokföring och allt annat krångel, som följer av detta?

I en annan av sina reservationer anför vidare folkpartiet och centerpartiet att omsättningsskatten är produktionshämmande och föreslår därför, att omsättningsskatten skall beräknas på 50 procent i stället för på de av regeringen föreslagna 60 procenten av anskaffningskostnaden för maskiner och inventarier. Är detta förslag så revolutionerande att det skulle hjälpa till att öka produktionen i vårt land? Om en företagare skaffar sig en maskin som kostar 100 000 kronor så betyder ert förslag att denne företagare kan köpa maskinen till ett 1 000 kronor lägre pris, och jag tror inte att det har någon som helst betydelse ur investerings-synpunkt för denne företagare om den omsättningsskatt han skall betala blir 50 i stället för 60 procent av anskaffningskostnaden.

I en motion som inte är avlämnad i samband med skattepropositionen utan som kom till vid riksdagens början vill folkpartiet och centerpartiet höja sprit-skatten med 3 kronor per liter. Man motiverar detta med att det skulle främja nykterheten i landet. Men samtidigt räknar man rätt och kallt med att spritkonsumenterna i detta land skall fortsätta att konsumera precis samma mängd sprit som tidigare. Man räknar ut att om konsumtionen inte sänks får man 130 miljoner kronor i ökade inkomster till statskassan, och detta tar man till intäkt för att säga att man skapat en precis likadan budget som finansministern har gjort. Jag tycker inte att det är snyggt att på detta sätt försöka att med nykterhetspolitisk motivering skaffa samhället dessa inkomster. Denna ökade utgift för inköp av sprit kommer i första hand att drabba lägre inkomsttagare som pensionärer och andra.

Jag skall med ett par ord kommentera också vad några av högerens talesmän sagt vilka har stått i talarstolen tidigare i dag. När man hör dem får man en vision av att vi måtte bo i ett

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

fruktansvärt samhälle. Herr Magnusson i Borås sade att vi måste lätta på den fruktansvärda skattebördan, och herr Björkman sade att Sverige leder den internationella skatteligan. När man hör dessa röster, jag höll på att säga ur det förgångna, ser man riktigt framför sig en utsvulten och fattig svensk befolkning vandra omkring i detta land. Men är det verkligen den riktiga bilden? Hit kommer ju ändå studiedelegationer från alla hörn av världen för att försöka komma underfund med hur vi har lyckats skapa oss en otroligt hög levnadsstandard med ett internationellt sett mycket konkurrenskraftigt näringsliv. När det från högerns sida sägs att vi måste lätta företagsbeskattningen för att öka vår konkurrensförmåga, så vill jag påminna om att Sveriges export ökade under 1964, inte bara rent penningmässigt utan också volymmässigt. Det måste väl betyda att svensk företagsamhet är mycket konkurrenskraftig på den internationella marknaden.

De medborgare som är verksamma inom det svenska näringslivet höjer sin produktion med 4,5 procent varje år. Vilket annat land man än jämför med så ligger vi på toppen vad produktionsstegringen beträffar.

Herr Heckscher sade att skatten är alldeles för hög och att den nu måste sänkas på det ena eller det andra sättet. Men det är väl ändå så att alla de som går till val och har att välja mellan de olika partiernas program för framtiden har en bestämd mening om hur samhället skall se ut i framtiden och vilka krav som kommer att ställas på framtidens samhälle. Väljarna ställer ganska höga krav på att samhället skall träda in på det ena området efter det andra och öka sina insatser. Varken den nuvarande finansministern eller kommande finansministrar kan väl utan vidare skaffa staten de inkomster som krävs för att dessa kollektiva insatser skall kunna betalas genom samhällets försorg. Man kan inte

från ett partis sida säga att skatten är för hög; skatten har den höjd som krävs för att samhället skall kunna fullgöra de engagemang som medborgarna kräver av samhället.

Det skulle ha hedrat högerpartiet, som framför klagomål över en svag budget och höga skatter, om det hade försökt att förklara för kammarens ledamöter och — genom radio, TV och tidningar — för allmänheten vilka vägar högerpartiet vill gå för att stärka denna budget. Det har man tyvärr inte gjort.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Därefter anförde:

Herr MUNDEBO (fp):

Herr talman! Den aktuella skattereformen kan kritiseras från många utgångspunkter. Det nuvarande skattesystemets brister bevaras, en samlad skattereform ställs på framtiden. Regeringen presenterar en provisorisk och tillfällig lösning, en lösning som delvis kommer att försvåra en framtida reform. Många kritiska synpunkter har redan framförts. Jag skall begränsa mig till att beröra familjebeskattningen, och jag skall försöka se den från konstruktiv synpunkt. Herr Kristenson efterlyste konstruktiva inlägg, men han hade själv ett ganska långt anförande utan att framlägga några konstruktiva synpunkter på beskattningen.

Om en skattelagstiftare i dag skulle få till uppgift att utforma ett system för den framtida familjebeskattningen, skulle han omedelbart ställas inför några viktiga avvägningsfrågor: Skall beskattningen utformas så, att gifta och ogifta beskattas på lika villkor? Eller skall den utformas så att de gifta gynnas? Skall stimulansen knytas till äktenskapet som sådant eller främst till barnfamiljerna? Skall beskattningen stimulera eller förhindra båda makarnas förvärvsarbete? Kanske menar lagstiftaren

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

att beskattningen skall vara neutral inför dessa frågor. Ganska snart kommer han dock att finna att fullständig neutralitet är omöjlig att uppnå; varje skattesystem får vissa effekter. Det nuvarande skattesystemet innebär att äktenskapet som sådant gynnas; nu satsar vi en stor del av våra resurser på familjer utan barn. Dessutom innebär det nuvarande skattesystemet att den gifta kvinnans förvärvsarbete försvåras.

Allmänna skatteberedningen har stannat för att förorda reformer inom sambeskattningsens ram. Samtidigt är beredningen medveten om att det »inom en inte avlägsen framtid» kan bli aktuellt att avskaffa sambeskattningen. Många remissinstanser menar att den »inte avlägsna framtiden» redan är här. Löntagarorganisationerna, liksom ett antal andra remissinstanser, var starkt kritiska mot skatteberedningens förslag i fråga om familjebeskattningen. Kritiken mot sambeskattningen har i första hand gällt den så kallade negativa sambeskattningseffekten, d. v. s. att två makar som båda förvärvsarbetar får sammanlagt högre skatt än de skulle ha haft om de varit ogifta och haft samma inkomster. Denna effekt beräknas gälla 3 å 4 procent av alla äktenskap. Det är tillfredsställande att den nu aktuella skattereformen kommer att medföra att denna orättvisa avskaffas.

Det finns emellertid skäl att ifrågasätta, om det är motiverat att andra äktenskap skall vinna på sambeskattningen. De gifta får nu en skattelättnad oberoende av om det finns barn i familjen eller inte. Är detta en lämplig avvägning av skattebördan mellan gifta och ogifta, mellan barnfamiljer och familjer utan barn? Skall samhället genom att sänka skatteskalorna och genom att införa extra ortsavdrag gynna familjer som inte har barn? Enligt min uppfattning bör skattesystemet gynna föräldraskapet, inte äktenskapet. Det är barnfamiljerna som bör gynnas i högre grad än som nu är fallet.

Sambeskattningen gör det svårare att nå fram till ett samhälle med jämlikhet mellan män och kvinnor; det nuvarande skattesystemet bygger på föråldrade föreställningar om mannens och kvinnans uppgifter — hustrun skall arbeta i hemmet, och mannen skall svara för familjens inkomster.

Så som skattesystemet i dag är utformat får de familjer en hög marginalskatt, där den andra maken — och det är i allmänhet kvinnan — vill gå ut på arbetsmarknaden. Det är naturligt att många tvekar att gå ut i förvärvsarbete om det ekonomiska nettotillskottet blir alltför ringa. Det måste betonas att denna höga marginalsatt drabbar alla kvinnor och inte bara dem som har höga inkomster.

Den nuvarande sambeskattningen avhåller kvinnan från yrkesarbete och därmed också från yrkesutbildning; den bevarar arbetskraftsbristen. I dagens läge vore en mera arbetsmarknadsvänlig politik motiverad. Vi har exempelvis inom vårdområdena ett stort behov av den arbetskraft som är utbildad men som inte finner det lönande att förvärvsarbete. Herr Kristenson efterlyste konkreta förslag för att avskaffa kösamhället. Ett medel vore att föra en förnuftig skattepolitik.

Enligt min mening skulle ett särbeskattningsystem innebära en mer rationell och rättvis lösning. Det skulle innebära att den nuvarande straffskatten på den gifta kvinnans förvärvsarbete avskaffades, att kvinnan fick samma utbyte av sin utbildning och sin arbetsinsats som mannen. Det skulle möjliggöra en förbättring av barnfamiljernas ställning; vi skulle få en verklig chans till en familjepolitisk satsning.

Jag är medveten om att inte heller ett särbeskattningsystem är problemfritt. De problem som en särbeskattning skulle medföra är dock möjliga att lösa, t. ex. genom särskilda övergångsåtgärder. Vi måste ta särskild hänsyn till de familjer, som inte har barn och där

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

hustrun av olika skäl inte kan arbeta utanför hemmet.

Det har sagts, att särbeskattningen inte passar för vår nuvarande samhällsstruktur men att samhället kanske om tio, femton år är sådant att särbeskattningen ter sig som den bästa lösningen. Jag tror att man då bortser från den snabba utvecklingen på arbetsmarknaden och från omdaningen av hela vårt samhälle. Det är enligt min uppfattning ett bättre alternativ att relativt snart införa särbeskattningen och komplettera den med bestämmelser som ger lättnader åt de grupper som får de mest kända verkningarna härav, d. v. s. de grupper som inte får behålla sina nuvarande förmåner. Från en del håll har sagts att beskattningen borde utformas som ett fullt genomfört tudelningssystem. Då skulle man emellertid få bort endast en av sambeskattningsens orättvisor, nämligen att vissa personer får sammanlagt högre skatt efter giftermålet. Men tudelningen har i övrigt samma fel som sambeskattningen. Den stöder äktenskapet som sådant och de högre inkomsttagarna får större stöd än andra.

I samband med familjebeskattningen har också aktualiserats frågan om avvägningen mellan skattepolitik och familje- och socialpolitik. Det familjepolitiska stödet lämnas i dag dels i form av skattelättnader, dels i form av social- och familjepolitik. Den viktigaste åtgärden torde vara de allmänna barnbidragen. Om vi nu vill förbättra stödet till barnfamiljerna, kan detta ske antingen avdragsvägen eller bidragsvägen.

När man här skall välja linje, måste man fråga sig vilket system som är det effektivaste och det mest rättvisa. Enligt min mening bör det förbättrade stödet väsentligen ske genom ökade kontantbidrag, barnbidrag eller vad vi nu vill kalla dem. Skatteberedningen har också stannat för denna linje. Härigenom kan bidragets samband med barnkostnaderna klarare markeras, och man uppnår en rättvisare fördelning. Barn-

avdragen representerar nämligen en större skattelättnad för högre inkomsttagare än för lägre inkomsttagare, medan kontantbidragen innebär en lika förmån för alla. De visar på ett mera konkret sätt samhällets solidariska ansvar för barnen.

Det finns förvisso ingen enkel lösning på familjebeskattningsproblemet. Den lösning som nu presenteras är inte tillfredsställande. Regeringens förslag går delvis i fel riktning. Dels höjs tudelningsgränsen, vilket gynnar gifta män med hemmafruar och försvårar en framtida övergång till särbeskattning. Dels sker en viss schablonisering av kommunalskatteavdraget, och avdraget blir dubbelt så stort för gifta som för ogifta. Effekten blir sålunda densamma som i fråga om det dubbla ortsavdraget. Dels ändras grunderna för beräkning av folkpensionsavgiften; den kommer att beräknas på beskattningsbar i stället för som hittills på taxerad inkomst, vilket favoriserar familjer där bara en har inkomst.

Den frivilliga särbeskattningen är bra om den ses som ett led i en fortsatt reform. Men det räcker inte med särbestämmelser. Flera av sambeskattningsens nackdelar kvarstår — främst favorisering av de gifta. Den nu aktuella reformen är därför otillräcklig. Vi får inte dröja för länge med en reform av familjebeskattningen, med att genomföra en konsekvent särbeskattning med lika skatteskalor.

Herr talman! Jag har medverkat i en motion, vari vi hemställer om en utredning om att familjeskatteberedningen bör inriktas på att utarbeta förslag för en övergång till särbeskattning. Bevillningsutskottets betänkande innehåller många yrkanden. Jag skall här avstå från att ställa något yrkande men vill hoppas att familjeskatteberedningen snarast möjligt kommer att presentera ett konstruktivt förslag till en radikalt förändrad familjebeskattning.

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

Herr LARSSON i Luttra (cp):

Herr talman! Vid denna ganska sena tidpunkt på dagen skall jag begränsa mig till att bara säga några ord om en motion vari yrkas avslag på förslaget om höjning av bensinskatten med 5 öre per liter. Avslagsyrkandet har ganska ringa samband med den motion vi har väckt rörande bilskattemedlen och tunnelbanebyggandet. Även om riksdagen följer Kungl. Maj:ts förslag om bensinskatten kvarstår våra betänkligheter mot den utvidgning av bilskattemedlens användningsområde till storstädernas tunnelbanebyggande som föreslås i propositionen. Men den saken får vi tillfälle att diskutera senare.

Motorismens beskattning budgetåret 1965/66 beräknas, bortsett från detta tillskott, ge 2 090 miljoner kronor, vilket jämfört med redovisade nettoinkomster för 1963/64 innebär en ökning med cirka 300 miljoner kronor. Dessutom finns automobilskattemedel reserverade som av väg- och vattenbyggnadsverket den 30 juni 1964 angivits uppgå till 924 miljoner kronor. Under sådana förhållanden framstår tillgången på medel för de uppgifter som bilbeskattningen skall täcka kostnaderna för som god. Detta omdöme gäller även om hänsyn tas till en i budgeten för 1964/65 beräknad minskning genom att cirka 40 miljoner kronor kunde komma att tagas i anspråk av fonderade medel. Det kan här anmärkas att något sådant ianspråks-tagande av fonderade medel enligt vad som under hand inhämtats icke synes behöva ske. I fråga om användningen av fonderade bilskattemedel kan ett uttalande av finansministern i första kammaren i fjol citeras: »Pengarna finns ju där som ett vägarnas krav på statsbudgeten, och de kommer att lösgröras i den mån som investeringsavvägningar och konjunkturer så motiverar.»

Anförda förhållanden visar klart att den föreslagna skattehöjningen för närvarande icke är erforderlig. Den behövs inte om man håller fast vid special-

destinationen av bilskattemedlen till i huvudsak vägkostnader. Eftersom den ordningen har ifrågasatts vill jag här säga att det finns starka skäl att få bibehålla specialdestinationen. Den har säkert kraftigt medverkat till en, trots allt, ganska rimlig beskattning av biltrafiken. Släpper vi den är det risk för att bilismen verkligen blir utnyttjad som en statens mjölkko.

Propositionens förslag innebär alltså en höjning av bensinskatten med 5 öre. Någon höjning föreslås inte för motorbrännolja då den väsentligen användes i nyttotrafiken. Det är riktigt och bra. Men detsamma kan sägas om en stor del av den bensindrivna trafiken — mindre lastbilar, service- och varudistributionsbilar, mindre bussar, däribland ett stort antal skolbussar, och ett mycket stort antal personbilar.

Den kraftiga höjningen av bensinskatten kommer säkert också att medverka till en viss övergång till dieseldrift även om denna ur andra synpunkter ej är motiverad. Alla är vi väl överens om att detta är en icke önskvärd effekt av beskattningen.

Skattehöjningen kommer att ytterligare öka kostnaderna för dem som har långa resor till arbetsplatser och till serviceorter.

Alla skäl talar alltså för att man inte nu bör höja bensinskatten — i motsats till spritskatterna som bör höjas i enlighet med vad som föreslås i en särskild reservation.

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionen nr 42 i denna kammare som innebär avslag på förslaget om en höjning av bensinskatten med 5 öre per liter.

Fru KRISTENSSON (h):

Herr talman! Det har tidigare under debatten här anförts, att ett skattesystem kan fungera bra när skatterna är låga men blir orimligt när skatterna är så höga som nu. Det nuvarande högskattetrycket avslöjar också obarmhär-

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

tigt vissa nackdelar, som utan tvivel föreligger när det gäller familjebeskattnings utformning.

I samband med det höga skattetrycket kan jag inte undgå att säga några ord till herr Kristenson. Han menade tydligen att eftersom det var väljarna som ställde så stora krav på oss, kunde vi inte göra annat än tillmötesgå dessa, och detta ledde till ständiga skattehöjningar. Jag kan inte hjälpa att jag tycker att herr Kristensons framställningar tyder på en missuppfattning om politikernas roll i samhället. Det förefaller som om han skulle mena att politikerna skulle ledas av strömningarna hos allmänheten i stället för att det borde vara tvärtom, att politikerna med utgångspunkt från sina bedömningar och kunskaper om de faktiska förhållandena i stället skulle försöka leda den allmänna opinionen.

Men det var en sak vid sidan om. Jag hade tänkt uppehålla mig vid familjebeskattnings utformning, och då skulle jag rent allmänt till att börja med vilja säga att det är ett önskemål att skattesystemet skall vara uppbyggt på ett konsekvent sätt. Men det kan inte sägas om den nuvarande familjebeskattningen.

Det finns två olika huvudprinciper som man kan följa. Den ena är ett kollektivistiskt skattesystem och den andra är ett individualistiskt skattesystem. Från vilken synpunkt man än bedömer den nuvarande beskattningen kan man med fog rikta kritik mot den. Skattesystemet är kollektivistiskt så till vida att äktenskapet som sådant innebär vissa skattelättnader. Man tar där vid beskattningen hänsyn till gemensam försörjning i en hushållsgemenskap. Men beskattningen är individualistisk så till vida att man vid beskattningen inte tar hänsyn till förekomsten av barn. Inte heller tar man hänsyn till den hushållsgemenskap som kan föreligga mellan samboende nära anhöriga.

Det talas ibland om att skatteförmåge-

principen skulle vara vägledande vid beskattningens utformning, men det kan inte med fog göras gällande att så är fallet i vår familjebeskattnings. Det anses att skatteförmågan nedsättes när två personer gifter sig med varandra, nota bene ifall deras gemensamma inkomster understiger den s. k. tudelningsgränsen. De får en lägre skatteskala, och man tillämpar tudelningsprincipen. Men det resonemanget håller inte vid högre inkomst. I stället inträder där en straffbeskattnings på äktenskapet. Man efterlyser den röda tråden i familjebeskattningen. När det gäller folkpensionärer anser man att två gifta folkpensionärer skall kunna klara sig på lägre inkomst än de har var för sig. I det fallet tycks det betyda att man i ett äktenskap skulle kunna leva på lägre standard än man gör som ogift. Inte heller här ser man någon logik i uppfattningen.

Jag har tidigare sagt att skatteförmågan inte anses minska om det finns barn. I detta sammanhang skulle jag vilja ta upp något som herr Mundebo tidigare sade. Om jag förstod honom rätt menade han att barnbidrag under alla omständigheter vore att föredra framför skattelättnader för barnfamiljerna. Genom barnbidragen, menade herr Mundebo, visade samhället sin solidaritet med barnfamiljerna.

Jag kan inte hjälpa att det förefaller mig vara en i det närmaste socialistisk ideologi som ligger bakom detta tal om att det är samhället som har ansvaret för barnfamiljerna; jag är tillräckligt gammalmodig för att hävda att det ännu är familjen själv som har det primära ansvaret, och jag hesiterar inte ett ögonblick för att fortfarande plädera för att skattelättnaderna i familjebeskattningen i första hand skall komma barnfamiljerna till del.

Många har ansett att skatteberedningen inte gjorde en tillräckligt fördomsfri analys av familjebeskattningen. Och nog förefaller det som om ställningsta-

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

gandena där ibland gjorts från utgångspunkt i värderingar av äktenskapets ekonomiska natur som var naturliga i gårdagens samhälle men som inte är lika självklara i morgondagens. Det är kanhända så, att finansministern nu kanske också insett detta. Han har ju tillsatt en beredning som inom finansdepartementet skall ompröva dessa frågor. I denna arbetsgrupp ingår också viss parlamentarisk representation — en socialdemokratisk riksdagsman och en folktopartist. Det kunde kanske i detta sammanhang vara frestande att säga någonting om de former eller de förutsättningar under vilka regeringen tillsätter utredningar. Den gemensamma nämnaman tycks vara att man är angelägen om att få en så nära anknytning till vederbörande departement som möjligt för att man skall ha en kontroll över hur utredningsarbetet bedrivs, och det är numera alltför sällan som utredningarna får en allsidig parlamentarisk representation. Från högerpartiet har tidigare begärts att i denna arbetsgrupp även företrädare för högerpartiet och för centerpartiet skulle bli företrädare, men på grund av någon högre visdom som är outgrundlig för en vanlig enkel riksdagsman har finansministern ansett detta olämpligt; det anses räcka med att de här nämnda partierna har blivit representerade.

Det framförs som ett yrkande i en reservation till utskottsutlåtandet, att man önskar att när beredningen är klar med sitt betänkande detta skall bli föremål för remissbehandling. Detta borde ju vara ett självklart önskemål. Nu svarar utskottet litet svävande på den framställningen och säger, att det inte finns anledning anta att resultatet av arbetsgruppens arbete inte kommer att bli föremål för remissbehandling i sedvanlig ordning. Ja, det hade väl inte varit så svårt att uttrycka det positivt i stället. Nu får man ett intryck av att det är mycket osäkert huruvida en

remissbehandling över huvud taget kommer att bli aktuell.

Enligt min mening borde denna arbetsgrupp förutsättningslöst pröva utformningen av familjebeskattningen. Man borde dels pröva att inom ramen för ett sambeskattningsystem undanröja de olägenheter som i dag otvetydligt finns när det gäller utformningen av familjebeskattningen. Man borde också utreda ett särbeskattningsystem för att se om man kan komma till rätta med de nackdelar som obestridligen är förenade med ett sådant. Jag tycker därför att det vore naturligt att man gjorde klart för sig att den utredning som nu arbetar och som vi hoppas skall bli parlamentarisk också skall bedriva arbetet förutsättningslöst för att pröva möjligheterna att komma fram till en lösning som kan visa sig vara samlande.

Jag skall uppehålla mig ett litet ögonblick till vid olägenheterna med den nuvarande familjebeskattnings utformning. Jag vill för det första säga att jag tycker det är oförklarligt i dagens samhälle att om två förvärvsarbetande personer gifter sig med varandra så skall de i och med äktenskapets ingående få lägre skatt. Jag tycker att detta förefaller otidsenligt, och det är väl en fråga som man måste pröva och på något sätt komma till rätta med.

En annan nackdel med det nuvarande skattesystemet är följande. Jag tar som exempel två familjer med barn över 16 år. I det ena fallet har familjen två barnförsörjare och i det andra fallet är det en ensam barnförsörjare. I båda fallen mister man, när barnen har kommit över 16 år, barnbidragen. Man mister också de förvärvsavdrag som gift kvinna med minderåriga barn har. I det förra fallet, där det är två barnförsörjare, får man emellertid, om hustrun är förvärvsarbetande, bibehålla 300-kronorsavdraget, men det får man inte i det senare fallet, när det bara finns en barnförsörjare. I det förra fal-

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

let beskattas familjen fortfarande enligt den lindrigare skatteskalan för gifta, under det att i det senare fallet inträder, sedan det minsta barnet har fyllt 18 år, en skatteskärpning i och med att vederbörande förs över till den hårdare skatteskalan, den som gäller för ogifta.

I det schabloniserade kommunalskatteavdraget som finansministern föreslår kommer den egendomligheten att inträffa, att i det första fallet, där det är två barnförsörjare, får man även sedan barnen har fyllt 18 år göra det dubbla schablonavdraget. I det senare fallet, med den ensamma barnförsörjaren, mister man när barnet uppnått denna ålder det dubbla schablonavdraget, och där inträder således en ytterligare skatteskärpning. I det förra fallet är det väl ändå så, att det är två vuxna personer som med sina arbetsinsatser skall kunna klara familjen. I det senare fallet är det däremot en enda vuxen, som skall dra hela lasset att klara både ekonomin och barntillsynen. Det är inte underligt om många ensamma barnförsörjare tycker att skattereglerna ter sig en aning egendomliga. Och som jag tidigare sade: ju högre skattetrycket är, desto mera accentueras dessa olägenheter.

En annan sak som jag skulle vilja säga ett par ord om är förvärvsavdragets utformning. Förvärvsavdraget är någonting som vi från högerpartiet under många år har fäst särskilt stor uppmärksamhet vid. Nu har en överenskommelse träffats om en schablonregel, en höjning av schablonen för förvärvsavdraget, och det är inte mycket att säga om detta. Men det står i utskottets betänkande, att de faktiska merkostnaderna i många fall inte torde överstiga schablonen. Det är säkert riktigt, och enligt min mening är det därför naturligt att schablonavdraget inte sätts alltför högt just därför att i många fall de faktiska kostnaderna inte överstiger de belopp som här före-

slås. Men hur blir det med alla de andra fallen, där kostnaderna faktiskt överstiger schablonen? Enligt högerpartiets mening vore det naturligt om man finge göra avdrag för de kostnader som man verkligen kan visa sig ha. Jag skulle vilja säga att det är min förhoppning att arbetsgruppen verkligen ingående penetrerar frågan om utformningen av förvärvsavdraget. Det är en central fråga när det gäller familjernas ekonomi, och det är en central fråga för alla de familjer där hustrun är förvärvsarbetande och där det finns minderåriga barn.

Nu säger finansministern i proposition nr 84 om särskild skatteberäkning för äkta makar, att i den mån förvärvsavdraget betraktas som ett rent omkostnadsavdrag, så finns det anledning att bibehålla denna avdragsrätt även vid ett särbeskattningssystem. Finansministern avvisar således inte tanken på att förvärvsavdrag är ett omkostnadsavdrag, vilket väl också bestyrks av det förhållandet att avdraget föreslås bibehållas även vid frivillig särbeskattning. Det är ett omkostnadsavdrag, och det brukar ju vara vanligt att man vid deklarationen får göra avdrag för de omkostnader som man har, och jag tycker därför att det är en fråga som är värd all uppmärksamhet.

Men å andra sidan: om man säger att man bör få göra avdrag för de styrkta kostnaderna, så måste det innebära att man inte får begränsa avdraget till en viss procent av inkomsten, utan i stället bör man få göra avdrag upp till belopp så långt inkomsten föreslår. Det finns ingen motivering för påståendet att omkostnaderna skall stå i viss relation till den egna inkomsten. Det kan hända att man ändå i det sammanhanget måste bestämma sig för att fastställa ett högsta tak över vilket avdrag inte får medges för att därmed undvika att man skall få göra avdrag för någonting som man kanske kan kalla lyxkonsumtion.

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

I det sammanhanget finns det nog anledning att också ompröva åldersgränsen för barn. Om man betraktar förvärvsavdraget som ett omkostnadsavdrag för tillsyn av barn under den tid då föräldrarna är förvärvsarbetande, så måste man ju säga sig, att åldersgränsen vid 16 år är i högsta laget. Vid den åldern brukar ungdomar inte behöva någon tillsyn, och därför tycker jag att man i detta sammanhang också kan överväga att sänka denna åldersgräns.

Herr talman! Med dessa ord vill jag bara uttrycka den förhoppningen, att arbetsgruppen inom finansdepartementet, som jag hoppas skall bli parlamentarisk, kommer att förutsättningslöst pröva frågan om familjebeskattningsutformning både med hänsyn till ett modifierat sambeskattningsystem och med utgångspunkt från ett särbeskattningsystem där man undviker de nackdelar som det obestriddigen för med sig, och att man dessutom kommer att fästa stor uppmärksamhet vid utformningen av förvärvsavdraget.

Herr MUNDEBO (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara beröra ett avsnitt i fru Kristenssons inlägg, där hon talade om familjebeskattningen och barnstödet. Fru Kristensson menade att skall det vara skattelättnader, så skall de komma barnfamiljerna till godo. Ja, därom är vi helt ense. Det är därför skattesystemet bör vara utformat så att stödets tyngdpunkt ligger hos barnfamiljerna och inte så att äktenskapet som sådant stimuleras. Särbeskattning är alltså det bästa skattesystemet för att uppfylla de krav som fru Kristensson ställde upp.

Fru Kristensson menade vidare att ökade barnbidrag som förbättrar barnfamiljernas ställning och visar samhällets solidariska ansvar är rent socialistiska. Jag har inte talat för att samhället skall överta alla barnkostnader, endast för att skatte- och familjepolitiken

skall utformas så att barnfamiljernas ställning förbättras. Att ge barnfamiljerna en ökad trygghet, fru Kristensson, det är ingalunda någon socialisering.

Ett avsnitt av familjeskatteproblemet som fru Kristensson kanske gick litet snabbt förbi gäller frågan om en övergång till tudelningsprincipen och vilka svårigheter som därvid bör ägnas speciell uppmärksamhet. Vid bevillningsutskottets betänkande finns en speciell reservation i den frågan. Jag tror det hade varit intressant att få det problemet speciellt belyst.

Fru KRISTENSSON (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag är medveten om att man i ett särbeskattningsystem tillgodoser de önskemål som jag har framfört, nämligen att äktenskapet som sådant inte skall medge några särskilda skattelättnader. Å andra sidan inser jag problemet att i ett särbeskattningsystem tillgodose de bestämda önskemål, som jag för min del har om att särskilda skattelättnader skall komma barnfamiljerna till del.

Jag gick i polemik mot herr Mundebo, därför att jag uppfattade hans yttrande så, att man genom barnbidragen bättre skulle visa samhällets solidaritet gentemot barnfamiljerna än när det gällde t. ex. högerpartiets förslag om skattelättnader för barnfamiljerna. Det var detta som jag vågade tolka som ett uttryck för en socialistisk ideologi.

Herr KELLGREN (s):

Herr talman! Jag skall bara anföra några synpunkter på särbeskattningsproblemet. När man klagat över det direkta skattestrycket tycker jag för min egen del att man i allmänhet förenklar diskussionen för mycket. Man bör nämligen ta hänsyn inte bara till statsskatten utan också till kommunal- och landstingsskatterna. Det är dessa direkta skatter som i så hög grad har ökat den direkta skattens tryck. Om man t. ex.

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

ser efter hur kommunal- och landstingsskatten har utvecklats under de senaste tio åren, skall man finna att kommunalskatten i primärkommunerna har stigit med ungefär 35 procent och att landstingsskatten nära nog fördubblats. Där har vi egentligen den viktigaste förklaringen till att den direkta skatten är så pass hög som den är.

I föreliggande skatteförslag har man schabloniserat kommunalskatteavdraget. Det är visserligen klart att den lösningen inte är den absolut bästa, men det är i varje fall en lösning, och man kan inte komma mycket längre, om man såsom finansministern har satt upp det målet att man skall ge de låga inkomsttagarna en skattelättnad utan att kommunernas skatteunderlag drabbas av en minskning. Då är detta den enda väg man har kunnat gå. Det finns anledning att vara finansdepartementet tacksam för att man varit så uppfinningsrik att man kunnat finna denna utväg.

Denna schablonisering har emellertid obestridliga nackdelar, bl. a. är det en icke ringa nackdel att den försvårar införande av en särbeskattning. Särbeskattningen har i sanning många hinder att övervinna, innan den kan genomföras. Vi har det dubbla ortsavdraget, vi har tudelningsprincipen, vi har förvärvsavdragen och vi har även folkpensionsavgiften. Allt detta är mycket svårt att bemästra, om man verkligen vill genomföra ett särbeskattningssystem. Det är dock alldeles uppenbart att särbeskattningen kommer — den måste komma.

Enligt 1960 års folkräkning var det 45 procent av de gifta som inte hade några barn under 16 år, och jag tror alldeles säkert att den andelen ökat till minst 50 procent i dag. Det innebär att vi har ett skattesystem som premierar äktenskapet. Vi går förlustiga miljarder i skatteinkomster som skulle kunna användas till en omfördelning så, att barnfamiljernas intressen hade kunnat bli bättre tillgodosedda.

Vi har inte mindre än 1,7 miljon ensamstående inkomsttagare, och det är de många verkligt låga inkomsttagarna som finns bland de ensamstående. Deras röst måste få göra sig hörd i skattedebatten. De har alltför länge tigit. De måste nu komma till tals på ett helt annat sätt än de har gjort tidigare.

Det är klart att de ensamstående inte vill undandraga sig de bördor som är förenade med barnuppfostran, studiehjälp och allt sådant. De är villiga att ta på sig alla dessa olika bördor som är en förutsättning för att samhället över huvud taget skall kunna fungera och för att varje ny generation skall kunna gå ut i livet bättre rustad. Men de ensamstående har givetvis anledning att protestera, när de blir belastade med stora bördor, därför att äktenskapet såsom sådant är premierat. I all synnerhet vi som har varit med om att avskaffa de gamla barnavdragen och ersätta dem med de allmänna barnbidragen har all anledning att fundera över hur vi skall kunna få bort detta hustruavdrag som vi har i nuvarande skattesystem i form av det dubbla ortsavdraget. Det är klart att det är något fel i hela vårt skattesystem, när en ungarl med 30 000 kronors inkomst får en skattelättnad på omkring 2 800 kronor om han gifter sig. Det behöver inte betyda någon större försörjningsbörda; denna skattelättnad inträder bara i och med att man byter civilstånd.

Det system vi har är helt enkelt ohållbart i längden, och vi hade inte heller det systemet före 1952. Det nuvarande orättvisa skattesystemet är alltså inte gammalt. Vi kan mycket väl återinföra de principer som gällde i skattesystemet före 1952 och justera det med hänsyn till dagens förhållanden och dagens inkomstutveckling.

Med det anförda skall jag, herr talman, be att få sluta med att yrka bifall till reservation nr 7 av fröken Ranmark och i övrigt till utskottets majoritetsförslag.

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

Herr PERSSON i Heden (cp):

Herr talman! De svällande utgifterna enligt statsverkspropositionen har föranlett finansministern att söka sig fram till inkomster från olika skattekällor. I och för sig är detta legitimt. Pengarna måste ju anskaffas i den mån man inte har möjligheter att inskränka på utgifterna.

Detta har gjort att finansministern frestas att även denna gång använda den speciella mjölkko som bilarna utgör. Förslaget om en ytterligare höjning av bensinskatten är ett bevis härpå. Man måste ändå fråga sig, om det kan vara riktigt och rättvist att låta en viss grupp inom samhället skattebelastas alldeles speciellt. Så har man gjort med bilisterna, vilket enligt detta finansministerns förslag blir ytterligare markerat. För närvarande utgår skatt på bensin med 38 öre plus 9 öre i energiskatt, eller tillsammans 47 öre i skatt. Detta är en mer än hundra procentig beskattning, och man frestas tro att bensinen är en lyxvara analog med spritdrycker av skilda slag. Så är dock ingalunda fallet. Bilarna är inte i dag — och därmed givetvis inte heller bensinen — någon lyxvara som man kan beskatta hur som helst. Bilarna är numera en produktionsfaktor. Hundratusentals människor åker dagligen i sina bilar till och från arbetsplatserna. En mängd människor kan härigenom alltså ha sin bostadsort utanför den egentliga arbetsorten, och detta i sin tur avlastar ett oerhört tryck på bostadsmarknaden.

Det har anmärkts att våra vägar måste upprustas och att det behövs ökade anslag härför. Detta är jag den förste att instämma i. Jag har i denna kammare vid ett flertal tillfällen påpekat eftersläpningen i vårt vägunderhåll. Jag vill också säga — och jag vet att många av landets bilister delar min uppfattning — att om garantier kunde skapas för att de skatter, som bilisterna får betala i form av bensinskatt och annan bilskatt,

gick till vägnas upprustning skulle ingen reagera mot dessa höjda skatter. Men, ärade kammarledamöter, så är tyvärr ingalunda fallet. Enligt riksdagsrevisorernas berättelse över den för år 1964 av dem verkställda granskningen fanns ett överskott den 30 juni på ett sammanlagt belopp av 828,4 miljoner kronor. Härtill kommer outnyttjade anslagsreservationer på 498 miljoner kronor. Under budgetåret 1963/64 uppgick inkomsterna till 1 827 miljoner kronor och utgifterna till 1 752 miljoner kronor. Automobilskattemedlens fordran på budgetutjämningsfonden har sålunda ökat med 86 miljoner kronor, så att den vid budgetårets slut den 30 juni 1964 uppgick till 1 326 miljoner kronor. 828 miljoner kronor motsvarar alltså vad som vid budgetårets utgång influtit i automobilskattemedel men ännu inte anvisats för vägväsendet och övriga med dessa medel avsedda ändamål.

Denna uppmjukning av specialbudgeten så att den kan användas till andra ändamål än den ursprungligen var avsedd för är högst allvarlig. Medlen användes i den mån överskott föreligger för den allmänna budgetens behov. Påståendet att bilismen blivit en statens mjölkko är sålunda fullt berättigat. Statsfinansiella och allmänt finanspolitiska överväganden får fälla utslaget. Det är häremot Sveriges bilister reagerar och det är på detta förhållande jag grundar mitt påstående, att bilisterna skattebelastas hårdare än många andra grupper.

Herr Larsson i Luttra har tidigare citerat ett uttalande av finansministern förra året, då han sade: »Pengarna finns ju där som ett vägnas krav på statsbudgeten och de kommer att lösgöras i den mån som investeringsavvägningar och konjunkturer så motiverar.» Men, herr talman, är det så enligt propositionen? Pengar finns till det ändamål för vilket de är uttagna från bilisterna, men ändå föreligger förslag om en höjning av bensinpriset med 5 öre per liter

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

— en höjning som dessutom procentuellt vida överträffar den allmänna omsättningsskattelhöjningen. Detta är också ett bevis på särbeskattning av bilismen. Bilismen skall här finansiera andra verksamhetsgrenar såsom tunnelbanebygget i Stockholm. Jag är angelägen att betona att jag inte har något emot att statsbidrag beviljas till dessa tunnelbanebyggen men de skall finansieras efter vanliga principer, alltså direkt över budgeten, och inte gå ut över bilismen.

Det skulle vara mycket mer att säga bara beträffande denna detaljfråga i skattepropositionen. Det sagda får dock vara nog, och jag tror att det klart motiverar varför jag liksom herr Larsson i Luttra yrkar avslag på höjningen av bensinskatten.

Herr talman! Jag ber sålunda att få yrka bifall till motion nr 42 i denna kammare.

Herr NORDGREN (h):

Herr talman! Det av bevillningsutskottet tillstyrkta förslaget om ändring av gällande beskattning innebär dels en kraftig skattehöjning för nästan alla människor här i landet, dels en kraftig höjning av varupriserna. Detta har i debatten redan påtalats från högerpartiets sida av herr Magnusson i Borås, herr Heckscher m. fl., och jag ber att få instämma däri.

Men, herr talman, det är inte nog härmed. Utskottets förslag innebär vidare ett direkt slag emot de mindre och medelstora företagen, ja, mot hela näringslivet. Det innebär, efter vad jag förstår, en ytterligare snedvridning av konkurrensförhållandena, en diskriminering av vissa branscher, ökade risker för illojal konkurrens och ett otillbörligt favoriserande av illojala tillfällighets- eller fritidsföretagare.

Från företagens sida hade vi, herr finansminister, när skattelagarna nu åter skall ändras väntat oss av såväl

finansministern som utskottet, att dessa olägenheter, som i olika sammanhang påtalats här i riksdagen liksom i skatteberedningen, skulle elimineras eller åtminstone mildras. Med tanke på att det är vi, som påtvingas besväret med att driva in och till staten redovisa dessa många hundratals miljoner kronor, synes det mig vara en rimlig begäran att den allmänna varuskattens, försäljningsskattens och punktskatternas orättvist verkande och snedvridande belastning på vissa varor och branscher samtidigt rättades till. Jag anser att de lojala skattebetalarna har rätt att kräva att lagen skall gälla lika för alla.

Jag skall inte uppehålla kammarens ledamöter med några utförliga exempel. Låt mig bara nämna några och även helt kort stanna vid de ur respektive branschers synpunkt mest orättvisa verkningarna.

Om ett serviceföretag t. ex. inom bilbranschen har uppdraget att sköta ett större företags samtliga bilar, skall självfallet denna serviceverkstad debitera beställaren 10 procent i omsättningsskatt. Anställer det stora företaget några bilreparatörer som sköter företagets bilar utgår inte någon omsättningsskatt. Samma är förhållandet, om jag uppdrar åt en person att utföra ett arbete på fritid eller när det gäller de undantag som tillåtes inom textilbranschen enligt 13 § i lagen om allmän varuskatt. Dessa undantag står i direkt strid med principen om en allmän varuskatt. De medför enligt mitt förmenande alltför stora och orättvisa konsekvenser när skatten nu sannolikt kommer att fastställas till 10 procent.

Jag vill ta ett annat exempel. Omsättningsskatten drabbar även de arbeten som utförs å dentaltekniska laboratorier. Om arbetet däremot utföres av en hos vederbörande tandläkare anställd tekniker, utgår icke omsättningsskatt. I detta sammanhang bör också beaktas att hälso- och sjukvård i öv-

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

rikt är helt undantagen från allmän varuskatt.

Så det sista exemplet på diskriminering av en viss bransch, vilket jag nog tycker är det mest slående. Det gäller guldsmedsbranschen, som nu kommer att belastas med försäljningsskatt plus allmän varuskatt med sammanlagt cirka 31 procent. För att man över huvud taget skall erhålla täckning för dessa skatter måste priserna ökas med i runt tal 37,5 procent. Detta innebär en hård orättvisa och en mängd extraarbete med tanke på den form av redovisning som tillämpas just för denna bransch. Det är inte någon överdrift att påstå att guldsmedsbranschen och guldsmedsyrket på detta sätt tillfogas obotliga skador. Jag förstår den företagare här i Stockholm som i går kväll berättade för mig att han övervägde att lägga ned sin rörelse.

Försäljningsskatten på guldsmedsvaror har i 17 år bundit guldsmedsbranschens utövare och samtidigt lämnat fältet öppet för företag som samvetslöst opererar utanför skatteförordningens bestämmelser och därmed inte bara åsamkat branschen ytterst allvarliga skador utan också undandragit statsverket betydande summor. Dessa missförhållanden, som torde vara väl kända både i kontrollstyrelsen och finansdepartementet, talar starkt för att försäljningsskatten på guldsmedsvaror avvecklas snarast, ja, helst omgående.

Som ytterligare skäl kan anföras att guldsmedsbranschens företag är i särskilt hög grad utsatta för utländsk konkurrens. Allt flera människor gör betydande inköp av guldsmedsvaror m. m. i samband med sina utlandsresor.

Nämnas bör att i Danmark avvecklades helt skatten på guldsmedsvaror år 1963. I år förelåg i danska folketinget åter förslag om extra beskattning av sådana varor. Just i dag fick jag meddelande om att såväl utskottet som folketinget enhälligt avvisat detta förslag.

Som direkt upprörande måste man vidare beteckna det förhållandet att försäljningsskatt utgår på själva arbetsinsatsen. Även om vederbörande guldsmed inte levererar ett enda gram ädelmetall utan endast reparerar eller omarbetar ett föremål av dylik metall, skall såväl försäljnings- som omsättningsskatt erläggas.

Herr talman! Det ligger i öppen dag att dessa förhållanden medför allvarliga skador för branschens utövare, att de försvårar utvecklingen inom ett förnämligt och konstnärligt yrke och att de hindrar den ungdom som vill ägna sig åt guldsmedsyrket att få utöva detta sitt hantverk under lika villkor som andra yrkesutövare.

Herr talman! I det föreliggande utskottsutlåtandet föreslås även en höjning av bensinskatten med 5 öre. Motiveringen härför är att när omsättningsskatten nu höjes till 10 procent, måste även den s. k. särskilda bensinskatten höjas. Finansministern tycks alltså mena att bensinen skulle få en ur generell skattesynpunkt speciellt gynnad ställning, om man inte höjer även bensinskatten. Detta resonemang är rätt anmärkningsvärt. Som bekant ingår i bensinpriset på 81 öre per liter 38 öre i bensinskatt och 9 öre i energiskatt eller tillsammans en skatt på 138 procent. Kan man då verkligen anse att bensinen är en otillbörligt gynnad varugrupp och med denna motivering föreslå en höjning av skatten till 153 procent?

Nej, det finns inte någon saklig grund för ett sådant förslag. En höjning av bensinpriset betyder både en allmän kostnadsstegring och en speciell kostnadsstegring för alla dem som i sitt dagliga arbete och sin yrkesutövning är beroende av att använda motorfordon. Och detta gäller i första hand människorna i våra glesbygder. För dem liksom för många andra är bilen ett nödvändigt fortskaffningsmedel. Att öka skattetrycket på bilismen innebär,

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

efter vad jag kan förstå, att man motverkar den av riksdagen i december förra året beslutade lokaliseringsspolitiken.

Herr talman! Till slut några ord om ikraftträdandet, och det gläder mig alldeles speciellt att finansministern är inne i kammaren just då vi talar om detta problem. Förslaget innebär att varor och tjänster som levererats eller avtal om dylika som träffats efter den 12 januari 1965 men ej betalats före den 1 juli skall beläggas med 10 procents omsättningsskatt. Bestämmelsen har väl tillkommit, efter vad jag förstår, herr finansminister, för att hindra köparen att göra otillbörlig vinst och naturligtvis för att motverka alltför kraftig efterfrågan på varor omedelbart före den 1 juli. Det innebär emellertid i vissa fall en retroaktiv beskattning över 5 1/2 månader tillbaka i tiden. Detta är enligt min mening en fullständigt orimlig begäran. Hur skall företagaren i detaljledet ute i landet den 12 januari i år kunna veta att riksdagen i dag den 31 mars skall besluta om en skattehöjning som i vissa fall skulle gå tillbaka till den 12 januari? Det är, herr talman, mycket begärt att vi skall ta hänsyn till skattebestämmelser långt innan de är fastställda.

Bestämmelserna drabbar dessutom olika branscher och företag med skiftande tyngd, eftersom förperioden är osedvanligt lång — 5 1/2 månad.

Helt naturligt kommer många företag att drabbas av direkta förluster, därför att de träffat avtal eller levererat varor under perioden men underlåtit att därvid införa prisreservation för eventuellt beslut som kan komma att fattas av riksdagen. Dessutom förorsakar denna långa förperiod synnerligen besvärliga redovisningsproblem.

Nog är vi företagare vana vid åtskilligt vad beträffar oavlönade tjänster och uppdrag för statens räkning, men att utsättas för en så långt gående retroaktiv lagstiftning är för mycket. Den

föreslagna perioden är för lång. Lämpligt vore, herr finansminister — om vi över huvud taget skall acceptera retroaktiv beskattning, vilket vi kanske måste göra i detta fall för att undvika hamstringsköp — att gränsen för kreditleveranser sätts till den 1 april, dagen efter riksdagens beslut, samt att erforderlig information om bestämmelsen omedelbart utgår till oss »uppbördsföretagare». Fastställs detta datum har hamstrings- och speulationsköp förhindrats och finansministerns förslag i propositionen har haft åsyftad verkan. Det har alltså gjort sin tjänst. Efter beslutet vore det önskvärt att man omedelbart ger detaljhandelns företagare en saklig information om dessa bestämmelser, så att vederbörande därigenom kan undvika direkta förluster och besvärande kontroverser med den köpande allmänheten.

Herr talman! Med stöd av vad jag här anför ber jag att få dels instämma i de av herr Magnusson i Borås framförda yrkandena, dels ansluta mig till det särskilda yttrandet i reservation nr 20 angående guldsmidsskatten. Härutöver hemställer jag att i punkten 1) av ikraftträdandebestämmelserna orden »före den 12 januari 1965» i såväl första som andra stycket utbyts mot orden »före den 1 april 1965».

Fru RYDING (k):

Herr talman! Jag skall begränsa mig till att beröra två av våra motioner som behandlas i bevillningsutskottets betänkande nr 16.

Den första motionen gäller förvärvsavdraget. Vi har i motion II: 84 yrkat på en höjning av förvärvsavdraget till 4 000 kronor och en höjning av kvotavdraget till 30 procent.

Efter att i motionen ha redogjort för anledningen till att vi anser att förvärvsavdraget måste höjas, vilket vi för övrigt har motionerat om under flera år här i riksdagen, slutar vi vår motion med följande mening: »Vi anser

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

det vara ytterst angeläget att i dag upprepa våra krav.»

Angelägenhetsgraden har alltså nu blivit av den karaktär, att bevillningsutskottet har funnit det klokt att inte längre gå på samma linje som departementschefen i statsverkspropositionen och behålla förvärvsavdraget oförändrat. En stark opinion för en höjning har också växt fram och flera motioner föreligger ju till årets riksdag i syfte att få förvärvsavdraget höjt.

För vår del kan vi endast ännu en gång konstatera att trägen vinner, även om det går långsamt. Helst hade vi sett att man i enlighet med vad vi föreslagit hade höjt förvärvsavdraget redan nu till 4 000 kronor och kvotavdraget till 30 procent.

För dagen anser vi oss dock kunna acceptera utskottets förslag på denna punkt och inkasserar den nu föreslagna höjningen av förvärvsavdraget och kvotavdraget som ett framsteg. Man har ju tillmötesgått vårt krav till hälften. Utvecklingen på familjebeskattningsområde måste man emellertid följa noga, och jag misstänker att det kommer att finnas all anledning att snarast återkomma i denna fråga.

Utskottets argumentering, att faktiska merkostnader i många fall inte föreligger för barn i tonåren — herr Kristenson sänkte t. o. m. åldersgränsen till tio, tolv år — kan jag inte begripa. Jag anser inte att man kan ta på sig ansvar att lämna tio-, tolvåriga barn vind för våg när båda föräldrarna förvärvsarbetar.

Herr talman! Trots att vi inte är helt nöjda, har vi beträffande denna motion inte något säryrkande.

Den andra motionen jag vill ta upp gäller sjömansskatten. I våra motioner II: 375 och I: 350 yrkar vi på skyndsamt utredning och förslag till en rättvisare beskattning av de ombordanställda. Utskottet säger, att man vid omräkning av skattetabellerna avser att ta hänsyn inte endast till de ändringar

som föranleds av skattelagstiftningen efter år 1961 och förslagen i den PM som återfinnes i bil. 1 till proposition nr 14, utan också till de önskemål som framförts i vår motion.

Detta låter ju ganska lovande, men trots detta vill jag ytterligare understryka åtminstone ett av våra önskemål. Av nämnda PM framgår att vissa förbättringar skall ske vad gäller skatt för dels sjömän i närfart, dels sjömän i fjärrfart. Olika skattetabeller för dessa kategorier skall alltså bibehållas. I vår motion framhåller vi att flera remissinstanser liksom de ombordanställdas organisationer vid förarbetena till sjömansskattelagstiftningen framförde stark kritik mot att en särskild skattetabell infördes för de anställda i kust- och östersjöfart, alltså i närtrafik. Man befarade svårigheter att tillgodose bemanningsbehovet vid den hårda beskattning som föreslagits. Erfarenheterna synes nu visa att dessa erinringar var befogade; det mindre tonnaget har fått ökade svårigheter att erhålla tillräckligt och kvalificerat befäl och manskap. Eftersom strukturförändringen inom handelsflottan dessutom medfört en kraftig nedgång av antalet mindre fartyg sysselsatta inom östersjöområdet, hävdar vi att närfartstabellen skattemässigt alltmer förlorar i betydelse. Vi anser därför att denna tabell är mogen för avskrivning, inte bara för revidering.

Det framgår inte klart av utskottsutlåtandet, om den mognadsprocess som skulle avskaffa närfartsskattetabellen är fullgången eller ej. Enligt den PM som fogats till bil. 1 till propositionen nr 14 är den det inte. Jag har velat särskilt fästa uppmärksamheten vid detta problem, vars lösning står mycket högt på sjömannens önskelista, vilken utskottet nu enligt utlåtandet avser att ta hänsyn till. I övrigt tolkar jag utskottets utlåtande som ett ytterligare steg mot en rättvisare sjömansskatt.

Även om det återstår åtskilliga skön-

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

hetsfläckar, har jag därför, herr talman, inget säryrkande.

Fröken BERGEGREN (s):

Herr talman! Herr Brandts första anförande formade sig till en svidande vidräkning med allmänna skatteberedningens förslag. Det kanske kan synas grymt att komma med ännu fler hårda ord. Nog är man i alla fall tacksam för att vi nu inte har att behandla en skatteproposition baserad på det betänkandet, utan i stället finansministerns provisoriska skatteförslag jämte förslag till diverse inkomstförstärkningar.

Man anade ganska tidigt vad skatteberedningen skulle komma med — eller snarare inte komma med. Nu för tiden blir det ju allt vanligare att vi via tidningarna blir informerade om vad de stora utredningarna ämnar föreslå, långt innan deras betänkanden publicerats. Man hade således på känn att beredningen inte skulle över hövan ta intryck av utredningsdirektivens uppmaning att inte rygga tillbaka för nya och djärva lösningar när det gäller att skapa ett nytt skattesystem, präglad av rättvisa och förståelse för morgondagens krav. När man tagit del av det ovanligt digra betänkandet, finner man att praktiskt taget alla farhågor man hyst blivit besannade. Vad som har presenterats är ingalunda ett skattesystem för morgondagens samhälle, inte ens för dagens, utan för gårdagens, och med åtskilliga av det nuvarande systemets brister och orättvisor förstärkta. Det goda har det i alla fall fört med sig, att dessa brister och orättvisor har uppmärksammats litet mera efter den betan. Förslaget har, som fru Myrdal uttryckt det i en artikel, sina rötter i 1800-talets könsrollstänkande och frumantik.

Det är alltså inte svårt att förstå att betänkandet efter remissbehandlingen har ansetts böra vidareutredas i stora stycken. Som redan sagts tidigare, gäller det särskilt mervärdeskatten — det

egentligen enda nya i beredningens förslag — finansieringen av socialavgifterna samt familjepolitiken.

Det är framför allt familjepolitiken som jag med anledning av både skatteberedningens betänkande och den föreliggande propositionen vill anlägga några synpunkter på; debatten i dag gäller ju inte bara proposition nr 14 utan också frågan om hur riksdagen ser på problemet hur morgondagens skattesystem bör utformas.

Med hänsyn till det mycket stora intresse för familjepolitiken och familjebeskattningsystemet, som visats i den offentliga debatten under senare tid, hade man haft rätt att vänta sig litet mera nytänkande i skatteberedningens förslag. Men vad vi i stället fått är ett till omfånget mycket imponerande utredningsmaterial, som för övrigt i stor utsträckning kan vara bra att ha för framtiden. Därtill har vi fått många och långa sidor text för att bevisa det man var ute för att bevisa, nämligen att de gamla och kända skattevägar som vi har trampat i stort sett fortfarande är farbara och att de skall så förbli under mycket lång tid, om man bara bättrar på litet här och där.

Ortsavdragens nuvarande konstruktion anser man vara utmärkt — man behöver bara höja beloppen en smula. Förvärvsavdrag är i princip riktiga och bra av många skäl, bl. a. därför att barnfamiljerna behöver stöd — somliga mer, andra mindre. Höjer man förvärvsavdragen får man dessutom en ur arbetsmarknadssynpunkt mycket gynnsam effekt. Det kallar man att ge mödrarna ökad valfrihet — många andra har gjort det i detta sammanhang. Skilda skatteskalor för gifta och ogifta accepteras och försvaras oavsett förekomsten av barn, eftersom »två skall leva på en inkomst».

Mycket sägs om att barnfamiljerna bör tillgodoses särskilt i skattesystemet. Det är klart att den omräkning av skatteskallorna som skatteberedningen gjort

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

skulle ge skattelättnader också åt barnfamiljerna, men den skulle ge lika mycket åt icke-barnfamiljer.

Man konstaterar alldeles riktigt, att allmänna barnbidrag, s. k. negativ skatt, är att föredra framför barnavdrag. Men alldeles helhjärtat tar man inte heller avstånd från barnavdragen.

Till slut mynnar förslaget ut i en flott uppräknings av barnbidraget fram till 1970 till 1 200 kronor — det är alltsammans.

Förra året höjde riksdagen barnbidragen till 700 kronor, och i år kommer vi att höja dem med ytterligare 200 kronor. Många anser med mig att regeringen i och med detta markerat att den har en annan syn än skatteberedningen på vad som menas med en generös familjepolitik.

Det förefaller också som om det skulle ha varit vattentäta skott mellan allmänna skatteberedningen och den samtidigt arbetande familjeberedningen. I varje fall kan man i skatteberedningens betänkande inte finna någon antydning om att man har haft den minsta aning om att familjeberedningen med sin betydligt mer realistiska syn har diskuterat familjestödande åtgärder av helt annat slag, t. ex. kraftigt uppräknade barnbidrag, speciellt stöd till flerbarnsfamiljerna, vårdnadsbidrag till familjer med barn i vårdnadsåldern m. m. Allt detta är visserligen saker som skulle komma att kosta mycket pengar och som naturligtvis inte var förenliga med skatteberedningens direktiv, men man hade kanske ändå kunnat låta antyda att man hade en aning om att de kunde diskuteras.

Eftersom familjeberedningens förslag, som ju också skall vidareutredas, kommer att kosta mycket pengar, är det naturligtvis fråga om reformer på lång sikt. Men jag tror att detta förslag innehåller framtidsvisioner och inte utopier.

Proposition nr 14 är ju ett mycket prydligt hoplagt skattepaket, och man

kan väl inte rumstera om i innehållet hur som helst utan att det blir en hopplös oreda, och det har jag heller ingen lust att göra. Jag kan nog i stort sett instämma i herr Brandts omdöme, att det är »ett gott provisorium med hänsyn till omständigheterna» — och även det där om genialiteten. Men jag har ändå lust att göra några invändningar.

Om de justerade skatteskalorna skall jag inte uttala någon avvikande mening. Däremot har jag mycket svårt att förstå motiven för en så kraftig höjning av tudelningsgränsen vid äktamakebeskattning. Denna höjning får ju till effekt att hemmafrutillvaron måste te sig mera lockande och förvärvsarbete i motsvarande grad mindre lockande i sådana barnlösa familjer där — för att återigen citera fru Myrdals utmärkta artikel i det senaste numret av Tiden — mannens inkomst är så stor att han vid giftermål kan för sig privatisera en arbetskraft i hemmet.

Detta är inte bara onödigt utan det kommer därtill att göra det svårare — i varje fall inte underlätta — att längre fram införa särbeskattning, som inte bara bör bli en angelägenhet för de 32 000 familjer som nu kommer att lyckliggöras genom proposition nr 84.

Jag vill understryka att jag i princip tycker att det är alldeles riktigt att man genomför denna frivilliga särskattereform. Jag bara sätter ett frågetecken i kanten för det bibehållna förvärvsavdraget för kvinnor som icke har barn. De administrativa svårigheter som skulle ha följt med ett borttagande av detta tycker jag att vi hade bort ta i principens namn.

Men när man nu på detta sätt har så att säga plockat bort russinerna ur särbeskattningsskakan, undrar jag bara om inte intresset för särbeskattning kommer att svalna på många håll. Man kommer naturligtvis att ta fram papper och penna och räkna ut vad man kommer att förtjäna. Resultatet blir säkert ganska överraskande för de flesta. Jag

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

får erkänna, att jag, sedan jag läst skatteberedningens betänkande, har kommit till den säkerligen inte avsedda slutsatsen, att vårt sambeskattnings-system har betydligt större brister än vad jag trodde och att vi därför måste tänka oss att i framtiden genomföra en konsekvent särbeskattning. Men det kan naturligtvis inte ske nu och i ett sammanhang. Det är alldeles uppenbart att om vi gjorde det, skulle på ett orättfärdigt sätt mycket stora grupper komma att drabbas av skattehöjningar och pålagor, som ingen vill vara med om att försvara. Detta är alltså en etapp som måste genomföras långsamt och omsorgsfullt förberett, kanske i olika omgångar. Men svårigheter är till för att övervinnas, och bara det förhållandet att det föreligger en mängd komplicerade problem är inget skäl för att vi skall överge en i princip riktig sak.

Jag hoppas att finansministerns åtgärd att höja tudelningsgränsen, vilken för övrigt rimmar illa med hans kloka förslag att icke göra något åt förvärvsavdragen — utskottet har tyvärr ej varit riktigt lika klokt — inte får tydas så, att finansministern inte i framtiden fördomsfritt kommer att överväga problemet om särbeskattningen och alla de olägenheter, som vidlåder sambeskattningsystemet.

Det är faktiskt inte så, att bara det ganska lilla antalet ensamstående med höga inkomster, vilka i dag får de största känningarna av skattereformen, i vårt samhälle har förmågan att bära en större skattebörda. En sådan förmåga finns i mycket hög grad bland åtskilliga gifta utan barn i höga inkomstgrupper, och dessa är betydligt fler till antalet än de ensamstående i motsvarande inkomstskikt.

Jag klagar i och för sig inte över skattetrycket för ensamstående med god ekonomi. De kan säkerligen bära det. Men jag tycker att det är otillfredsställande att andra grupper utan nöjaktiga skäl skall privilegieras. Framför allt

tycker jag det är otillfredsställande att de ensamstående skall vara med om att privilegiera just dessa grupper av gifta.

Det finns i Kungl. Maj:ts proposition nr 84 om den frivilliga särbeskattningen en tabell, som är synnerligen intressant. Den belyser i vilken grad samhället subventionerar värden av äkta män i fall där det inte finns några barn i äktenskapet. En man som är lycklig nog att ha 50 000 kronor i inkomst och vilkens hustru inte förvärvsarbetar får av samhället för den ömma omvårdnad hans hustru ger honom 3 375 kronor om året. Detta är ungefär vad familjeberedningen tänkt sig vara ett skäligt bidrag för den som har vård om späda barn.

Giftermålsbalken har ibland tagits som intäkt för att försvara de dubbla ortsavdragen och de förmånliga skatteskalorna för gifta. Man åberopar att makarna är skyldiga varandra att med arbete eller pengar bistå varandra i enlighet med de villkor, som är gemensamma för makarna. Men inte var det väl meningen att detta skulle tolkas på det sättet, att samhället för att det inte skulle bli betungande för den äkta mannen skulle bidra med kraftiga skattesubventioner?

Samma inte önskvärda effekt som de höjda tudelningsgränserna får det annars så skickligt konstruerade schablonavdraget för kommunalskatteavdraget i deklarationen till statlig inkomstskatt. I motion I:625 har fru Myrdal efter vederbörlig honnör för förslagets onekliga elegans med logisk skärpa pekat på hur detta avdrag, som till sin effekt för vissa inkomsttagare blir likvärdigt med ett fördubblat statligt ortsavdrag och som skall utgå med dubbelt så stort belopp för gifta som för ogifta, ytterligare kommer att skärpa orättvisan mellan gifta utan barn och ogifta. Detta schablonavdrag kommer att förvärpa tröskeleffekten, som försvårar de gifta kvinnornas inträde på arbetsmarknaden och naturligtvis i motsvarande

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

grad gör det mera lockande att stanna hemma.

Jag tror att det hade varit klokt om man i utskottet något mera hade begrundat fru Myrdals motion och framför allt dröjt litet vid hennes däri redovisade synpunkter på riktlinjerna för den framtida familjepolitikens utformning.

I reservation nr 7 har fröken Ranmark föreslagit en modifierad schablonregel, som till beloppen något skiljer sig från fru Myrdals förslag men som i huvudsak innebär ett accepterande av fru Myrdals tankegångar. Den går ut på ett grundavdrag på 2 550 kronor för varje skattskyldig och 3 400 kronor till makar, därest endast den ene har inkomst, samt till ensamstående med barn under 18 år.

Detta förslag medför ingen merkostnad för staten och ger naturligtvis inte heller mycket mer av rättvisa i skatthanseende i kronor räknat. Men om kammaren vill följa detta förslag, skulle det kanske i alla fall betyda ett litet »tuppfjät» mot en kammarens nya syn på hur familjepolitiken bör utformas. Det är i alla fall en viss skillnad mellan ett »tuppfjät» i riktning mot en ny principiell syn och en motsvarande sänkning på några kronor av marginalskatten.

Det är givet att pensionsavgiftens konstruktion, som ger lika mycket för ogift som för två makar tillsammans, också får en ganska negativ effekt för de ensamstående.

Utskottet har nu enats om en kompromiss beträffande förvärvsavdragen. Eftersom finansministern givit denna kompromiss sin välsignelse i dag, skall väl inte heller jag bråka så mycket om detta, även om jag tycker att det hade varit bättre om man följt propositionens förslag. Men på denna punkt förelåg ett tryck från många motionärer.

Jag tycker ändå att fru Ryding borde ha litet svårt att förklara för sina väljare varför hon ville göra gemensam

sak med samtliga borgerliga partier för att driva igenom höjda förvärvsavdrag, som ger betydligt större effekt ju högre man kommer på inkomstskalan men som lämnar de verkligt små inkomsttagarna utan någon ytterligare hjälp. Men vi har kanske här ett exempel på hur man från kommunistiskt håll tänkt sig att i framtiden kunna utöva inflytande på den svenska inrikespolitiken.

Utskottet har också sört för att det skall finnas täckning för merutgifterna på grund av de höjda förvärvsavdragen för statens vidkommande — inte för kommunerna, såsom finansministern redan påpekat i dag. Jag tycker i och för sig inte att det kan invändas något mot den lilla skärpningen av omsättningsskatten, helst som de 60 miljonerna åtminstone inte helt och hållet skulle ha kommit att stanna i konsumenternas fickor. Då man emellertid i flera reservationer understrukit, att det faktum att utskottet enat sig om en kompromiss inte innebär att man för framtiden avstår från sina krav på ytterligare höjningar av förvärvsavdragen, tycker jag det är på sin plats att jag deklarerar att jag har en rakt motsatt uppfattning. Jag skulle helst vilja göra rent hus inte endast med förvärvsavdragen utan med generella avdrag över huvud taget, kanske rent av ortsavdragen inräknade, eftersom alla sådana avdrag ger större lättnader ju högre inkomst man har.

Många skäl anförs för förvärvsavdrag. För det första säger man att förvärvsavdraget är ett omkostnadsbidrag som modern — observera ej fadern — har vid förvärvsarbete utom hemmet. För det andra hävdar man att det är ett stimulansbidrag, oumbärligt ur arbetsmarknadssynpunkt; vi behöver kvinnorna på arbetsmarknaden och därför är avdraget försvarligt även om det eljest är orättvist.

I våra dagar är det i regel så, att båda makarna förvärvsarbetar den första tiden av äktenskapet. Det är först

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

när barnen kommer som problemet uppstår, om en av makarna — oftast kvinnan — skall stanna hemma eller fortsätta förvärvsarbetet. Fortsätter kvinnan att förvärvsarbeta uppstår naturligtvis vissa merkostnader för barnen. Väljer hon att stanna hemma avstår hon från en hel arbetsinkomst. Till en del kompenseras detta genom den skattelättnad mannen får såsom gift — observera ej såsom far — samt genom värdet av kvinnans arbete i hemmet.

Man kan fråga sig vilken av familjetyperna som har de drygaste omkostnaderna. Den av makarna som stannar hemma löper ju därtill stora risker genom försämrat försäkringsskydd och framtida svårigheter att återinträda på arbetsmarknaden.

Jag tycker för min del att omkostnadsargumentet är ganska svagt. Men om det nödvändigt skall finnas ett omkostnadsbidrag för de förvärvsarbetande, så vore det riktigare att detta utginge med samma belopp till alla och inte enligt denna modell med förvärvsavgdrag.

Visst har vi och visst kommer vi att ha besvärliga arbetsmarknadsproblem. Orsakerna är många: arbetstidsförkortningen, befolkningsstrukturens förändring, ungdomarnas längre utbildningstid, för att ta några exempel. Och kvinnorna är obestriddligen den stora arbetskraftsreserv vi har. Men varför anses det så självklart att det i första hand är de gifta kvinnorna med små barn som inte bara skall uppmuntras att gå ut på arbetsmarknaden utan också med lock och pock skall förmås att söka sig dit? Om de själva önskar gå ut på arbetsmarknaden skall de ha sin fulla valfrihet. Det är viktigt, och därför är det också betydelsefullt att samhället ordnar med barnservice och annat för att hjälpa de kvinnor som vill ut på arbetsmarknaden.

Men låt oss komma ihåg, att vi här i landet har en mycket betydande grupp något äldre kvinnor i fullt arbetsför

ålder som intet högre önskar än att få ett arbete. Man talar ofta om att de äldre kvinnornas mognad, erfarenhet och ansvarskänsla mer än väl kompenserar den snabbare inlärningsförmåga och den större flyhänthet som den yngre arbetskraften har. I realiteten är det emellertid honnörssord med ungefär lika stort värde som det på sina håll ännu i festliga sammanhang obligatoriska talet till kvinnan. Det är trevligt att lyssna till så länge det varar — men vid fabriksporten möter den något äldre kvinnan ofta det obönhörliga beskedet: Kom igen med ett annat prästbetyg.

Varför skall vi underlätta för dessa obotfärdiga arbetsgivare att avvisa arbetsvilliga något äldre kvinnor genom att införa eller vidareutveckla reformer som stimulerar de unga mödrarna att gå ut på arbetsmarknaden och samtidigt gör hemmafrutillvaron för de barnlösa så mycket mera attraktiv?

Jag vill också säga några ord om ortsavdragen. De brukar motiveras med att de är bottenavgdrag för att tillförsäkra varje människa existensminimum. Nu frågar jag mig: Vilken människa i dagens Sverige klarar livhanken på 2 225 kronor om året? En ensam folkpensionär kommer från 1 juli i år att ha en pension på 4 000 kronor om året. Därtill kommer bostadsbidrag, vilket ej minskas om vederbörande pensionär vid sidan om pensionen har egen inkomst av blygsam omfattning — det finns generella bestämmelser om att pensionär under sådana förhållanden ej skall debiteras skatt. En folkpensionärs existensminimum ligger alltså i dag på mellan 6 000 och 7 000 kronor. En ung studerande vid universitet eller högskola får statliga studiemedel som garanterar ett existensminimum på i runt tal 6 000 kronor om året jämte tillägg om han har hustru och barn. Han skall inte betala någon skatt för det beloppet. Men befinner man sig i arbetsför ålder och inte har högre in-

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

komst än 6 000 kronor och inte heller kan åberopa några särskilda skäl för försörjningsbörda eller dylikt, så skall man betala statlig skatt, kommunal skatt, pensionsavgift och sjukförsäkringsavgift. Pensionsavgiften kanske dock kommer att bortfalla i och med denna reform. Vad skall den personen haka upp ett yrkande om särskilt skatteavdrag på, då ju 2 250 kronor är existensminimum? Det är väl egentligen ett ganska ohållbart motiv för ortsavdragets bibehållande.

Nu behöver det i och för sig inte vara så tokigt att ha ett ortsavdrag kvar — nota bene om det utginge bara till inkomsttagare, ty då kunde man reglera skatteskalorna så, att det ändå bleve ett rättvist skattesystem. Men varför skall vi behöva ha ett ortsavdrag och inte i stället fastställa en minimiinkomst, för vilken man inte behövde betala någon skatt? Så fort man kom över den inkomsten, skulle det utgå skatt på samma sätt som vid arvsbeskattning, d. v. s. man skulle betala skatt på hela beloppet, ehuru man naturligtvis måste börja med en lägre skattesats.

Detta är bara ett hugskott, som jag över huvud taget inte vet vad det skulle kosta. Men jag tycker ändå att jag till alla andra hugskott som kastats ut i dessa dagar vill lägga också detta.

Det finns naturligtvis invändningar att göra. Man kan säga, att det för makar som har mycket låga inkomster fortfarande kommer att uppstå problem. Men man kunde kanske för dessa inkomstklasser acceptera ytterligare ett avdrag med hänsyn till att det här inte är fråga om inkomstklasser där progressiviteten medför en alltför snedvriden effekt.

En annan invändning är att många människor som deklarerar en mycket låg inkomst i själva verket kanske inte lever på en så låg standard som man skulle förmoda. Skatteberedningen har redovisat en ganska utförlig utredning

på den punkten. Till denna grupp hör bland annat de personer som under en del av året uppburit sjukpenning, vilken ju är skattefri. Det kan också vara fråga om personer beträffande vilka man inte kan vara alldeles säker på att de deklarerar en inkomst som motsvarar deras standard. Det kan också gälla personer som har dolda förmåner som det är svårt att få någon redovisning för. Men även om man bortser från alla dessa kategorier som skulle få en oförtjänt skattelättnad, blir det ändå enligt skatteberedningen kvar bortåt 150 000 personer som trots att de arbetar på heltid inte kommer upp till en inkomst av 6 000 kronor. Dessa personer kan inte hjälpas genom en skattereform, säger utredningen. Det är alldeles riktigt. Vi vet också att i den lilla gruppen ingår de personer som det är svårast att hjälpa med omskolning, utbildning och omplacering. Deras dilemma kommer att kvarstå; vi har inte funnit någon väg på vilken vi kan lösa deras problem. Det är den här lilla gruppen på samhällets skuggsida jag tänker på när vi nu skall ytterligare höja omsättningsskatten. För dessa människor kommer höjningen av omsättningsskatten att bli en mycket hård belastning, och jag vet inte hur vi skall klara det problemet. De får inte den compensation som barnfamiljerna och folkpensionärerna får. Herr Hermansson påstod tidigare i dag att folkpensionärerna och barnfamiljerna inte blir kompenserade för den höjda omsättningsskatten. Jag anser att den höjning av barnbidraget med 200 kronor som barnfamiljerna får liksom indexregleringen av och standardtillägget till folkpensionärerna vida överstiger den belastning som omsättningsskatten innebär för deras del.

När vi i våra dagar resonerar om låglönegrupper talar vi oftast om människor som har mellan 12 000 och 15 000 kronor i årsinkomst. Det är naturligtvis inte någon hög inkomst. Men det händer

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

gång på gång när man är ute och talar om sådana här problem att människor kommer fram och säger: Ni talar om låglönegruppernas problem och ni låtsas som om det inte fanns människor i det här landet som har under 12 000 kronors årsinkomst. Och så får man sig till livs en historia om en ekonomisk misär, som vi faktiskt inte gärna ville tro att vi har här i landet i dag. Detta är ett problem som det återstår för oss att lösa. När vi diskuterar skattereformer borde vi ha i åtanke, att vi bör göra någonting just för dessa grupper, innan vi börjar tala om skattelättnader för de grupper i samhället, som dock lever på mycket hög standard och kan unna sig en lyxkonsumtion.

Av vad jag här sagt torde framgå, att jag inte alls är nöjd med vårt nuvarande skattesystem, och jag är glad över att vi inte följer skatteberedningens förslag och gör det ännu sämre. När jag kommenterat proposition nr 14 har jag inte kunnat undgå att ge uttryck för vissa farhågor för att finansministern inte kommer att utforma en kommande skatteproposition fullt så radikalt som jag skulle önska. Jag hoppas att jag därvidlag misstar mig.

Liksom herr Kellgren yrkar jag bifall till reservation nr 7 av fröken Ranmark.

Jag är inte överens med utskotts-majoriteten i fråga om förvärvsavdraget, även om jag på den punkten avstår från något särskilt yrkande med hänsyn till att vi väl får tillfälle att återkomma till en diskussion i den frågan.

Till slut vill jag uttrycka den förhoppningen att finansministern, när han i sinom tid skall presentera sin stora skatteproposition, inte kommer att hesitera inför de nya och djärva tag som han förgäves efterlyste hos allmänna skatteberedningen.

I detta anförande instämde fru *Löfquist* och fröken *Andersson* i Strängnäs (båda s).

Fru *RYDING* (k) kort genmäle:

Herr talman! Fröken Bergegren hade bekymmer för hur jag skulle kunna förklara för våra väljare att vi önskar ett höjt förvärvsavdrag, vilket skulle gynna de högre inkomsttagarna. Alla förvärvsavdrag har ju den effekten, och jag anser att det är litet malplacerat att man från socialdemokratiskt håll just i detta avseende är så förfärligt känslig, samtidigt som man går in för att undanta bolagens investeringar från höjd oms liksom man är emot en skärpning av förmögenhetsbeskattningen.

Fröken Bergegren sade att vårt krav på högre förvärvsavdrag visar hur man från kommunistiskt håll tänkt sig att utöva inflytande på den svenska politiken i fortsättningen. Till detta vill jag bara åter upprepa vad jag påpekade ett par gånger i mitt tidigare anförande, nämligen att det i år inte är första gången vi har en motion om höjt förvärvsavdrag. Det har förekommit flera år tidigare. Jag sade också att trägen vinner; våra krav har till hälften tillmötesgåtts i år.

Fru *ERIKSSON* i Stockholm (s):

Herr talman! I remissdebatten uttalade jag rent allmänt min belåtenhet med det skattepaket vi nu har fått att ta slutgiltig ställning till. Jag skall därför bara uppehålla mig vid en av de motioner som väckts i anledning av detta skatteförslag.

Fröken Bergegren slutade med att tala om att hon var intresserad av att låglönegrupperna skulle få sin skattebörda lättad. Det är jag också i mycket hög grad. Men är man det, så kan man åtminstone inte i dag oreserverat plädера för en särbeskattning, ty en särbeskattning utan en revidering av skatteskalorna skulle betyda att man på just de lägst avlönade lade en ordentlig skattehöjning.

Fröken Bergegren gjorde en reflexion om förvärvsavdraget och dess egenskap att vara fördelaktigt för den höge in-

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

komsttagaren. Jag har samma uppfattning som hon, och jag hade föredragit propositionens förslag framför detta kompromissförslag. Men efter alla dessa resonemang — det gällde tillstyrkande av särbeskattningen, det gällde de lågavlönade och fröken Bergegren visade också stort intresse för barnfamiljerna — kom fröken Bergegren verkligen med ett egendomligt och oförklarligt yrkande när hon yrkade bifall till reservation nr 7. Samma förvirring uppvisade herr Kellgren som också avgav deklarationer om att han var intresserad av att barnfamiljerna skulle hjälpas och av att de ensamstående skulle få fördelar. Att då sätta sin lit till reservation nr 7 är fullkomligt hopplöst.

Den motion som ligger till grund för reservation nr 7 hade ett annat yrkande, som efter vad jag förstår skulle ha medfört ett ganska stort skattebortfall. De siffror som nämndes här — 3 400 kronor som ett schablonskatteavdrag för gifta och 2 550 kronor som ett schablonskatteavdrag för ogifta och för förvärvsarbetande makar — resulterar i ungefär samma skattebortfall som propositionens förslag. Det blir alltså inte någon förändring i det totala skatteuttaget i jämförelse med vad som föreslås i propositionen.

Vad är det motionen kräver? Jo, motionen kräver det schablonavdrag för kommunalskatten som här tidigare har kallats genialt och som jag gärna vill påstå är mycket fiffigt. Men det kommer att få en helt annan verkan än den som har åsyftats. Propositionens förslag avsåg ju att ge de lågavlönade en skattelättnad genom ett avdrag som inte slår igenom i de högre inkomstskikten men som väl ger utdelning i lägre inkomstskikt. Den skattelättnad som en förändring av skatteskalorna ger för högre inkomsttagare kan komma de lägre inkomsttagarna till godo eftersom de får göra ett avdrag som inte verkar i de högre inkomstgrupperna. Detta tillsammans med den förändring av folkpen-

sionsavgiften som har föreslagits och accepterats skulle komma de lägre inkomsttagarna till del på ett sätt som man bara kan vara nöjd med. Det är alltså att uppfatta som ett komplement till förändringarna i skatteskalorna i övrigt.

Men i reservationen vill man ge de gifta som har en inkomst ett mindre schablonavdrag, man vill ge dem skattefrihet för 1 100 kronor mindre än vad som föreslås i propositionen. För de ensamstående vill man ha en höjning av det skattefria avdraget men bara på 300 kronor. Samtidigt föreslår man en höjning med 600 kronor för två gifta med förvärvsarbete.

Man säger att detta förslag syftar till att skapa rättvisa gentemot de ensamstående, och man säger att man vill skapa rättvisa mellan gifta och ensamstående samt mellan förvärvsarbetande och icke förvärvsarbetande gifta. Tyvärr uppnås inte alls de målsättningarna om de åtgärder som föreslås i reservation 7 vidtas, utan verkan blir snarare motsatt. De ensamstående får praktiskt taget ingen nytta alls av de förslag som framläggs. De ensamstående som inte har barn och som har mellan 10 000 och 15 000 kronor i inkomst — jag har inte räknat på kronan men det rör sig om de inkomstlägena — skulle få en skattelättnad på ca 80 kronor om riksdagen beslöte bifalla den reservation som så storartat säger sig vilja tillgodose de ensamståendes önskemål. Det kan väl inte kallas att skapa rättvisa mellan gifta och ogifta! Ogifta med lägre inkomster berörs inte alls, och barnfamiljerna med lägre inkomster får ingen nytta av de föreslagna åtgärderna.

Samtidigt vill man ge de gifta utan barn stora skattelättnader om de har inkomster bägge två. Giftna som tillsammans har 18 000—36 000 kronor kommer att få en skattesubvention på mellan 280 och 330 kronor. Man vill alltså ge en ordentlig skattelättnad till två inkomsttagare utan barn. För ensamstå-

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

ende utan barn vill man ha en skattelättnad på 80 kronor.

Vad innebär då reservationen för den ogifta som står ute på en arbetsplats tillsammans med en gift kvinna och som i dag ofta klagar över att hon har större skatt än den gifta? Det är mycket vanligt att denna fråga ställs på arbetsplatserna. Man får en hygglig skatteskala när man är gift. Den gifta har en favoriserad skatteställning. Reservationen innebär att man vill ytterligare favorisera den gifta förvärvsarbetande i förhållande till den ogifta. Det kan väl inte vara riktigt att göra skillnaden i skattehänseende ännu större. Vilka förmåner skall man få för att man blir gift? Fröken Bergegren talade mycket om frumantiken. Jag tycker inte att man skall offra alltför mycket åt den utan låt oss tala med siffror och vara realistiska i frågan om skatterna.

Om reservationen skulle segra uppstår en ännu större skillnad i beskattningen mellan gifta och ogifta med samma inkomst. Resultatet blir alltså det motsatta till vad man säger sig vilja uppnå. Den gifta skall fortfarande ha en lindrigare skatteskala och får göra höjda avdrag som hon kan tillgodogöra sig i vissa inkomstlägen. För att de gifta kvinnorna med förvärvsarbete och de familjer i vilka båda makarna förvärvsarbetar skall få en skattelindring fordras att vederbörande har inkomster, som jag tidigare sade, på mellan 18 000 och 36 000 kronor. Varken de ensamstående eller de gifta låginkomsttagarna får nytta av vad som föreslås i reservationen. Men var det inte dessa grupper man ville hjälpa?

Den effekt som förslagsställarna kanske innerst inne velat nå är att de familjer som bara har en inkomsttagare och där hustrun är hemarbetande utan barn skulle få vidkännas en skattehöjning. Reservationen får i dessa fall en effekt, men den tar ingen hänsyn till om det finns barn eller ej i dessa familjer. Reservationen innebär en skattehöj-

ning på ett par hundra kronor för familjer med hemmafru med barn i inkomstlägena 18 000 till 25 000 kronor. Den som inte kan få någon att vårda sina barn utan måste stanna hemma får alltså vidkännas en straffskatt på 300 kronor. Detsamma gäller dem som befinner sig på en ort där det inte går att få något arbete för den gifta kvinnan.

Fröken Bergegren sade på denna punkt mycket ordentligt ifrån att det inte kan vara angeläget att den, som har små barn att vårda, till varje pris går ut i förvärvsarbete. Jag frågar mig då: Varför kan det vara så angeläget att just på en sådan familj lägga en skattehöjning på ett par hundra kronor, vilket skulle bli resultatet av reservationen?

Verkan av reservationen är kanske för de flesta en överraskning. Herr Kellgren, som inte alls talade om reservationen, och fröken Bergegren, som inte heller talade om reservationen, hade tydligen en önskan att göra beskattningen för ensamstående och gifta lika och att klämma åt de hustrur som inte har barn och inte förvärvsarbetar samt att ge lättnader för de gifta kvinnorna på arbetsmarknaden. Resultatet av deras tillstyrkan till reservationen blir en mycket begränsad skattelättnad för de ensamstående, en mycket kraftig skattehöjning för hemarbetande med barn och självklart även för andra hemarbetande samt en relativt stor skattelättnad för dem som har två inkomster, oavsett om de har barn eller ej. Lättnaderna tillfaller dem som befinner sig i de relativt goda inkomstgrupperna från 18 000 och upp till 36 000 kronor.

Jag kan inte tro att någon som tänkt igenom frågan vill acceptera en sådan ordning. Det betyder att man från de barnfamiljer som har relativt låga inkomster, under 25 000 kronor, tar den förbättring av barnbidragen som nyligen prisades av fröken Bergegren. Den familj i vilken hustrun är hemma och

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

vårdar barnen skall alltså mista hela barnbidragshöjningen som man förut var beredd att ge och som uppgår till 200 kronor.

Jag undrar hur många som vill stå upp och säga att de anser att barnbidragshöjningen inte bör tillkomma ett barn i de familjer med mindre än 25 000 kronors inkomst, där mamman är hemma och vårdar minderåriga barn, och samtidigt hävda att de vill höja barnbidraget. Detta är den reella innebörden av förslaget. Såvitt jag förstår har förslaget inte alls behandlats i utskottet eftersom inte någon i utskottet kunnat reservera sig för detsamma. Jag känner fröken Ranmark så mycket att jag aldrig kan tro att hon skulle vilja medverka till en försämring för barnfamiljerna.

Det är för övrigt rätt motbjudande att man lägger en skatteökning på dessa familjer samtidigt som man är mån om att skona inkomsttagare med högre inkomster än 25 000 kronor. Vi skall senare resonera om den frivilliga särbeskattningen. Också den kommer att medföra en betydande favör för familjer med stora inkomster. Här skulle man då lägga straffskatt på barnfamiljer som inte befinner sig i de högre inkomstgrupperna. Förslaget är väl avsett att låta de fattiga hjälpa de fattiga, låta de relativt små inkomsttagarna med en inkomst hjälpa de ensamstående som också har en inkomst att leva på. Jag skulle tro att det är dit man har velat nå. Men de ensamstående utan barn hjälps med 80 kronor i skattelättnad. De ensamstående med barn får en absolut försämring, ty de sitter i samma båt som de gifta.

När herr Kellgren var uppe och talade i dessa frågor verkade det som om han inte trängt in i dem, ty jag kan aldrig tro att han här skulle stå och säga: »Jag är inställd på att barnfamiljerna i dessa inkomstgrupper skall ha en skattehöjning.» Det stämmer inte med det resonemang vi ofta har haft

i dessa frågor. Tanken är väl att man bör pröva ett särbeskattningssystem och försöka se till att skillnaden i beskattning mellan den gifte och den ensamstående på en arbetsplats inte blir så stor som nu. Men om man vill åstadkomma detta, skall man inte tillstyrka den föreliggande reservationen, ty då uppnår man motsatsen.

Jag är inställd på att försöka medverka till att komma fram till ett system, där äktenskapet i sig självt inte innebär en skattelättnad. Jag har nämligen inte så förtvivlat mycket fru-romantik. Men jag kan aldrig gå med på något som helst system som gör det sämre för barnfamiljerna, vare sig dessa har en förälder eller två, som skall svara för deras försörjning, vare sig de är i ett låginkomstläge eller ett höginkomstläge och allra minst om de hör till de låga inkomsttagarna. Där måste barnfamiljerna i den mån beskattningen skall inverka på deras förhållanden favoriseras i stället för att ställas i ett sämre läge.

Med detta vill jag bara säga att den motion, som har givit upphov till denna debatt och som inte är riktigt lik reservation 7, medför sådana verkningar att om dessa hade varit klara för dem som röstat för motionen ingen hade givit sin röst för densamma. Är det någon som fortfarande anser att det är en riktig motion, en riktig reservation? Man kan inte göra det och samtidigt påstå att man är intresserad av de lågavlönade, de ensamstående, barnfamiljerna, ty alla dessa har strängt taget större nytta av propositionen och bör bli tillgodosedda även om man övergår till ett särbeskattningssystem.

Herr talmannen övertog ledningen av förhandlingarna.

Herr KELLGREN (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag undrar om inte fru Eriksson i Stockholm på något sätt lever kvar i ett gammalt skattesystem där det

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

finns något slags barnavdrag, ty när hon talar om barnfamiljernas situation förstår jag inte hur hon kan få in barnfamiljerna i detta. Det är inte fråga om barnfamiljerna utan det är fråga om skatteförmågan hos dem som är gifta respektive ogifta. Barnfamiljernas försörjning klarar vi med hjälp av direkta barnbidrag. Schablonavdraget fungerar i praktiken som ett höjt ortsavdrag vid den statliga inkomstbeskattningen. Detta ortsavdrag kommer jämte nu gällande ortsavdrag — under förutsättning att man har så höga inkomster att man kan utnyttja det — att uppgå till 9 000 kronor för gifta respektive 4 500 för ensamstående. Då säger det sig självt att om man fått upp tröskeln så mycket högre, blir det ännu svårare att införa en särbeskattning. Det är just detta ortsavdrag, folkpensionsavgiften, tudelningsprincipen och de olika skattesatserna som hindrar införandet av en särbeskattning. Denna motion kommer att leda till att det blir lättare att införa en särbeskattning — inte svårare som följderna blir av detta schablonavdrags införande.

Fruken **BERGEGREN** (s) kort genmäle:

Herr talman! Fru Eriksson i Stockholm tycks ha fått en alldeles felaktig uppfattning om min inställning till den s. k. fru-romantiken. Jag har varit precis lika kritiskt inställd som fru Eriksson därvidlag. Sedan uppfattade visst inte fru Eriksson att jag inte var oreserverad anhängare av ett särbeskattnings-system nu och i ett sammanhang. Jag påpekade alla de svårigheter vi har att övervinna innan vi kan genomföra detta, och jag vill visst inte vara med om att genomföra det förrän vi har tillgodosett de grupper, vilka annars orättfärdigt skulle drabbas.

Vad beträffar schablonavdraget vill jag påpeka att det här är fråga om införandet av nya förmåner. Det betyder alltså inte att vi tar någonting ifrån

någon, utan vi kanske bara något differentierar de ytterligare skattelättnader som finansministern med detta schablonavdrag vill genomföra. Jag medger att det också kan drabba barnfamiljerna, vilket i och för sig är beklagligt, men det bevisar bara att stödet till barnfamiljerna inte skall gå via avdragsvägen utan det skall gå genom direkta bidrag, lika för varje barn.

Fru **ERIKSSON** i Stockholm (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Kellgren sade att han inte förstod vad jag hade sagt. Det är ju klart, ty han förstår över huvud taget inte motionen. Han talar utifrån en föreställning om att han genom att bifalla motionen kan åstadkomma en riktigare beskattning, en utjämning mellan ensamståendes och giftas skatt och en utjämning mellan förvärvsarbetande och icke förvärvsarbetande gifta kvinnor. Jag talar om att det i själva verket innebär en skatteskärpning — för alla dem som har barn, både ensamstående med barn och familjer där modern är hemma hos barnen, d. v. s. om de inte är så rika att de icke alls beröres av ett schabloniserat kommunalskatteavdrag. De som har goda inkomster skonas helt i denna motion.

När herr Kellgren säger att vi självklart inte är inne på barnavdrag här, utan att vi i stället skall ha barnbidrag, då frågar jag mig: Varför har inte denna motion också sagt ifrån att det skall finnas ett kompletterande barnbidrag, så att inte de som har barn blir utsatta för en skatteskärpning? Vare sig vi talar om barnavdrag, barnbidrag eller något annat, resulterar det i att barnfamiljen genom en ofördelaktig skatteändring enligt reservationen i praktiken verkar som om man berövade barnfamiljer med inkomster under 25 000 de 200 kronors ökning av barnbidraget som vi beslutade om i år. Den verkan kan väl inte vara juste.

De siffror jag här presenterat är rik-

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

tiga. Jag hörde mycket väl att fröken Bergegren förde ett mycket nyanserat resonemang om särbeskattningen och att hon också uttalade att barnfamiljerna borde ha en ersättning genom barnbidragsökning. Jag tror därför att en upplysning om hur reservationen skulle komma att verka får henne att ändra uppfattning om denna reservation. De som talar för reservationen bör väl inte vara sämre karlar och fruntimmer än att ni kan ta tillbaka, om ni har missförstått det hela, såvida ni inte vill stå för att lägga en extra skattebörda på dem som har barn och en inkomst mellan 18 000 och 25 000 kronor samt där bara en av familjemedlemmarna är inkomsttagare. Beträffande skattesystem är det siffrorna som talar, och de talar på ett ganska otrevligt sätt i denna motion.

Herr **MUNDEBO** (fp) kort genmäle:

Herr talman! Den ledamot i kammaren som händelsevis kan stenografera, har ganska svårt att replikera fru Eriksson i Stockholm, ty det hon säger i en mening återtas några meningar senare. Det som ena ögonblicket betraktas som en straffskatt på familjerna kan ett ögonblick senare betraktas som skattelättnader.

Jag hoppas att finansministern i samband med förordnandet av experter i familjeskatteberedningen också har tillställt ledamoten fru Eriksson i Stockholm en elementär introduktion i familjebeskattnings problematik.

Fröken **BERGEGREN** (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag fruktar, fru Eriksson i Stockholm, att jag inte kommer att ändra uppfattning beträffande reservationen. Om man får ytterligare 200 kronor i barnbidrag, kan jag inte tycka att man har förlorat dem, därför att man inte får 200 eller 300 kronor till.

Fru **ERIKSSON** i Stockholm (s) kort genmäle:

Herr talman! Talas det om skatter tycker jag fortfarande att man skall hålla sig mer till siffror än till tillmälen. Vad menar egentligen herr Mundebo? Kan man inte kalla det för en straffskatt om barnfamiljer med 18 000—25 000 kronors inkomst får en högre skatt på ett par hundra kronor, som det föreslås i denna reservation?

När då de familjer, där både fadern och modern har förvärvsarbete och en sammanlagd inkomst av 18 000—36 000 kronor, får en skatteminskning på upp till 200 kr., oavsett om de har barn eller ej, är då skattelättnad ett felaktigt begrepp? Herr Mundebo påstår att han stenograferar, men då kan han väl inte läsa sina stenogram.

Herr **MUNDEBO** (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det som förvånade mig var att det som fru Eriksson ena ögonblicket betraktade som straffskatt ett ögonblick senare betraktades som en skattelättnad. Detta framgår nog klart icke bara av mitt stenogram, utan också av kammarstenografernas.

Herr **SVENSSON** i Vä (cp):

Herr talman! I motionen nr 626 i första kammaren av herr Ferdinand Nilsson och motionen nr 743 i andra kammaren av undertecknad och herr Börjesson i Glömminge har hemställts om förslag till innevarande års riksdag avseende undantagande från källskatt av mindre arbetsinkomster å tillsammans högst 1 000 kronor per år och arbetsgivare.

Vi har motiverat vår hemställan med bl. a. det påpekandet, att staten i ökad omfattning pålägger företagaren uppgifter av olika slag, t. ex. inlevererande av källskatt, av omsättningsskatt, av skatt på anställdas löner, ATP-avgifter m. m. och dessutom en hel del andra uppgifter av olika slag.

För de stora företagen, som kan avdela särskild personal för sådana saker, är detta inget större problem, men för

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

de små företagen, som också har små personalresurser, kan det vara ganska besvärligt och betungande med alla dessa uppgifter. Till detta kommer att den höjning av omsättningsskatten, som vi nu skall besluta om, medför ett ökat ansvar för de sålunda höjda skattebeloppen, ett ansvar som för de små företagarna måste betyda en ökad belastning. Vi anser därför att detta borde aktualisera frågan om möjligheter att i här berörda avseende åtminstone delvis befria de mindre företagen från dessa ålägganden och dessutom försöka minska trasslet med dessa småbelopp, som ändå inte betyder så mycket för statskassan.

I detta sammanhang kan det påpekas, att när det gäller arbetsgivaruppgifter vid korttidsanställningar eller för en tillfällig arbetshjälp, så kan dessa anställningsförhållanden många gånger vara ganska svårbedömbara, varför man här borde pröva möjligheten att vidga ramen för att om möjligt undvika de svårigheter som härvidlag kan uppstå.

Utskottet hänvisar i förevarande betänkande till att man i fjol hade avstyrkt ett motionsyrkande av innebörd att från deklarationsplikt skulle undantas personer, vilka i huvudsak inte hade andra inkomster än folkpension, och med dem i inkomsthänseende likställda. Det är emellertid inte detta problem som vi har velat aktualisera med vår hemställan. Det är inte undantagandet från deklarationsplikt, utan det är undantagandet från inbetalning av arbetsgivare av källskatt på mindre belopp, alltså högst tillsammans 1 000 kronor per år och arbetsgivare. Jag tror, herr talman, att dessa problem så småningom måste lösas på ett eller annat sätt, och jag ber sålunda att få yrka bifall till motionerna nr 626 i första kammaren och 743 i andra kammaren i här berörda del.

Herr von SYDOW (h):

Herr talman! Jag skall inte fortsätta

debatten om alla de otaliga komponenterna som vårt skattesystem består av, inte ge mig in i familjebeskattningsdjungel, inte rida på någon skattepuckel och inte heller ens snudda vid företagsbeskattnings detaljer, som eljest brukar vara min speciella signaturljud här i kammaren.

Men när jag har lyssnat till dagens debatt har jag frågat mig, om det ändå inte i alla meningsyttringarna här i dag kommit fram något som skulle kunna kallas för en gemensam nämnare. Jag tycker faktiskt att jag kunnat skönja en sådan. Från oppositionens sida har sagts av herr Magnusson i Borås, att människorna känner sig illa till mods över att skatteberedningens förslag blivit så dåligt godtaget, av herr Gustafson i Göteborg att det råder besvikelse hos alla som väntat på en genomgripande skattereform samt av herr Vigelsbo att en långsiktig lösning av skattefrågan för näringslivet framstår såsom en nödvändighet i stället för en mängd tillfälliga arrangemang.

Av propositionen och av finansministerns yttranden tycker jag mig ha funnit att även regeringen inser vikten av ett nytt skattesystem men att den beklagar att det av det ena eller det andra skälet inte kunnat presenteras nu. Jag frågar mig då: Har det inte på något sätt gått troll i denna viktiga samhällsangelägenhet? Skall det verkligen vara så övermåttan svårt att finna en praktisk lösning av ett problem som blöts och stötts i sådan oändlighet? Jag är för min del ingen beundrare av att i tid och otid tillsätta kommittéer och utredningar för behandling av första problem som seglar upp på det politiska firmamentet, och jag tycker nog att man härvidlag har gått till överdrift. Men om någonsin en parlamentarisk utredning varit befogad, så är det i alla fall i skattefrågan, med alla dess otaliga aspekter av delvis mycket svåröverblickbar natur. Man förstår också denna beredning som haft den yppersta arbets-

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

kraft som vi förfogar över på detta område såväl i fråga om ledningen av utredningen som beträffande ledamöter och experter. Beredningen erhöil också klara och bestämda direktiv att arbeta efter, och man drog sig inte heller för att hänga på beredningen besvärliga utredningar. Och vad hände? Jo, efter mycken möda, efter mycket idogt och flitigt arbete och efter ett berömvärt givande och tagande av sakskaal, olika politiska meningar och olika intressegrupper emellan framlade utredningen ett förslag som visserligen inte överallt, men likväl inom ett stort antal kretsar, möttes med sympati under förutsättning att det genomfördes i sin helhet inom en snar framtid.

Vad som har hänt vet vi. Beredningens förslag har till största delen dunstat bort och det idogt arbetande svenska folket, som herr Magnusson i Borås talade om, får under ännu ovisst lång tid dras med det gamla hoplappade systemet. Detta är ytterst otillfredsställande. Om mitt antagande om den gemensamma nämna ren som jag talade om nyss är riktigt, borde det väl ändå kunna gå att finna en lösning. Men det fordras då, som herr Ohlin sade, det fasta och bestämda grepp från regeringens sida som vi tyvärr saknar. Det fordras naturligtvis härvidlag ett visst kurage, helt enkelt, och i en debatt som haft så många symboliska inslag kan man i detta sammanhang inte undgå att erinra sig det gamla ordstäv et om rädda gossar.

Vid ett studium av alla reservationerna i det föreliggande ärendet förmenar jag att högern mer än andra partier givit bevis på sin redobogenhet att arbeta på nya, ja varför inte även i viss utsträckning kanske djärva mål. Ett genomförande av högerns förslag är enligt min mening vad svenska folket, inte minst näringslivet, borde vara förtjänt av att inom en snar framtid se förverkligat.

Herr talman! Jag instämmer i de yr-

kanden som herr Magnusson i Borås tidigare i dag har framställt.

Herr ENGVIST (s):

Herr talman! Den hittills förda debatten mellan den borgerliga oppositionen och företrädarna för bevillningsutskottets majoritet och för regeringen har alltm era förstärkt intrycket av att den borgerliga oppositionens motstånd mot regeringens skatteförslag i hög grad snarast är ett motstånd för motståndets egen skull. På många punkter har det med all önskvärd tydlighet framgått att de borgerliga reservationerna i själva verket inte betyder en så avgörande skillnad som man av uttryckssätten skulle kunna förledas att tro.

Den avgörande skillnaden består inte i de konkreta förslag som riksdagen har att behandla utan, synes det mig, i den skillnad av målsättningen för hur skattepolitiken skall utformas som hela debatten givit bevis för.

Det kan inte vara riktigt att som skett här i dag — liksom så många gånger förut — försöka att ge ett intryck av att vårt skattesystem innebär en spär och en svårighet för företagsamheten. Tvärtom torde det med fog kunna framhållas att vårt lands näringsliv har stora möjligheter att utvecklas även för framtiden.

Det nu framlagda skatteförslaget tar sikte på de möjligheter som nu finns till skattesänkning, en skattesänkning som enligt min mening är väl avvägd och väl svarar mot de principer som socialdemokratien alltid velat verka för. Förslaget innebär samtidigt en anslutning till den riktpunkt för politiken som vill ge vidgade möjligheter till de samhällsinsatser som utgör en garanti för fortsatta framsteg och reformer.

Jag vill således yrka bifall till utskottets förslag utom på ett par punkter som behandlar en specialfråga. De punkter jag åsyftar är de som behandlar spritbeskattningen. I reservationen nr 24 yrkas på en höjning av spritbeskatt-

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

ningen, och förslaget motiveras utifrån nykterhetspolitiska synpunkter. Här kan man självfallet ha olika meningar om angelägenheten av att nu tillgripa prisinstrumentet för att pressa tillbaka konsumtionsökningen. Jag vill emellertid framhålla att ökningen av spritkonsumtionen talar för att vi bör använda även denna metod. Hur man än räknar kan man inte komma ifrån att spriten blivit billigare allteftersom köpkraften ökat. Min anslutning till denna reservation är således helt motiverad av nykterhetspolitiska synpunkter.

I reservation nr 25 yrkas på att Kungl. Maj:t ägnar prissättningen på alkoholdrycker en fortlöpande uppmärksamhet. Regeringen bör vid inträffade förändringar av köpkraften föreslå riksdagen de prisjusteringar som kan vara nödvändiga för att förebygga att alkoholdryckerna blir relativt sett billigare. Därigenom kan man motverka den ur nykterhetspolitisk synpunkt ogynnsamma utveckling som kan bli följden om köpkraften ökas, medan priset förblir oförändrat.

Herr talman! Med dessa i korthet framförda synpunkter vill jag således yrka bifall till reservationerna 24 och 25 och i övrigt till utskottets förslag.

I detta anförande instämde fru *Eriksson* i Stockholm (s).

Fröken **WETTERSTRÖM** (h):

Herr talman! Under dagens debatt har en del talare berört en motion som jag tillsammans med några partikamrater har avlämnat och som gäller förhöjda ortsavdrag för ålders- och invalidpensionärer. Utskottet har i år liksom tidigare sagt nej till denna framställning.

Under fjolårets riksdag höjdes det extra avdraget för nedsatt skatteförmåga från 3 000 till 4 500 kronor, och det är naturligtvis i och för sig bra. Utskottet framhåller att när den huvudsakliga inkomsten utgöres av folkpen-

sion »skall författningsenligt den skattskyldige i regel anses ha sådan nedsatt skatteförmåga» som skall berättiga till särskilt avdrag. Om en folkpensionär däremot har en inkomst utöver ett ganska obetydligt bottenbelopp, minskas detta avdrag, vilket betyder att den beskattningsbara inkomsten stiger snabbare än årsinkomsten. Det blir därför ofta relativt litet han kommer att få behålla av den extra inkomst han skaffat sig.

Nuvarande förhållanden är, tycker jag, långt ifrån tillfredsställande. De är knappast ägnade att stimulera äldre personer till en arbetsinsats som både är ytterst värdefull för samhället, med den brist på arbetskraft vi nu har, och av mycket stor betydelse för den enskilda människan. Ingenting kan nämligen för den, som känner sig vital och arbetsför, vara mer deprimerande än att finna sig bli ställd vid sidan och inte längre känna sig ha någonting av värde att ge i arbetsprestation. Det kan inte vara riktigt, som jag ser det, att statsmakterna i sin skattepolitik lägger psykologiska hinder i vägen för de pensionärer som vill och kan arbeta. Men det säger sig självt att om samhället inte visar någon som helst förståelse härför utan utkräver så hög skatt att behållningen av arbetsinkomsten kanske bara blir en spottstyver så föredrar mången att avstå ifrån de arbetstillfällen som bjuds.

Vi motionärer anser att en framkomlig och lämplig väg borde vara att höja ortsavdragen för dem det här gäller — ålders- och invalidpensionärer — och vi har därför föreslagit att avdragen skall utgå med 3 600 kronor för ensamstående pensionär, med 6 000 kronor för makar av vilka en är pensionär och med 7 200 kronor för makar som båda är pensionärer. Utskottet anser att då denna förmån skulle komma att utgå även för pensionärer med höga inkomster skulle den »svårigen kunna motiveras från skattemässiga utgångspunk-

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

ter». Alltså, herr talman, för att ett litet fåtal — ty det är sannerligen inte många det gäller — skulle få en skattelättnad, blir det stora flertalet förvägrade att få den lägre skatt som ur alla synpunkter är berättigad.

Herr Hedlund sade i dag på förmiddagen, om jag förstod honom rätt, något som gav vid handen att han hade en viss förståelse för de kategorier det här gällde. Men han reagerade liksom utskottet för att personer med högre inkomster skulle komma i åtnjutande av förmånen, och han tog riksdagsledamöter som exempel härpå. Men det är väl ändå så att de personerna kommer att få betala en hel del av sin inkomst tillbaka i skatt till stat och kommun även om ortsavdragen skulle höjas? Herr Hedlund föredrar tydligen förhöjda extra avdrag i stället. Enligt min åsikt är det alternativet sämre. Det ligger nämligen helt i taxeringsnämndernas skön att fastställa storleken av det extra avdraget, och det tycker jag inte är tillfredsställande. Fastställda ortsavdrag däremot är något som de vet att vederbörande har rätt till, och därför tycker jag att sådana avgjort är att föredra.

Med detta ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservation nr 12 av herr Yngve Nilsson m. fl.

Herr WESTBERG (fp):

Herr talman! Jag skall inte bli mångordig. Jag vill börja med att instämma med herrar Sven Gustafson och Enskog i deras anföranden och yrkanden. På en punkt måste jag dock göra ett förbehåll, nämligen beträffande deras inställning till den motion om differentiering av drivmedelsskatten som jag jämte några kamrater väckt. Innan vi slutar dagens debatt vill jag alltså säga några ord i den frågan.

I motionen föreslås att riksdagen skall i skrivelse till Kungl. Maj:t begära förslag om en sådan differentiering av drivmedelsskatten att vi kan avskaffa nuvarande priszonindelning och genom-

föra enhetliga priser i hela landet på olja och bensin, vilket givetvis inte behöver utesluta konkurrens i prishänseende mellan skilda bolag. Anledningen till förslaget är säkerligen klar för alla: det gäller att rätta till den orättvisa som det enligt vår mening innebär att de medborgare, som har de längsta avstånden och ofta de sämsta vägarna, skall betala högre pris för drivmedlen än de som har korta avstånd. De långa avstånden och vägförhållandena, inte minst i Norrland, ställer stora krav på fordonsparken, och det är därför angeläget att åtminstone den merkostnad som det högre drivmedelspriset innebär elimineras.

Att jag återkommer i detta ärende — jag talade härom även under höstrikdagen — beror på att jag anser frågan betydelsefull. Den är enligt min mening en rättvisefråga men den är också en samhällsekonomisk fråga av inte ringa betydelse. Det högre drivmedelspriset belastar näringslivet samt ger ökade fraktkostnader och högre priser på alla förnödenheter och varor som skall fraktas till och från de orter, regioner och landsdelar det här gäller. Därigenom försvåras konkurrensförhållandena för näringslivet inom dessa områden. Merkostnaden för den enskilde är ingalunda obetydlig, men givetvis betyder den samlade effekten för ett samhälle eller en region ännu mera.

Utskottet finner det praktiskt ogörligt att uppnå det av motionärerna åsyftade resultatet. Jag vågar betvivla detta kategoriska uttalande. Tidigare har man åberopat principiella skäl, nu åberopar man praktiska. Det går tydligen att ändra mening. Jag tror inte heller att en förutsättning för förslagets genomförande skall vara att oljebolagen samsamma tillämpa enhetliga priser vilket skulle innebära, enligt utskottet, att drivmedelspriserna låstes. Varje bolag kunde tillämpa egna priser men inte på grund av olika avstånd från Stockholm eller Göteborg utan givetvis med hänsyn

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

till omkostnaderna vid distributionen. Den enhetlighet i fråga om bensen- och oljepriser som under lång tid eftersträfvats på många håll har tydligen inte kunnat uppnås genom överenskommelse med oljebolagen. Vi anser det därför befogat att undersöka möjligheterna att lösa frågan via differentiering av drivmedelsskatten.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservation nr 22.

Herr EDLUND (h):

Herr talman! Jag ber först att få trösta kammarens ärade ledamöter med att jag skall försöka att inte bli mycket långrandigare än vanligt, men jag vill göra ett tillrättaläggande.

Under debatten tidigare i dag uttryckte herr Anderson i Sundsvall vissa tvivel om riktigheten av mina uttalanden om en del försäkringskostnader, och han stödde sig därvid på siffror som han erhållit av någon försäkringsman. Jag i min tur tyckte att hans uppgifter verkade egendomliga, särskilt sedan jag gjort vissa kontrollräkningar. När vi därför tillsammans kontrollerade utgångsvärdena fann vi att hans sagesman hade använt andra siffror än herr Anderson i Sundsvall hade trott, t. ex. 35 avgiftsår i stället för 40 och pensionsåldern 65 år i stället för 67 år. Vidare hade det tydligen använts något olika procentsiffror vid beräkningarna. Eftersom beräkningarna alltså byggde på helt olika grunder går det inte att med ledning av dem göra några rättvisande jämförelser eller omdömen.

Herr WIKNER (s):

Herr talman! Förmögenhetsbeskattningen har ju förbigåtts med tystnad i den här diskussionen. Jag vill ändå säga några ord om motion nr 747 som jag m. fl. har väckt i denna kammare, och där vi motionärer föreslagit att den nuvarande förmögenhetsbeskattningen skall bibehållas oförändrad så-

väl i fråga om gränsen 80 000 kronor som beträffande promilletalet. Vi menar att den som har en förmögenhet på mellan 80 000 och 100 000 kronor har råd att i skatt betala 5 promille på den summa som överstiger 80 000 kronor. Det betyder för en person som har en förmögenhet på upp till 100 000 kronor en förmögenhetsskatt på 100 kronor och för en som har 90 000 kronors förmögenhet en skatt på 50 kronor.

Skatteberedningens förslag angående förmögenhetsbeskattningen har remissbehandlats, och därvid har överståthållarämbetet, länsstyrelsen i Södermanlands län, SSU och Sveriges socialdemokratiska studentförbund uttalat att förmögenhetsskatten bör bibehållas oförändrad. Skatteberedningen menar att förslaget om förmögenhetsbeskattningen får ses som ett provisorium så till vida att den mera fullständiga översynen kommer att redovisas först i ett särskilt betänkande.

Jag har inte fått riktigt klart för mig vilken inställning finansministern har i detta avseende. Från en del håll har framhållits att den företagna justeringen av förmögenhetsskatteskalorna bl. a. är föranledd av höjningen av taxeringsvärdena på egna hem. Denna tankegång kan jag inte riktigt godta, allra minst sedan jag hört finansminister Sträng påpeka att det skett en ständig värdestegring på egna hem.

Jag tror att det är riktigt som sägs i motionen att det trots höjningen av fastighetstaxeringsvärdena torde finnas en ganska god marginal mellan taxeringsvärdet och saluvärdet. Det är säkerligen inte många egna hemägare som vid försäljning behöver förlora på sina egna hem. Jag skulle också vilja ställa en fråga: Hur många av landets medelinkomsttagare har sin villa betald?

Ändringarna i förmögenhetsbeskattningen innebär ett inkomstbortfall för staten på 20 miljoner kronor. Jag anser att det hade varit bättre att använda

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

dessas miljoner för att lätta bördorna för andra mer behövande i vårt samhälle, exempelvis de handikappade m. fl. Man bör först sätta in hjälpen där den är mest nödvändig, innan man ger åt dem som har tillräckligt förut.

Mot bakgrunden av detta borde man ha bibehållit förmögenhetsbeskattningen oförändrad.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motionen nr 747 i denna kammare, som är likalydande med motion nr 622 i första kammaren.

Herr NIHLFORS (fp):

Herr talman! I den stora skattedebatt som här förts har ju alla frågor som är värda att diskuteras redan varit föremål för en i många hänseenden rätt djuplodande granskning. När jag nu tar till orda är det egentligen bara för att understryka ytterligare vad som sagts beträffande marginalska- tten o- lyckliga verkningar.

Det har framhållits, och jag vill upprepa detta, att de synpunkter som från löntagarsidan, särskilt av TCO och SACO, framförts inte bara inom den allmänna skatteberedningen är mycket betydelsefulla och att man inte i längden kan förneka vikten av att snarast försöka komma ned från en ganska högt liggande proportionell beskattning till ett system med så mjuk progressivitetsövergång, att de skadliga verkningarna av marginalska- tten försvinner.

En synpunkt, som jag särskilt vill understryka är att det nuvarande marginalska- ttesystemet har en negativ inverkan även på den lönepolitiska aktiviteten. Ganska stora och betydelsefulla löntagargrupper i det svenska samhället påverkas i sitt fackliga agerande av den hårda marginalska- tten, och detta kan i vissa fall vara mycket otillfredsställande ur samhällsekon- misk synpunkt.

Här har också tagits upp frågan om

behovet av att i ett samhälle med ständig penningvärdeförsämring få till stånd ett skattesystem med indexregle- ring, som skulle kunna gardera oss mot att skattetrycket automatiskt ökar utan att riksdagen beslutat om en reell ökning av skatterna. Man brukar tala om svenska folkets urgamla rätt att sig själv beskatta. Detta skall ske genom riksdagens beslut, men nu har vi fått en fortlöpande reell skattehöjning som helt enkelt beror på att vårt skattesystem inte tar hänsyn till den ständigt pågående penningvärdeförsämringen.

Jag tycker att den saken är så betydelsefull att man inte som majoriteten i bevillningsutskottet kan låta sig nöja med att avvakta alla möjliga andra utredningar innan man tar itu med frågan om en indexreglering av skattesystemet. I likhet med reservanterna vid denna punkt är jag övertygad om att vi behöver snarast sätta i gång en utredning om en sådan indexreglering och inte uppskjuta den till kanske år 1970.

Herr talman! Till slut vill jag något beröra en del av de punktskatter som vi hoppas samtliga skall avvecklas, även om det inte därvidlag skett något ställningstagande i enighetens tecken.

I ett avseende noterar jag emellertid med särskild glädje att en punktskatt nu försvinner, nämligen försäljnings- skatten på gramfonskivor. Jag erinrar mig att jag redan vid mitten av 50- talet vid ett tillfälle tog upp frågan om denna skatt med dåvarande finansminister Sköld, som ansåg att saken borde behandlas av en kommitté som just tillsatts för att utreda frågan om den indirekta beskattningen. Så blev emellertid inte fallet, utan den överlämnades i stället till allmänna skatteberedningen, och först nu har vi fått ett förslag om borttagande av en skatt som inneburit att skivproduktionen av seriös musik utsatts för en minst sagt diskrimine- rande beskattning. Vi har ju aldrig tänkt oss att ha en särskild försäljningsskatt på ens den enklaste produktion av

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

böcker, men samtidigt har vi funnit oss i denna egendomliga skatteform som gjort att man särskilt hårt straffat dem som velat så att säga höja sin kulturella nivå genom att köpa grammofonskivor med seriös musik.

Däremot tycks vi alltså få dras med guldsmedsvaruskatten. Jag vill för kammaren nämna att man i Danmark har varit inne på tanken att införa ett system med särskild försäljningsskatt för guldsmedsvaror, men helt nyligen släppt denna tanke. Man har tydligen med ledning av erfarenheterna från Sverige kommit till det resultatet att det skulle vara olämpligt att införa en sådan beskattning i Danmark.

Detta säger ganska mycket om guldsmedsvaruskatten. Jag tycker också att utskottet har tagit ett vällovligt initiativ när det förutsätter att bl. a. kontrollstyrelsen skall försöka komma till rätta med de avarter som uppstått på guldsmedsvaruområdet, där tydligen en hel del fusk och oegentligheter kan förekomma i skydd av det nuvarande skattesystemet. Det viktigaste är emellertid att man får klart för sig att denna beskattningsform över huvud taget är olämplig och snarast möjligt bör avvecklas.

Herr talman! Med dessa ord vill jag yrka bifall till de reservationer som avgivits i frågor jag här berört.

Överläggningen var härmed slutad.

Herr TALMANNEN yttrade:

Utskottets hemställan kommer att företagas till avgörande på sådant sätt, att beslut först fattas beträffande de frågor som berörs i vid betänkandet fogade reservationer och i under överläggningen härutöver framställda yrkanden, varvid den i reservationerna tillämpade uppdelningen och inbördes ordningen i huvudsak följes. Därefter ställes utskottets hemställan i övrigt under proposition i ett sammanhang.

Skrivelse till Kungl. Maj:t beträffande riktlinjerna för en skattereform

Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till reservationen 1) av herr Stefanson m. fl.; samt 3:o) bifall till reservationen 2) av herr Yngve Nilsson m. fl.; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Magnusson i Borås begärde likväl votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmanen nu fann den under 2:o) angivna ha flertalets mening för sig. Jämväl beträffande kontrapositionen begärde dock herr Magnusson i Borås votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående bevillningsutskottets betänkande nr 16, såvitt avser riktlinjerna för en skattereform, antager reservationen 1) av herr Stefanson m. fl., röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen 2) av herr Yngve Nilsson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Magnusson i Borås begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 79 ja och 31 nej, varjämte 110 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

Kammaren hade alltså till kontraposition i huvudvoteringen antagit den under 2:o) angivna propositionen.

I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 16, såvitt avser riktlinjerna för en skattereform, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 1) av herr Stefanson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Vigelsbo begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 117 ja och 78 nej, varjämte 27 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Skrivelse till Kungl. Maj:t om utredning rörande familjebeskattningen

Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till reservationen 3) av herr Stefanson m. fl.; samt 3:o) bifall till reservationen 4) av herr Yngve Nilsson m. fl.; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Gustafson i Göteborg begärde likväl votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka

herr talmannen nu fann den under 2:o) angivna ha flertalets mening för sig. Beträffande kontrapositionen begärde dock herr Magnusson i Borås votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående bevillningsutskottets betänkande nr 16, såvitt avser utredning rörande familjebeskattningen, antager reservationen 3) av herr Stefanson m. fl., röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen 4) av herr Yngve Nilsson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Magnusson i Borås begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 75 ja och 33 nej, varjämte 114 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraposition i huvudvoteringen antagit den under 2:o) angivna propositionen.

I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 16, såvitt avser utredning rörande familjebeskattningen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 3) av herr Stefanson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härfter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Gustafson i Göteborg begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 115 ja och 79 nej, varjämte 28 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Kommunalskatteavdraget**4 §1 mom. inkomstskatteförordningen**

Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till reservationen 8) av herr Yngve Nilsson m. fl. i motsvarande del; 3:o) bifall till reservationen 7) av fröken Ranmark; samt 4:o) bifall till motionerna I: 620 och II: 731 i motsvarande del; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Magnusson i Borås begärde likväl votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de tre återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 2:o) angivna ha flertalets mening för sig. Beträffande kontrapositionen begärde dock fröken Bergegren votering, i anledning varav och sedan till kontraposition i den förberedande voteringen antagits den under 3:o) angivna propositionen följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren till kon-

traposition i huvudvoteringen angående bevillningsutskottets betänkande nr 16, såvitt avser kommunalskatteavdraget, antager reservationen 8) av herr Yngve Nilsson m. fl. i motsvarande del, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen 7) av fröken Ranmark.

Sedan kammarens ledamöter härfter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 36 ja och 54 nej, varjämte 131 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraposition i huvudvoteringen antagit den under 3:o) angivna propositionen.

I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 16, såvitt avser kommunalskatteavdraget, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 7) av fröken Ranmark.

Sedan kammarens ledamöter härfter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen, Fröken Bergegren begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 149 ja och 18 nej, varjämte 56 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

10 § 1 mom. inkomstskatteförfordningen såvitt avser skatteskalorna

Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till reservationen 8) av herr Yngve Nilsson m. fl. i motsvarande del; samt 3:o) bifall till reservationen 9) av herr Stefanson m. fl.; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Gustafson i Göteborg begärde likväl votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 2:o) angivna ha flertalets mening för sig. Jämväl beträffande kontrapositionen begärde dock herr Gustafson i Göteborg votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående bevillningsutskottets betänkande nr 16, såvitt avser 10 § 1 mom. inkomstskatteförfordningen i vad gäller skatteskalorna, antager reservationen 8) av herr Yngve Nilsson m. fl. i motsvarande del, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen 9) av herr Stefanson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne fleralet av kammarens ledamöter ha röstat för nej-propositionen. Herr Magnusson i Borås begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 35 ja och 75 nej, varjämte 112 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraposition i huvudvoteringen antagit den under 3:o) angivna propositionen.

I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 16, såvitt avser 10 § 1 mom. inkomstskatteförfordningen i vad gäller skatteskalorna, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 9) av herr Stefanson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Gustafson i Göteborg begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 114 ja och 107 nej, varjämte 2 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

Grunder för nya sjömansskattetabeller

Utskottets hemställan bifölls.

Skrivelse till Kungl. Maj:t om avdrag för försäkringspremier

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 10); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Vigelsbo begärde emellertid votering, i anledning varav given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammarén bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 16, såvitt avser avdrag för försäkringspremier, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammarén bifallit reservationen 10) av herr Stefanson m. fl.

Sedan kammaréns ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammaréns ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Vigelsbo begärde emellertid röst-räkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 116 ja och 107 nej.

Kammarén hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Skrivelse till Kungl. Maj:t om undantagande från källskatt av mindre arbetsinkomster

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till motionerna I: 626 och II: 743 i motsvarande del; och biföll kammarén utskottets hemställan.

Motionsvis framlagda författningsförslag beträffande barnavdrag

48 § 2 mom. kommunalskattelagen samt förordning angående skatteberäkning för barnfamiljer i vissa fall

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 11); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Magnusson i Borås begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammarén bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 16, såvitt avser författningsförslag beträffande barnavdrag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammarén bifallit reservationen 11) av herr Yngve Nilsson m. fl.

Sedan kammaréns ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammaréns ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Magnusson i Borås begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 190 ja och 31 nej, varjämte 2 av kammaréns ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammarén hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Motionsvis framlagda författningsförslag beträffande ortsavdrag för ålders- och invalidpensionärer

48 a § och 65 § kommunalskattelagen samt 8 § och 10 § 1 mom. inkomstskatteförordningen

Herr talmannen gav propositioner

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 12); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Magnusson i Borås begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 16, såvitt avser författningsförslag beträffande ortsavdrag för ålders- och invalidpensionärer, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 12) av herr Yngve Nilsson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter här efter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Magnusson i Borås begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 167 ja och 32 nej, varjämte 24 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Skrivelse till Kungl. Maj:t om indexreglering av skattesystemet

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 14); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Gustafson i Göteborg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 16, såvitt avser indexreglering av skattesystemet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 14) av herr Stefanson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter här efter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Gustafson i Göteborg begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 117 ja och 106 nej.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

**Skattepliktsgränsen för förmögenhetsskatten
10 § förmögenhetsskatteförordningen**

Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till reservationen 15 a) av herr Yngve Nilsson m. fl. i motsvarande del; samt 3:o) bifall till motionerna I: 622 och II: 747 i motsvarande del; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Magnusson i Borås begärde likväl votering, i anledning varav och sedan till kontraposition antagits den under 2:o) angivna propositionen följande voteringsproposition efter given varsel upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 16, såvitt avser skattepliktsgränsen för förmögenhetsskatten, röstar

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammarerna bifallit reservationen 15 a) av herr Yngve Nilsson m. fl. i motsvarande del.

Sedan kammarernas ledamöter härfter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarernas ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Magnusson i Borås begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 184 ja och 32 nej, varjämte 7 av kammarernas ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammarerna hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Skatteskalorna beträffande förmögenhetsskatten**11 § 1 mom. förmögenhetsskatteförordningen**

Herr talmannen gav propositioner på 1:o bifall till utskottets hemställan; 2:o bifall till reservationen 15 a) av herr Yngve Nilsson m. fl. i motsvarande del; 3:o bifall till motionerna I: 622 och II: 747 i motsvarande del; samt 4:o bifall till motionerna I: 620 och II: 731 i motsvarande del; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Karlsson i Huddinge begärde likväl votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de tre återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 2:o angivna ha flertalets mening för sig. Jämväl beträffande kontrapositionen begärde dock herr Karlsson i Huddinge votering, i anledning varav

herr talmannen för bestämmande av kontraposition i voteringen om kontraposition i huvudvoteringen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 3:o angivna ha flertalets mening för sig. Även beträffande sistnämnda kontraposition begärde dock herr Karlsson i Huddinge votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammarerna till kontraposition i voteringen om kontraposition i huvudvoteringen angående bevillningsutskottets betänkande nr 16, såvitt avser skatteskalorna beträffande förmögenhetsskatten, antager motionerna I: 622 och II: 747 i motsvarande del, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammarerna till kontraposition i nämnda votering antagit motionerna I: 620 och II: 731 i motsvarande del.

Sedan kammarernas ledamöter härfter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarernas ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Karlsson i Huddinge begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 56 ja och 11 nej, varjämte 155 av kammarernas ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammarerna hade alltså till kontraposition i den förberedande voteringen antagit den under 3:o angivna propositionen.

I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående bevillningsutskottets betänkande nr 16, såvitt avser skatteskalorna beträffande förmögenhetsskatten, antager reservationen 15 a) av herr Yngve Nilsson m. fl. i motsvarande del, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit motionerna I: 622 och II: 747 i motsvarande del.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 62 ja och 49 nej, varjämte 111 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraposition i huvudvoteringen antagit den under 2:o angivna propositionen.

I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 16, såvitt avser skatteskalorna beträffande förmögenhetsskatten, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 15 a) av herr Yngve Nilsson m. fl. i motsvarande del.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och sistnäm-

da voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Magnusson i Borås begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 184 ja och 31 nej, varjämte 6 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Skrivelse till Kungl. Maj:t om utredning rörande förmögenhetsbeskattningen

Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till reservationen 15 b) av herr Yngve Nilsson m. fl.; samt 3:o) bifall till reservationen 16) av herr Stefanson m. fl.; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Vigelsbo begärde likväl votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 2:o) angivna ha flertalets mening för sig. Jämväl beträffande kontrapositionen begärde dock herr Vigelsbo votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående bevillningsutskottets betänkande nr 16, såvitt avser utredning rörande förmögenhetsbeskattningen, antager reservationen 15 b) av herr Yngve Nilsson m. fl., röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering anta-

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

git reservationen 16) av herr Stefanson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Därvid befanns, att flertalet av kammarens ledamöter röstat för nejpropositionen och att kammaren alltså till kontraposition i huvudvoteringen antagit den under 3:o) angivna propositionen.

I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 16, såvitt avser utredning rörande förmögenhetsbeskattningen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 16) av herr Stefanson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Vigelsbo begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 116 ja och 106 nej.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Skrivelse till Kungl. Majt angående förordningen med bestämmelser om begränsning av skatt i vissa fall

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 17);

och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Magnusson i Borås begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 16, såvitt avser förordningen med bestämmelser om begränsning av skatt i vissa fall, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 17) av herr Yngve Nilsson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Magnusson i Borås begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 156 ja och 31 nej, varjämte 35 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Förordningen om allmän varuskatt**18 § 3 mom. och anvisningarna till 18 §**

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till det av herr Karlsson i Huddinge under överläggningen framställda yrkandet om bibehållande av nuvarande lydelse; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Karlsson i Huddinge begärde emellertid votering, i anledning varav

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 16, såvitt avser 18 § 3 mom. och anvisningarna till 18 § förordningen om allmän varuskatt, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det av herr Karlsson i Huddinge under överläggningen framställda yrkandet.

Sedan kammarens ledamöter här efter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Karlsson i Huddinge begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 207 ja och 8 nej, varjämte 5 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Det av herr Nordgren under överläggningen framställda yrkandet att i punkten 1) ikraftträdandebestämmelserna orden »före den 12 januari 1965» i såväl första som andra stycket utbytes mot orden »före den 1 april 1965»

Herr talmannen gav propositioner på bifall till eller avslag å nämnda yrkande; och fann herr talmannen den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Nordgren begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren avslår det av herr Nordgren under överläggningen framställda yrkandet beträffande ikraftträdandebestämmelserna till förordningen om allmän varuskatt, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit detta yrkande.

Sedan kammarens ledamöter här efter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Nordgren begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 162 ja och 40 nej, varjämte 20 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså avslagit yrkandet i fråga.

Det av herr Karlsson i Huddinge under överläggningen framställda yrkandet att ikraftträdandebestämmelserna gives den utformning som erfordras för att föreslagna ändringar skall träda i kraft den 1 januari 1966

Herr talmannen gav propositioner på bifall till eller avslag å nämnda yrkande; och fann herr talmannen den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Karlsson i Huddinge begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren avslår det av herr Karlsson i Huddinge under överläggningen framställda yrkandet beträffande ikraftträdandebestämmel-

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

serna till förordningen om allmän varus-
skatt, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit
detta yrkande.

Sedan kammarens ledamöter härefter
intagit sina platser och voteringspropo-
sitionen blivit ännu en gång uppläst,
verkställdes omröstning genom uppres-
ning. Herr talmannen tillkännagav, att
han funne flertalet av kammarens le-
damöter ha röstat för ja-propositionen.
Herr Karlsson i Huddinge begärde
emellertid rösträkning, varför votering
medelst omröstningsapparat verkställ-
des. Därvid avgavs 212 ja och 8 nej, var-
jämte 2 av kammarens ledamöter för-
klarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså avslagit yrkan-
det i fråga.

Förordningsförslaget i övrigt

Utskottets hemställan bifölls.

Bensinskatten**2 § bensinskatteförordningen**

Herr talmannen gav propositioner
på 1:o bifall till utskottets hemställan;
2:o bifall till reservationen 21) av herr
Yngve Nilsson m. fl.; samt 3:o bifall
till motionerna I: 36 och II: 42; och
fann herr talmannen den förstnämnda
propositionen vara med övervägande ja
besvarad. Herr Magnusson i Borås be-
gärde likväl votering, i anledning varav
och sedan till kontraposition anta-
gits den under 2:o angivna proposition-
en följande voteringsproposition efter
given varsel upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller
bevillningsutskottets hemställan i ut-
skottets betänkande nr 16, såvitt avser
bensinskatten, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit
reservationen 21) av herr Yngve Nils-
son m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter
intagit sina platser och voteringspropo-
sitionen blivit ännu en gång uppläst,
verkställdes omröstning genom uppres-
ning. Herr talmannen tillkännagav, att
han funne flertalet av kammarens le-
damöter ha röstat för ja-propositionen.
Herr Magnusson i Borås begärde emel-
lertid rösträkning, varför votering me-
delst omröstningsapparat verkställdes.
Därvid avgavs 181 ja och 33 nej, var-
jämte 8 av kammarens ledamöter för-
klarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskot-
tets hemställan.

**Skrivelse till Kungl. Maj:st om differentiering
av drivmedelsskatten**

Herr talmannen gav propositioner
dels på bifall till utskottets hemstäl-
lan, dels ock på bifall till reservation-
en 22); och fann herr talmannen den
förra propositionen vara med övervä-
gande ja besvarad. Herr Vigelsbo begär-
de emellertid votering, i anledning var-
av efter given varsel följande voterings-
proposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller
bevillningsutskottets hemställan i ut-
skottets betänkande nr 16, såvitt avser
differentiering av drivmedelsskatten,
röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit
reservationen 22) av herr Sundin m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter
intagit sina platser och voteringspropo-
sitionen blivit ännu en gång uppläst,
verkställdes omröstning genom uppres-

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

ning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Vigelsbo begärde emellertid röst-räkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 166 ja och 43 nej, varjämte 13 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Tidpunkten för ikraftträdande av föreslagen ändring i tobaksskatteförordningen

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 23); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Eriksson i Bäckmora begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 16, såvitt avser tidpunkten för ikraftträdande av föreslagen ändring i tobaksskatteförordningen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 23) av herr Stefanson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Eriksson i Bäckmora begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 145 ja och 75 nej,

varjämte 2 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Motionsvis föreslagen ändrad lydelse av förordningen om skatt på sprit och vin

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 24); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Eriksson i Bäckmora begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 16, såvitt avser ändrad lydelse av förordningen om skatt på sprit och vin, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 24) av herr Stefanson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Eriksson i Bäckmora begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 113 ja och 102 nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Skrivelse till Kungl. Maj:t angående prissättningen på alkoholdrycker

Herr talmannen gav propositioner

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 25); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Eriksson i Bäckmora begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammarerna bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 16, såvitt avser prissättningen på alkoholdrycker, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammarerna bifallit reservationen 25) av herr Stefanson m. fl.

Sedan kammarernas ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarernas ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Eriksson i Bäckmora begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 110 ja och 104 nej, varjämte 8 av kammarernas ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammarerna hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Skrivelse till Kungl. Maj:t om avskaffande av läskedrycksskatten

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 26); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Eriksson i Bäckmora begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammarerna bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 16, såvitt avser avskaffande av läskedrycksskatten, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammarerna bifallit reservationen 26) av herr Stefanson m. fl.

Sedan kammarernas ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarernas ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Eriksson i Bäckmora begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 141 ja och 71 nej, varjämte 10 av kammarernas ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammarerna hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Skrivelse till Kungl. Maj:t om åtgärder för att förhindra en fortsatt allmän pris- och kostnadshöjning**Hemställan**

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 27); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Gustafson i Göteborg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammarerna bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 16, såvitt avser åtgärder för att förhindra en fortsatt allmän pris- och kostnadshöjning, röstar

Ja;

Omläggning av den direkta och indirekta beskattningen

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 27) av herr Stefanson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Gustafson i Göteborg begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 109 ja och 77 nej, varjämte 36 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Motiveringen

Det av herr Karlsson i Huddinge under överläggningen framställda yrkandet om viss ändring av motiveringen

Herr talmannen gav propositioner på bifall till eller avslag å ifrågavarande yrkande, av innebörd att sista meningen i första stycket å sid. 90 i utskottets betänkande skulle erhålla följande lydelse: »Utskottet förutsätter att utredningen bedrives med skyndsamhet och att förslag förelägges årets vårriksdag.»; och fann herr talmannen propositionen på avslag å yrkandet vara med övervägande ja besvarad. Herr Karlsson i Huddinge begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren avslår det av herr Karlsson i Huddinge under överläggningen framställda yrkandet om viss ändring av motiveringen i bevillningsutskottets betänkande nr 16, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit detta yrkande.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Karlsson i Huddinge begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 201 ja och 10 nej, varjämte 10 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså avslagit yrkandet i fråga.

Ordet lämnades på begäran till

Herr NILSSON i Agnäs (h), som ytttrade:

Herr talman! Jag ber att få anmäla att jag röstade fel i voteringen om det av herr Karlsson i Huddinge under överläggningen framlagda förslaget till viss ändring av motiveringen.

Utskottets och reservanternas motivering

Herr talmannen gav propositioner dels på godkännande av utskottets motivering, dels ock på godkännande av den motivering, som anförts i reservationen 28); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Magnusson i Borås begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner bevillningsutskottets motivering i utskottets betänkande nr 16, såvitt avser åtgärder för att förhindra en fortsatt allmän pris- och kostnadshöjning, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Ändring i lagen om finansiering av folkpensioneringen

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt den motivering, som anförts i reservationen 28) av herr Yngve Nilsson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Magnusson i Borås begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 166 ja och 31 nej, varjämte 23 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså godkänt utskottets motivering.

Utskottets hemställan i de delar, beträffande vilka beslut icke tidigare fattats

Bifölls.

§ 3

Ändring i lagen om finansiering av folkpensioneringen

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 17, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 4 § 1 mom. och 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt, m. m., såvitt propositionen hänvisats till lagutskott, dels ock i ämnet väckta motioner.

Såsom framgår av den under § 5 i protokollet för kammarens sammanträde på förmiddagen denna dag lämnade redovisningen av bevillningsutskottets betänkande nr 16 hade Kungl. Maj:ts proposition nr 14, såvitt anginge förslag till lag angående ändring i lagen den 25 maj 1962 (nr 398) om finansiering av folkpensioneringen, hänvisats

till lagutskott. Förslaget hade behandlats av andra lagutskottet.

I samband med propositionen hade andra lagutskottet behandlat två i anledning av densamma väckta, likaledes i förenämnda redovisning upptagna likalydande motioner, nr 632 i första kammaren av herr *Virgin m. fl.* samt nr 748 i andra kammaren av herr andre vice talmannen *Cassel m. fl.*, såvitt anginge lag angående ändring i lagen om finansiering av folkpensioneringen. I motionerna hade, såvitt nu var i fråga, hemställts,

att riksdagen måtte antaga det vid Kungl. Maj:ts proposition nr 14 fogade förslaget till lag angående ändring i lagen den 25 maj 1962 (nr 398) om finansiering av folkpensioneringen med den ändring, att 3 § finge i motionerna angiven lydelse.

Utskottet hemställde,

A. att riksdagen, med avslag å motionerna I: 632 och II: 748, i vad de gällde 3 § förslaget till lag angående ändring i lagen om finansiering av folkpensioneringen, måtte bifalla förevarande proposition, nr 14, i motsvarande del, samt

B. att riksdagen måtte bifalla propositionen i övrigt, såvitt den hänvisats till lagutskott.

Reservation hade avgivits vid utskottets hemställan under A. av herrar *Hübinette* och *Edlund*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa,

att riksdagen — med förklaring att riksdagen funnit vissa ändringar böra företagas i det genom förevarande proposition, nr 14, framlagda förslaget till ändring i 3 § lagen den 25 maj 1962 (nr 398) om finansiering av folkpensioneringen — måtte, med bifall till motionerna I: 632 och II: 748, såvitt de hänvisats till lagutskott, för sin del antaga paragrafen i den lydelse, som angivits i reservationen, innebärande att reservanterna godtoge propositionens förslag till ändrad grund för beräkning av folkpensionsavgiften men

Ändring i lagen om finansiering av folkpensioneringen

yrkade att avgiften skulle maximeras till 800 kronor.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr EDLUND (h):

Herr talman! Med hänvisning till vad jag tidigare anført ber jag få yrka bifall till reservationen av herr Hübinette och mig.

Herr ANDERSON i Sundsvall (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad.

Mom. A

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Edlund begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i mom. A) i utskottets utlåtande nr 17, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen av herrar Hübinette och Edlund.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Edlund begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 190 ja och 30 nej.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. B

Utskottets hemställan bifölls.

Som tiden nu var långt framskriden beslöt kammaren på förslag av herr talmannen att uppskjuta behandlingen av återstående på föredragningslistan upptagna ärenden till morgondagens sammanträde.

§ 4

Anmäldes och godkändes allmänna beredningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 112, i anledning av motioner angående behovet av ett internationellt språk; och

nr 113, i anledning av motioner om nya former för hedersbevisning för lång och trogen tjänst inom det statliga verksamhetsområdet.

Vidare anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag

dels till riksdagens skrivelse, nr 97, till Konungen angående val av ombud i Europarådets rådgivande församling med suppleanter;

dels till riksdagens förordnanden, nr 98—103, för

herr Bengt Folke Elmgren,

» Hans Hagnell,

» Gunnar Edvard Heckscher,

» Stig Roland Alemyr,

» Sven Harry Gustafson i Göteborg och

» Gunnar Hedlund

att vara ombud i Europarådets rådgivande församling;

dels ock till riksdagens förordnanden, nr 104—109, för

herr John Lennart Geijer,

fru Elisabet Sjövall,

herr Bo Gösta Bohman,

» Kaj Åke Björk i Göteborg,

» Sven Albin Daniel Wiklund och

» Lars Magnus Eliasson i Sundborn

att vara suppleanter för ombud i Europarådets rådgivande församling.

§ 5

Anmälades, att följande motioner under sammanträdet avlämnats till herr talmannen:

nr 791, av herrar *Fredriksson* och *Mellqvist*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 43, angående kommunal skatteutjämning, m. m.,

nr 792, av herr *Keijer*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 50, angående anslag för budgetåret 1965/66 till bidrag till folkbibliotek,

nr 793, av herr *Keijer* och fru *Nettelbrandt*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 50, angående anslag för budgetåret 1965/66 till bidrag till folkbibliotek, samt

nr 794, av herr *Keijer m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 50, angående anslag för budgetåret 1965/66 till bidrag till folkbibliotek.

Dessa motioner bordlades.

§ 6

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökan:

Undertecknad anhåller härmed om ledighet från riksdagsgöromålen under tiden 1—3 april för bevistande av en internationell konferens i Baden-Baden.

Stockholm den 30 mars 1965

Bertil von Friesen

Kammaren biföll denna ansökan.

§ 7

Meddelande om enkel fråga

Meddelades, att herr talmannen tillställts en enkel fråga av herr *Sjöholm* till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående existensminimum vid avdrag för skatt.

§ 8

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 00.06 på natten.

In fidem

Sune K. Johansson
